

T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI

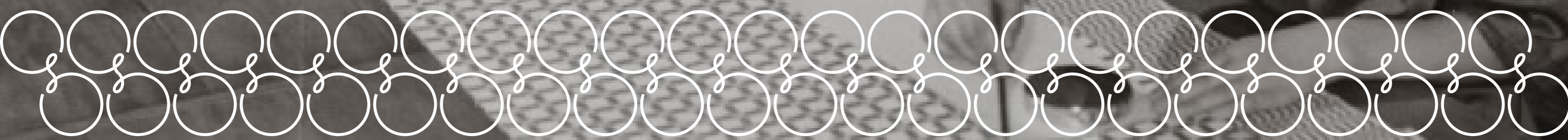

Olgunlaşma
Enstitüleri

“Türk İğnesinin Mucizesi”
Olgunlaşma Enstitüleri

Semra KIR ŞİMŞEK

“Türk İğnesinin Mucizesi”
Olgunlaşma Enstitüleri

“Türk İğnesinin Mucizesi” OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ

Yazan: Semra KIR ŞİMŞEK

Yayın Danışmanı: H.Hümeysra Şahin

Yayın Hakları:

1.Baskı/Ekim 2019/ 1000 adet

ISBN:

Kapak Tasarımı/Grafik: Meta Communication Design

Kapak Görseli: Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü arşivi

Baskı:

Semra KIR ŞİMŞEK
2019

Bu toprakların kadınları, Anadolu'nun eski baharlarından bugüne dek, hayatın daima üreten, değer katan ve dönüştüren dinamiği olmuşlardır. İlk kadın teşkilatlarının ve eğitim yuvalarının izlerini, Bacıyan-ı Rum'a kadar sürebiliriz. Dünyanın başka yerlerinde kadınların, kalın perdelerin ardında olduğu dönemlerde, Anadolu'da kadınların hayatın atar damarından aktıklarını görürüz.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, 19. yüzyıla kadar kız çocuklarının Sıbyan Mekteplerinde devam eden eğitimi, Tanzimat'la beraber yeni arayışları da beraberinde getirmiş, özellikle mesleki becerilerin kazandırılacağı okullar açılmıştır.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle başlayan hızlı değişim ve dönüşüm dönemi, hedeflere ulaşmada eğitimin en önemli faktör olduğu gerçeğini ortaya koymuştur.

Sadece özel yaşamın değil, hayatın tüm alanlarının, özellikle memleketin kalkındırılması gibi ağır bir sorumluluğun, kadın ve erkek müşterek olarak omuzlanabileceği gerçeği görülmüştür.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde milli kimliğin oluşturulması, yerli ürünlerin korunması ve milli sanayinin canlandırılması, kadınların kamusal alana dahil edilmesiyle sağlanmıştır. Örgün ve yaygın usullerle gerçekleştirilen eğitim politikaları kadınların güçlendirilmesinde başat etkindir.

Özellikle küreselleşmenin ayak seslerinin duyulmaya başlandığı 1950'lerde Batı'dan yükselen ve tüm dünya toplumlarına nüfuz eden yaşam tarzı karşısında, Olgunlaşma Enstitüleri milli kimliğin korunmasında adeta bir üs haline gelmiştir.

Bunun yanında yerel kültürün ve bir kültürel birikimden çok daha fazlası olan Anadolu mirasının korunup aktarılmasında da hayati bir rol oynamıştır. Nesiller arasındaki anlayış ve kültür devamlığı yine kadınların köprü olduğu Olgunlaşma Enstitülerinde sağlanmıştır.

Olgunlaşma Enstitülerinin dün olduğu gibi bugün de vizyonu, Türkiye'nin folklorik ve kültürel birikiminin el sanatlarında yaşatılarak, bize has tasarım kültürünün uluslararası alana açılmasıdır. Bu, bir anlamda milli kültürümüzün global bir tekipleşme girdabında yitip gitmesinin önüne geçmektir. Bu çalışma, yeni bir silkinişle Olgunlaşma Enstitülerinin Türkiye'nin milli kimliğinin dünya tasarım ve moda sektöründe estireceği rüzgarlara tarihi bir arka plan olmuştur.

Alanında bir ilk niteliğinde olan araştırma, Olgunlaşma Enstitülerinin hafızasında kayıtlı olan başarı envanterini gözler önüne sermektedir. Küreselleşme rüzgarının hızla estiği bir dönemde kültürün muhafazası, kadınların güçlendirilmesi ve milli kimliğin korunmasında kadınların eğitiminin oynadığı rolün büyük resmi çizilmeye çalışılmıştır. Emeği geçenleri kutluyor, Olgunlaşma Enstitülerinin yenilenme çabalarını takdirle karşılıyorum.

İnanıyorum ki, bu tarihsel birikimden hareketle, Türk iğnesinin mucizesi olan Olgunlaşma Enstitüleri, yeni mucizeler göstermeye muktedirdir.

Olgunlaşma enstitülerimiz kurulduğu günden bugüne, 80 senedir ülkemizin sanat ve zanaat hafızasını beslemekte ve yeniden yorumlamaktadır. Türkiye'nin imkânsızlıklarla boğuştuğu 1940'lı yıllarda ilki kurulan enstitülere en başından itibaren gerek Bakanlığımız gerek ülkemiz nezdinde büyük önem verilmiş, nitelikli enstitüler toplum nazarında da itibarı yüksek kurumlar olmuştur.

Bugün sayısı 24 olan enstitülerimiz buldukları bölgelerin kültür, sanat ve zanaat mirasının araştırılmasında, tasarıma ve esere dönüştürülmesinde önemli bir misyon üstlenmiştir. Bu kitapta da göreceğiniz üzere enstitüler, hem ülkemize hem de dünyanın önde gelen sanat ve siyaset isimlerine de hitap edebilen nadir kurumlarımızdan biri olmuştur. Bugün gelinen safhada, geçmişimizden gelen bu enerji ile amacımız enstitülerimizin araştırıp, tasarlayıp ürettiği bu değerleri dünya çapında markalaştırmak ve tanıtmaktır. 80 yıllık serüveni bugün Olgunlaşma Enstitülerimizin değerli öğretmenleri, ustaları ve öğrencileri ile ülkemizin önde gelen tasarımcılarının işbirliğinde hak ettiği noktaya taşıyacağımıza inancım tamdır.

Bu kitap, aslında bize nasıl büyük bir mirasa sahip olduğumuzu yeniden hatırlatması bakımından önemli bir kaynak niteliğindedir. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen herkese ülkem adına çok teşekkür ederim.

Ziya SELÇUK
T.C. Millî Eğitim Bakanı

ÖNSÖZ

Kız çocuklarının mesleki teknik eğitiminde Mithat Paşa'nın girişimiyle kurulan ıslahhane ve sanayi mektepleri, Cumhuriyet sonrasında Kız Enstitüleri ile devam etmiştir. Kız Enstitüsü ve Akşam Kız Sanat Okullarından mezun olan kızların devam edecekleri üst eğitim kurumu ihtiyacı Olgunlaşma Enstitüleri'nin kurulmasındaki en önemli sebeptir.

Türk kızlarının meslek sahibi olmalarında büyük rol oynayan Olgunlaşma Enstitüleri, geleneksel el sanatları ve giyim kültürünü asıllarına sadık kalarak koruma, geliştirme ve yeni nesillere aktarma misyonunun yanı sıra geleneğin usta-çırak ilişkisiyle devam etmesi, devlet protokolünün yakın ilgisi, tasarımlarındaki milli vurgular nedeniyle de her zaman gündemde kalmıştır.

1945 yılında kurulup bugün ülke çapında 24'e ulaşan Olgunlaşma Enstitülerinin 2019 yılında girdiği reform süreci kapsamında, kurumun geleceğine yön vermek için geçmişinin de bilinmesine dair duyulan ihtiyaç kitabın hazırlanmasının en önemli vesilesi olmuştur. Selcan Gürçayır ve Mazlum Akın'ın akademik tezleri ile "olgunlaşmalı" Yümniye Akbulut'un anıları, enstitülerin tarihi ve işleyişi hakkında istifade edilecek önemli kaynaklardır. Söz konusu araştırmaların yanı sıra tüm Olgunlaşma Enstitülerini kapsayan ilk çalışma olması açısından elinizdeki kitabın eksiklerine/hatalarına rağmen bu güzide eğitim kurumlarını merak edenler için faydalı olması umulmaktadır.

Olgunlaşma Enstitüleri, eğitim ve üretim faaliyetlerindeki başarıları dolayısıyla dönemin basını tarafından "Türk İğnesinin Mucizesi" olarak tanımlanmıştır. Kuruluş misyonlarına bugün de aynı heyecanla bağlı olan enstitülerin yeni mucizelere imza atacak ustalar yetiştirmesi umuduyla bu anlamlı tanımı kitabın adında da tercih ettik.

Olgunlaşma Enstitülerini himaye ederek dönüşüm sürecini başlatan ve bu müstesna mirasın elinizdeki kitap vesilesiyle kayıt altına alınmasına öncülük eden Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı eşi Emine Erdoğan Hanımefendi'ye ve vizyonu ile enstitüleri birer tasarım merkezi haline getiren Milli Eğitim Bakanı Sayın Ziya Selçuk Beyefendi'ye öncelikle teşekkür ederim. Kitabın hazırlanması sürecinde beni cesaretlendirip yönlendiren Cumhurbaşkanı Danışmanı, Kültür Tarihçisi H.Hümeyra Şahin'e, güvenleriyle çalıştığım kuruma aidiyetimi arttıran yöneticilerim Milli Eğitim Bakan Danışmanı İpek Coşkun'a, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürü Nezir Gül ve Daire Başkanı Meral Altınkaya'ya teşekkür etmek isterim. Araştırmamın ilk durağı olan T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığına ve belgeleri temin etmeme yardımcı olan dostum Nalan Afacan'a, büyük bir içtenlikle kitabın içeriğine katkı sunan, arşivlerini paylaşan Olgunlaşma Enstitülerinin değerli müdürlerine ve çalışanlarına, sözlü tarih görüşme taleplerimi kabul eden enstitü mensuplarına, arşiv ve koleksiyon görsellerini kullanmama izin veren İBB Atatürk Kitaplığı'na, Koleksiyoner Yusuf İyilik, Koleksiyoner Haluk Perk'e ve Karaca Borar'a, kaynakları temin etmeme yardım eden Feyza Çelik ve Mahmut Çetin'e, kitabı hazırlarken işyükümü hafifleten özverili mesai arkadaşlarıma ve müdürüm Yusuf Gürlek'e içten teşekkür ederim. Ve elbette bu süreçte ilham ve inancıyla desteğini esirgemeyen, fikirleriyle yol gösteren ve zor zamanlarımı anlayışla karşılayan sevgili eşim Osman Şimşek'e teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	16
<i>OSMANLI DEVLETİ'NDE KIZLARIN EĞİTİMİ</i> <i>ve MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN DOĞUŞU</i>	
a. Kız Çocuklarının Eğitimi	20
b. Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu	21
Islahhaneler	21
Sanayi Mektepleri	25
1. BÖLÜM	36
<i>CUMHURİYET DÖNEMİNDE KIZLARIN</i> <i>MESLEKİ ve TEKNİK EĞİTİMİ</i>	
a. Kız Enstitüleri	40
b. Akşam Kız Sanat Okulları	44
c. Köy Kadınları Gezici Kursları	44
d. Özel Biçki-Dikiş Kursları	45
2. BÖLÜM	48
<i>KIZ TEKNİK ÖĞRETİM OLGUNLAŞMA</i> <i>ENSTİTÜLERİ</i>	
a. Eğitim ve Atölye Çalışmaları	55
b. Personel	66
c. Bir Protokol Okulu Olarak Olgunlaşma Enstitüleri	68
d. "Türk İğnesinin Mucizesi" Olgunlaşma Enstitüleri ve Milli Moda	75
Olgunlaşma Enstitüsü Seyyar Sergi Gemilerinde	84
Olgunlaşma Enstitüleri ile yaygınlaşan meslek: Mankenlik	91
Enstitülerin Kurumsal Takdimcisi: Halit Kıvanç	96
e. Müzeler	98
f. Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisinde Olgunlaşma Enstitüleri	100
g. Arşivler	102
h. Yayınlar	102
i. Ortak Projeler	104
Üreten Kadın Projesi	104
Turistik El Sanatları Projesi	105
Kaleminden Gergefe Türk Nakışları Desen ve Etnografik Eserler Kataloğu	106
Geleneksel Türkiye Bebeği "Elif Bebek"	106
Puşide Projesi	108

3. BÖLÜM	110
<i>TÜRKİYE'DE OLGUNLAŞMA</i> <i>ENSTİTÜLERİ</i>	
İSTANBUL REFİA ÖVÜÇ OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	112
ANKARA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	134
ESKİŞEHİR OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	166
SAMSUN OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	176
İZMİR OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	188
ADANA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	204
ANTALYA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	212
KAYSERİ KOCASINAN OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	216
TRABZON OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	218
DİYARBAKIR YENİŞEHİR OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	222
İSTANBUL BEYLERBEYİ SABANCI OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	224
BURSA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	234
KONYA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	238
MARDİN ARTUKLU OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	242
MERSİN OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	246
KIRKLARELİ OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	248
KÜTAHYA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	250
TOKAT OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	254
GAZİANTEP OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	256
KAHRAMANMARAŞ OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	258
MUĞLA MENTEŞ OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	260
SİVAS OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	260
ERZURUM OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	260
VAN OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	261
KAYNAKÇA	264

KISALTMALAR DİZİNİ

<i>a.g.e</i>	: Adı geçen eser
<i>a.g.m.</i>	: Adı geçen makale
<i>a.g.n.</i>	: Adı geçen nizamname
<i>AOE</i>	: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü
<i>BRÖÖÖ</i>	: Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü
<i>BOA</i>	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
<i>BCA</i>	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
<i>C.</i>	: Cilt
<i>EOE</i>	: Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü
<i>HPK</i>	: Haluk Perk Koleksiyonu
<i>İ.Ü</i>	: İstanbul Üniversitesi
<i>MEB</i>	: Milli Eğitim Bakanlığı
<i>KTÖ</i>	: Kız Teknik Öğretim
<i>S.</i>	: Sayı
<i>Y.N.</i>	: Yazarın Notu

OSMANLI DEVLETİ'NDE
KIZLARIN EĞİTİMİ
ve MESLEKİ TEKNİK
EĞİTİMİN DOĞUŞU

OSMANLI DEVLETİ'NDE KIZLARIN EĞİTİMİ
ve MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN DOĞUŞU

Osmanlı Devleti'nde eğitim faaliyetleri uzun süre devlet adamları ile hayır sahipleri tarafından yapılan "vakıf" sistemi çerçevesinde mektep ve medrese olarak iki ana kademe yürütülmüştü. Mahalle ve sıbyan mekteplerindeki temel eğitim, okuma-yazma ve dini müfredatın öğretilmesi şeklindeydi. Müfredat, öğrenci sayısı, eğitim ortamı gibi konularda işleyiş birliğinin olmadığı sıbyan mekteplerinde, çalışanların ücretleri vakıf gelirlerinden karşılanır, bunun yetmediği durumlarda öğrencilerden yardım talep edilirdi. İlk kez II.Mahmut tarafından yayınlanan fermanla sıbyan mektepleri düzenlenmiş, İstanbul'daki çocukların ergenlik çağına gelmeden mektebe gönderilmeleri zorunlu kılınmıştır. II.Abdulhamit devrinde ise ilköğretim mecburiyeti anayasaya dahil edilerek Maarif Nezareti bünyesinde Mekâtib-i Sıbyaniye Dairesi kurulmuştur.¹

Farklı derecelerde akademik eğitimin verildiği medreseler ise Bursa ve Edirne gibi başkentlerde açılmış, sınırların genişlemesiyle Anadolu ve Balkan coğrafyasında birçok merkeze yayılmıştır. Klasik dönemde, Sahn-ı Seman Medresesi ve Süleymaniye Medreseleri ile İstanbul adeta devrinin en yüksek eğitim merkezi haline gelmiştir. Eğitimin içeriğine ve derslere göre kademelere ayrılan medreselerde, tüm kademeleri başarıyla tamamlayan öğrenciye müderislik yapabileceği diploma belgesi olan "icazet" verilmiştir.²

Osmanlı Devleti'nde, yetişmiş insan kaynağı devletin kudreti için önemli bir unsur olduğundan devlet hizmetinde çalışacak kişiler kurulduğu dönem itibarıyla özgün bir model sayılan Enderun Mektebinde eğitim almıştır.³

Osmanlı Devleti'nde genel eğitimin yanı sıra Ahilik, Ehl-i Hiref Teşkilatı ve Hassa Mimarlar Ocağı gibi mesleki eğitimin verildiği farklı müesseseler de bulunmaktaydı.

Başlangıç fütüvvet teşkilatına kadar götürülen Ahilik teşkilatı, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da etkin rol oynamıştır.⁴ Anadolu'da Ahiliğin kurucusu olup Ahi Evren ismiyle anılan Şeyh Nasirüddin Mahmud (ö.1262), zanaat kollarındaki usta-çırak ilişkilerini düzenleyerek teşkilatın kurumsallaşmasını sağlamıştır.⁵ Müslüman-Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına doğrudan etki eden teşkilatta mesleki hiyerarşi; yiğitlik/çıraklık, kalfalık, ustalık veya ahilik, nakiplik, halifelik ve şeyhlik kademelerinden oluşmaktaydı. Dini temelli bu esnaf örgütünde her loncanın belli aralıklarla toplanıp sorunları tartıştıkları tekkeleri bulunmaktaydı. Ahilik teşkilatı, Müslüman-Türk meslek icracılarının sosyal hayatta imtiyaz sahibi olmasını sağlamış, sanat ve mesleki gelişimin de onlar vasıtasıyla yayılmasını kolaylaştırmıştı.⁶ İlk olarak dericilikle ilgili meslek gruplarının teşkilatlanmasıyla ortaya çıktığı düşünülen Ahilikte, en fazla mensubu olan meslekler debbağlık, saraçlık ve ayakkabıcılıktı. Teşkilat gelişip yayıldıkça diğer meslek gruplarını da bünyesine almıştı.⁷

Usta-çırak ilişkisi içerisinde oluşacak güven ve bağ, 10 yaşından itibaren meslek eğitimine başlayan çocuğun zaviyelerde dini, ahlaki ve sosyal içerikli dersleri de tamamlayacağı hiyerarşik sistemin nihayetinde ustalık derecesini

almasıyla tamamlanırdı.⁸ Ahilik, zaman içinde birtakım değişiklikler geçirerek "lonca" sistemi adıyla Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar varlığını sürdürmüştür.⁹

Devletin idare merkezi konumundaki saraya has eğitim-üretim teşkilatı olan Ehl-i Hiref ise, farklı dallarda uzmanlaşan sanatkar ve zanaatkarların olduğu bölüklerden meydana gelmekteydi. Padişah başta olmak üzere tüm sarayın sanatsal üretimlerini gerçekleştiren teşkilat, Osmanlı sanatlarında üslup birliğini sağlayarak saray sanatının doğmasına ve Anadolu'daki halk sanatının gelişmesine öncülük etmiştir. Ehl-i Hiref teşkilatının en şaşıla dönemi yaşadığı 16.yüzyılda, nakkaş, kuyumcu ya da kemha dokuyucu gibi alanlardan oluşan bölüklerin sayısı en üst noktada olmuş; kitap sanatları, kuyumculuk, silah yapımı sanatları, ahşap sanatları, maden sanatlarını icra eden bölüklerde yüzlerce sanatçı, devletin sanat anlayışı ve çizgisinde nadide eserler üretmiştir. 17.yüzyıldan itibaren artan mali sıkıntılar ve iç piyasadaki talep daralmasıyla usta sayısı azalan teşkilat, 18.yüzyılda etkinliğini kaybetmiştir. Avrupa tarzının saraya girmesi ve açılan modern fabrikalarla yurt dışından getirilen uzman sanatçılar Ehl-i Hiref teşkilatının yerini almıştır.¹⁰

Osmanlı Devleti'nde saray başta olmak üzere neredeyse tüm Osmanlı coğrafyasındaki resmi yapı işlerinden ve tamiratlardan Hassa Mimarlar Ocağı sorumlu idi. Dönemin mimarlık ve mühendislik mektebi olan Hassa Mimarlar Ocağı, 1795 yılında Mühendishane-i Berri Hümayun mimar yetiştirmeye başlana kadar etkinliğini korumuştur. II. Mahmut döneminde Şehreminlik ve Mimarbaşılık makamları birleştirilmiş, 1881 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi-i Alisi mimar yetiştirmeye başlamıştır. 1882 yılında ise "Hendese-i Mülkiye" kurularak sivil mühendisler yetiştirilmeye başlanmıştır.¹¹

18.yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketlerine girilmiştir. Zabit yetiştirmek amacıyla kurulan askeri mektepler sayı ve nitelik bakımından ihtiyaca cevap veremeyince Batılı tarzda ilk eğitim kurumu sayabileceğimiz Hendesehane ve Mühendishaneler açılmıştır.¹² 18.yüzyıldan sonra başlayan eğitim hamlesiyle askeri tıp, baytar mektebi, harbiye mektepleri açılmış, Meclis-i Umuru Nafia Nezareti kurulmuş, 1869'da ilk kez Maarifi Umumiye Nizamnamesi oluşturularak eğitim sistemli ve yaygın hale getirilmiştir. Bu kapsamda rüştiyeler, idadiler, sultaniler, özel okullar ve öğretmen okulları açılmıştır. Askeri okullar dışında ilk sivil, modern mesleki okul olan Ebe Mektebi'yle 1840'tan itibaren kız çocukları için mesleki eğitim verilmiştir. Bunu sağlık, ziraat, madencilik, mülkiye, lisan, haberleşme, eczacılık, gemicilik, hukuk, güzel sanatlar, mühendislik gibi alanlarda eğitim veren okullar takip etmiştir.¹³ Ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitimin çekirdeği ise Mithat Paşa'nın gayretleriyle doğan "Islahhane"ler olmuştur.

¹ Sıbyan mektepleri için ayrıntılı bilgi için bkz: Nafi Atuf, *Türkiye Maarif Tarihi Hakkında Bir Deneme*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1930; M.Şakir Ülkütaşır, "Sıbyan Mektepleri", *Türk Kültürü*, C.33, Temmuz 1965, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 597-599; İsmail Kara-Ali Birinci, *Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sıbyan Mektepleri, Hatıralar-Yorumlar-Teknikler*, İstanbul 2005; Mefail Hızlı, "Osmanlı Sıbyan Mektepleri", *Osmanlı*, C.5, Ankara 1999, s.207-217; Fatih Guldal, *Eliya'dan Muallime Mahalle Mektebi*, İstanbul 2017.

² Medreseler için ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinde İlimiye Teşkilatı*, Ankara 1965; Ziya Kazıcı, "Osmanlı Eğitim ve Öğretim Sisteminde Genel Medreseler", *Osmanlı*, C.5, Ankara 1999; Fahri Unan, "Osmanlılarda Medrese Eğitimi", *Osmanlı*, C.5, Ankara 1999.

³ Enderun Mektebi için bkz: M.Emin Yolalıcı, "XIX.yüzyıl ve Sonrası Osmanlı Devleti'nde Eğitim ve Öğretim Kurumları", *Osmanlı*, Ankara, 1999, C.5, s.281; Ülker Akkutay, "Osmanlı Eğitim Sisteminde Enderun Mektebi", *Osmanlı*, C.5, Ankara 1999, s.187-193.

⁴ Ahi Evren'in, Hacı Bektaş-ı Veli ile Osman Bey'in kılıç kuşanma törenine katıldığı, Osman Gazi'nin yanındaki beylerin ahi teşkilatından oldukları hatta Osman Bey ve I.Murat'ın da ahi olduğuna dair görüşler ahilik müessesesinin Osmanlı Devleti'nin kuruluşundaki etkinliğini göstermesi bakımından önemlidir. Bkz: Enver Behnan Şapolyo, "Fütüvvet ve Ahilik", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S. 200, Ankara 1969, s.9-10; Hüseyin Arslan, "Ahilik Teşkilatı'nın Sosyo-İktisadi Yapısı ve Örneklik Değeri", *Akademik Bakış Dergisi*, s.49, Mayıs-Haziran 2015, Celalabad, Kırgızistan, s.248-271.

⁵ Ziya Kazıcı, "Ahilik", *TDTA*, C.1, İstanbul, 1988, s.540.

⁶ Ziya Kazıcı, "Esnaf Teşkilatı (Ahilik)", *Diyanet*, C. 12, S.3, 1978, s.250-255.

⁷ Mustafa Ashier, "Anadolu Ahi Teşkilatında Meslek Eğitimi", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.104, Ankara, Ekim 1961, s.125.

⁸ Mehmet Ali Yıldırım, *Dersaadet Sanayi Mektebi*, İstanbul, 2012, s.1.

⁹ Ahi birlikleriyle loncalar arasındaki temel farklardan biri, ahi teşkilatının yalnızca Müslüman sufi esnafı barındırırken lonca sisteminin gayrimüslimlere de açık olmasıydı. Bkz. Cemil Öztürk, "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu I: Islahhaneler", *Prof.Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı*, İstanbul 1995, s.428.

¹⁰ Hülya Kalyoncu, "'Ehl-i Hiref-i Hassa' teşkilatının Osmanlı Kültür ve Sanat Yaşamındaki Yeri ve Önemi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, S.33, Bahar 2015, s.279-294.

¹¹ Şerafettin Turan, "Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarları", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.1, Ankara 1963, s.157-202.

¹² Atuf, a.g.e., s.50.

¹³ Osmanlı İmparatorluğu'nda mesleki eğitim veren kurumlarla ilgili geniş bilgi için bkz. Ali Değirmenci, Osmanlı İmparatorluğu'nda Mesleki Eğitim Veren Okullar (19.yy İstanbul Örnekleri), yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2015.

a) Kız Çocuklarının Eğitimi

Osmanlı Devleti'nde kız çocuklarının eğitim aldığı yegâne kurum uzun süre sıbyan mektepleri olmuş, mektebi bitiren kızların devam edeceği örgün eğitim kurumlarının teşekkülü için beklemek gerekmiştir. İlk mektepten sonra kızların eğitimi, ailenin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak özel gayretlere bırakılmış, çocuğun yakını ya da hususi hocalar vasıtasıyla talim görmeleri gelenek haline gelmiştir. Tanzimat'la birlikte kız çocuklarının eğitim imkânından yararlanmasının önü açılarak kızlar için özel mektepler tesis edilmiştir.¹⁴

Osmanlı Devleti'nde kızların devlet eliyle eğitiminde saray teşkilatı önemli bir yer tutmaktadır. Harem dairesindeki cariyeler, sarayda aldıkları eğitimi devlet adamlarıyla evlenmeleri sonucu kendi evleri ve cariyeleri vasıtasıyla merkezden taşraya nakletmiştir. Küçük bir zümreyle sınırlı yüksek seviyede olan bu eğitim biçimi, kız mekteplerinin açılmasıyla bir anlamda devlet eliyle kamusal alana taşınmıştır.¹⁵

Tanzimat'la birlikte kızlar için yeni okullar açılmış ve müfredatları belirlenmiştir. Temelde iyi bir ev hanımının sahip olması gereken meziyetleri vermeyi amaçlayan bu okullar, eş ve annelik rolünü daha iyi yapacak bireyleri yetiştirmeyi hedeflemiştir.¹⁶ 1859 yılında sıbyan mekteplerinin devamı niteliğinde ilk kız okulu Cevri Usta İnas Rüştüyesi¹⁷ açılmıştır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile diğer okulların yanı sıra kızların eğitimi de belli bir düzen içinde ele alınmıştır.¹⁸ Kız okullarının açılmasıyla bu okullarda eğitim verecek kadın öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 1870 yılında Darulmuallimat açılmıştır.¹⁹ 1880 yılında kız idadileri, 1913 yılında ise kız sultanileri açılarak kızların ortaöğretim düzeyinde eğitim almaları sağlanmıştır. Darülfünun'da kadınlara yönelik konferansların başlamasıyla kızlar, yükseköğretim düzeyinde de eğitime dâhil olmuştur.²⁰

II.Meşrutiyet'in ilanına kadar yukarıdaki eğitim kurumlarına talep ve devamlılıkta istenilen başarı elde edilememiş, asker ve sivil bürokrat aileleri kız çocuklarına özel eğitim aldirmaya devam etmişlerdir. Bunun en önemli sebebi mekteplerin eğitim planlamasının tam olarak yapılamaması olduğundan kız mekteplerinin müfredat programlarında değişikliğe gidilmesi gündeme gelmiştir.²¹ II.Meşrutiyet'ten sonra uygulamaya dönük eğitimlerle zenginleştirilen müfredatla özellikle el işi derslerinin daha sistemli hale getirilmesi sağlanarak kızların üreten bireyler olmalarının önü açılmıştır. 1913 yılında çıkarılan kanunla ilköğretim düzeyindeki kız okullarında mesleki ve teknik derslere yer ayrılmıştır. Örneğin Cevri Kalfa Mektebi müfredatına dikiş, nakış, aşçılık gibi geleneksel olarak kadınlara ait olduğu kabul edilen el becerileri dersleri ilave edilmiştir. İdadi, inas sultanisi ve kız sanayi mekteplerinde daha kapsamlı değişiklikler yapılarak buralardaki biçki-dikiş, elişleri gibi mesleki ve teknik eğitim derslerinin sayısı ve saatleri arttırılmıştır.²² Bu okullardaki müfredat değişikliği Darulmuallimat'ta da el işi derslerinin arttırılmasına neden olmuştur. Sonraki yıllarda meslek dersleri öğretmenlerini yetiştirmekte kız sanayi mektepleri tercih edilmiştir.

b) Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu

Islahhaneler

“Sana bir de yetimlerden soruyorlar.

De ki: Onlar için yapacağımız bir ıslah,

işlerine karışmamaktan daha hayırlıdır”²³

Sultan Abdülmecit zamanında tesis edilen tekstil fabrikalarına hammadde sağlamak amacıyla 1847 yılında Ziraat Mektebi açılmıştır. Fabrikalarda çalışacak uzmanları yetiştirmek için İstanbul Zeytinburnu'nda bir sanayi mektebi açılması gündeme gelmiş ancak kurumun binası, yöneticileri ve müfredatı belirlenmesine rağmen mektep açılmamıştır.²⁴ Bu girişimden bir süre sonra 1850 yılında hiref ve sanayi mektebi kurdurulması amacıyla Bükreşli uzman Mösyö Marol'a rapor hazırlanmıştır. Sekiz yaşından on bir yaşına kadar olan çocuklara dil, coğrafya, musiki gibi derslerin yanı sıra oymacılık, nakkaşlık gibi sanatları öğretecek okul faaliyete geçememiştir.²⁵ 1862 yılında İstanbul'da “Mekteb-i Hiref ve Sanayi” açılması²⁶ gerekli görülüp ıslaha dair sanatlarda çalışmalar yapılmasına rağmen mektebin kuruluşu yine ertelenmiştir.²⁷

Osmanlı coğrafyasında açılan ilk mesleki eğitim merkezi, Mithat Paşa'nın²⁸ gayretleri neticesinde doğan “Islahaneler”dir. 1858 yılında gerçekleştirdiği Avrupa seyahati, Mithat Paşa'ya çocuklara yönelik kurumların açılması ile ilgili fikir vermiştir.²⁹ 1861 yılında Niş'e vali olarak atanan Mithat Paşa, öncelikli olarak Osmanlılık ideali çerçevesinde bölge halklarına yönelik sosyo-ekonomik projeler gerçekleştirmeyi planlamıştır. İcraatlarına bayındırlık, mahalli yönetim, güvenlik gibi alanlarda başlayan Mithat Paşa, bölgeye yapılan göçler dolayısıyla perişan vaziyette olan çocukların durumuna çare olacak bir organizasyon arayışına girmiştir.³⁰ Paşa, 1863 yılında Niş'teki Müslüman ve Hıristiyan kimsesiz ve yetim çocukların sefaletinin önüne geçmek, onlara tahsil, terbiye ve sanat öğretmek amacıyla Niş Islahhanesi'ni faaliyete geçirmiştir.³¹ Islahhane, yetim ve kimsesiz çocuklar yanında bölgede suçu sabit olanları da bünyesine alarak onların terbiye edilmelerini sağlamıştır.³² Çocukların küçük yaşlarına rağmen, okuma-yazma yanında elbise dikme ve kundura yapma gibi becerileri kazanmaları takdirle karşılanmıştır.³³

²³ *Kuran-ı Kerim*, Bakara Suresi/220. Meal; Elmalılı Hamdi Yazır.

²⁴ Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C.1-II, İstanbul 1977, s.627-628.

²⁵ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), *HR.TO. 411/10*.

²⁶ BOA, I.DH.497/33809.

²⁷ Bu girişimler sonrasında İstanbul'da kurulması planlanan İslah-ı Sanayi Mektebi hakkında detaylı bilgi için bkz. Yıldırım, *a.g.e.*, s.13-21.

²⁸ Mithat Paşa (1822-1884) farklı vilayetlerdeki memurluk vazifelerinden sonra Meclis-i Vâlâ'yı Ahkâm-ı Adliyye'de çalıştı. 1861 yılında Balkanlardaki en sorunlu vilayetlerden biri olan Niş'e vali olarak atandı. Daha sonra Tuna vilayeti valiliğine görevlendirilen Paşa, 1868 yılında Şurâ-yı Devlet başkanlığına getirildi. Farklı vilayetlerde valilik ve adalet nazırlığı yapan Mithat Paşa, Kanun-i Esasî'yi hazırlayan kurulun başkanlığına da yaptı. İki kez sadrazamlık makamına getirilen Paşa, gönderildiği Taiif'te öldü. Bkz: Gökhan Çetinsaya-Şit Tufan Buzpinar, “Mithat Paşa”, *TDVİA*, C.30, İstanbul 2005, s.7-11.

²⁹ *Mithat Paşa'nın Hatıraları: I Hayatım İbret Olsun (Tabsıra-i İbret)*, Haz. Osman Selim Kocahanoğlu, İstanbul 1997, s.28.

³⁰ Bekir Koç, “Osmanlı Islahhanelerinin İşlevlerine İlişkin Bazı Görüşler”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.6, S.2, 2007, s. 40.

³¹ *Mithat Paşa'nın Hatıraları*, s.34, Faik Reşit Unat, “Niş Islahhanesi'nin Tarihini Aydınlatan Bir Belge”, *Mesleki ve Teknik Öğretim*, C.114, Ankara 1962, s.5-6. Mithat Paşa hatıralarında Kuran-ı Kerim'deki “Sana yetimden sorarlar. De ki: Salah ve ıslah onlar için daha hayırlıdır” ayet-i kerimesinden mülhem “ıslahhane” adımı verildiğini yazar. Bkz. *Mithat Paşa'nın Hatıraları*, s.35.

³² BOA, *LMVL.*, 502/22735.

³³ Öztürk, *a.g.m.*, s.431.

¹⁴ M.Şevki Aydın, “Osmanlı'da Kız Çocuklarının Eğitimi”, *Osmanlı*, C.5, Ankara 1999, s.218-228.

¹⁵ Elif Ekin Akşit, *Kızların Sessizliği*, İstanbul 2015, s.75.

¹⁶ Fatmagül Berktaş, *Tarihin Cinsiyeti*, İstanbul 2012, s.12.

¹⁷ Ergin, *a.g.e.*, s.457-458.

¹⁸ Yasemin Tümer Erdem, *II.Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2007, s.25.

¹⁹ Faik Reşit Unat, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Ankara 1964, s.32; Hasan Ali Koçer, “Türkiye'de Kadın Eğitimi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C.5, S.1, Ankara 1972, s.95.

²⁰ Osman Nuri Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, C.3-4, İstanbul 1977, s.1553.

²¹ Mine Demir, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın Eğitiminde Biçki-Dikişin Yeri (1908-1952)*, İstanbul 2019, s.56.

²² Tümer Erdem, *a.g.t.*, s.200.

Mithat Paşa

1864 yılında Tuna valiliğine atanan Mithat Paşa, erkek çocukların ıslahhanelere yerleştirilmesinden alınan olumlu sonuçların ardından Sofya ve Rusçuk'ta birer ıslahhane daha açmıştır. Açılış tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte Rusçuk ıslahhanesi'nin 1865 yılının ilk yarısında faaliyete geçtiği tahmin edilmektedir.³⁴ 1868 yılında yine Rusçuk'ta talim ve terbiyeleri için kadın hoca kadrosu ile kız ıslahhanesi de açmayı düşünen Mithat Paşa³⁵ mali kaynak yetersizliğinden dolayı bu fikrini ancak 1872 yılında hayata geçirebilmiştir.³⁶ İnas ıslahhanesi'nin kurulmasıyla 1840'ta açılan Ebe Mektebi dışında ilk kez kız çocuklarının mesleki alanda teknik eğitim görmeleri sağlanmıştır.³⁷

Islahhanelerin gösterdiği başarı ve Mithat Paşa'nın Tuna vilayet gazetesi ile Takvim-i Vekâyî'de yayınlattığı haberler, Osmanlı vilayetlerinde ıslahhanelerin yaygınlaşmasını sağlamıştır. 1863'ten 1880'lere değin, Niş, Sofya, Rusçuk, Harput, Girit/Kandiye, Sivas³⁸, Kudüs³⁹, Adana⁴⁰, Konya, Edirne⁴¹, Aydın/İzmir⁴², Manastır, Ankara, Kastamonu, Diyarbakır, Halep, Selanik, Trabzon⁴³, Erzurum, Yanya, Bosna, Şam⁴⁴ ve İstanbul'da⁴⁵ 30'a yakın ıslahhane açılmış,⁴⁶ bu okulların işleyişleri ilk yıllarda farklı nezaretlerce takip edilmiştir.⁴⁷

1869'da Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile Osmanlı Devleti'ndeki eğitim-öğretimde düzenleme yapılmış ise de ıslahhanelerle ilgili herhangi bir hüküm yer almamıştır.⁴⁸ Tuna vilayetinin ıslahhanelerin düzeni için harcadığı yoğun gayretler neticesinde 1871 yılında ıslahhanelere Dair Nizamname yayınlanmış ve tüm vilayetlerde uygulanmaya başlanmıştır.⁴⁹

Nizamnamede, ıslahhanelere kayıt şartları,⁵⁰ çocuklara verilecek yemek,⁵¹ kıyafet,⁵² yapılacak oryantasyon programı,⁵³ eğitim sistemi, okutulacak dersler⁵⁴ ve uygulanacak mesleki eğitimin detayları belirlenmiştir. Buna göre, ıslahhanelerdeki atölyelerde terzilik, kunduracılık, debbağlık, matbaa, çuha ve bez dokuma, iplik yapma gibi pratik derslerin icra edilmesi uygun görülmüş-

³⁴ Meral Bayrak Feribaş, "Bir Sosyal Sorumluluk Projesi: Tuna Vilayeti ıslahhanesi", *Belleten*, C. LXXVII, S. 279, 2013, s. 582.

³⁵ BOA, *LMVL*, 584/26270.

³⁶ Feribaş, a.g.m., s. 606.

³⁷ Öztürk, inas ıslahhanesinin admin ilk kez 1873 tarihli yıllıkta yer aldığı yazmaktadır. Bkz: a.g.m., s. 431.

³⁸ BOA, *MVL*, 1057/27.

³⁹ BOA, *İŞD*, 40/2074.

⁴⁰ BOA, *M.F.BT*, 3/66.

⁴¹ BOA, *MF.MKT*, 10/53; *ŞD*, 1908/5.

⁴² BOA, *İŞD*, 14/629.

⁴³ BOA, *MF.MKT*, 346/70.

⁴⁴ BOA, *BEO*, 1829/137127.

⁴⁵ BOA, *LMF*, 9/10, *LMF*, 8/29.

⁴⁶ Koç, a.g.m., 194-95, Öztürk, a.g.m., 432.

⁴⁷ Örneğin, Edirne'deki ıslahhanenin işleri olmadığı ve öğrenci sayısı azaldığı için buradaki çocukların İstanbul'a nakledilmesi talebi Ticaret Nezareti'ne bildirilmiştir. Bkz. BOA, *DH.MKT*, 320/90.

⁴⁸ Ergin, a.g.e., s. 129. Ergin, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde meslek eğitimi yer verilmemesinin nedenini nizamnamenin Fransız maarifinden mülhem oluşunda ve Fransız İhtilali'nden sonra Fransa'da sanat mekteplerinin geçirdiği durgunlukta ve memleketteki sanat ve ticaret hakkındaki genel kanaatlerde aranması gerektiğini açıklar (Ergin, a.g.e., s. 133).

⁴⁹ *Düstur*, (1.tertip), c. II, s. 277-295.

⁵⁰ *A.g.n.*, 1. madde.

⁵¹ *A.g.n.*, 4. madde.

⁵² *A.g.n.*, 5. madde.

⁵³ *A.g.n.*, 7. madde.

⁵⁴ Nizamnameyi Tuna vilayeti hazırlayıp maarifçe tüm vilayetlerde uygulanması bildirildiğinden nizamnamenin başında Tuna vilayetine mahsus hükümlerin diğer vilayetlerde uygulanmayacağı not edilmiştir. Zaten her vilayetteki çocukların milliyetine göre lügat dersleri belirlenmiştir. Mesela İzmir'de Rumca resmi dil olan Türkçeden sonra ikinci dildi. Bkz: *A.g.n.*

Kız ıslahhanesi kurulmasına dair belge
(BOA, *LMVL*, 584/26270)

tür.⁵⁵ Başarılı öğrencilere çeşitli sorumluluklar verilen ıslahhanelerde⁵⁶ hiyerarşik bir sistem uygulanarak düzen ve disiplin sağlanmıştır.⁵⁷

Islahhane eğitimini başarıyla tamamlayan çocuklara "Ustalık Şehadetnamesi" verilmekteydi. Mezun olanlardan isteyenler yevmiye ya da götürü usulü ıslahhane atölyelerinde veya fabrikalarında istihdam edilmekteydi. Okulda çalışmak istemeyen çocuklara ise kendi iş yerlerini açma imkânı tanınmıştı. Bunun için gerekli sermayeyi sağlamak amacıyla ıslahhane öğrencilerine üçüncü sınıftan itibaren yapılan ürünlerin satışından pay ayrılmaktaydı.⁵⁸

Mithat Paşa, ıslahhane idaresinin ve eğitiminin devam etmesi amacıyla bağış, kira, öğrenci ürünleri ve kermeslerden⁵⁹ sağlanan gelirler gibi farklı kaynaklar temin etmişti. Hükümetin ıslahhanelere doğrudan ayni ve nakdi yardımları yanında askeri kurumların birtakım ihtiyaçlarının ıslahhanelere sipariş edilmesi de önemli bir gelir kalemiydi. Hatta askeri kurumlar, ayakkabı ve kıyafet siparişleriyle ıslahhaneler için adeta düzenli müşteri sayılmaktaydı. Vilayet merkezlerinde resmi gazete çıkarılarak elde edilecek hasılatın ıslahhaneye tahsis edilmesi de gelir kaynağı olarak tercih edilen bir yöntemdi.⁶⁰

Islahhanelerin her birinde çocuklara verilecek pratik sanatlar belirlenen bölgelerin hammadde ve üretim özellikleri dikkate alınmaktaydı. Örneğin Adana'da bulunan ıslahhanenin ana üretim pratiği pamuklu dokuma üzerine, Kastamonu'nun ahşap ürünleri, Diyarbakır'ın ise Acem şalı ve yöresel giyim üzerineydi.⁶¹ Söz konusu alanlarda yeni tekniklerle üretim yapılması amacıyla atölyelere yurtdışından makineler temin edilmekteydi.⁶² Temin edilecek makineler gümrük vergisinden muaf tutularak ıslahhanelere ulaştırılmaktaydı.⁶³ ıslahhanelerde meslek eğitiminin yapılacağı atölye olmadığında, bölgedeki işyerlerinde çocukların tecrübe edinmeleri sağlanmaktaydı.⁶⁴

Osmanlılık ideolojisi doğrultusunda Müslüman ve Gayrimüslim çocukların bir arada eğitim aldıkları ıslahhanelerden seçilen öğrenciler, hem değişen teknolojinin Osmanlı coğrafyasına transferini sağlamak hem de ıslahhanelere öğretmen olarak vazifelendirilmek amacıyla eğitim almak üzere Avrupa'ya gönderilmiştir.⁶⁵ Örneğin, 1873 yılında Sofya ve Niş ıslahhanelerinden seçilen beş öğrenci, marangozluk, değirmencilik, mensucat, demircilik ve dokumacılık gibi iş kollarında makine kullanımını öğrenmek üzere Belçika'daki okul ve fabrikalara gönderilmiştir.⁶⁶ Adana ıslahhanesinden bazı çocuklar ise Çukurova'da ziraatın ilerlemesini sağlayacak demircilik zanaatını öğrenmek amacıyla Avrupa'ya tahsile gönderilmiştir.⁶⁷ Gönderilen öğrencilerin eğitim durumları is-

⁵⁵ A.g.n., 10. madde.

⁵⁶ A.g.n., 11. madde.

⁵⁷ A.g.n., 32. madde.

⁵⁸ A.g.n., 46-52. maddeler.

⁵⁹ Bekir Koç, "ıslahhanelerin Finans Olanakları ve İşleyişleri", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.20, Güz 2006, Ankara 2009, s.185-196.

⁶⁰ BOA, *MVL.*, 1057/27.

⁶¹ BOA, *ŞD.*, 2862/20.

⁶² BOA, *ŞD.*, 594/15.

⁶³ Örneğin, Şam ıslahhanesi için gerekli olan yedi adet yün çorap makinesi gümrük resminden muaf tutulmuştur. Bkz. BOA, *BEO.*, 1829/137127.

⁶⁴ Koç, "Osmanlı ıslahhanelerinin...", s.44.

⁶⁵ BOA, *MF.BT.*, 3/22.

⁶⁶ BOA, *MF.MKT.*, 12/139.

⁶⁷ BOA, *MF.BT.*, 3/66.

lahhanelerce takip edilmiş, eğitime istidadı olmadığı ve uygunsuz davranışlar sergilediği tespit edilen öğrenciler yeniden memlekete çağırılmıştır.⁶⁸

Ülke genelindeki ıslahhanelerin durumunun yakından takip edilmesi amacıyla, öğrenci istatistikleri, ürün numuneleri ve ürün sahibi hakkında açıklayıcı bilgiler İstanbul'da bir noktada muhafaza edilerek değerlendirilmiştir.⁶⁹ Böylece tüm ıslahhanelerin aynı kalitede ürün çıktısına sahip olmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Kuruluş amacı ve kurulduğu bölge düşünüldüğünde hususi bir teşebbüsün profesyonel bir programla icra edilerek Osmanlı coğrafyasında yaygınlaşması hiç şüphesiz ıslahhanelerin en önemli başarısıydı. Osmanlı sanayileşmesine önyak olması ümidiyle kuruluşu için uzun yıllar birçok girişimde bulunulan sanayi mektepleri de ıslahhanelerin başarısının ardından yeniden gündeme alınmıştır.⁷⁰

Sanayi Mektepleri

"Bir milletin medeniyet bakımından yüksek bir seviyeye ulaşabilmesi, imar vasıtalarının gelişmesine, memleketin kalkınması da sanayi ilerlemesine ve servetin artmasına bağlıdır."

Mithat Paşa

Osmanlı Devleti'ndeki sanayinin büyük oranda yabancıların elinde olması, mamul birçok eşyanın Avrupa'dan tedariki yerli sanayinin teşvik edilmesini zorunlu hale getirmiştir.⁷¹ Osmanlı devlet adamları tarafından sanayinin gelişmesi ve muasır teknolojinin takibi amacıyla sanayi mektebi açma fikri 1862'den 1866 yılına kadar gündemde kalmıştır.⁷²

1863 yılında İstanbul Sultanahmet'te açılan "Sergi-i Umumi"de, devletin Avrupa sanayisi ile rekabet gücünün kalmadığının anlaşılması üzerine yerli sanatkârların kalkınmasına vesile olmak amacıyla İslah-ı Sanayi Komisyonu kuruldu. Komisyonun aldığı tedbirler arasında, her sanat dalına uygun okullar açarak kalifiye eleman yetiştirilmesi,⁷³ Sultanahmet semtinde açılacak sanayi mektebi için hazırlıklar yapılması da yer aldı.⁷⁴

Mithat Paşa'nın 1868 yılında Şura-yı Devlet başkanlığına getirilmesi ile Kılıçhane binası tamir ettirilerek atölye ve derslikler inşa edildi. Böylece İstanbul'da sanayi mektebinin açılması yolunda somut adım atılmış oldu.⁷⁵ ıslahhanelerin misyonuyla aynı olan sanayi mekteplerine fakir ve kimsesiz çocuklar yatılı alınacaktı. Gündüzlü eğitimi için esnaf çıraqları ve istekli talebelerin eğitim görmesi planlanmaktaydı. Dersaadet Sanayi Mektebi, iki yüz yatılı çocukla⁷⁶ 6 Eylül 1868 yılında, Sultanahmet semtindeki Kılıçhane binası ve çevresine inşa edilen yeni binalarda faaliyetine başladı. Öğrenci sayısının artmasıyla Sultanahmet meydanına doğru genişleyen mektep 1894 depreminde hasar görünce

⁶⁸ BOA, *MF.MKT.*, 18/126,127,128.

⁶⁹ BOA, *MF. MKT.*, 12/59; 12/109.

⁷⁰ Yıldırım, *a.g.e.*, s.40.

⁷¹ *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme*, Yay. Haz. Muzaffer Albayrak-Kevser Şeker, İstanbul 2014, s.75.

⁷² Ergin, *a.g.e.*, s. 632.

⁷³ Yaşar Semiz-Recai Kuş, "Osmanlıda Meslekî Teknik Eğitim İstanbul Sanayi Mektebi (1869-1930)", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C.15, Konya 2004, s.275-295.

⁷⁴ BOA, *A.MKT.MHM.*, 382/80.

⁷⁵ Yıldırım, *a.g.e.*, s.42.

⁷⁶ İzzettin Bora, "Mithat Paşa", *Meslekî ve Teknik Eğitim*, S.7, Ankara 1953, s.6.

mektebin kapsamlı onarımı ve yeniden yapımı tamamlanana kadar öğrenciler başka bir binaya nakledildi.⁷⁷

Dersaadet Sanayi Mektebi (L.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Mithat Paşa tarafından hazırlanan nizamnameye göre,⁷⁸ Şurâ-yı Devlet eliyle idare olunacak⁷⁹ sanayi mektebinde, tımarcılık, dokumacılık, makinecilik, mimarlık, marangozluk, maden imalatı, ahşap sanatları, terzilik, kunduracılık, ciltçilik gibi mesleki ve teknik eğitim dersleri okutulacaktı.⁸⁰ Dâhili/yatılı ve harici/gündüzlü şeklinde iki kısma ayrılan mektebin beş yüz kişilik yatılı öğrencileri on üç yaşından küçük olmak zorundaydı. Kapasitesi iki yüz olan harici şube ise, iş ve sanat öğrenmek isteyen otuz yaşına kadar her erkeği öğrenci olarak kabul etmekteydi.⁸¹

Çocukların mektebe kabul usulünün ıslahhane sistemiyle aynı olduğu sanayi mektebinde de ıslahhanelerdeki programa benzer eğitim programı uygulanmıştır. Beş yıllık mektebin sonunda imtihanlardan başarılı olup mezun olan öğrencilere şهادetname ve ruhsat verilip isteyen öğrencinin "mezun usta"

⁷⁷ Bina yeniden yapıldıktan sonra mektep ve Ziraat Nezareti tarafından ortak kullanılmıştır. Binada Yeniçeri Müzesi'ne de bir yer ayrılmıştır. Cumhuriyet döneminde işlevini yitiren yapı bir süre İstanbul Ticaret Mektebi olarak hizmet vermiş. 1977 yılında çıkan yangınlı bazı kısımlarında hasar oluşan yapı onarılarak Marmara Üniversitesi'nin kullanımına tahsis edilmiştir. Bkz. Afife Batur, "Sanayi Mektebi Binaları", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.6, İstanbul 1994, s.444-446.

⁷⁸ Mekteb-i Sanayi Nizamnamesi için bkz. *Düstur*, Birinci Tertip, C.II, s.258-276.

⁷⁹ *A.g.n.*, 1.madde.

⁸⁰ *A.g.n.*, 2.madde.

⁸¹ *A.g.n.*, 3.madde.

sıfatıyla sanayi mektebinde kalması sağlanmıştır.⁸² Nizamnameye göre, harici ve dâhili şubedeki tüm öğrencilerin buldukları sınıfa göre yaptıkları ürünlerden günlük ücret almaları öngörülmüştür. Masraflar çıkıldıktan sonra günlük olarak hesaplanan ücretlerin yarısının aybaşında ödendiği mektepte, ücretin diğer yarısı mezuniyetten sonra öğrenciye sermaye sağlamak amacıyla emniyet sandığında tutulmuştur.⁸³

Sanayi mektebinde marangozhane atölyesi (L.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Islahhanelerin yapı ve işlev olarak daha geniş bir alanda eğitim vermesine olanak sağlayan Sanayi Mektebi'nde zaman içinde Batı teknolojilerini yakalamak ve eğitim standardını yükseltmek amacıyla bir takım uygulamalar yapılmıştır. Hiç şüphesiz bu uygulamaların başında sanayi mekteplerine yabancı uzman eğitimciler atamak ve başarılı öğrencileri Avrupa'ya eğitim tahsili için göndermek gelmektedir. 1869 yılının sonlarında ülke sanayisinin gelişim ve yaygınlaşma merkezi olan sanayi mekteplerindeki öğrencilerden yirmisi Paris'e gönderilmiştir. Söz konusu öğrencilerin eğitim masraflarının Paris sefaretince sağlandığı⁸⁴ uygulamada çocukların tornacılık, ciltçilik, dökümcülük, demircilik, halıcılık, döşemecilik, terzilik ve gravürcülük gibi sanatlarda yetişmeleri planlanmıştır. Paris'te yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle bir süre sonra öğrenciler Belçika'da bir okula nakledilmiştir. 1872 yılında ise, sanayi mektebinden on öğrenci daha Paris'e benzer alanlarda eğitim almaları için gönderilmiştir. Öğrencilerin tahsil süreçleri sanayi mektebi yöneticileri tarafından takip edilmiş; başarılı olanların mekteplerde eğitimci olmaları,⁸⁵ başarısız öğrencilerinse dönmeleri sağlanmıştır.⁸⁶ Sanayi mekteplerinden Avrupa'ya

⁸² *A.g.n.*, 26-30.maddeler.

⁸³ *A.g.n.*, 9-13.maddeler.

⁸⁴ BOA, *LDH.*, 604/42092, Ergin, *a.g.e.*, s.636.

⁸⁵ Örneğin, Sanayi mektebi öğrencisi olup Paris'e ciltçilik alanında eğitim almak için giden Aziz Efendi'nin tahsilinden sonra gündüzleri Matbaa-i Amire Mücellit-hanesi'nde geceleri ise Sanayi Mektebinde istihdam edilmesi uygun görülmüştür. Bkz. BOA, *MF.MKT.*, 16/38.

⁸⁶ BOA, *MF.MKT.*, 31/78; *MF.MKT.*, 18/128.

öğrenci gönderilirken aynı anda ıslahanelerden de öğrenci gönderilmeye devam edilmiştir.⁸⁷

Üsküp Sanayi Mektebi (BOA)

1874 yılına kadar İslah-ı Sanayi Komisyonu'nun sanayi eğitiminin yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla yaptığı çalışmalar neticesinde Osmanlı Devleti yeni sanayi mekteplerine kavuşmuştur. İzmir, Bursa, Bosna, Trabzon, Erzurum, Diyarbakır, Kastamonu⁸⁸ ve İstanbul'daki sanayi mektepleri 1882'den itibaren II.Abdulhamit'in adına atfen "Hamidiye Mektebi Sanayi Âlisi" adıyla yeniden düzenlenmiştir.⁸⁹ II.Abdulhamit'in emriyle imparatorlukta sanayiye yaygınlaştırmak ve mekteplerin gelişmesi için tedbirler almak amacıyla oluşturulan "Heyet-i Teşvikiye-i Sanayi" komisyonu mekteplerin ıslahı için çalışmalar yaparak okulların vilayetlerde yaygınlaşmasını sağlamıştır.⁹⁰

Yapılan ıslahat çalışmaları ve padişahın himayesi neticesinde sanayi mektepleri daha istikrarlı hale gelmiştir. Üretim süreçlerini desteklemek amacıyla vilayet matbaaları,⁹¹ ordu gibi devlet kurumları bir takım özel siparişlerini sanayi mekteplerine yaptırmıştır. Devlet dairelerinin cilt ve baskı işleri mektep-

Trabzon Hamidiye Sanayi Mektebi (BOA)

lere verilmiş,⁹² okulların güvenliği için gerekli olan ekipman mekteplere hazırlanmıştır.⁹³ Sanayi mekteplerini bitiren başarılı öğrencilerin mekteplerde öğreticilik yapmalarının yanında aldıkları sanat ve kabiliyetlerine göre Şirket-i Hayriye, Matbaa-yı Amire, Şark Demiryolları gibi bazı devlet teşekküllerinde istihdam edilmesi sağlanmıştır.⁹⁴ Özellikle yerel yöneticiler ve ordu mensuplarının gayretleriyle yeni sanayi mektepleri kurulmuştur. Hayfa, Kudüs, Yafa, Beyrut, Şam'da açılan mektepler için Almanya başta olmak üzere farklı Avrupa ülkelerinden mesleki uzmanlar getirilmiş, sanayi mekteplerine zamanla yurtdışından da öğrenciler kabul edilmiştir.⁹⁵

Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet'le başlayan kız çocuklarının eğitimindeki çabalar sanayi mektepleri için de geçerli olmuştur. İlk olarak İstanbul ve Kastamonu sanayi mekteplerinde kızlar için bölümler tahsis edilmiştir. Erkek öğrencilerden farklı olarak dikiş, nakış, el işleri ve çocuk bakımı gibi derslerin okutulduğu kız sanayi mekteplerinin öğretim süresi beş yıl olarak planlanmıştır. 1869 yılında Yedikule'de açılan Kız Sanayi Mektebi'nin ordunun ihtiyaçları için sargı ve iç çamaşırı dikimi yapması ve Tophane-i Amire'nin idaresinde bulunan Yedikule'deki fabrikalarda çalışmaları hedeflenmiştir. 50 öğrenciye hizmet veren okul, 1883 yılında Sultanahmet'e nakledilmiştir. Zamanla bu okula öğrenci talebinin artması yeni bir okulun kurulmasını gündeme getirmiş ve 1884 yılında Süleymaniye'de Ahmet Paşa Konağı'nda Dersaadet Kız Sanayi Mektebi faaliyete

⁸⁷ BOA, MF.MKT., 12/139

⁸⁸ 1927 yılına kadar eğitim veren Kastamonu vilayeti sanayi mektebi hakkında bkz. Reşat Özalp, "Kastamonu vilayeti Mektebi Sanayii", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, C.142, Ankara 1964, s.4-7.

⁸⁹ Faik Reşit Unat, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1964, s.80.

⁹⁰ Semiz-Kuş, a.g.m., s.282.

⁹¹ BOA, DH.MKT., 2398/83.

⁹² BOA, DH.MKT., 1326/47.

⁹³ BOA, MF.MKT., 34/66.

⁹⁴ BOA, DH.MKT., 2548/84.

⁹⁵ Sibirya'dan tahsil için gelen iki kız öğrencinin Sanayi Mektebi'ne yerleştirilmesi, mekteplerin kapasite ve işlevlerinin yüksek standartını göstermesi açısından önemlidir. Bkz. BOA, BEO., 3656/274141.

Sanayi Mektebi Atölyesi (BOA)

te geçmiştir.⁹⁶ Kız sanayi mekteplerinin 1886 yılında Maarif Nezareti'ne bağlanmasından sonra Nazır Münif Paşa'nın girişimiyle 1890 yılında Üsküdar'da bir kız sanayi mektebi açılmıştır.⁹⁷

1884 yılında hazırlanan Kız Sanayi Mektebi Nizamnamesi'nde mektebin kuruluş şartları, idaresi, okula kabul edilecek öğrencilerin taşıyacağı şartlar, okulun süresi, okutulacak dersler gibi hususlar belirlenmiştir. Nizamnameye göre mektepte, dikiş, el örmesi, nakış, kasnak, resim, kanave, biçim, çiçek, biçki-dikiş türleri gibi derslerin talimi yapılması öngörülmüştür.⁹⁸ Öğrencilere piyano ve Türk musikisinin de öğretildiği kız sanayi mekteplerinde sipariş atölyeleriyle döner sermaye sistemi kurulmuştur. 1900 yılında kız sanayi mekteplerinin programları genişletilerek kız teknik öğretim niteliği arttırılmıştır. 1904 yılında ise yatılı mektebe gündüzlü öğrenci kabul edilmeye başlanmıştır.⁹⁹

Kız sanayi mektepleri, kız çocuklarına çeşitli meziyetler kazandırarak onları ürettikleri geçinecek donanımda yetiştirmiştir. Maarif Nezareti kız sanayi mekteplerine özel ihtimam göstermiştir. Performansı değerlendirilen okulların kapatılması ya da birleştirilerek ıslah edilmesi dâhilinde Üsküdar Kız Sanayi Mektebi kapatılarak buradaki öğrenciler Dersaadet Nehari Sanayi Mektebi öğrencileriyle birleştirilip Fatih'e taşınmıştır. Kapatılan Üsküdar Kız Sanayi Mektebi duyulan ihtiyaca binaen 1914 yılında Mithat Paşa Kız Sanayi Mektebi adıyla yeniden açılmıştır.¹⁰⁰ Bu okul daha sonraki yıllarda farklı işleyişlere tabi olsa da 1927 yılına kadar kızlara mesleki ve teknik eğitim veren dört okuldan biri olarak

Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal etmiştir.¹⁰¹ 1918-1919 eğitim yılında, Dersaadet Kız Sanayi Mektebi'nin orta kısmı Aksaray'da bulunan Selçuk Hatun İnas Sultanisi ile birleştirilerek Selçuk Hatun Kız Sanayi Mektebi adını almıştır.¹⁰² Selçuk Hatun Kız Sanayi Mektebi, cumhuriyet döneminde kurulan Kız Enstitülerine örnek olmuş ve enstitülerin kurulmasıyla adı Selçuk Kız Enstitüsü olarak değiştirilmiştir.

Başlangıçta kız sanayi mekteplerinde görevlendirilen öğretmenlerin hemen hemen tamamı Darümuallimat mezunu olup sanat derslerine kız sanayi mektebi mezunları öğretmen olarak atanmaktaydı. Kız sanayi mekteplerini Avrupa'daki benzer okullarla aynı düzeye çıkarmak amacıyla İstanbul'daki kız sanayi mektepleri için Avrupalı hoca ve yöneticiler kadroya alınmıştır. Öğrencilerin üretkenliğini teşvik için okullara özel siparişler yaptırılmıştır. Bu siparişlerden en önemlileri sanayi mekteplerini himaye eden sarayın siparişleridir.¹⁰³ Yıldız Sarayı'nın bazı mefruşat işlerinin Kız Sanayi Mektebi'ne sipariş edilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.¹⁰⁴

Kuruluş amacı fabrika ve dikimhanelerde çalışacak kızları yetiştirmek olan kız sanayi mektepleri zaman içerisinde mutlu aile hayatı için gerekli kabiliyetleri edinecek, ürettikleri geçimlerini sağlayacak kızları yetiştiren kurumlara dönüşmüştür. Müfredatlarına ev idaresi ile ilgili derslerin eklendiği mekteplerde öğrencilere sofraya kurmak, yatakları havalandırmak, söküklere dikmek, ütü yapmak ve yemek pişirmek gibi ev işi pratikleri de kazandırılmıştır.¹⁰⁵

Kaliteli ve sürdürülebilir eğitimin sağlanması için kız sanayi mektepleri devlet tarafından azami ölçüde desteklenmiştir. Halı dokumak üzere mekteplere alınan tiftiğin Feshane'de temizlenip bükülmesi¹⁰⁶ temin edilmiş, kız çocuklarının ekonomik bağımsızlıklarına katkı sağlamak amacıyla ürünlerin sergi, satış ve sipariş için mekteplere başvurabileceği gazetelerden ilan edilmiştir.¹⁰⁷

Dersaadet Ticaret Odası, İstanbul'da Dersaadet Numunehane-i Osmanî'sini tesis ederek sanayi mallarına ilgiyi arttırmak amacıyla her bölgeyle özdeşleşen sanayi mallarından örnekleri başkente taşımıştır. Numunehane'de ipek, dokuma, saçak, düğme, çorap, ayakkabı, dantel, işleme, erkek elbiseleri, eldiven gibi sanayi mektebi mamulleri de sergilenmiştir.¹⁰⁸ Özellikle kız sanayi mekteplerinden temin edilen el sanatı ürünleri Numunehane'de büyük ilgi görmüş, satılan ürünlerin bedelleri ödenerek öğrencilerin iş piyasasında tecrübe edinmesi sağlanmıştır.¹⁰⁹ Ayrıca mektepler; piyango, sergiler ve kiralanmış dükkânlarla satış yaparak gelir elde etmişlerdir.¹¹⁰

Ülke genelinde sanayi mekteplerine gösterilen ilgi, yerli üretimin talep görmesi, mekteplerdeki öğrenci ve öğretmenlerin padişah tarafından taltif edilmesini sağlamıştır. Osmanlı maarif kadrosunda bulunan gayretli öğretmenlere "Maarif Nişanı",¹¹¹ sanayinin gelişmesine katkı sağlayanlar için hazırlanan "Sanayi Madalyası" yanında II.Abdulhamit tarafından sadece kadınlar için hazırlanan "Şefkat Nişanı" kız sanayi mektebi hoca ve öğrencilerine de verilmiştir. Bu kapsamda, halı üretiminin terakkisi için çalışan kız sanayi mektebi müdiresi Advıye Hanım, halı ve dival işi ustası Hatice Hanım, dikiş ustası Emine Leyla ve

¹⁰¹ Ergin, a.g.e., s.690.

¹⁰² Tümer Erdem, a.g.t., s.205.

¹⁰³ BOA, MEMKT., 107/44.

¹⁰⁴ BOA, Y.PRK.HH., 18/67.

¹⁰⁵ Yasemin Tümer Erdem-Halime Yiğit, *Bacıyan- Rum'dan Günümüze Türk Kadının İktisadi Hayatındaki Yeri*, İstanbul 2010, s.99-100.

¹⁰⁶ BOA, MEMKT., 360/42.

¹⁰⁷ BOA, MEMKT., 253/31.

¹⁰⁸ Bayram Nazır, "Osmanlı Devleti'nde Müzeciliğin Doğuşu ve Dersaadet Numunehane-i Osmanî", *History Studies International Journal of History*, C.2/1, 2010, s.98-113.

¹⁰⁹ BOA, MEMKT., 139/11.

¹¹⁰ Tümer Erdem, a.g.e., aynı yer.

¹¹¹ Albayrak-Şeker, a.g.e., s.253.

⁹⁶ Tümer Erdem, a.g.t., s.201.

⁹⁷ Üsküdar Kız Sanayi Mektebi hakkında bkz. Cemil Öztürk, "Üsküdar Kız Sanayi mektebi (1890-1928)", *II.Üsküdar Sempozyumu Bildirileri 1*, Üsküdar Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2005; Tümer Erdem, a.g.t., s.202.

⁹⁸ Albayrak-Şeker, a.g.e., s.169-172.

⁹⁹ Koçer, a.g.m., s.99.

¹⁰⁰ Öztürk, "Üsküdar Kız Sanayi...", s.240.

Rasime Hanım'lar farklı derecelerden şefkat nişanlarına layık görülmüştür.¹¹² Üsküdar ve Aksaray'daki kız sanayi mektebinde çalışan müdür, muavin ve bazı öğretmenler¹¹³ de nişanla ödüllendirilmiştir. Kız sanayi mektebinde puşide işleyenlerin isimleri¹¹⁴ alınmış, mektepte yapılabildiği padişaha arz edilen halı seccadeler için de öğretmenlere madalya verilmesi uygun görülmüştür.¹¹⁵

Şefkat Nişanı (Yusuf İyilik Koleksiyonu)

Devlet eliyle açılan mekteplerin yanı sıra bilhassa II.Meşrutiyet'in ilanından sonra özel kız sanayi mektepleri ve biçki-dikiş kursları mesleki teknik eğitimin yaygınlaşmasını sağlamıştır. 1911 yılında Osmanlı İttihat ve Terakki İnas Sanayi Mektebi'nin ardından¹¹⁶ 1909 yılında Halide Edip tarafından kurulan Teali-i Nisvan Cemiyeti'nde 1913'te Türk işi, hesap işi, çamaşır yapımı teknik becerileri içeren bir dersane açılmıştır.¹¹⁷ Azınlıklara ait özel kız sanayi mektepleri yanında Sultanahmet semtinde kurulan Türk Kadınları Biçki Yurdu bilhassa Türkiye'deki biçki-dikiş eğitimine yön veren kurum olarak 1936 yılına kadar ol-

dukça geniş bir kitleye ulaşmıştır.¹¹⁸ Hilal-i Ahmer Cemiyeti bünyesinde kurulan mesleki ve teknik eğitim merkezi olan Hanımlar Darussınası,¹¹⁹ I.Dünya Savaşı ve Milli Mücadele döneminde askerin ihtiyaçlarını karşılayacak üretimler yapmıştır. Kadın dernekleri bünyesinde açılan darussına, terziyi, işevi gibi kurumlar verdikleri mesleki eğitimin ardından sergiler yoluyla tanıtım ve satış gerçekleştirmiştir.¹²⁰

Biçki Dikiş Yurdu Diploması (HPK)

Osmanlı Devleti'ndeki ilk mesleki ve teknik eğitim kurumları olan ıslahaneler ve sanayi mektepleri, Cumhuriyetin ilanına kadar 50-60 yıl hizmet vermiştir. Lozan Anlaşması sonunda bazı mektepler ulusal sınırların dışında kalmış bazıları da kapanmıştır. 1923-1924 öğretim yılında Türkiye sınırlarında toplam 44 mesleki eğitim kurumu, 4019 öğrenci ve 258 öğretmen bulunmaktaydı. Kız çocuklarına mesleki ve teknik eğitim veren kız sanayi mekteplerinden Cumhuriyet'e İstanbul'daki Üsküdar Mithat Paşa Kız Sanayi Mektebi ve Selçuk Hatun Kız Sanayi Mektebi¹²¹ ile Bolu ve Erzurum'da birer tane olmak üzere dört mektep intikal etmiştir. Sayıları az olsa da Cumhuriyet döneminin ilk meslek okulları olan bu mektepler, mirasını erkek ve kız sanat okulları, biçki-dikiş kursları, Kız Enstitüleri, Olgunlaşma Enstitüleri, halk eğitim merkezleri ile kız meslek liselerine aktararak mesleki ve teknik eğitimin sürekliliğini sağlamıştır.¹²²

¹¹² BOA, MEMKT., 364/59; Arşiv Belgelerine Göre Osmanlıda Kadın, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul 2015, s.346-347.

¹¹³ BOA, Y.MTV., 200/98; İ.TAL., 210/54; 118/32; 237/28.

¹¹⁴ BOA, Y.PRK., MF., 1/48.

¹¹⁵ BOA, Y.EE., 149/53.

¹¹⁶ Albayrak-Şeker, a.g.e., s.261.

¹¹⁷ Demir, a.g.e., s. 105.

¹¹⁸ Demir, a.g.e., s.125.

¹¹⁹ Demir, a.g.e., s.106.

¹²⁰ Demir, a.g.e., s.108.

¹²¹ Erdem, a.g.t., aynı yer.

¹²² Unat, a.g.e., s.48.

Üsküdar Kız Sanatlar Mektebi Atölyesi 1929 (Atatürk Kitaplığı)

Üsküdar Kız Sanatlar Mektebi 1929 (Atatürk Kitaplığı)

CUMHURİYET DÖNEMİNDE
KIZLARIN
MESLEKİ ve TEKNİK
EĞİTİMİ

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KIZLARIN
MESLEKİ ve TEKNİK EĞİTİMİ

Türk toplumunun ilerlemesinin ancak eğitimle mümkün olacağı inancı, milli mücadele döneminden itibaren eğitimi Türkiye'nin öncelikli meselelerinden yapmıştır. İstiklâl Harbi'nin sıcak atmosferinde Eskişehir-Kütahya muharebeleri yapılırken tertip edilen Maarif Kongresi'ne cepheyi bırakarak katılan Mustafa Kemal Atatürk, uygulanacak eğitim politikasının ana hatlarını belirlemiştir. Düşmanla savaşın ardından cehaletle savaşın yöntemini de açıklayan Mustafa Kemal Atatürk, 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde uygulanacak eğitim modelini şu sözlerle dile getirmiştir:

“Bir taraftan bilgisizliği gidermeye uğraşırken, diğer taraftan da yurt çocuklarını sosyal ve ekonomik alanlarda etkili ve verimli kılabilmek için zorunlu olan temel bilgileri uygulamalı bir şekilde öğretme yöntemi milli eğitimimizin ana kuralı olmalıdır.”¹²³

1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla, eğitimin esasları tespit edilmiş, Osmanlı dönemindeki tüm eğitim kurumları Maarif Vekâleti'ne bağlanarak eğitim tek çatı altında toplanmıştır. Cumhuriyet kurulduğunda %10 olan okuma yazma oranının arttırılması için çalışmalar yapılmış, 1928'de yeni Türk harflerinin kabul edilmesinin ardından kurulan Millet Mektepleri ile okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. Okul öncesi kurumlardan başlanarak, ilköğretim, ortaokul, lise ve yüksek okulların programları güncellenerek sayıları arttırılmıştır. Bilhassa I.Dünya Savaşı ve Milli Mücadele döneminde teknik bilgiye sahip uzmanın azlığı nedeniyle yaşanan sorunlar; ekonomik ve sosyal gelişme için yetkin bireylerin arttırılmasını zorunlu kılmıştır.¹²⁴ Üreten, çalışkan ve girişimci bireylerin yetiştirilmesi amacıyla kız ve erkek çocukları için mesleki ve teknik eğitim kurumları faaliyete geçmiştir.¹²⁵

Bu kapsamda yapılan çalışmalardan biri Türkiye'ye davet edilen yabancı uzmanlar ve onların raporlarıdır. 1924 yılında Prof.Dr.John Dewey¹²⁶ ile başlayan eğitim uzmanlarının görüşlerinin alınması, atılacak adımların çerçevesini belirlemiştir. Maarif Vekâleti'nin 1925 yılında Almanya'dan davet ettiği Dr.Kühne ve 1927 yılında Belçika'dan davet edilen Prof. Omer Buyse ise teknik öğretimle ilgili gözlemler yapmıştır.¹²⁷ Buyse; İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Konya, Mersin, Aydın, Kütahya ve Uşak illerindeki mesleki eğitimi inceleyerek Maarif Vekâleti'ne bir rapor hazırlamıştır.¹²⁸ Bu raporlara istinaden ilk kez 1926 yılında Maarif Vekâleti'ne bağlı ilköğretim Dairesi mesleki-teknik öğretim faaliyetleriyle ilgilenmeye görevli kılınmış, bir yıl sonra meslek okullarının Yüksek Öğretim dairesince yürütülmesi uygun görülerek mevcut kurum “Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü” adıyla değiştirilmiştir.¹²⁹

Türkiye'de 1927 yılına kadar meslek ve sanat okullarıyla ilgili faaliyetler il yönetimi ve belediyelerce yürütülmekteydi. 1927 yılında çıkarılan kanunla masrafları yine bu kurumlar tarafından karşılanmak üzere, meslek ve sanat okullarının program, araç-gereç, öğretmen yetiştirme ve istihdamı görevi Maarif Vekâleti'ne verilmiştir.¹³⁰ 1933 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurularak¹³¹ Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü bu genel müdürlüğün bünyesinde faaliyet göstermiştir. İlk genel müdür olarak atanan Fransa'da tahsil görmüş kimya ve fizik öğretmeni Rüştü Uzel, mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaşma-

sına kendini adanmıştır.¹³² 1935 yılında mesleki ve teknik okulların masrafları da bakanlık bütçesine dâhil edilmiş, 1941'de Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. 1934-1936 yıllarında eğitim ve üretimi aynı çatıda birleştirecek kurumların açılmasını sağlayan “Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planı” hazırlanmıştır.¹³³ 1934 yılından itibaren ilgili genel müdürlüklere bağlı olarak; Erkek Enstitüleri, Kız Enstitüleri, Sanat ve Yapı Enstitüleri, Ticaret Okulları; 1934-1935'te Kız Teknik; 1937-1938 yılında ise Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulları açılmıştır. 1955-1956'da Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu, 1974-1975 yılında ise Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu açılarak bu alanlardaki öğretmen ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır.¹³⁴

1933 yılında genel müdürlük bünyesindeki Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü, 1941 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı'na bağlanmıştır. Olgunlaşma Enstitülerinin açıldığı 1945 yılından bir yıl sonra Mesleki ve Teknik Eğitimin “Öğretim Müdürlüğü” şeklindeki daireleri “Genel Müdürlük” olarak değiştirilmiştir.¹³⁵

1983 yılında Olgunlaşma Enstitüleri'nin de içinde olduğu mesleki ve teknik okullara artan ilgiyi karşılamak amacıyla, “Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Bu düzenleme ile örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretim tâbi kız meslek liseleri, teknik liseler, kız sanat ortaokulları, pratik kız sanat okulları, Olgunlaşma Enstitüleri ve benzer eğitim kurumlarının tüm işlem ve hizmetleri bu genel müdürlüğe bağlı olarak yürütülmüştür. 2011 yılına kadar bu görevi yürüten genel müdürlük Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü çatısı altına girmiştir. 2012 yılından itibaren yaygın eğitim kurumları ile birlikte Olgunlaşma Enstitüleri de Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır.

¹²³ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C.III, Ankara 1989, s.246.

¹²⁴ Hıfzı Doğan, “Mesleki ve Teknik Eğitim”, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, MEB Yayınları, İstanbul 1983, s.359.

¹²⁵ Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim kurumlarının tümü için bkz. Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Mesleki ve Teknik Eğitim, Haz. Selvinaz Aydın-Ülkü Özdemir, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2019.

¹²⁶ Türkiye'deki eğitim sistemi konusunda araştırma yapıp rapor hazırlayan ilk eğitimci Prof.Dr.John Dewey'in raporu hakkında bkz. John Dewey, Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, İstanbul 1939.

¹²⁷ Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Ankara 2013, s.409.

¹²⁸ Buyse raporu için bkz. Omer Buyse, Teknik Öğretim Hakkında Rapor, İstanbul 1939.

¹²⁹ Anılarda Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu (1934-1982), Hazırlayan: Gülsün Parlar, Fatma Bayraktar, Tuna Demir, Yüksel Bali, Ülkü Arıncı, Gülşen Arısoy, Ankara 2018, s.6.

¹³⁰ Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2005, s.35.

¹³¹ Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, s.37.

¹³² Türkiye'de modern mesleki ve teknik eğitimin kurucusu Rüştü Uzel hakkında bkz. Mehmet Ekrem Üzümeri, “Türkiye'de Modern Sınai Öğretimin Temellerini Atan Adam Mehmet Rüştü Uzel”, Mesleki ve Teknik Öğretim, S.124, Ankara 1963, s.15-18; Melih Koçer, “Yaratıcı Rüştü Uzel”, Mesleki ve Teknik Öğretim, S.145, Ankara 1965, s.3-4; Amil Artus, “Hocam Rüştü Bey”, Mesleki ve Teknik Öğretim, S.145, Ankara 1965, s.5; Cevat Dursunoğlu, “Hizmet Dolu Bir Ömür (Rüştü Uzel'in Ölümü Dolayısıyla)”, Mesleki ve Teknik Öğretim, S.145, Ankara 1965, s.6-7.

¹³³ Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Mesleki ve Teknik Eğitim (II.YY-21.YY), s.128.

¹³⁴ Akyüz, a.g.e., s.371.

¹³⁵ Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, s.41.

a) Kız
Enstitüleri

Mesleki ve teknik eğitim alanındaki öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere Maarif Vekâleti 1927 ve 1938 yılları arasında bazı Avrupa ülkelerine öğrenci göndermiştir. Bu öğrenciler kız sanayi mekteplerinin devamı olan ve 1927 yılına kadar kız sanat okulu adıyla devam eden okullar ile kız öğretmen okullarındaki öğrencilerden seçilmiştir.

İlk aşamada gönderilecek kız öğrencilerden ikisi moda (şapkacılık), ikisi çamaşır, ikisi nakış (broderi), ikisi terzilik, dördü de ev yönetimi alanında eğitim almıştır. Bunun yanı sıra meslek okullarındaki öğretmen ihtiyacını karşılamak ve hizmet içi eğitim yoluyla buralardaki öğretmenlerin yetişmesine katkı sağlamak amacıyla Avrupa ülkelerinden 1927-1938 yılları arasında toplam 65 uzman Türkiye'ye davet edilmiştir. Gelen uzmanlar, moda, biçki-dikiş, ev yönetimi-yemek, güzel sanatlar, mesleki resim gibi alanlarda kız çocuklarının mesleki ve teknik öğretimine katkı sağlamıştır.¹³⁶

Türkiye'ye davet edilen uzmanların raporları ve Maarif Vekâleti'nin çabaları neticesinde, genç kızların iyi bir vatandaş ve becerikli bir ev kadını olarak yetişmeleri için 1927-1928 öğretim yılında ilkokula dayalı beş yıl süreli, Kız Enstitüleri kurulmuştur.¹³⁷ Kuruluşunda Prof. Omer Buysé'nin oldukça etkili olduğu İsmet Paşa Kız Enstitüsü, sanat dallarında, ticaretle ve modern hayatın gereklerinden doğan sosyal müesseselerde genç kız ve kadınların yer bulabilmesi için kendilerine gerekli bilgileri vermeyi hedeflemiştir. Kız Enstitüsü'nde örgün eğitimin yanı sıra akşam sanat ve iki dereceli gündüz okulları ile kadın ihtisas sanatlarına ait farklı şubelerde eğitim düzenlenmiştir.¹³⁸

5 öğrenci ile eğitime başlayan İsmet Paşa Kız Enstitüsü, 1928 yılının sonunda gündüz kısmında 28; akşam kız sanat kısmında 60 öğrenciyi ulaştırmıştır. 1931 yılında Ankara'nın terzi ihtiyacını karşılamak ve öğrenciyi hayata hazırlamak amacıyla döner sermaye atölyelerini kuran enstitüye talepler artınca yatılı öğrenciler için pansiyon eklenmiştir. 1932 yılında müdürlüğe atanan Münir Hayri Egeli tarafından idare edilen okulun öğrenci sayısı 800; öğretmen sayısı ise 65'e ulaşmıştır. 1934 yılında enstitüde "ortaokul düzeyinde sanat okulları" uygulaması başlatılmıştır. İlkokuldan sonra beş yıl olarak eğitim verilen enstitüde ilk üç yıl diğer ortaöğretim kurumlarıyla aynı kültür dersleri verilmiş, öğrenciler son iki yıl ev idaresi, nakış, biçki-dikiş ve moda gibi meslek derslerinde eğitim almıştır.¹³⁹

Ankara'dan sonra İstanbul, Adana, Bursa, İzmir, Trabzon, Elazığ, Manisa ve Edirne'de kız enstitüsü açılmıştır. 1928 yılında 3 olan kız enstitüsü sayısı 1939 yılında 11, 1940'lara gelindiğinde ise 32 şehirde 35'e ulaşmıştır.¹⁴⁰

Kız Enstitülerinde dersler, genel kültür ve meslek dersleri olarak iki gruba ayrılmaktaydı. Genel kültür dersleri yanında verilen meslek dersleri ise biçki-dikiş, moda, terzilik, beyaz işler, renkli işleme, nakış, tamir, ütö-kola, yemek pişirme, ev idaresi, çocuk bakımı, şapkacılık, hıfzıssıhha ve teknolojiydi. Kız Enstitülerinde çocukların renk uyumu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve nakış, çamaşır, yapma çiçek gibi derslerde süsleri resimlemeyi kolay

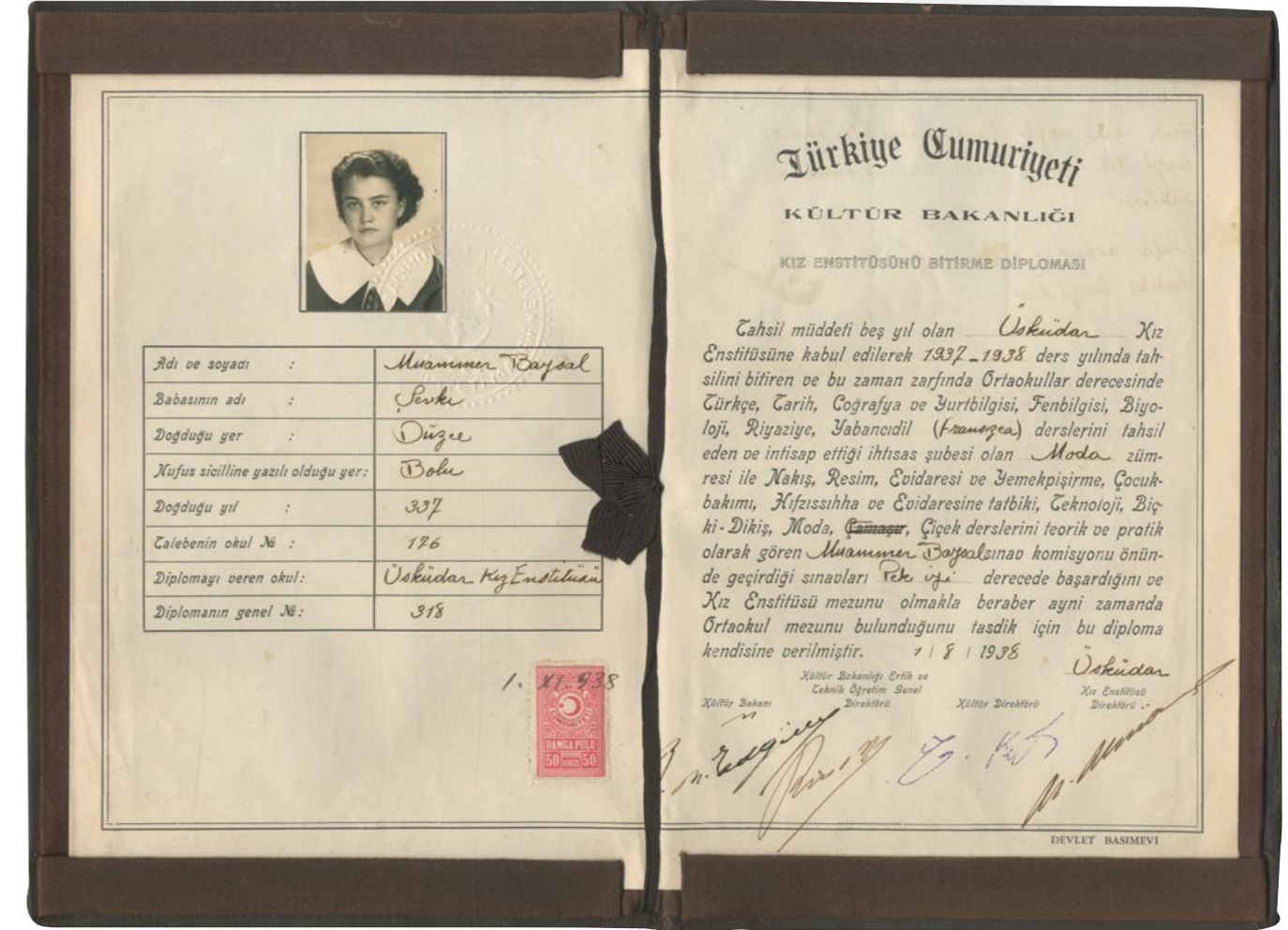
¹³⁶ Doğan, a.g.e., 370-372.

¹³⁷ Ayten Sezer Arğ, "Ankara'da Modanın Öncüsü Bir Okul: İsmet paşa Kız Enstitüsü", Cumhuriyet Tarihî Araştırmaları Dergisi, Y.7, S.14, Güz 2011, s.6.

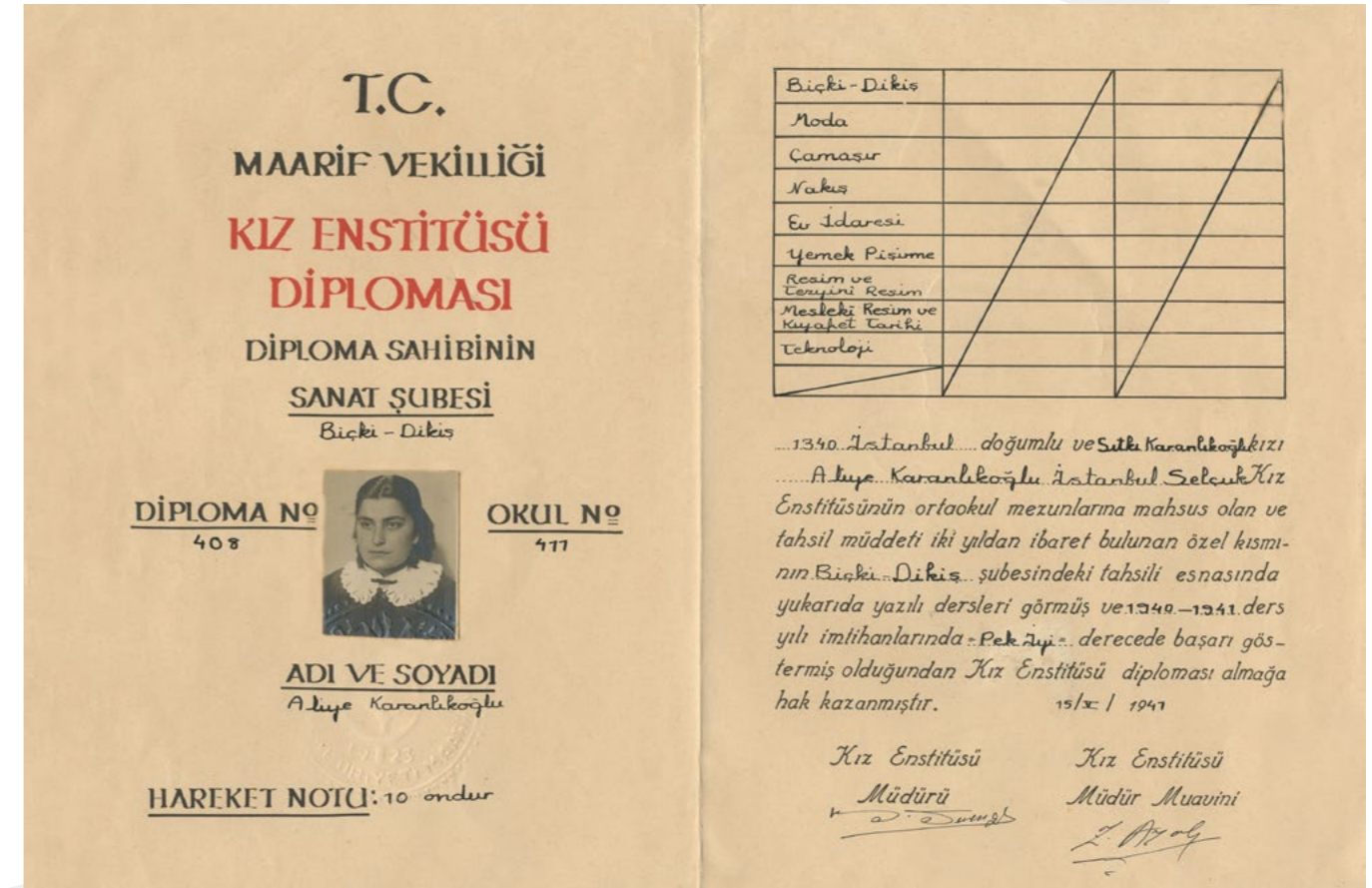
¹³⁸ Buysé, a.g.r., 66.

¹³⁹ Arğ, a.g.m., s.6-8.

¹⁴⁰ Arğ, a.g.m., s.13.

Kız Enstitüsü Diploması (HPK)

Kız Enstitüsü Diploması (HPK)

yapmaları amacıyla resim dersleri de almaları gerekmektedir.¹⁴¹ Resim dersi enstitünün en önemli derslerden biriydi. Özellikle milli kıyafetlerin modernizasyonunda doğru sanatsal çizginin yakalanması için bu derste birçok teknik detay öğretilmekteydi.¹⁴²

İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nde 1935 yılında kız sanat okullarına öğrenci yetiştirmek amacıyla kız enstitüsü mezunlarının devam edebildiği Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır. Mesleki ve teknik alanda kız eğitimi için öğretmen yetiştiren bu okul, iki ve üç yıllık olarak düzenlenmiştir. İki yıllık bölümden mezun olanların Akşam Kız Sanat Okullarına, üç yıllık bölümü tamamlayanların Kız Enstitülerine atanmalarına izin verilmiştir. Kaydedilecek öğrencilerin titizlikle seçildiği okulda branş uygulaması, resim sınavı ve mülakatla öğrenci alınmıştır. Türkiye'nin her yerinden yüzlerce öğrencinin eğitim almak istediği Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda meslek derslerinin yanında yöneticilik, eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi, matematik, yabancı dil dersleri verilmiş; öğrencilere staj uygulaması yaptırılmıştır.¹⁴³

Selçuk Kız Enstitüsü (HPK)

1944 yılına kadar beş yıllık program olarak eğitim veren Kız Enstitüleri, bu tarihten sonra ilk üç yılı birinci devre "Kız Sanat Okulu" sonraki iki yılı "Kız Sanat Enstitüsü" olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Öğrencilerin üçüncü sınıfta biçki-dikiş ya da moda sanat şubelerinden birini seçmeleriyle uzmanlaşmalarına imkân verilmiş; son sınıf öğrencileri döner sermaye atölyelerinde çalıştırılarak

¹⁴¹ Mazlum Akın, Kız Teknik Eğitim-Öğretiminde Bir Örnek: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü (1958-2002), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2011, Basılmamış yüksek lisans tezi, s.37-38.

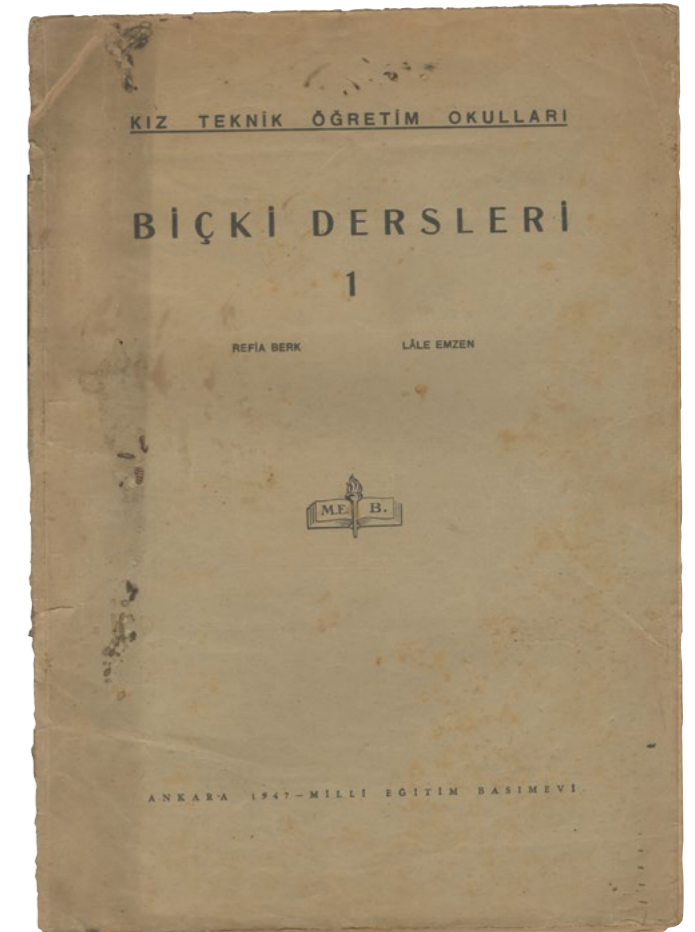
¹⁴² Fahriye Kayaath, "Kız Enstitülerinde Resim Dersi, Eğitimdeki Rolü, İhtisaslaşma ve İş Dalı", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.191, Ankara 1969, s.14-15.

¹⁴³ Emekli Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Şehzade Mert ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 13.03.2019.

piyasa tecrübesi edinmiştir. Kız Enstitüleri ya da Akşam Kız Sanat Okullarından mezun olan öğrencilerin daha yüksek seviye tahsil ihtiyacını karşılamak üzere bazı okullarda "ilerletme atölyesi" kurulmuştur. Üç yıl süren bu atölye eğitimlerine devam edenlere sertifika verilmiştir.¹⁴⁴ 1974-1975 öğretim yılına kadar Kız Enstitüsü adıyla anılan bu okullar III.Beş Yıllık Kalkınma Hedefleri ve IX. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda Kız Meslek Lisesi şeklinde adlandırılmışlardır.¹⁴⁵

İsmet Paşa Kız Enstitüsü mezunu Belkis Hanım okula başlama hikâyesini ve sonrasını şöyle anlatmaktadır:

"Ben ilkokul beşinci sınıftayken babam hastaydı. Ve onu kaybettik. Kaybedince bir çare aradım kendime. Babam İsmet İnönü'ye çok yardım etmiş. Onu İstanbul'dan Ankara'ya kaçırmış. Annem bir gün beni ve ablamı çağırdı. Bir kâğıt verdi kalem alm dedi yazın 'Muhterem büyüğüm, ben sizi ilkokulu bitirdikten sonra tanıdım. Şimdi ortaokulu bitirdim. Babamın sizin çok iyi arkadaşınız olduğunuzu duydum. Bu hususta sizden yardım istiyorum. Ve sizin Ankara'da isminizi taşıyan okulda okumak istiyorum...' Bir hafta sonra cevap geldi. Kız Enstitüsü'ne kabul edildim. Şubeleri saydılar hocalar şapka-çiçek bölümünü duyar duymaz 'bu bölümü istiyorum' dedim. Şapka çiçeğe ilk giren ben oldum. Moda çiçek benim branşımdı. Enstitülerde önceden şapka dersi ve çiçek dersi yoktu. Dokuzuncu sınıfta geldi çiçek şapka dersi hemen seçtim. Hocalarımız Avrupa'da eğitim almışlardı. Hepsi modern şık hanımefendilerdi. Şapkasız Beyoğlu'na çıkılmazdı. Öğretmen olduktan sonra bazı hocaların yurtdışına eğitime gideceğini öğrendim. Sonra ne yaptım ettim kendimi Paris'e yollattım. Ben şapka hocası olduğuma göre Paris'e gitmem lazım dedim. Moda orada. Türkiye'den gönderilen ilk şapkacıydım. Paris'te hep atölyeleri gezdim".¹⁴⁶

Kız Teknik Okullarında Okutulan Ders Kitabı (HPK)

¹⁴⁴ Ergin, a.g.e., C.V, s.2107.

¹⁴⁵ Süheyla Akpınar-Sara Kılınç, "Fatma Refia Övücü", İz Bırakan Eğitimciler, Çalışma Grubu Koordinatörü, Hıfzı Doğan, C.1, Ankara 2012, s.196.

¹⁴⁶ İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk öğretmenlerinden Belkis Özbek (Mavisu) ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 06.07.2019.

b) Akşam Kız Sanat Okulları

Mesleki bir eğitim programına dâhil olmamış kadın ve genç kızlara uygulamalı eğitim vererek onlara kısa zamanda meslek öğretmeyi hedefleyen okullar Akşam Kız Sanat Okulları olarak bilinmektedir.¹⁴⁷ Bu okullar genellikle Kız Enstitülerinin binalarında gündüzlü öğrencilerin eğitiminden sonra, akşam eğitim almak isteyen kadınlar için düzenlenmiştir.

Temelde üç şubeye ayrılan okullarda; "A" şubelerinin haftada 27 saat olan dersleri biçki-dikiş ve moda olmak üzere iki bölüme ayrılmıştı. "B" şubesinde haftada 19 saat ders yapılmaktaydı. "C" şubesi ise, diğer şubelerde gösterilen derslerden sadece birkaçını almak isteyen, genellikle çalışan kadınların tercih ettiği haftada en fazla 6 saatten oluşan kursları kapsamaktaydı. Dileyen öğrenci bu kurs programlarından bir veya birkaçını seçebilirdi. Toplam eğitim süresi bir yıl olan Akşam Sanat Okulları hizmet vermeye 1932 yılında başlamıştır. 1964 yılında iki yıla çıkarılan okulların eğitim programları da güncellenmiştir.¹⁴⁸

Akşam Kız Sanat Okullarının öğrenci sayıları Kız Enstitülerine devam edenlerden fazla olmuştur. Verilen eğitimin yanı sıra enstitü sipariş atölyelerindeki üretime de katkı sunan akşam öğrencileri, toplumun geniş kesimine eğitim bilinci aşıl原因 öğrenciler olarak görülmüştür. Akşam okullarına genellikle çocuk sahibi ev kadınları devam etmiştir.¹⁴⁹ Akşam Kız Sanat Okullarının adı 1967-1968 öğretim yılından itibaren "Pratik Kız Sanat Okulu" olarak değiştirilmiştir.

c) Köy Kadınları Gezici Kursları

Köy Kadınları Gezici Kursları, örgün eğitim programlarına katılamayan genç kız ve kadınları milli kültürü benimsemiş, vatandaşlık bilinciyle donatmak, ev kadınlığı ve analık vazifelerini hakkıyla yerine getirecek nitelikte yetiştirmek, onlara isteklerine uygun meslekler edindirerek istihdama kazandırmak amacıyla açılan kurslardır.

İlk olarak 1938 yılında Bursa'nın Gürsu nahiyesinde¹⁵⁰ eğitime başlayan kurslarda eğitim 7-8 ay şeklinde planlanmıştır. Okullaşmanın mümkün olmadığı kırsal bölgelerde örgün eğitimin dışında kalmış kızlara ve kadınlara eğitim imkânı sağlanan gezici özelliğe sahip bu kurslarda dikiş, nakış, okuma-yazma, basit aritmetik, vatandaşlık, toplum kalkınması ve sağlık bilgileri gibi alanlarda temel eğitimler verilmiştir.¹⁵¹

Gezici köy kadınları kurslarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Kız Enstitüsü mezunlarından isteyenlere kısa süreli eğitim verilerek köy kadınları kursları için öğretmen yetiştirilmiştir. Bu sürenin yetişkin eğitimi formasyonu için yeterli olmadığı anlaşılınca Nevşehir'de 1962 yılında "Kurs Öğretmeni Yetiştirme Merkezi" açılmış, bunu farklı yerlerdeki merkezler takip etmiştir.¹⁵²

¹⁴⁷ Ergin, a.g.e., C.V, s.2112.

¹⁴⁸ Ergin, a.g.e., C.V, s. aynı yer.

¹⁴⁹ Elif Ekin Akşit, "Görünmezliğin Görünürlüğü ve Akşam Okulları", *Kebikeç*, S.36, 2013, s.179-186.

¹⁵⁰ Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, s.94.

¹⁵¹ Gulsün Parlar, Fatma Bayraktar vd., a.g.e., s. 33.

¹⁵² Gulsün Parlar, Fatma Bayraktar vd., a.g.e., s. 35.

Cumhuriyet döneminde Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak Kız Enstitüleri, Köy Kadınları Gezici Kursları ve Akşam Sanat Okulları yanında Kız Teknik Öğretmen Okulları, Kız Orta Sanat Okulları, İlçe Kadınları Gezici Kursları, Sabit Kadın Kursları, Halk Evleri Kursları ve daha sonraları halk eğitimi kurslarında da örgün ve yaygın mesleki teknik eğitimler verilmiştir.¹⁵³ Ayrıca çok sayıda biçki-dikiş kursuyla kadınların sosyal hayatın ve ekonominin parçası olmaları sağlanmıştır.

d) Özel Biçki- Dikiş Kursları

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, Pera'da açılan yeni dükkânlar, bonmarsellerle Batı modasını İstanbul'a taşıyan azınlıkların tekelindeki terziilik mesleğinin Türkler arasında yaygınlaştırmak ve "milli moda" yaratmak amacıyla Meşrutiyet döneminin bazı basın kuruluşları harekete geçmişti. Dönemin popüler yayın organı Hanımlara Mahsus Gazete, kıyafet patronları paylaşmış hatta İstanbul'da bir terzihane bile açmıştı.¹⁵⁴ Türk kadınının en önemli görevlerinden sayılmaya başlayan biçki-dikiş konusuna gereken önemin verilmesi ve profesyonel kadın terzi yetiştirilmesi konusunda ilk özel girişimse Behire Hakkı Hanım'dan gelmiştir. 1913 yılında Behire Hakkı tarafından kurulan "Türk Kadınları Biçki Yurdu" kısa zamanda oldukça büyük ilgi toplamış farklı yerlerde açılan kurs şubeleriyle dikiş için harcanan paranın gayrimüslimlere gitmesinin önüne geçilmiştir. Başarılarından dolayı Sanayi Madalyası ve Maarif Nişanı ile ödüllendirilen Behire Hakkı Hanım, öğrencileriyle Müdafai-i Milliye Cemiyeti'nin ordu için istediği kıyafetleri dikmiş hem de biçki yurdunda dikilen kıyafetlerin satışından elde edilen gelirle şehit çocuklarına yardım etmiştir. Türk kadınının terziliği sanat ve meslek olarak yapmasına önyak olan Behire Hakkı Hanım'ın yazdığı ve alanında ilk olan biçki-dikiş eğitim kitapları kız okullarında uzun süre okutulmuştur.¹⁵⁵

Behire Hakkı tarafından yazılan biçki dikiş kitabı (HPK)

¹⁵³ Kazım Eke, "Kız Teknik Öğretim Okulları", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.7, Ankara 1953, s.4-5.

¹⁵⁴ Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, *Moda ve Zihniyet*, İstanbul 2004, s. 152.

¹⁵⁵ Emine Kısıklı, "Behire Hakkı Hanım'ın Osmanlı Döneminde Açtığı İlk Biçki-Dikiş Yurdu ve Biçki-Dikiş Kitabı", *Biçki-Dikiş*, Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, İstanbul, 2018, s.45-55.

Özel biçki dikiş yurdu ders kitabı (HPK)

Türkiye’de ilk kez biçki-dikişin beden ölçü kalıplarına göre, modern ve belli bir metot dâhilinde yapılmasını sağlayan Behire Hakkı Hanım, 1922 yılından sonra erkek terziliği için erkek öğrenci de kabul etmeye başlamıştır. Behire Hakkı’nın biçki yurdu, günün modası belirlenirken dikkate alınan kurum olması açısından da önem taşımaktadır. 1913 yılından 1936 yılına kadar aralıksız faaliyet gösteren tek biçki-dikiş kursu olan Türk Kadınları Biçki Yurdu, mesleki ve teknik yaygın eğitimin en büyük lokomotiflerinden biri olmuştur.¹⁵⁶

Cumhuriyet döneminde, milli kimlik oluşturma çabası ve kadının kamusal yaşama dâhil edilmesi, kadın eğitiminin örgün ve yaygın usullerle tüm yurtda uygulanmasını sağlamıştır. 1929 ekonomik buhranından sonra yerli ürünleri korumak ve milli sanayiye canlandırmak için alınan önlemler, biçki-dikiş kurslarına olan rağbeti arttırmıştır. Bu dönemde özel biçki-dikiş kurslarına getirilen yeni düzenlemeler, talimatname ve müfredatlar dikiş yurtlarını yaygınlaştırmıştır. İstanbul başta olmak üzere Ankara, İzmir, Edirne, Antalya, Isparta ve Malatya gibi şehirlerde açılan biçki kursları Türk kadının mesleki becerisinin artmasına çok önemli katkılar sunmuştur. Cumhuriyet döneminde 500’ü aşan sayısıyla Türkiye’nin dört bir yanındaki biçki-dikiş yurtları kadınları üretimin bir parçası yapmakla kalmamış binlerce öğrencinin eğitilmiş ev hanımları olarak yetişmelerini de sağlamıştır.¹⁵⁷

Biçki yurdu öğrencileri (HPK)

¹⁵⁶ Mine Demir, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Faaliyet Gösteren İlk Dikiş Kursu: Türk Kadınları Biçki Yurdu", *Biçki-Dikiş*, Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, İstanbul, 2018, s.57-124.

¹⁵⁷ Türkiye'deki biçki-dikiş kursları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mine Demir, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın Eğitiminde Biçki Dikiş'in Yeri (1908-1952)*, İstanbul, 2019.

KIZ TEKNİK

ÖĞRETİM OLGUNLAŞMA

ENSTİTÜLERİ

KIZ TEKNİK ÖĞRETİM OLGUNLAŞMA
ENSTİTÜLERİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin mesleki ve teknik eleman ihtiyacı İkinci Dünya Savaşı yıllarında artmış, bu durum savaşın getirdiği ekonomik sarsıntılara göğüs gerebilmek amacıyla mesleki ve teknik okulların artırılmasını da gündeme getirmiştir.¹⁵⁸ Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve Müsteşar Rüştü Uzel döneminde mesleki ve teknik eğitimde somut girişimler meydana gelmiş; 1945-1946 öğretim yılında ilk Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır.¹⁵⁹

Olgunlaşma Enstitüleri, Osmanlı Devleti'ndeki kız sanayi mektepleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda etkin biçimde varlığını sürdüren Kız Enstitüleri ile aynı çizgide yer alan eğitim kurumları olarak değerlendirilebilir.¹⁶⁰ Olgunlaşma Enstitülerinin kurulmasındaki en önemli neden, Kız Enstitülerini bitiren öğrencilerin akademik ve mesleki anlamda devam edecekleri yüksek öğretim kurumuna olan ihtiyaçtır. Olgunlaşma Enstitüleri; Kız Enstitülerini ve Akşam Kız Sanat Okullarını bitiren kızların kabiliyet gösterdikleri ve ilgi duydukları bir sanat dalı üzerinde bilgi ve hünerlerini geliştirmek amacıyla tesis edilen eğitim kurumu olarak tanımlanmıştır.¹⁶¹

Türkiye'deki birçok kız enstitüsünün kurulmasında emeği olan İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün¹⁶² kurucu müdürü Refia Övüç¹⁶³, Olgunlaşma Enstitülerinin kurulmasını şöyle anlatmaktadır:

"Birçok enstitü kurmuş bir öğretim üyesiyim. 1942'den başlayarak; Nişantaşı Kız Enstitüsü, Beyoğlu Akşam Sanat Okulu ve diğerleri... Olgunlaşma Enstitüsü kafamda, Nişantaşı Kız Enstitüsü'nden mezun olan ama ne yapacaklarını bilemeyen otuz genç kızımızın durumu nedeniyle şekillendi. 1942 yılında kurduğum Nişantaşı Kız Enstitüsü'nde, okul idaresi olarak, mezun olacak kızlarımızın geleceğini düşünmemiz gerekiyordu. Kimisi Ankara'da yeni açılan İsmet Paşa Kız Enstitüsü sınavına girip meslek öğretmeni olmayı düşünüyordu. Peki ya diğerleri? Ya ev kızı olacaklar ya da mezun oldukları alanda bir iş bulup çalışacaklardı. Oysa enstitüyü bitiren kızların seçecekleri meslek üzerine atölyelerde staj yapmaları gerekiyordu. O yıllar, dikiş, nakış, çamaşır, çiçek gibi meslekler tamamen yabancıların elindeydi. Yalnızca iki Türk hanımın atölyesi vardı. Birisi Güzide Hanım diğeri Calibe Hanım...¹⁶⁴ Yalnızca birkaç kızımıza çalışma imkânı sağlayabilirlerdi. Kızların istikbali tıkalıydı kısacası..."¹⁶⁵

Refia Övüç ve öğrencileri (BRÖOE arşivi)

¹⁵⁸ Fuat Gündüzalp, "Yüz Yıldan Beri Nereden Nereye?", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.104, Ekim 1961, s.128.

¹⁵⁹ Kemal Turan, *Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*, MEB Yayınları, İstanbul 1992, s.35.

¹⁶⁰ Selcan Gürçayır, *Resmî Eğitim Süreçlerinde Gelenek Aktarımı ve Kadın Ankara ve Trabzon Olgunlaşma Enstitüleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkbilim (Etnoloji) Anabilim Dalı, Ankara 2013, s.113.

¹⁶¹ *Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri*, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim İstatistik Yayın Müdürlüğü, Ankara 1964, s.4.

¹⁶² İlk Olgunlaşma Enstitüsü olan "İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün adı 1991 yılında kurucusuna atfen "Beyoğlu Refia Övüç Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir. Metinde bu tarihe kadar enstitü İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü olarak anılmıştır (Y.N).

¹⁶³ Eğitimi, girişimciliği ve çalışmaları ile Türk eğitim tarihinde önemli yeri olan, ilk Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucusu Refia Övüç, 1899 yılında İstanbul'da doğmuştur. Annesi Rana Hanım, babası ezcacı İzzet Bey'dir. Kendisini dedesi Mehmet Nazif Paşa büyütüştür. Selçuk Kız Sanat Okulu'nu bitirdikten sonra 24 Kasım 1928 tarihinde Selçuk Kız Sanat Okulu'na biçki-dikiş öğretmeni olarak atanmıştır. 1935-1938 yıllarında Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nde görev yapmıştır. 1938 yılında Beyoğlu Akşam Sanat Okulu müdürlüğüne atanan Övüç, 1941-1942 öğretim yılında Nişantaşı Kız Enstitüsü'nün kuruluşunu gerçekleştirmiştir. 28.09.1946 tarihinde İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün müdürlüğüne başlayan Refia Övüç, 21.07.1960 tarihinde Beyoğlu Kız Enstitüsü'ne atanmıştır. Daha sonra İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Tekstil Bölümü Moda Konfeksiyon öğretmeni olarak görevlendirilen Övüç emekli olduğu 10.10.1964 tarihine kadar burada çalışmıştır. Türk el işlemlerine dair araştırmaları yanında desen derlemeci ve el işleri koleksiyoneri olan Refia Övüç, 1948 yılında Türkiye'de ilk kez kurulan Soroptimist Kulübü (İş ve Meslek Kadınları Derneği) kurucu üyesidir. Bkz: Akpınar-Kılınç, a.g.e., s.191-194.

¹⁶⁴ Calibe Hanım, Türk edebiyatının değerli kalemi Ömer Seyfettin'in eşidir. Eşinin genç yaşta vefatından sonra Calibe Hanım İstanbul'un en ünlü Müslüman terzileri arasında yer alacaktır (Bkz:Lütfü Tunç, "Cumhuriyet Yıllarının 'İlk'leri", *Popüler Tarih*, C.6(66), İstanbul 2006, s.69).

¹⁶⁵ Tulay Bilginer, "45 Nakışlı Yıl", *Hürriyet Kelebek*, 2 Eylül 1988.

Refia Övüç (BRÖOE arşivi)

Refia Övüç, kız çocuklarının enstitülerde aldığı eğitime iş tecrübelerinin de ilave edilmesi gerektiğini savunmaktaydı. Bir atölyenin açılması, müşterinin karşılanıp uğurlanması, siparişlerin alınıp doğru bir şekilde modele uygulanmasının ancak tatbiki yapıldığında fayda getireceğini düşünen Refia Hanım, bu düşüncelerinin hayat bulması amacıyla dönemin Teknik Öğretim Müsteşarı Rüştü Uzel'e bir atölye kurulmasının gereğini bir raporla anlatmıştır.

Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarında da Türk kadınları modayı İstanbul'daki azınlık terzileriyle takip etmekteydi. Avrupa ile güçlü bağlantıları olan Beyoğlu'ndaki gayrimüslim modacılarla bir sanat okulu açarak rekabet etmek elbette oldukça zordu. O nedenle dönemin teknik eğitim müsteşarı Rüştü Uzel, Beyoğlu'nda Olgunlaşma Enstitüsü açma fikrine temkinli yaklaşarak Refia Övüç'e "Beyoğlu bir kayadır, kafanızı çarparsınız... Bunun için yapılacak masraftan sizi mesul tutarım." diyerek azınlıkların hâkim olduğu moda sektörüyle mücadele etmenin ne denli zor olacağını dile getirmiştir. Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde Olgunlaşma Enstitüsü açılana kadar Türk dükkânı bulunmadığı dikkate alındığında Rüştü Uzel'in haklı endişesi anlaşılmaktadır.

Refia Övüç, İstiklal Caddesi'ndeki binanın bulunuşunu şöyle anlatmıştır: "Bütün arkadaşlar Beyoğlu'nu gezip, atölye için yer arıyorlardı. Mutlaka açmayı kafamıza koymuştuk... Tesadüf tam o sıralar Beyoğlu'nda Varlık Vergisi'nden ötürü bir bina satışa çıkarılmıştı... Binanın değeri o zamanki parayla 162 bin liraydı. Rüştü Uzel, Teknik Üniversite'ye telefon edip, binanın değerinin bu kadar edip etmeyeceğinin araştırılmasını istedi. Yarım saat sonra da fen heyetinden cevap geldi. 'Yalnızca merdivenleri eder beyefendi, merdivenleri eder' demişlerdi. Binanın merdivenleri mermerdi. Derken Maarif Müdürü'ne bir telefon etti. Dört saat içinde bina bizim oluverdi. Bu çok kayda değer olaydır. Eğitim tarihimizde bu kadar süratle hallolmuş böyle bir konu olduğunu sanmıyorum... Biz de her katı ayrı bir atölye yaparak, Olgunlaşma Enstitüsü'nü kurduk."¹⁶⁶

Refia Övüç'le birlikte enstitünün kuruluşunda büyük emeği olan Belkıs Özbek (Mavisu) de enstitü binasının bulunma sürecini şu sözlerle ifade etmiştir: "Paris'teki eğitimden geldikten sonra Olgunlaşma okulunu açmaya müdire hanımla karar verdik. Rumlardan Ermenilerden başka insan yoktu. Rumların boşalttığı yere yerleştik. Reiscumhurumuz arzu etmese biz yapamazdık. Evvela kapının ilk anahtarını ben açtım, ben girdim. Örümcekler üzerime hücum etti. Eyvah dedim kaçtım hemen dışarıya. Giremedik içeriye. Müdire hanıma 'buyurun' diyecektim güya... Ne münasebet! O kadar pis bir bina ki anlatılacak gibi değil. Çok yorulduk binayı oturtana kadar. Evvela yedi kişiyle kuruldu. Refia Övüç, Mihrünnisa Güven, Semiha Avcı, Nebahat Candan, Belkıs Özbek, Mazhar Resmor, Mehbare nakış öğretmeni..."¹⁶⁷

14 Ekim 1945'te 161 öğrenciyle açılan İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü ile Kız Enstitülerinden mezun olan öğrencilerin meslek sahibi olmaları yolunda büyük bir adım atılmıştır.¹⁶⁸ Enstitünün açılmasıyla işe koyulan müdür ve öğretmenler, Türk el sanatlarının inceliklerini İstanbul'da modanın merkezi olan İstiklal Caddesi'nde teşhir etmek için sandıklarından eski Türk işlerini, peşkirleri, bindallıları, üçetekleri çıkarıp sergilemişlerdir. Öyle ki okulun giriş salonunda her gün farklı sergiler sunulmuştur. El nakışlarının ev dekorunda ve günlük işlerde kullanılacak ürünlere dönüşmesinin sağlanmasıyla enstitünün döner sermayesi kâr elde etmeye başlamış ve daha ilk döneminden itibaren ne kadar önemli bir ihtiyacı karşıladığını göstermiştir.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Bilginer, a.g.m.

¹⁶⁷ İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk öğretmenlerinden Belkıs Özbek (Mavisu) ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 06.07.2019.

¹⁶⁸ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, aynı yer.

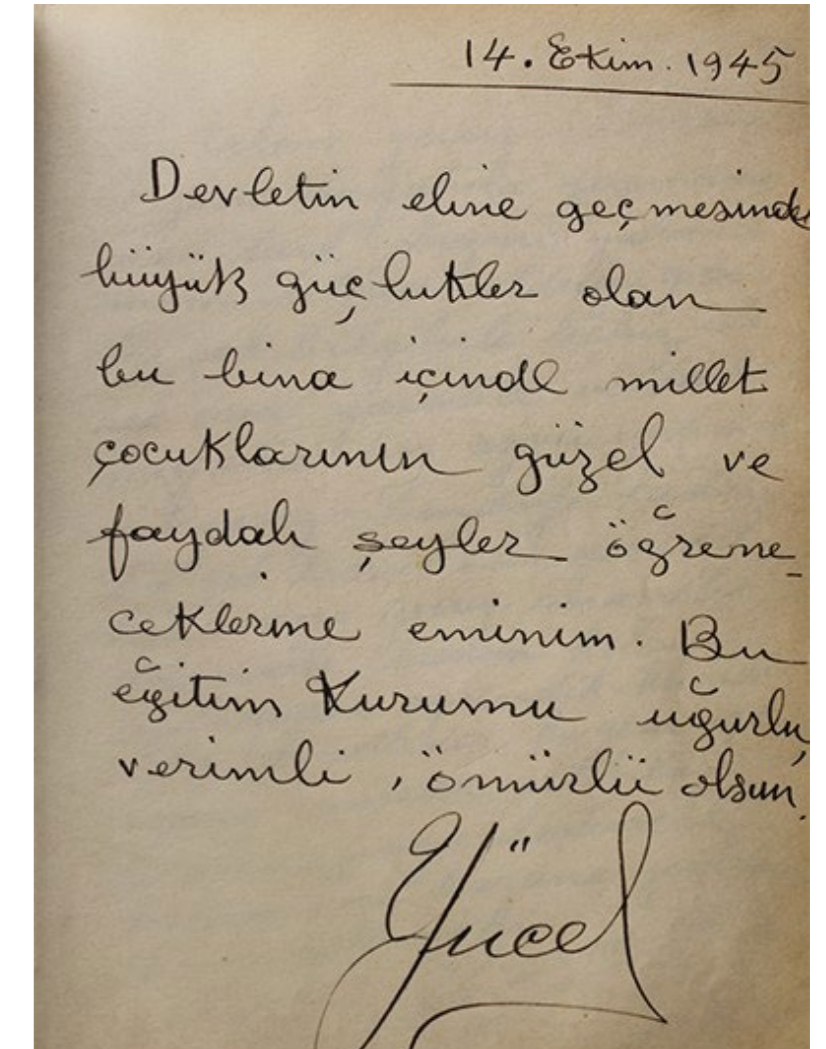
¹⁶⁹ Bilginer, a.g.m.

Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in enstitü ziyareti (BRÖOE arşivi)

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü

Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in enstitü ziyareti (BRÖOE arşivi)

Kız Enstitüleri ve aksam sanat okullarından mezun öğrencileri kaydedip onların "meslekte olgunlaşma"larına atfen "Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla anılan okul, uzun süre Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermiştir. Müdürlüğe bağlı Akşam Kız Sanat Okulları ve Kız Enstitülerinden mezun yüzlerce genç kız için iş sahası böylece temin edilmiş ve onların ileride atılacakları ticari hayata alıştırılmaları sağlanmıştır.¹⁷⁰

Olgunlaşma Enstitülerine yönelik ilk yönetmelik 23 Kasım 1962 yılında yayımlanmıştır. Yönetmelikte enstitülerin kuruluş gayesi şöyle açıklanmıştır:

"Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü, Kız Enstitülerini veya kadın meslek okullarını (Akşam Kız Sanat Okulları) bitiren öğrencilerin mesleki beceriklilik, bilgi, görgü ve zevklerini arttırmak; onlarda teşebbüs kabiliyeti ve kazanç fikrini geliştirmek ve meslekleriyle hayatlarını kazanabilecek şekilde yetişmelerini sağlamak amacıyla açılmış bir kurumdur."¹⁷¹

Yönetmeliğin 2. maddesinde enstitülerin felsefesi ve öğrencilerden beklenenler on maddede sıralanmıştır. Buna göre;

"Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü, Milli Eğitim temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerinin;

- Sorumlu işler görmeye hazırlıklı, müteşebbis ve hesabını bilir fertler olarak yetişmesini,
- Kültürel ve teknik çalışmaların millet ve memleket ekonomisi ile refahında sağlayacağı yardımı gözetmesi,
- İşi sevmesini ve iş sevgisini yaymasını, iş ve sanat alanındaki yenilikleri izlemesini, uygulamasını
- Zararlar ve başarısızlıklar karşısında kötümser duruma düşmemesini ve aksaklıkları giderme yollarını bilmesini ve bulmasını,
- Enerji ve zamanı israf etmeden üretme gücünü geliştirmesini,
- El emeğiyle kazanacak ve emeğin her yönden değerini gözetecek birer eleman olarak yetiştirmesini,
- Görgü ve zevklerinin artırılmasını,
- Milli ve mahalli işlerimizi tanıtmayı,
- Giyim ve diğer ev yönetimi alanlarında ucuz ve güzel giyinme ve beslenmede bilhassa fiyat yönünden çevreye örnek tesir yapmanın gereğini ve önemini gözetmesini,
- İşveren, işçi ve alıcı ilişkilerini düzenli yürütmeye yeterli olmasını sağlar."¹⁷²

Olgunlaşma Enstitülerinin kuruluş yönetmeliğindeki bu on amaç, esasında Türkiye Cumhuriyetinin 1920-1930'lu yıllardaki kalkınma planlarının kız teknik öğretimine yansması şeklinde değerlendirilebilir. Türk kadınının ev hayatındaki rollerini vurgulayan ve statüsüne bakılmaksızın Türk kadınının aile ve sosyal hayattaki yeterliliğini arttırmayı amaçlayan Olgunlaşma Enstitüleri, Kız Enstitülerinden devraldığı mirasla kadına kamusal alandaki mesleki rollerini de öğretme amacını taşımıştır.¹⁷³

Enstitülerin misyonunu enstitünün ilk mezunlarından Sevim Burak'ın oğlu

Karaca Borar şöyle anlatmaktadır: "Olgunlaşma Enstitüsünün bir genç kadını her yönüyle el becerileri, el maharetleri, dikiş, nakış, yürüyüş, kendini prezante etme, kendini toplumda gösterme gibi konularda 360 derece bir eğitimden geçirdikleri için tercih ediyorlar. Sevim Burak da bu eğitimi gördü. Olgunlaşma Enstitüsünde siz sadece podyumda yürümeyi, elbise taşımayı öğrenmiyorsunuz. Olgunlaşma Enstitüsü hele hele o zamanın Olgunlaşma Enstitüsü bugünün şov dünyasından çok uzak. Bir genç kıza devletin eliyle her anlamda kültürlü, donanımlı, ev bakımı, terzilik bilen kısaca her yönüyle hazırlayan ideal bir kurum. Tabii bunlar Atatürk'ün öngörüsüyle kadına verilen değer sebebiyle gösterilen çaba..."¹⁷⁴

a) Eğitim ve Atölye Çalışmaları

Olgunlaşma Enstitülerinde eğitim verilen sanat dalları, biçki-dikiş (manto, tayyör, elbise, fantezi elbiseler), moda-çiçek, renkli nakış (beyaz iş), sırma (Maraş işi, Türk işi, elbise nakışı (fantezi nakışlar, yatak örtüleri, örtüler), çamaşır ve resimdi. Daha sonra farklı el sanatları dallarında da eğitim verilen enstitülerde, hazır giyim gelişmesiyle konfeksiyon atölyesi kurulmuş; sonraki yıllarda eğitim yelpazesi birçok sanatı içine alacak şekilde genişlemiştir.¹⁷⁵

Olgunlaşma Enstitülerine alınacak öğrencilerde aranan şartlar ise şu şekilde belirlenmiştir:

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- Kız Enstitüsünü bitirmek veya Olgunlaşma Enstitüsünde izleyeceği sanat dalı için Akşam Sanat Okulu'nun aynı sanat dalını bitirmiş olmak,
- Giriş imtihanını kazanmış olmak,
- Nişanlı veya evli olanlar da alınabilir.¹⁷⁶

Söz konusu şartları taşıyan öğrenciler kayıt yaptırdıktan sonra Olgunlaşma Enstitülerinde iki yıl sürecek mesleki eğitime başlamakta idi. Giriş için başlangıçta sınavın öngörülmediği enstitülere yoğun talep neticesinde sınav uygulaması getirilmiştir. Eğitimini başarılı bir şekilde bitiren öğrencilere "bitirme belgesi" verilmiş, mezun öğrencilerden istekli olanlar, okulun döner sermaye atölyelerinde çalışarak ücret almıştır.¹⁷⁷

¹⁷⁰ "Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü", *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.65, Ankara 1958, s.21.

¹⁷¹ *Resmî Gazete*, 23 Kasım 1962.

¹⁷² *Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri*, aynı yer.

¹⁷³ Akin, a.g.t., s.47.

¹⁷⁴ Enstitü'nün ilk mezunlarından Sevim Burak'ın oğlu Karaca Borar ile sözlü tarih görüşmesi, Görüşme tarihi: 09.03.2019

¹⁷⁵ *Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri*, s.5.

¹⁷⁶ *Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri*, s.6.

¹⁷⁷ *Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri*, aynı yer.

Olgunlaşma Enstitülerinde uygulamalı eğitimlerin yapıldığı atölyelerde atölye şefi ve birkaç öğretmen görevliydi. Siparişlerin yoğun olduğu biçki-dikiş atölyelerinde müşterilerin getirdiği ya da okulun temin ettiği kumaşlarla zamanın modasına uygun tasarımlar ince bir işçilikle kusursuz şekilde yapılmaktaydı. Sipariş alındıktan sonra ilk olarak, dikilecek modelin öğretmen ve öğrenci tarafından manken üzerinde mulajı hazırlanarak kontrol edilmesi sağlanırdı. Öğretmen biçme işini yapar, öğrenci de siparişi provaya hazırlardı. Şef ve öğretmenin yaptığı bütün provalarda öğrenci de bulunmaktaydı. Hatta gerektiğinde provaları bizzat öğrenci de yapabiliyordu.¹⁷⁸

Biçki dikiş atölyesi (AOE arşivi)

Emekli enstitü müdürü Yümniye Akbulut anılarında dikiş öğretmenlerinin çalışmalarından şöyle bahsetmektedir: "Olgunlaşmalarda öğretmen daima aktiftir. Branşlara göre hiç durmadan ayakta çalışan öğretmenler vardır. Biçki-dikiş öğretmenliği de bunların başında yer alır. Öğretmen-öğrenci-müşteri ilişkisi hiçbir branşta biçki-dikişte olduğu kadar iç içe değildir. Müşterileri ile öğrencinin sık sık karşılaşması genç öğretmenlerde olduğu gibi öğrencilerde de eğitici ve öğretici yanlar içerir. Giyim kuşam, davranış biçimleri, konuşma adabı ve insan ilişkilerinin kuvvetlenmesi bunlardan bazılarıdır."¹⁷⁹

Nakış atölyeleri kaba ve ince nakış olmak üzere iki atölyede hizmet vermektedir. Kaba nakış; keten, yün tela gibi kumaşlar üzerine koton, ipek ya da yün ipliklerle yapılan beyaz iş, Çin iğnesi, aplike, Antep işi, susma, hesap işi gibi nakışlardan oluşmaktaydı. Bu atölyede, yatak örtüleri, yatak takımları, sofralar ve çay takımları, oda takımları, çocuk yatak örtüleri gibi siparişler işlenmekteydi. İnce nakış atölyesi ise, ipek, yün, koton, boncuk, rafya ve benzeri malzeme-

Sipariş çalışması (AOE arşivi)

lerle yatak örtüleri, goblen takımlar, elbise nakışları, fantezi saten örtülerin yapıldığı atölyelerdi.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, s.9.

¹⁷⁹ Yümniye Akbulut, Şıklığın Resmi Tarihi, İstanbul 2010, s.63

¹⁸⁰ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, s.16-17.

Nakış Atölyesi (AOE arşivi)

Enstitülerde Türk işi, diğer nakış atölyelerinde yapılmaz müstakil bir atölye Türk işi nakışına ayrılırdı. Burada keten ve Rize bezi üzerine, eski Türk desen ve işleme tekniklerine sadık kalınarak çalışılması gerekmekteydi. Türk işi pesent (verev, düz, tahrirli) muşabak, mürver, balıksırtı, sırma iğneleri kullanılan nakışlar ipek ipliklerle işlenmekteydi.¹⁸¹

¹⁸¹ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, s.21.

Sipariş çalışması (BRÖOE arşivi)

Olgunlaşma Enstitülerinin çamaşır atölyelerinde, erkek, kadın çamaşırı ve bebek takımları yapılmaktaydı.

Resim atölyelerindeki uygulama ise enstitüdeki diğer atölyelerin desen ve model ihtiyacını karşılamaya dönüktü. Mesleki ve tezyini (süsleme) olarak ikiye ayrılan resim atölyelerinde mesleki resimde, milli kıyafetler modernize edilerek zamana uygun kıyafetler hazırlanmakta, kreasyon elbise ve modelleri çizilmekteydi. Tezyini resimde ise motifler tabiattan kopya ve stilize edilerek hazırlanmaktaydı. Daha ziyade Türk motiflerinden faydalanan tezyini resim atölyesinde örtü, elbise ve nakışların resimleri yapılmaktaydı.¹⁸²

Mesleki ve Teknik Öğretim dergisinde enstitü çizimi

Olgunlaşma Enstitüleri, 1945'ten itibaren üretim atölyelerinde Türk giyim kültürünü ve geleneksel el sanatlarını kusursuz güzellikte icra etmişlerdir. 20. yüzyılın başında gelişen tekstil endüstrisinin önemli bir kolu olan konfeksiyon (hazır giyim) 1960'lara geldiğinde Olgunlaşma Enstitülerinde yerini almıştır. Konfeksiyon atölyesi ilk olarak 1959-1960 öğretim yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde İsviçreli bir uzmanın gözetiminde başlamıştır. Enstitünün konfeksiyon bölümünde okuyan öğrenciler iki yıl boyunca Türkçe, muhasebe, resim, patron ve pratik derslerde eğitim görmüşlerdir. Mezun olan öğrencilerin bir konfeksiyon atölyesini profesyonelce yönetme becerisine sahip olmaları öngörülmüştür.¹⁸³

1962-63 öğretim yılı sonunda İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde hazır elbise-ciliğin dünya modasındaki durumu değerlendirilerek "butik" çalışması yapıldı.

¹⁸² Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, s.26.

¹⁸³ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, s.29.

miştir. Giyimi kolay, fiyatı her bütçeye uygun butik çalışmasının çevreden gördüğü takdir sonrasında diğer Olgunlaşma Enstitüleri de bu uygulamayı tatbik etmiştir.¹⁸⁴

Kuyumculuk atölyesi de ilk olarak İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde kurulmuş kısa zamanda büyük başarılar elde etmiştir. Atölyenin kuruluş aşamasını emekli enstitü öğretmeni Gülay Ünsan şu ifadelerle aktarmıştır: "Askeriye için de çok çalışıyorduk. Apoletler yapıyorduk. 2005'te İstanbul Olgunlaşma'da Jale Hocam 'siz takıyı biliyorsunuz. Bana öğretir misiniz?' dedi. Müdüre hanıma açtık konuyu. 'Arkadaşlar çok hevesli atölye kuralım mı?' dedim. Çok zor hocam dedi. Arkadaşlarım benimle birlikte çalışacaklar, gayret edeceğiz dedim. 'Tamam, ben de size yardım etmek için elimden geleni yaparım' dedi. Gitmediğimiz, çalmadığımız kapı kalmadı... 12 öğrenciyle başladık. Ama sonunda Çırağan'da defile yaptık."¹⁸⁵

Enstitülerin sayısının artması ile farklı bölgelerdeki el sanatları için özel atölyeler kurulmuştur. Geleneksel el sanatlarının araştırılması ve aslına uygun şekilde yaşatılması adına yerel el sanatları ustaları olgunlaşma enstitülerinde usta adaylarını eğitmektedir. Lületaşı, cam üfleme, bakış işçiliği, tahta baskı, sedef kakma, dokuma gibi alanlarda onlarca atölyede usta-çırak ilişkisiyle geleneksel sanatların yaşatılmasına katkı sunulmaktadır.

1945 yılında İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün gördüğü ilgi neticesinde kısa sürede farklı illerde de olgunlaşma enstitüsü faaliyete başlamıştır. 1958'de Ankara, 1959 yılında Eskişehir ve Samsun, 1961 yılında İzmir, 1972 yılında Adana, 1987'de Antalya, 1988 yılında Kayseri, Trabzon, 1989 yılında Diyarbakır, Beylerbeyi Sabancı ve 1996 yılında Bursa Olgunlaşma Enstitüsü kurulmuştur.

Enstitülerin işleyişine yönelik ikinci yönetmelik 1996 yılında hazırlanmıştır. İlk yönetmeliğin içeriğindeki kız enstitüsünü bitiren çocukların iş ve meslek hayatına daha donanımlı hazırlanması vurgusu, 1996 yönetmeliğinde yerini "geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanında araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları yapan, el sanatlarının yaşatılmasını sağlayan" kurumlara bırakmıştır. Söz konusu değişikliğin en önemli sebebi hiç kuşkusuz Olgunlaşma Enstitülerinin Türk giyim ve el sanatları alanında yaptığı başarılı araştırma ve yorumlarıdır.¹⁸⁶

Resmi Gazete'de yayımlanan 1996 tarihli Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği'ne göre enstitünün amaçları şu şekilde sıralanmıştır:

- Geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını araştırmak, tanımlamak, özelliklerini bozmadan geliştirmek ve üretim yoluyla gelecek kuşaklara aktarmak,
- Geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını, çağdaş yorum ve tasarımıyla, yurtiçi ve yurtdışında tanıtmak, pazarlamak,
- Öğrencileri, yeteneklerini ve yaratıcı güçlerini ortaya çıkararak araştırmaya yöneltmek; girişimciliğe teşvik etmek, üretken duruma getirmek,
- Öğrencileri, bilgi, beceri ve deneyim kazandırarak alanlarında geliştir-

mek, eğitim verilen alanlarda üretim çalışmaları yapmak,

- Öğrencileri iş hayatında istihdam imkânı olan görevlere hazırlamak ve üretken konumuna getirmek,
- Enstitü bünyesinde, eğitim ve araştırma yapılan alanlarla ilgili arşiv oluşturmak,
- Desen, model, kalıp, broşür, katalog ve benzeri dokümanı hazırlayarak kullanıma sunmak,
- İhtiyaç duyulması halinde, kız teknik öğretim okul ve kurumlarında görevli personelin bilgi ve becerilerini artırıcı rehberlikte bulunmak,
- Özel ve kamu kuruluşlarına danışmanlık hizmeti sunmak,
- Kız teknik öğretim okulları ve diğer mesleki teknik öğretim kurumları ile iller arasında işbirliği yaparak, enstitüde eğitimi ve üretimi yapılan meslek alanındaki çalışmaları, ilgili sektör ve üniversite temsilciliklerinin de katılımını sağlayarak çok yönlü faaliyetlerle tanıtmak; seri üretim bağlantıları yapmak,
- Öğrencileri geliştirici meslekî, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemek.

1996 yılında çıkarılan yönetmeliğe göre enstitülerde uygulanacak öğretim programlarının bölgesel şartlar dikkate alınarak mevcut örgün mesleki ve teknik öğretim programları paralelinde enstitü yönetimi, sektör ve akademik temsilcilerle işbirliği içinde hazırlanması öngörülmüştür. Aynı şekilde enstitüdeki araştırma, üretim, danışmanlık seminer gibi faaliyetlerde de bölgesel ihtiyaçların gözeteilmesi vurgulanmıştır.

Genel kültür derslerinin olmadığı sadece pratik mesleki eğitimin verildiği Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri'nin, 1996 yılında değiştirilen yönetmeliği ile enstitülerde eğitim öğretim; yaygın ve örgün eğitim olarak sürdürülmüştür. Olgunlaşma Enstitüleri bünyesinde örgün eğitim veren ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine bağlı Kız Meslek Liseleri açılmıştır. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği bağlamında genel kültür derslerinin zorunlu olarak verilmesine karşın, Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde yaygın eğitim kurumu olarak mesleki yetenek dersleri "Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği" çerçevesinde devam etmiştir.

Söz konusu yönetmelikteki en önemli yenilik ise her Olgunlaşma Enstitüsünde "Araştırma" ve "Tanıtım ve Pazarlama" bölüm şefliklerinin oluşturulmasıdır. Geleneksel Türk el sanatları ve giyim kültürü alanında birikim oluşturan Olgunlaşma Enstitülerinde "Araştırma Bölümü" ile üretim faaliyetlerinin bilimsel zemin üzerine inşa edilmesi ve enstitü çıktılarında toplam kalitenin korunması amaçlanmıştır. Enstitü için ulusal veya uluslararası nitelikte araştırma konularını belirlemek, alan uzmanlarınca tespit edilen konularda bilimsel araştırmalar yapmak, kişi, kurum ve kuruluşlara danışmanlık hizmeti sunmak, konferans ve seminerler düzenlemek, yayınlar hazırlamak, teknoloji ve sektörü yakından takip etmek, hizmet veya ürün örneklerini (prototipler) hazırlamak gibi görev tanımına sahip Araştırma departmanları, enstitülerin arşivleri ve müzelerinden de sorumlu birimlerdir.

Yönetmeliğe göre Tanıtım ve Pazarlama bölümünün, enstitü faaliyetlerinin yurt içinde ve yurt dışında tanıtımı için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, basın-yayın kurumları ile yazılı, sözlü ve görüntülü iletişimi sağlamak, yurt içinde veya yurt dışında sergi ve defileler düzenlemek, faaliyetlerle ilgili katalog, model dergi ve bülten çıkartmak ve yayınlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Enstitüde üretilen ürünlerin fiyat tespitini yapmak, müşterilerle iletişim kurmak, gelen siparişleri, istek ve özelliklerine göre üretim atölyelerine iletme, iş kalitesi ve iş verimini sürekli izlemek de Tanıtım ve Pazarlama Bölü-

¹⁸⁴ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, s.7.

¹⁸⁵ Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü emekli el sanatları atölye şefi Gülay Ünsan ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 14.03.2019.

¹⁸⁶ Akin, a.g.t., s.47.

müne tanımlanan görevlerdendir.

Olgunlaşma Enstitülerinde toplam kaliteyi arttırmak amacıyla kurulan bu yeni bölümlerle enstitülerin çağdaş dünyanın ihtiyaçlarına yanıt verebilmeleri, piyasayı takip edebilmeleri ve özdenetimi sağlayarak performansın artırılması hedeflenmiştir.

1996 yılından itibaren kayıt koşullarına da güncelleme getirilen enstitülerde kız teknik öğretimin örgün ve yaygın eğitim kurumlarından diploma getirenler sınavsız olarak enstitülere kabul edilirken diğer okullardan gelen öğrencilere yetenek sınavı uygulaması yapılması zorunlu tutulmuştur.¹⁸⁷

Öğrencilerin iki yıl devam ettikleri olgunlaşma programlarındaki değerlendirme, dersin özelliğine göre, uygulamalı, sözlü ya da yazılı olarak yapılmaktaydı. Programdan mezuniyet için, öğrencinin işletmelerde uygulamalı beceri eğitimi alması gerekmektedir. İlk yıl alanda temel dersleri alan öğrenciler, ikinci yıl bitirme projesi hazırlamak zorundaydılar. Projeler enstitü personeli, alan ustası ve sektör temsilcisinden oluşan komisyona sunulmakta, uygun görüldüğü takdirde öğrenci bitirme belgesi almaya hak kazanmaktaydı.

1996 yönetmeliğinde belirtilen bölgesel ihtiyaçlar, enstitülerin yeni bölümler açmasında etkili olmuştur. Buna bağlı olarak örneğin, Antalya Olgunlaşma Enstitüsü, "Konaklama ve Seyahat Hizmeti, Eğlence Hizmeti" gibi bölümleri açmıştır. Aynı şekilde Bursa Olgunlaşma Enstitüsü'nde bölgenin tekstil üretimindeki rolü düşünülerek tekstil alanında yeni bölümler açılmıştır.¹⁸⁸

Olgunlaşma Enstitüleri 2002 tarihinde Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bünyesine dâhil olarak yeni bir yönetmelikle işleyişine devam etmiştir. Birçok açıdan bir önceki yönetmelikle aynı hususları barındıran bu yönetmelikte bir takım yenilikler de bulunmaktaydı. Öğrencilerin uygulamalı derslerden yaptıkları staj çalışmasının prensip olarak işletmelerde olması esastı. Ancak başarısı açısından kurumda staj yapması gerekli görülenler ya da yeterli işletmenin bulunmaması durumunda öğrenciler enstitüde staja kabul edilebilecekti.¹⁸⁹

Yönetmeliğe göre Olgunlaşma Enstitülerindeki öğrenci işleri, öğretmenler ve zümrelerin görevleri, çalışma komisyon ve kurulları gibi okula ait tüm iş ve işlem basamaklarının mesleki ve teknik eğitim uygulayan bütün okullarda aynı standartta olması sağlanarak bir sistem birliği oluşturulmaya çalışılmıştır.

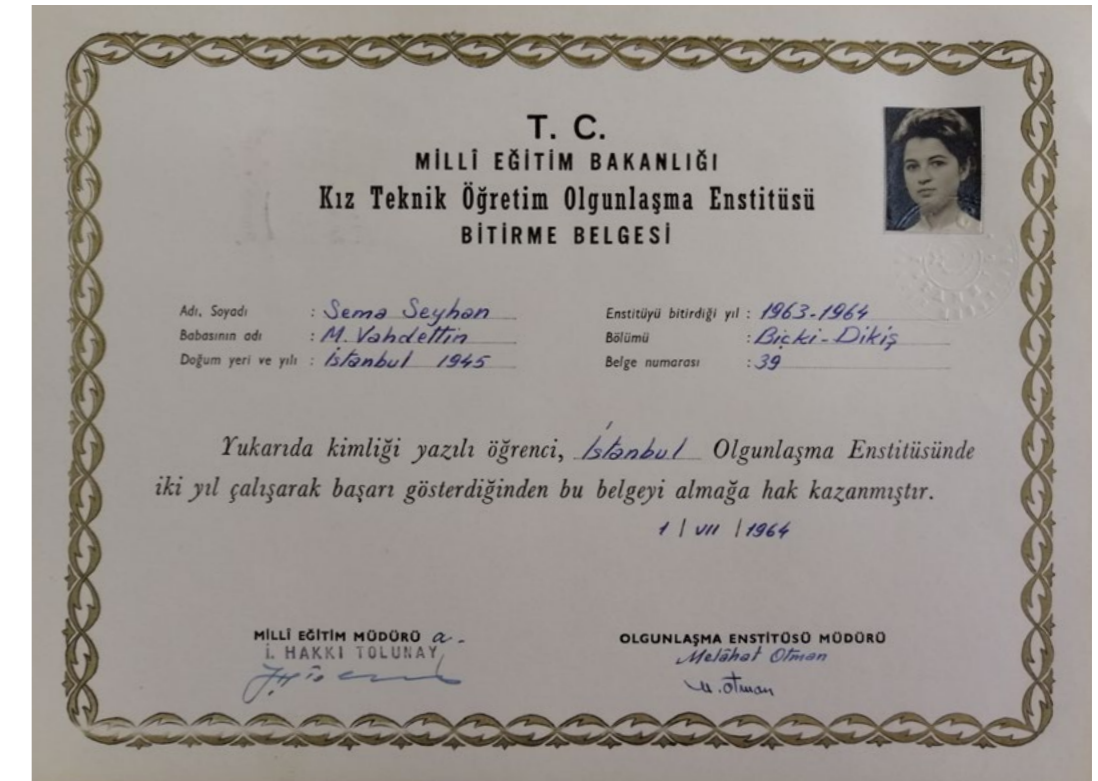
Türkiye'de 9.Kalkınma Planı dikkate alınarak Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi hazırlanıp kabul edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tesis edilerek 2012 yılında Olgunlaşma Enstitülerinin de dahil olduğu tüm yaygın eğitim kurumları Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından 2018 yılında yayınlanan yönetmeliğe göre Olgunlaşma Enstitüleri "Kültürel değerleri ve geleneksel sanatları araştıran, özelliklerini bozmadan geliştiren, arşivleyen, gelecek kuşaklara aktaran, ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtımını sağlayan, bünyesinde araştırma, tasarım, tanıtım ve pazarlama birimleri bulunabilen, sanatsal ağır-

lıklı eğitim ve üretim çalışmalarını birlikte sürdüren, kurs programları ve her türlü yatay ve dikey geçişlere elverişli denklik programları uygulayarak belge almaya sağlayan eğitim kurumları" olarak tanımlanmıştır.

Enstitülerin uyguladığı proje ve E-yaygın otomasyon sistemindeki beceri geliştirme kurslarına ait detayların da belirlendiği yönetmelikte eğitim programlarına katılacakların zorunlu öğrenim çağı dışında bulunanlardan ilköğretim okulu, ortaokul veya imam hatip ortaokulunu tamamlayanlar ile 13 yaşını dolduranlardan açık öğretim liselerine devam edenlerden oluşacağı belirtilmiştir. Ayrıca mesleki ortaöğretim programlarını tamamlayamayanlar ile bakanlıkça belirlenecek alan/dallarda ortaöğretim programı mezunlarının enstitülerde tamamlama eğitimine alınabileceği belirlenmiştir.

Kayıt yaptıracak öğrencilere yapılacak yetenek sınavları için her alan/dala ait bir komisyon oluşturularak komisyonda bölüm şefleri ile bir alan öğretmeni bulunması, ihtiyaç hâlinde, yeterli sayıda teknisyen ve usta öğreticinin de görevlendirilmesi uygun görülmüştür. Ölçme ve değerlendirmenin söz konusu alan/dalın özelliğine göre zümre öğretmenler kurulunca belirlenmesini ifade eden yönetmelikte öğrencilerin yapacağı bitirme projesinin değerlendirilmesi hakkında detaylar da verilmiştir.¹⁹⁰

Enstitü bitirme belgesi (BRÖOE arşivi)

¹⁸⁷ Resmi Gazete, 15 Eylül 1996.

¹⁸⁸ Akın, a.g.t., 52.

¹⁸⁹ Resmi Gazete, 3 Temmuz 2002.

¹⁹⁰ Resmi Gazete, 11 Nisan 2018.

b) Personel

Olgunlaşma Enstitüsü kurulduğunda çalışanların mesleki ve teknik donanımı üst düzey öğretmenlerden seçilmesine dikkat edilmişti. Kız Enstitülerinden ve Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'ndan mezun öğretmenler, olgunlaşma misyonunun yerleşmesinde büyük katkı sağlamışlardır. Atölye çalışma sistemi diğer okullara göre nispeten daha yoğun olan enstitülerde, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini arttırmaları beklenmiştir. Üniversitelerdeki giyim bölümlerinin henüz yaygınlaşmadığı dönemlerdeki bu uygulama daha sonra terkedilmiş ve üniversiteden yeni mezun öğretmen adaylarının enstitülerde staj yapmalarına olanak sağlanmıştır.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk stajyer öğretmeni Hatice Temel enstitüdeki ilk gününü şöyle anlatmaktadır:¹⁹¹ "Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Tekstil Eğitimi Hazır Giyim Teknolojisi Öğretmenliği mezuniyetim. Ben tayin olana kadar olgunlaşmalar hakkında hiçbir bilgim yoktu. Çünkü Anadolu yakasında oturdum, burada okudum. Karşıda olduğu için Beyoğlu Olgunlaşma ile hiç yolumuz kesişmemişti daha önce. İlk geldiğimde mevcut yapıyı hiç bilmiyordum tabi. Bana çok farklı geldi. Beş yıllık öğretmenler tayin olurmuş enstitüye eskiden. Sistem o şekildeymiş. İlk kez bunun önu açılmış ve stajyer olarak ilk ben başladım. Enstitüdeki hocalar da şaşırmış, beni öğrencilerle karıştırmışlardı. İlk olarak hazır giyim atölyesinde stajyerliğime başladım."

Olgunlaşma Enstitülerindeki tüm personelde var olan "aidiyet duygusu" eğitim ve üretim süreçlerindeki verimliliği arttıran en önemli motivasyon kaynağıdır. Emekli Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü Emine Kırac bir enstitü öğretmeninde olması gereken temel vasıfları şöyle ifade etmektedir: "Enstitü öğretmeni öncelikle eğitime kendini ruhen hazırlamalı, çünkü olgunlaşma öğretmeni olmak aynı zamanda iyi bir sanatçı olmayı gerektirir. Öğretmen, branşı ile ilgili bilgi ve becerilerini sürekli geliştirmeli bir taraftan da gelişen teknolojileri takip etmelidir. Ayrıca enstitü öğretmeni okuldaki diğer meslektaşlarıyla sürekli iletişim halinde olmalıdır. Atölyesinde bulunan usta öğreticiler, öğrenciler ve öğretmenlerle sevgi saygı içinde huzurlu bir ortam oluşmasına katkıda bulunmalıdır. Her atölyede müşteri ile muhatap olduğu için öncelikle enstitünün sonra da ülkemizin geleneksel kadın zarafetini gösterecek tutum ve davranış içinde hareket etmelidir."¹⁹²

Refia Övüç enstitü personeli ile (BRÖOE arşivi)

¹⁹¹ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Giyim Öğretmeni Hatice Temel ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019

¹⁹² Emekli Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü Emine Kırac ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 30.06.2019

c) Bir Protokol Okulu Olarak Olgunlaşma Enstitüleri

Türkiye Cumhuriyeti'nin bilhassa giyimdeki modernleşme çabalarının kurumsallaştırıldığı Olgunlaşma Enstitüleri, bir anlamda devlet modasının da tohumlarının atıldığı yer olmuştur. Zira iyi bir akademik eğitim veren ve kızları iş yaşamına hazırlayan enstitüler, bürokrasideki hanımefendileri ve özel tasarıma ilgi duyanları giydiren kurumlar olarak hafızalarda yer etmiştir.¹⁹³

Celal Bayar'ın enstitü ziyareti (BRÖOE arşivi)

Yeni ulus devletin milli kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesine çıkarma ilkesinden hareketle kadınlara çağdaş kıyafetleri benimsetmesi ile ilgili herhangi bir yasa çıkarılmasa da yeni kıyafetler devlet erkânının eşleri vasıtasıyla sergilenmiştir. Atatürk'ün eşi Latife Hanım, İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe Hanım dönemlerinde çağdaş Türk kadınının sembol isimleri olmuşlardır. Avrupai giyim tarzları olan tuvalet, tayyör, elbise ve şapka gibi kıyafetler söz konusu devlet erkânının üzerinde, yerli kumaş ve motiflerle harmanlanan tasarımlarla sunulmuştur. Böylece, hem Türk kültürünün zenginliği ortaya çıkarılmış hem de geçmişle gelecek arasında bir köprü kurulmuştur.¹⁹⁴ İsmet Paşa Kız Enstitüsü'ne sipariş edilen kıyafetler, Olgunlaşma Enstitülerinin kurulmasıyla burarlarda yapılmış ve enstitüler adeta kadın giyiminde modanın öncüsü kurumlar haline gelmiştir.¹⁹⁵

Olgunlaşma Enstitüleri, Mevhibe İnönü başta olmak üzere, Berrin Menderes, Reşide Bayar, Melahat Gürsel, Emel Korutürk, Semra Özal, Nazmiye Demirel, Semra Sezer, Hayrunnisa Gül ve Emine Erdoğan'a kadar neredeyse tüm cumhurbaşkanı ve başbakan eşlerinin ziyaret ya da kıyafet siparişi ettiği mekânlar olmuştur.

¹⁹³ Gürçayır, a.g.t. s.118.

¹⁹⁴ Ayten Sezer Arıg, "Türkiye'de Kız Enstitüleri: Gelenekten Geleceğe", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, C.20, Bahar 2010, s.199.

¹⁹⁵ Ayten Sezer Arıg, "Ankara'da Modanın öncüsü.....", s.13.

Mevhibe İnönü'nün enstitü ziyareti (AOE arşivi)

Nazmiye Demirel'in enstitüsü ziyareti (AOE arşivi)

Olgunlaşma Enstitüleri, hem devlet yöneticilerinin eşlerinin hem de yabancı misafirlerin ziyaret ettikleri protokol kurumları olarak modern ve geleneksel kültürün izlerini taşıyan koleksiyonları görme fırsatı bulan misafirler için her dönemde bir "vitrin" vazifesi görmüştür.¹⁹⁶ Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı uluslararası organizasyonlarda, yabancı devlet görevlilerinin bayan eşlerinin ilgi duyacağı programlar için bilhassa Olgunlaşma Enstitüleri tercih edilmiştir. Bunun en önemli nedeni, hiç şüphesiz kısıtlı süre içinde defile sunumu ve müze, atölye ziyaretleriyle ülkenin kültür ve el sanatları zenginliklerini göstermede enstitülerin oldukça etkili olmalarıdır.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü gazetelerde "hanımefendileri giydiren kurum" şeklinde tanımlanarak "Doğudan batıya, kuzeyden güneye ülkemizi ziyaret eden tüm devlet ve hükümet başkanlarının eşlerinin gardırobunda 'etiketi' bulunan eğitim ocağı" olarak tarif edilmiştir. Enstitülerde sinema sanatçısı Sophia Loren'den, Amerikan Dışişleri bakanı eşi Patricia Haig'e, Libya Başbakanı Muhammed Zarrak Recep'in eşine kadar birçok hanımefendi için kıyafet hazırlamasından dönemin gazetelerinde övgüyle söz edilmiştir.¹⁹⁷

Sophia Loren yanında İtalyan film yapımcısı Carlo Ponti'yi de ağırlayan olgunlaşma enstitüsü İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth, eşi ve kızı için de bir program düzenlemiştir. Kraliçenin Türkiye'yi ziyareti esnasında Ankara Hipodromu'nda Kraliçe onuruna bir at yarışı ve Ankara Olgunlaşma Enstitüsü bir defile düzenlemiştir. Atların çektiği kupa arabalarındaki mankenlerin sunumu programda oldukça ilgi toplamıştır.¹⁹⁸

1967 yılında resmi temaslar için Türkiye'ye gelen İran Şahı'na eşlik eden imparatoriçe Farah Diba Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde ağırlanmış, kendisine Türk el işleri ve Türk motiflerinin hâkim olduğu kumaşlardan yapılan elbiselerle milli kıyafetler takdim edilmiştir. Farah Diba gösterilen her parça ile yakından ilgilenmiş ve hayranlığını gizlemeyerek kıyafetleri 'nefis' diye yorumlamıştır.¹⁹⁹

Milliyet, 18 Haziran 1967

¹⁹⁶ Gürçayır, a.g.t. s.121.

¹⁹⁷ "Hanım Efendileri Giydireyorlar", *Milliyet*, 26 Aralık 1985.

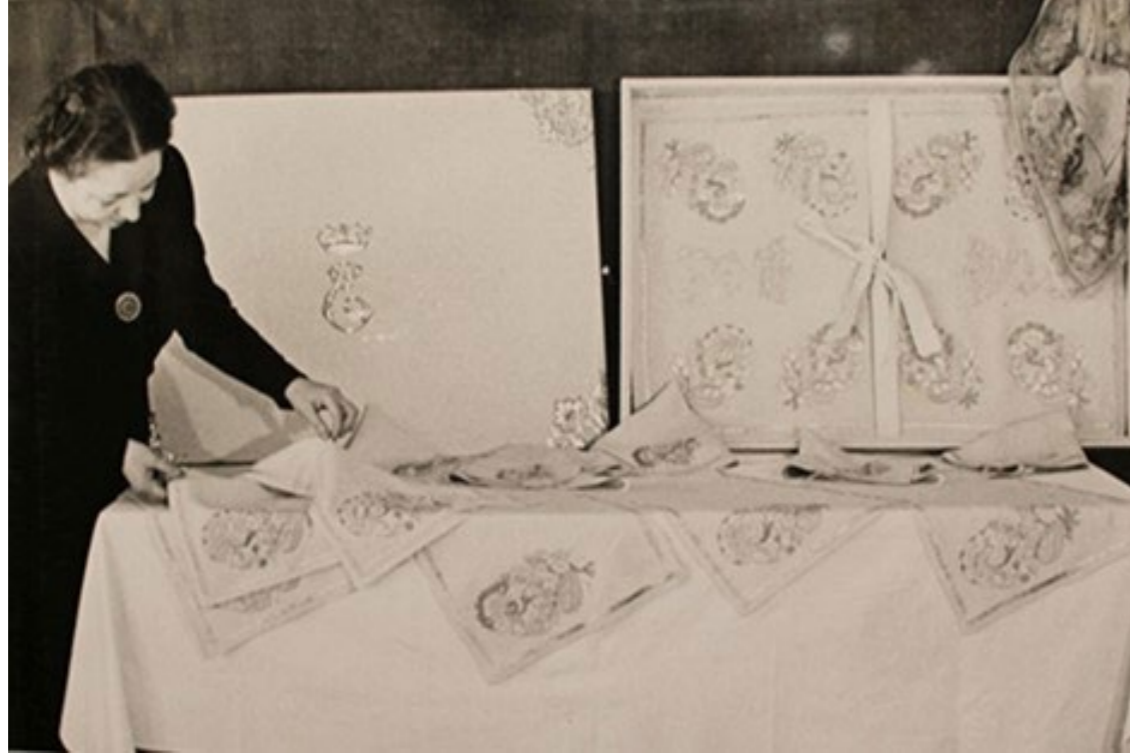
¹⁹⁸ Yümniye Akbulut, hipodroma fotoğraf ve kamera getirilmesi yasaklandığından sadece Kraliçe, eşi ve kızını görmeye yetindiklerini ifade etmektedir. Bkz. Akbulut, a.g.e., s.77.

¹⁹⁹ "Farah Diba Kadınların Hücumuna Uğradı", *Milliyet*, 18 Haziran 1967.

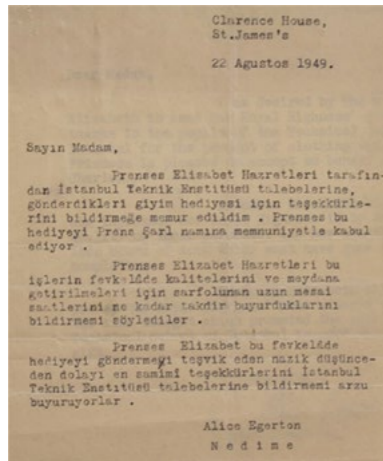
Sophia Loren'in enstitü ziyareti (AOE arşivi)

İngiltere Kraliçesi II.Elizabeth'e düğün hediyesi olarak işlenen sofrta takımı (BRÖOE arşivi) v

Olgunlaşma Enstitülerinde, sadece misafirler ağırlanmamıştır. Bilhassa fuar ve defilelerle yurtdışında kendisini gösteren Olgunlaşma Enstitüleri dönem dönem bazı kraliyet ailelerinin düğünlerinin ya da ülke hediyelerinin hazırlandığı kurumlar olmuştur. 1953 yılında Lüksemburg veliahdının evlenmesi dolayısıyla İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde 18 kişilik sofrta takımı hazırlanmıştır. İngiltere kraliçesi Elizabeth'in düğünü için devlet tarafından gönderilen sofrta takımı İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'ne hazırlanmıştır. 1951 yılında aynı enstitü tarafından İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi'nin düğünü için enstitüde yapılan 52 parçalık hediye ise bir toplantıyla basına tanıtılmıştır.²⁰⁰

II.Elizabeth'in teşekkür mektubu (BRÖOE arşivi)

Kral Faruk'a düğün hediyesi olarak işlenen sofrta takımı (BRÖOE arşivi)

d) “Türk İğnesinin Mucizesi” Olgunlaşma Enstitüleri ve Milli Moda

Hayat Mecmuası, 1958

Hayat Mecmuası, 1958

Osmanlı toplumunda giyinme biçimleri farklı olsa da halkın büyük bir kesimi el tezgâhında dokunan kumaşlarla yapılan kıyafetleri giymekteydi. 19. yüzyılın başından itibaren Avrupa'ya uyum sağlama süreci ilk olarak asker ve sivil erkek giysilerinde uygulanmışsa da geleneksel süsleme ve çizgiler korunarak söz konusu süreç kadın giysilerinde de kendini göstermiştir. Osmanlı toplumunda modayı belirleyen saray ve çevresindeki kesimin giysilerindeki Avrupai etki zamanla yaygınlaşmıştır.²⁰¹ Saray kadınlarının Avrupa'dan getirilen modellere göre giyinmek için, giysilerini saray terzileri yerine saray dışına diktirmeyi tercih etmeleri de²⁰² İstanbul'da terzilik mesleğini itibarlı hale getirmiştir. Modayı temsil eden kıyafetin doğru dikilmesinde oldukça hassas olan Türk kadınları bu iş için özellikle eğitim görmüş terzileri tercih etmekteydiler. Batılı giyim tarzının merkezi olan Pera'daki terziler Rum ve Ermeni kız sanat mekteplerinden mezun Musevi, Rum ve Ermenilerdi. Üst tabakaya mensup kadınların kıyafetlerini “modistra” adı verilen Rum ve Ermeni terzilere diktirmeleri neredeyse bir statü sembolü olmuştu.²⁰³

Moda vesilesiyle yabancılara akıtılan paralar hassasiyet oluşturmaya başlarken Türk ve Müslüman kadınlarının biçki-dikiş konusunda kendini geliştirmesi ve “milli moda” yaratılması gündem olmuştur. Milli moda oluşurken Türklerin yüzyıllardır kullandığı giysi formları değişerek yerine yeni giysi tarzları yerleşmeye başlamıştır. Şalvar ve üst entari yerine eteği uzun kısa ceketten oluşan ikili giysiler, renkli feraceler, kürk, yeldirme, manto, pelerin, boy entarileri Batı tarzı giyim ilk örnekleri sayılmıştır. Doğu stiline ait çarşafın altına Avrupai kıyafetler giyen Türk kadını, yaratıcılığıyla Avrupa modasını Türk zevkine göre yorumlamıştır.²⁰⁴

Meşrutiyet döneminde oluşan “milli iktisat” politikası Türkiye Cumhuriyeti'nin politikalarında da etkili olarak kendi kendine yetebilen bir ülke tasavvurunu ortaya çıkarmıştır. Yurt dışına gönderilen biçki-dikiş öğretmenleri, görev yaptıkları enstitülerde modern Türk kadının yetişmesine öncülük etmişlerdir.²⁰⁵

Bu dönemde çıkarılan kız enstitüsü dergileri ve moda mecmuaları, Türk giyim tarzının yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. Sadece meslek sahibi değil aynı zamanda zevk sahibi anneler ve ev kadınları yetiştirmeyi hedefleyen enstitüler vasıtasıyla Türk kadınları, siparişlerini azınlık terzilerine yaptırmak yerine kendileri dikmeye başlamıştır. Tüketen değil üreten olmayı amaçlayan Türk kadınının kamusal alandaki varlığı, süslenmek dışında çalışıp ulusal kalkınmaya katkı sağlayan kadının giysi çizgisini de belirlemiştir. Kadının rahat hareket etmesini sağlayacak kıyafetler tasarlanarak gazetelerde çalışan kadınların nasıl giyineceği üzerine yazılar yayımlanmıştır. Bununla birlikte cumhuriyet baloları, geçit törenlerindeki kız çocuklarının kıyafetleri, yeni yaşam tarzına ayak uydurmanın göstergeleri arasında yer almıştır.²⁰⁶ Enstitülerin hem Taylorcu²⁰⁷

²⁰¹ Hülya Tezcan, “Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yüzyılında Kadın Kıyafetlerinde Batılılaşma”, *Sanat Dünyamız*, S.37, 1988, s.45-50.

²⁰² Hülya Tezcan, “Modanın Tarihi Dokümanları”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, C.4, S.7, 2013, s.95.

²⁰³ Mine Demir, “Osmanlı Kadınları Arasında Modanın Yaygınlaşmasında Bir Araç Olarak Biçki-Dikiş”, *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.2, S.1, 2016, s.72.

²⁰⁴ Fatma Koç-Emine Koca, “Geleneksel Giysi Tarzlarının Değişimi ve Türk Modasının Oluşumunda İstanbul”, *7.Uluslararası Türk Kültürü Kongresi*, İstanbul, s.2167-2204.

²⁰⁵ F.Dilek Himam-Elif Tekcan, “Erken Cumhuriyet Dönemi Terzilik Kültürü ve Ulusal Maddi Kültürün İnşası”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.20, Güz 2014, s.223-232; Sonay Şefalici, “Terziden Tasarımcıya”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005, s.4.

²⁰⁶ Demir, *a.g.e.*, s.222-223.

²⁰⁷ İlk kez Amerikalı mühendis Frederic Winclow Taylor tarafından sanayiye tatbik edilen bu üretim yöntemi, işçi emeğinden mümkün olduğu kadar yararlanmayı hedeflemektedir. Taylor'un sisteminde yapılacak işlerin tüm aşamaları en ince ayrıntılara varıncaya kadar tespit edilerek işçilerden adeta bir makine gibi çalışmaları istenmiştir.

²⁰⁰ *Milliyet*, 14 Mart 1951.

Bu sayıda :

TÜRK
MODASI

MİLLİ KIYAFETLER — Yanda modern Türk modasına ilham veren iki milli kıyafet görülüyor. Şalvar sarı satendendir. Şalvarın üstündeki çepkene renkli kordon ve simle motifler işlenmiştir. Üç etekli diğer kıyafet ise Anadolu'da düğünlerde giyilir.

KOKTEYL ELBİSESİ — Bu öğlerden sonra elbisesini gardenparti ve gece ziyaretlerinde mükemelen giyebilirsiniz. Üzerinde altın simle işlenen Türk motifleri elbiseyi daha çok zenginleştirmektedir. Şayet sim bulamazsanız sim rengi ipek floş kullanabilirsiniz.

TÜRK MODASI

Amerika'da Birleşmiş Milletler himayesinde açılacak bir moda sergisine iştirakimiz dolayısıyla teşhir edilen Olgunlaşma Enstitüsü modellerinin, mecmuamız için hususi olarak çekilen fotoğrafları.

(FOTO : ARA GÜLER)

EV KIYAFETİ — Eski saray kıyafetlerimizden mühlhem olarak mor şanjanlı tattadan yapılmış ev içi pantolonu. Bugünkü adı ile bolero denen patlıcan moru çepken altın sim ve renkli kordonlarla işlenmiştir. Belindeki kemeri hâlâ Anadolu'da, bayram günleri genç köylü kızlarımız takmaktadırlar. Bu kemerler, Kayseri, Konya ve Sivas şehirlerinde çok bulunur. İstanbul'da, aynı kemerlerin toka kısmına deri geçirek kullananlar da vardır. ➡

verimlilik prensiplerini hem de Atatürk milliyetçiliğini kızlara aşılması profesyonel dikiş bilgisinin yanında benzersiz Türk motiflerinin giysilerde kullanılarak milli zevk yaratmalarını sağlamıştır.²⁰⁸

Olgunlaşma Enstitüsü'nün açılmasıyla burada yetişen öğrenciler ekalliyetlerin ve modanın kalesi olan İstiklal Caddesi'ndeki ilk Türk terzileri sayılabilir. İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün bir moda-sanat okulu olarak Beyoğlu'nda kendini ispat etmesi özel moda girişimcilerine de ilham olmuştur. Hatta ünlü modacı Vitali Hakko'nun, Beyoğlu'nda dükkânını açarken Refia Övüç'e "Refia Hanım siz burada olmasaydınız ben bu dükkânı açmaya cesaret edemezdim" demesi, Olgunlaşma Enstitüsü'nün İstiklal Caddesi'nde Türk dükkânlarının artmasına katkısının kuşkusuz en güzel örneklerindedir.²⁰⁹

İstanbulun en gözde yeri

Şehrimize gelen ünlü misafirler Olgunlaşma Enstitüsünü ziyaret etmeden İstanbul'dan ayrılmazlar. Nitekim yukarıda da Mrs. Ridgway'ı İstanbul'a ilk geldiği zaman enstitü talebeleri üzerindeki giyim eşyasını tetkik ederken ve müessese müdiresi Refia Övüç'ü kendisine izahat verirken görüyorsunuz. Buna ait bir röportaj ikinci sayfamızda bulacaksınız. (Foto: Milliyet — Hikmet)

Milliyet, 10 Ocak 1953

Türkiye'de milli moda yaratma çalışmalarında Türk Kadınlar Birliği İdare Heyeti, Kız Sanat Okulları ve Olgunlaşma Enstitüsü müdürleriyle bir araya gelecek çarşafın yerine Türk kadınlarının giyebileceği bir kıyafetin tasarlanacağını, bunların kumaşının belirlenip dikilmesinden sonra hazırlanacak tanıtım filmi-

²⁰⁸ Yael Navaro Yaşın, "Evde Taylorizm: Türk Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Ev İşinin Rasyonelleşmesi (1928-1940), *Toplum ve Bilim*, S.84, s.69.

²⁰⁹ Bilginer, a.g.m.

Türk İğnesinin Mucizesi

KAFDAGI hâkânın oğlu, Peri padişahın güzelliği dört bucakta ün salan biricik kızına ayık olmuştur. Masal, iki sevgilinin birbirlerinden geçen maceraları tahlî, mübalağalı bir tarzda anlatır. Nihayet herşey düzelmiştir. Kırk gün kırk gece süren bir düğünde Kafdağı hâkânının oğluna verilen Peri padişahın kıza, düğünde, maskas koymadık, iğne dikmedik, el sürülmedik, fındık kabuğundan çıkmış bir elbise giyer.

Şimdi gelin de Peri padişahın kızını kuskanmayın bakalım... Medeniyet, ilim, fen, falan diyoruz, ama, bizim giydüğümüz elbiseler hep makasla kesilmiş, makineyle dikil-

miş, el sürülmüş (hem de bir sürü...) elbiselerdir. Üstelik fındık kabuğundan da çıkmazlar. Mavun, kontrolplak, yahut ceviz gardirolardır onların yerleri.

Peri padişahın kızının giydiği elbiseleri bir bulsanız... "Tabii bulamaz" diyeceksiniz. Aramazsanız, elbette bulamazsınız. Yakın zamana kadar ben de yirminci asrda bir masal âleminin varlığını aklıma dahi getiriyordum. Meğer bütün mesele Beyoğlundaki Olgunlaşma Enstitüsüne bir defa uğramaktan ibretmiş.

Daha kapıdan girip te birinci kata çıkar çıkmaz insan kendini unutup mektebin âlemine dahi veriyor. Nereye baksanız ayrı bir güzellikle karşılaşıyorsunuz. Herşey İtalya hazırlanmış. Her taraf tertemiz herkes pürül pürül. Eh, tabii üç yüzden fazla genç kızın devam ettiği bir enstitüde de başka türlü olmaz.

Enstitünün idare kısmında, şöyle bir köşeye çekildim, Müdürehanma bekliyorum. Fakat etrafın havasına kendimi öylesine kaptırmışım ki, buraya gelişimin sebebi sergiyi, sualleri, yazıyı, filân tamamen unuttum.

Müdürehanım, şimdiye kadar kazandıkları başarıdan memnun. Bu defa daha mükemmel bir şekilde hazırlanacaklarını müjdeliyor. Enstitüde hazırlanan kıyafetlerin kullanışlılığına dair dedikodular da bir ara kulağıma çalmıştı. Halbuki Müdürehanım, bu rivayetlerin doğru olmadığını söylüyor.

—Yerinde ve zamanında kullanılan her kıyafet pratiktir. Elbiselerin, bluzların, ceketlerin, göz nuru dökülerek blemesinin bilmeden başka kimseye zarar dokunmaz. Dünyanın büyük moda merkezlerinde kullanılan kumaşlara fabrikada istenilen desenler ilâve edilir. Üzerlerini ayrıca işlemeye lüzum yoktur. Bizim kızlarımız ise sırf zevk uğruna, modâli bir mendâat beklemeyi düşünmeden, çalır dururlar. Mamehik neticede ortaya çıkan eser.

● Olgunlaşma Enstitüsünde Amerika seyahatine hazırlık.

Maalesef Olgunlaşma Enstitüsü bugünkü şartlar altında ancak karşılayacak durumdadır. Şimdilik hazır elbise satmalarına imkân yok. Fakat Müdire Hanım:

—Bir gün, hem de inşallah, yakın bir gelecekte o da olacaktır, diyor. Ama üzerinde hassasiyetle durup yılmadık çalışmak partiyi.

Türk kıyafet ve motifleriyle hazırlanan elbiseler bir yana, Enstitü'nün ayrıca Paris ve diğer moda merkezlerindeki cereyana göre hazırladığı modeller de var. Bunları, mevsim başlarında tamamlıyorlar. 1954 ilkbahar modası için daha hiç bir teşebbüse girilmemiş. Yeni mevsim koleksiyonu da ancak bir ay sonra hazırlanmış olacak.

Amerikaya götürülecek serginin müstakbel mankenlerinin kimler olacağı henüz kararlaştırılmamış. Fakat gazete ve mecmualarda sık sık resimlerini gördüğümüz şahsen tanımayanların bile hiç olmazsa ismini duydukları göbret sahibi bir kızımız üzerinde duruluyor. Fakat bu tamamen bir tasavvur halinde olduğu için, kırk yılda bir defa sı saklamaya karar verdim. Bari yazımın sonuna kadar baklayı ağzımdan çıkarmasam...

Müdire Hanımın işleri pek çok. Bir tarafta benim suallerime cevap veriyor, diğer taraftan da gelen müşterilerle meşgul olmaya çalışıyor. Geçen seneki defilelerden (Devamı 40 inci sahifede)

Müdire Hanımın işleri pek çok. Bir tarafta benim suallerime cevap veriyor, diğer taraftan da gelen müşterilerle meşgul olmaya çalışıyor. Geçen seneki defilelerden (Devamı 40 inci sahifede)

Müdire Hanımın işleri pek çok. Bir tarafta benim suallerime cevap veriyor, diğer taraftan da gelen müşterilerle meşgul olmaya çalışıyor. Geçen seneki defilelerden (Devamı 40 inci sahifede)

Müdire Hanımın işleri pek çok. Bir tarafta benim suallerime cevap veriyor, diğer taraftan da gelen müşterilerle meşgul olmaya çalışıyor. Geçen seneki defilelerden (Devamı 40 inci sahifede)

nin sinemalarda gösterileceğini duyurmuştur.²¹⁰ Elbette bunda Olgunlaşma Enstitülerinin milli kimliği ifade eden unsurları modern yorumlarla gündelik hayatın içine sunma kapasitesi önemli bir etkindir.

1950'ler dünyada modanın merkezinin Paris'ten Hollywood'a kaydığı yıllar olarak bilinmektedir.²¹¹ Türkiye'de bu dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar kadınların çoğuna elbiselerini kendilerinin dikmeleri zorunluluğunu getirince enstitülere rağbet artmıştır. Söz konusu dönemde Olgunlaşma Enstitüsünün katkısıyla teşekkül eden Türk modasından bahsetmek mümkündür. Yerli unsurların sentezlenerek oluşturulduğu bu giysiler gazete ve mecmualarda "Türk modası" olarak ifade edilmiştir.²¹² Fransız ya da İtalyan modası kadar güçlü olmasa da bu modanın en önemli özelliği beslediği milli kaynakların giyim ürünlerinde vurgulanmasıdır. Neredeyse "milli dava" olarak ele alınan Türk modası oluşturulurken yerli kumaşların kullanılması, yerli motiflerin işlenmesi, müze ya da sandıklardaki giyim zevkinin sokağa çıkarılarak tüm dünyayı etkilemesi arzulanmıştır.²¹³

Enstitülerce yapılan uluslararası defilelerle Türk modası, Türk zevki ve na-kışları dünyaya tanıtılmıştır.²¹⁴ 1958 yılında yapılan Uluslararası Brüksel Fuarı'ndaki Türk pavyonu bilhassa İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün el işleriyle oldukça büyük ilgi toplamıştır. Milliyet gazetesinde yayınlanan Abdi İpekçi'nin Türk standının iyi ve kötü yanlarını değerlendirdiği röportajına göre, enstitünün el sanatları ürünleri hakkında Belçika basınında çeşitli makaleler yayınlanmış ve diğer ülke pavyonlarındaki sanat eserleriyle kıyaslanarak onlardan çok daha üstün olduğu belirtilmiştir.²¹⁵

Milliyet, 25 Ağustos 1958

²¹⁰ "Çarşaf Yerini Tutacak Kıyafet", *Milliyet*, 30 Mart 1956.

²¹¹ İlbeyi Özer, *Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat*, İstanbul 2015, s.187.

²¹² Özer, a.g.e., 189.

²¹³ Özer, a.g.e., aynı yer.

²¹⁴ Bkz. "Atina'da Türk Modası", *Milliyet* 3 Ekim 1971.

²¹⁵ Abdi İpekçi, "Dünyanın En Büyük Sergisi Brüksel Sergisi", *Milliyet*, 25 Ağustos 1958.

Hayat

No. 90 27 HAZİRAN 1958
100 KURUŞ

Brüksel Sergisinde Türk Kızları

Bu sayıda :

Ortadaki tablo
ATATÜRK

HİKMET FERİDUN ES
1958 DÜNYASI'na başladı.

Enstitü modelleri (AOE arşivi)

1950-1960 arasında Türkiye’de Batı modası yakından takip edilse de yerel ve milli motiflerin kullanıldığı giysilerle oluşturulan moda, sanatçılar tarafından her zaman tercih edilmiştir.²¹⁶

Geleneksel Türk nakışlarının modernize edilmiş tasarımlarını kullanılarak Türk misyon şefleri ve eşleri için hazırlanan giyisiler aracılığıyla da ülke tanıtımına katkı sağlanmıştır. Milliyet gazetesinin 1971 yılındaki bir haberinde Meksika’daki Türk sefirinin eşinin olgunlaşmada yapılan kostümü hakkında Meksika gazetelerinde övgüyle bahsedilmiştir:²¹⁷

“Bir devleti ve memleketi temsilde elçilerin ne kadar büyük rolü varsa, sefirelerin de ondan aşağı kalmadığını geçen haftaki Meksika basını ispat etti. Sekiz milyon nüfuslu Meksiko şehrinde en çok okunan gazete ‘Exelcior’ Türk Sefiresi Bayan Sevim Beyaz ile yaptığı röportaja tam iki sayfasını tahsis etmek suretiyle bu olayı bir kere daha teyit etti. Meksiko Büyük Elçimiz Sakıp Beyaz’ın eşi olan Sevim Beyaz, Milli Saray’da 8 bin kişi için verilen kurtuluş bayramı balosunda ‘Ataların Yadıgârı’ isimli milli giysimizle bütün dikkat ve ilgileri üzerine çekmişti. Cumhurbaşkanı Echeverria’nın ‘Quélinda, quéprecioso, quédivina-Ne güzel, ne kıymetli, ne kadar ilahi...’ diye vasıflandırdığı ve hayranlığını belirttiği bu giysiyi gören cumhurbaşkanı yine kendi dili ile Bayan Beyaz’a ‘Memleketinizi çok iyi temsil etmektesiniz...’ diye iltifatta bulunmuştu. Başkanın ilgisi bu kadarla kalmamış, resmî kabulden sonra Dışişleri Bakanı vasıtasıyla Türk Sefiresinin milli kıyafetinden son derece mütehassis olduğunu bir kere daha belirtmişti. Sevim Beyaz’ın baloda giydiği ‘Ataların Yadıgârı’ isimli elbise ve başlık Olgunlaşma Enstitüsü tarafından tam altı ayda hazırlanmış, göğsü, etekleri, kolları ve beli işlemeli bir kaftandır...”

Enstitülerin bilhassa giyim bölümlerinin tarihsel zenginliklerden istifade etmesi, onları sıradan bir moda atölyesi olmaktan çok daha üstün bir seviyeye çıkarmıştır. Giysilerin kültürel dışavurumun ifadesinden uzaklaşarak tamamen endüstriyel dünyanın bir parçası haline gelmesi, Olgunlaşma Enstitülerini misyonundan uzaklaştırmamıştır. Geleneksel motiflerle bezeyerek kültürel anlam katılan kıyafetler her zaman “sanat eseri” olarak görülmüştür.²¹⁸ Amerika’da iki yüz yirmi yedi markanın tam ehliyetli satış geliştirme ve reklam uzmanı olan Ruth Lupton Mills, Türkiye ziyaretinde Kütahya porselenleri ve Olgunlaşma Enstitüsünde işlenen Türk motiflerinin ihracat değerini ne denli yüksek olduğunu ifade etmiştir.²¹⁹

Aslında enstitülerin milli modanın oluşmasındaki etkisi tasarımın yanında dikiş kalitesine gösterilen hassasiyettir. Bu kalitenin zevk dolu tasarımla donatılması yaratılan modada enstitüleri öncü konumuna getirmiştir. 1970’lerde Ankara Olgunlaşma Enstitüsü atölye şefi iken Paris’te bakanlık bursuyla eğitim alan Yümniye Akbulut, Türk iğnesinin yabancı modacılar tarafından nasıl takdir edildiğini anılarında şöyle aktarır:

“...Mihmandarımla Pierre Ballman’ın atölyesine gittik. Atölyenin şefi bizi büyük bir nezaketle kabul edip, niçin atölyeyi görmek istediğimi sordu. Ben kendisine Ankara’da büyük bir okulun atölye şefi olduğumu ifade ettim. ‘Onun için atölyeyi görmek istiyorum’ dedim. Mösyö, son derece zarif bir biçimde bana, ‘Madam, dünyada bu işlerin en güzelini siz Türkler yapıyorsunuz.’ dedi ve arkasından ‘Üzerinizdeki mantoyu

kendiniz mi diktiniz?’ diye sordu. Artık atölyeyi görüp görmememin hiçbir kıymeti kalmamıştı. Gerçekten şimdi düşünüyorum da imkânlarımız Paris’le mukayese edilemeyecek olmasına rağmen, onları daima yaptıklarımıza hayran bırakmışızdır.”²²⁰

Olgunlaşma Enstitülerinin kuruluş felsefesinde yatan milli zevklerle milli kıyafetler tasarlama görevi, yerli ve milli kumaşların kullanılmasını da yaygınlaştırmıştır. Hatta Olgunlaşma Enstitüleri bununla da yetinmeyip kaybolan ya da kaybolmaya yüz tutan bazı kumaş türlerinin izini sürerek onları yeniden canlandırmaya çalışmıştır. Bunların en önemlisi hiç şüphesiz tiftik yününden hazırlanan kıyafetlerdir.

Milliyet, 1 Şubat 1958

1984 yılında kürke rakip olarak tasarlanıp üretilen bu kıyafetler ilk olarak Emirgan Korusu’nda düzenlenen sergiyle tanıtılmıştır. Milli kumaşlarla milli moda oluşturmak arzusunun tezahürü olan bu girişim Olgunlaşma Enstitülerinin birbirlerine naklettiği temel miraslardan biri haline gelmiştir.²²¹ Öyle ki bugün Türkiye’deki nerdeyse tüm Olgunlaşma Enstitüleri kaybolmaya yüz tutan kumaşların yeniden canlandırılması için yoğun araştırmalar yapmaktadırlar.²²² Bu araştırmalar neticesinde, sof, ipek, aba, pamuklu dokuma gibi Anadolu’ya mal olmuş özel kumaş çeşitleri yeniden üretilmekte ve koleksiyonlar oluşturulmaktadır.²²³

Enstitüler geleneğin izini sadece koleksiyonlarını yaparken değil onları adlandırırken de sürdürmüştür. Yörük Sevgilisi, Kırkpere, Lalezar, Anadolu Sesleniyor, Topkapı gibi tasarım adları enstitülerin bu konudaki hassasiyetinin örnekleridir.²²⁴

Farklı Avrupa ülkelerinde tesis edilen “milli zarafet komiteleri”nin mankenler eşliğinde tüm dünyada sergi ve defileler yapması moda endüstrisindeki hâkimiyet mücadeleleri düşünüldüğüne stratejik bir faaliyet olarak değerlendirilebilir.²²⁵ Türkiye’de de bu tanıtım faaliyetleri o yıllarda ülkemizin yegâne “zarafet kurumu” olan Olgunlaşma Enstitüsü vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

²¹⁶ Özer, a.g.e., s.191.

²¹⁷ Ümit Deniz, “Meksika Başkanının Beğendiği Elçi Eşi”, *Milliyet*, 26 Eylül 1971

²¹⁸ Selcan Gürçayır, “Seçkinleştirilen El Sanatları ve Geleneğin Sınırları: Olgunlaşma Enstitüleri”, *Milli Folklor*, S.116, 2017, s.62.

²¹⁹ Amerikalı Moda Mütehassısı Gitti, *Milliyet*, 20 Aralık 1955.

²²⁰ Akbulut, a.g.e., s.126-127.

²²¹ Gürçayır, a.g.t., s.140.

²²² Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü araştırma ekibi Prof. Dr. Hülya Tezcan danışmanlığında Osmanlı saray kumaşları ve Türkiye’deki kumaş üretimiyle ilgili kapsamlı bir çalışma yürütmektedir (Y.N.).

²²³ Bu konuda yapılan son girişimlerden biri de İzmir Olgunlaşma Enstitüsü’nün kenevir ipinden elde ettiği kumaşlarla yaptığı yöresel dokuma koleksiyonudur. Bkz. “Kenevirden Abiye ve Gelinlik Yaptılar”, *Sözce*, 2 Mart 2019.

²²⁴ Gürçayır, a.g.t., s.141.

²²⁵ “Fransız Zarafetinin Elçileri”, *Panorama*, S.1, Mayıs 1954, s.26-27.

Olgunlaşma Enstitüsü Seyyar Sergi Gemilerinde

İstanbul Valiliği de yapmış, dönemin Turizm Kurumu Başkanı Dr. Lütfi Kırdar'ın başkanlığında, hükümetin talebi üzerine 1953 yılında gerçekleştirilen "seyyar sergi" vesilesiyle Olgunlaşma Enstitüsü yurt dışında defileler sunmuştur. 1953 yılı Mayıs ayında Turizm Kurulu'nun verdiği gazete ilanında İstanbul'un 500. Fethi yılı şenlikleri münasebetiyle Tarsus sergi gemisinin Batı Akdeniz limanlarında bir ay dolaşarak Avrupalılara teşhir edileceği duyurulmuştur. Serginin amacını ve içeriğini Türkiye Turizm Kurumu'nun yayın organı olan Panorama dergisinde 1954 yılında Cihad Baban şu ifadelerle anlatmıştır:

"Tarsus, Turizm Kurulu'nun teşebbüsü ile iki yıldır propaganda seyahatleri tertip ediyor. Geçen yıl Akdeniz limanlarında muvaffakiyetli bir turne yaptığını hatırlıyoruz. Bu turnede Türk bayrağının hiç görünmediği veya yalnızca şileplerin direklerinde görüldüğü Barselona, Palermo, Raima gibi dünyanın turistik merkezlerini de ziyaret etti. Pire'de, Nice'te, Genova'da, Napoli'de durdu. Program yapılırken gemideki seyyar serginin yapacağı propagandanın mümkün olduğu kadar geniş şekilde yapabilmeye imkânı göz önünde tutulmuş bulunuyordu. Bu seyyar sergi, bildiğimiz ve alışık olduğumuz tarzda Türk mahsulât ve sanayi mamullerini teşhir etmiyordu. Bu sergi Türkiye hakkında hiç bir fikri olmayan insanlara, kalkınan bir memleketi, sanayisi ile ziraatı ile kültür mirası, turistik çehreleri ile gösteriyordu... Bütün bu göstermek istediğimiz hususlar havadis filmlerine alındı ve Avrupa'nın yirmi bin salonunda halka gösterildi. Atina'dan başlamak üzere Palermo, Mayorka adaları, Barselona, Paris, Nice, Genova ve Napoli'de, Olgunlaşma Enstitüsü'nün defileleri tertip edildi. Bu defilelerle yalnız elbise ve erişilmez güzellikteki düşlerimizi teşhir etmiyorduk, aynı zamanda bu defilelere gelen elit halka medeni Türk kadınının zarafetini gösteriyor ve demek istiyorduk ki, Türkiye bir garp memleketi olmasaydı, orada bu güzel sanatlar olmaz, Türk kadını bu seviyeye ulaşmış bulunmazdı... Bütün bunlar o zaman büyük takdirlerle karşılandı. Teşebbüsümüz, uğradığımız şehirlerde takdir edildi. Yer yer gıpta hislerinin muhataplarımızın gözünde parladığını gördük. Ardından bu çok verimli propaganda seyahatinin Amerika'ya kadar uzatılması fikri bizde doğdu."²²⁶

Tarsus gemisini karşılayan Yunan kral ve kraliçesi

CEPKENİM — Manken: Lâle.

Beyaz grokren muareden gece elbisesi. Mahalli kıyafetlerimizden modernize edilmiştir. Cepken ve kuşaktan fikir alınmıştır. Gümüş sim, gümüş tel ve beyaz ipekle işlenmiştir. İnci ve sediflerle karıştırılmıştır. Eldiven ve kuşak taba rengi saten düştendir.

PEYZAJ — Manken: Leylâ.

Elbisesi kahve rengi, bolerosu pembe kettendir. Nakışı: 19 uncu asır başlarında işlenmiş bir çevreden alınmıştır. (Türk kadınları pencereden gördükleri manzaraları mum ışığında, sağtan ince altın sim ve boyadıkları ipeklerle bizlere miras bıraktıkları şaheserlerindedir.)

MARAŞLI — Manken: Lâle.

Siyah kadife tuvalet. Cepken ve kuşaktan ilham alınmıştır. Orta Anadoluya ait Maraş denilen nakışın elbiseye tatbikatıdır. Altın sim ve tırtılla işlenmiştir. Cepkenin ucunda altın tırtıl püskülleri vardır. Kemeri pembe taftadandır.

Tarsus'la Amerika'ya giden moda koleksiyonu Nar Tanem, Nur Tanem, Bir Tanem.

Fotoğraflar: Foto Othmar

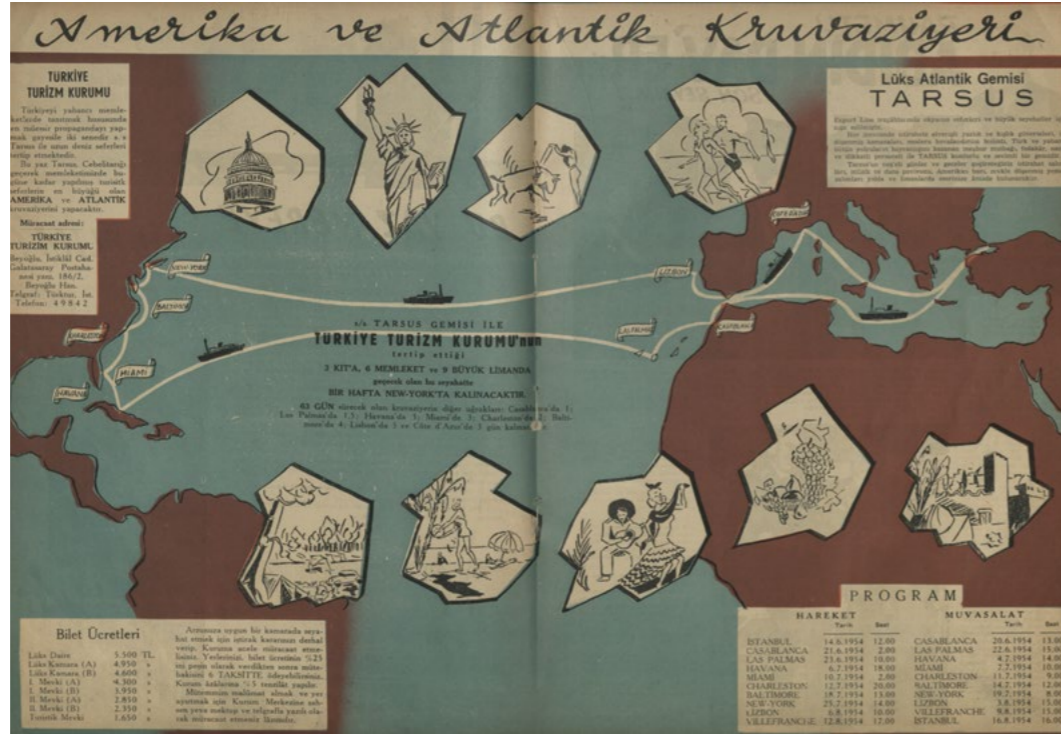
DÜNYANIN moda merkezi, şüphesiz ki Paris'tir. Bununla beraber, zaman zaman Londra'nın, Roma ve hattâ New-York'un bu sahada rekabet iddialarına şahit oluyoruz. Onların yanına, rekabet iddiası ile değil, kadın modası üzerine tesirleri dokunmak bakımından, İstanbul da ilâve edeceğiz. Filhakika Türkiye, moda âleminde, kendinden bahsettirmeye başlamıştır. Bunu, evvelâ Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsüne, sonra da, vaziyeti görüp derhal

bütün imkân ve vasıtalarıyla onu ön plâna getirmeye çalışan Türkiye Turizm Kurumuna borçluyuz.

Amerika'ya, kalkınan Türkiye sergisini götürün Tarsus'da serginin temelini, seksen küsur elbisenin teşkil ettiğini biliyoruz. T. T. K. bunları, Amerika'ya gitmeden İstanbul halkına da takdim etmeyi düşündü. Spor ve Sergi Sarayında büyük bir defile tertip etti.

Bu, bir muvaffakiyet oldu.

²²⁶ Cihad Baban, "Ters Anlayışlara Gücünmedik", Panorama, S.4, 1954, s.4.

Tarsus gemisinin rotası

Yeni rotası Amerika olan geminin tüm seyahat safhaları ve etkilerinin paylaşıldığı gemide muhabir olarak görevli Hakkı Devrim, Panorama dergisinin kendisiyle yaptığı mülakatta şunları söylemiştir:²²⁷

“Amerika seyahatinin manası çok geniş ve mühimdir. Beraberimizde, kalkınan Türkiye’yi bütün cepheleriyle yeni Dünya’ya tanıttık muazzam bir sergi de götürüyoruz. Son senelerde Amerika’da Türkiye’ye ve Türklere karşı hayranlık o kadar artmıştır ki, onlara eserlerimizle kendimizi tanıtmak gibi, mühim bir memleket davasını da üzerimize almış bulunuyoruz.”

Prof. Vedat Ar’ın küratörü olduğu Tarsus gemisindeki “Kalkınan Türkiye” sergisinde, Heykeltıraş Zerrin Bölükbaşı tarafından yapılan Atatürk maskı, İstanbul ve Ankara dioraması, tarih boyunca Mehmetçik, Hacibekir lokumları, Olgunlaşma Enstitüsü’nün sanat eserleri, imar ve inşaat faaliyetleri, çeşitli fabrikalarda üretilen ürünler, tekel mamulleri, Füreya Kılıç’ın seramikleri gibi yüzlerce eser bulunmaktaydı. Kalkınan Türkiye sergisinin dışında geminin filika güvertesinde müstakil satış bölümleri de bulunmaktaydı.²²⁸

İstanbul’dan hareket eden geminin ilk uğradığı liman Casablanka idi.²²⁹ Kanarya adaları, Havana, Miami, Charleston, Baltimore, Newyork, Lizbon ve Villfrance olarak belirlenen rota boyunca yol alan geminin en dikkat çeken faaliyeti ise hiç şüphesiz Olgunlaşma Enstitüsü’nün defileleriydi.

Tüm yolculuk boyunca ve yolculuktan sonra Panorama dergisinden tanıtımı yapılan enstitünün defileleri için Refia Övüç ve ekibi 80’den fazla kostüm ha-

zırlamıştır. Eski Türk kıyafet ve motiflerinin stilize ve modernize edilmesiyle oluşturulan kıyafetler yanında 19.yüzyıla ait orijinal Türk kıyafetleri de defilelerde sunulmuştur. Amerika’da yapılacak defilelerde önceliklerden farklı bir yöntem izleyen Refia Övüç, mankenlerin elbiseleri tek tek değil, mukayeseye imkân verecek şekilde iki mankeni aynı anda sahneye çıkarmıştır. Amerika’ya Türk giyim zevkini tanıttık mankenler ise, Belkıs Özbek (Mavisu), Leyla Argun, Lale Uslu, Sevim Borar, Semra Doğanoglu’dur. Olgunlaşma Enstitüsü’nün moda öğretmeni olan Nurinnisa Şimşek de Tarsus’un defilelerinde mankenlik yapan bir diğer isimdir.²³⁰

Amerika’dan önce İstanbul Spor ve Sergi Sarayı’nda 6000 seyirciye sunulan enstitü kıyafetleri çok büyük beğeni toplamıştır. Sergi salonunda Türkiye Turizm Kurumu’nun logosunun çiçeklerle resmedildiği bir ring oluşturularak adlarını İstanbul ve Türk kültüründen alan onlarca kostüm alkış eşliğinde teşhir edilmiştir. “Nar tanem”, “Nur tanem”, “Bir tanem”, “Motif”, “Karanfil”, “Çeşm-i Bülbül”, “Bosfor”, “Eski İstanbul”, “Harem”, “Karacaoğlan”, “Kâtibim”, “Göksu” adlarındaki geleneksel Türk işleme tekniklerinin en zarif çizgilerini bir arada taşıyan şalvarlar, üç etekler, pantolonlar, ceketler, tuvaletler enstitünün mükemmel el işçiliği ile bir araya gelerek izleyenleri adeta büyülemiştir.²³¹

Tarsus gemisinin Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ilk durağı olan Miami’de, Amerikan Hava Filosunun Türk bayrağını taşıyan helikopterleriyle karşılanmıştır. Belediye, ticaret odası, meslek kulüpleri mensupları, izci takımları ve halkın hazır bulunduğu karşılama töreninde şehir Türk bayraklarıyla süslenmiş, belli noktalarda Türkiye’ye ait sergiler düzenlenmiştir. 16 Haziran 1954’e kadar uğradığı her limanda aynı ilgiyle karşılanan Tarsus’un yolculuğuna damga vuran faaliyet ise Türk giyim zevkinin nadide örneklerini gösteren Olgunlaşma Enstitüsü defileleri olmuştur.²³²

Panorama, 1954

Cumhuriyet, 12 Temmuz 1954

Defilelerin düzenleneceği salonların tutulması için Amerika’daki hayır cemiyetleri ve kadın kulüpleri ile iletişim kurulmuş, hatta Washington’da vekillerin

²²⁷ A.Cemal Erksan, “Tarsus Amerika’da”, *Panorama*, S.3, Temmuz 1954, s.26-30.

²²⁸ Hakkı Devrim, “Yüzen Sergi Yeni Dünyada”, *Panorama*, S.9, Ağustos 1954.

²²⁹ Hakkı Devrim, “Alo, Alo!.. Burası Tarsus”, *Panorama*, S. 3, Temmuz 1954, s.8.

²³⁰ “Amerika’ya Giyim Zevkimizi Tanıtacak Olgunlaşma Enstitüsü’nden 6 Türk Kızı”, *Panorama*, S.2, Haziran 1954, s. 27.

²³¹ “Tarsus’la Amerikaya Giden Moda Koleksiyonu Tar Tanem, Nur Tanem, Bir Tanem.”, *Panorama*, S. 3, Temmuz 1954, s.21-25.

²³² Hakkı Devrim, “Tarsus, Büyük Propaganda Seferini Tamamladı”, *Panorama*, S.5, Eylül 1954, s.22-24.

Panorama, 1954

Panorama, 1954

Hayat mecmuası, 1957

ve senatörlerin eşlerinin Türk kıyafetlerini giyerek teşhir etmeleri sağlanmıştır.²³³ Olgunlaşma Enstitüsü defileleri Amerika'da tahmin edilenden çok daha büyük yankılar uyandırmıştır. Defilelerin tertip edildiği salonlardaki biletler erkenden bitmiş, defile sonrası televizyon ve basılı medya enstitüye özel yer ayırmıştır.²³⁴ Amerikalıların Türk kıyafetlerinde en çok hayran kaldıkları özellik ise Türk nakışları olmuştur. Hatta New York'ta moda ressamı olan Helen Cookman, Refia Övüç'e gönderdiği mektupta hayranlığını ifade etmiştir:

"Moda ressamı olmam hasebiyle New York'taki defilenizde gördüğüm harikulade işlemlerinize, renk kompozisyonunuza, eski ve yeni desenlerinize hayran kaldım. Pek çok defile görmüş, meslekten bir insan olarak size samimiyetle söyleyebilirim ki, çalışmalarınız bütün dünya için yeni bir tecrübe sahası teşkil etmektedir. Biçkisi, drapajı ve provaları hayatımda gördüğüm herhangi bir profesyonel koleksiyona müsavi hatta daha üstündü.

Enstitünüzün daimi muvaffakiyeti için en iyi temennilerimle..."²³⁵

²³³ "Türk Milleti Turizm Kurumu ile İltihar Edebilir", *Panorama*, S.11, Mart 1955, s.4-5.

²³⁴ "Amerika Türkiye'den Bahsediyor", *Panorama*, S.6, Ekim 1954.

²³⁵ "Türk Modası Yeni Dünya'da Nasıl Karşılandı" Refi Övüç Röportajı, *Panorama*, S.5, Eylül 1954, s.4-5.

Tarsus gemisinde görevli olan gazeteci Hakkı Devrim de geminin Amerika yolculuğunda yer alan isimleri yıllar sonra Radikal gazetesindeki köşesinde şöyle hatırlatmıştır:²³⁶ "Türkiye Turizm Kurumu'nun başkanı sıfatıyla Dr. Lüt-fi Kırdar oradaydı. Cihat Baban, şair Özdemir Asaf, müzisyenler Orhan Borar, İsmet Sıral, Sevinç Tevs, Halil Darvaş, gazeteciler, 12 manken, 15 hostes; Olgunlaşma Enstitüsü'nün unutulmaz müdiresi Refia Övüç, diğer öğretmenler, sanatkar hoca Vedat Ar ve eşi soprano İclal Hanım dostum, geleceğin roman-cıları Sevim Burak ile Taman Koray...Saymaktan yoruldu...Susuyorum, ama ama hepsi bundan ibaret değil. Türkiye'nin her alanda tanınmış ailelerinin mensupları, milletvekilleri, işadamları... Evet evet, zihnim adların istilasına uğ-rarken hatırlayamadıklarım da var. Dört yüz civarında yolcu: 1954'te gemiyle Amerika seyahatine çıkmış, cesur insanlar."

Tarsus gemisinde mankenlik yapan Sevim Burak'ın oğlu Karaca Borar sergi gemisi hakkında şunları söylemektedir: "O zaman bir tane Olgunlaşma Ensti-tüsü vardı. Binlerce de kadın vardı. Bunların arasından çok azı oraya gitmeyi istiyordu ama o isteyenler bile olgunlaşmanın kapasitesinin çok üstündeydi. Dolayısıyla Sevim Burak her zaman şanslı addetmiştir kendisini olgunlaşma-ya girebildiği için. Benim hatırladığım kadarıyla belli bir elemenden geçirildiler. Oraya kabul edilmek de bir aşamaydı. Talep çoktu. Tek bir enstitü vardı genç cumhuriyetin o zamanki imkânlarıyla... Olgunlaşma Enstitüsü yurtdışına git-ti Tarsus gemisiyle... Tarsus gemisindeki Türkiye'nin ilk 12 mankeni, ilk 12 ol-gunlaşma mezunuydu. Bunlar cumhuriyetin yeni nesil eğitilmiş genç kadınları olarak Türkiye'yi dünyaya tanıtmaya programının bir parçası olarak Tarsus ge-misiyle bütün Akdeniz kıyılarına, İtalya'ya, Fransa'ya dura dura gittiler. Tarsus gemisinin içinde aynı zamanda fuar bulunuyor o zaman. Sadece mankenleri taşıyor o gemi. Her limana uğruyor. 'Yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti bi-ziz' diyorlar. Genç kızlarımız bunlar, ürünlerimiz bunlar. Tanıtıyorlar. O zamanın çağdaş teknolojisini içeren ama bizim Anadolu'muza ait yöresel motifleri içe-ren çalışmalar vardı. Biz Türkler olarak bizim bir geçmişimiz var, bir tarihimiz var. Her yörenin sembolü ürünler, renkler var. Zaten olgunlaşmanın görevle-rinden bir tanesi de bunları harmanlayıp çağdaş bir yorum getirip biraz daha modernleşip çağdaş dünyaya ayak uydurmak."²³⁷

Olgunlaşma Enstitülerin tek gemi programı Tarsus değildir. Ankara Olgun-laşma Enstitüsü'nün kurulmasından sonra İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü ile hazırladığı koleksiyon da Ankara adlı gemiyle tüm Akdeniz limanlarını dolaşar-ak defileler yapmıştır. Türkiye'nin tanıtımı için hazırlanan bu seyyar sergi dev-letin katkılarıyla, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenmiş ve ileri-ki yıllarda tekrarlanmıştır. Ankara ve İstanbul Olgunlaşma Enstitülerinin ortak yürüttüğü defileler için oluşturulan kafilenin başında deneyimli bir enstitülü olan Yümniye Akbulut görevlendirilmiştir. İstanbul'dan hareket eden Ankara gemisinin rotası Tunus'tan başlayıp Cezayir, İspanya, Fransa, İtalya ve Yuna-nistan limanlarına kadar uzanmaktaydı. Gemi 1970 yılına kadar birkaç yaz bu seyahatleri tekrarlamıştır.

Olgunlaşma Enstitüleri ile yaygınlaşan meslek: Mankenlik

Cumhuriyetle birlikte ilk Müslüman ve Türk tarzı olarak kabul edilen Cemal Bürün kıyafet devriminden sonra kadınlar için dış kıyafetler dikerek mesleğin-de aranan bir isim olmuştur. Atatürk "Cemal Bey, bizim yaptığımızı siz giydirdi-niz" diyerek Cemal Bey'in dönemin en önemli tarzlarından biri olduğunu ifade etmiştir.²³⁸ Cumhuriyetin ilk kadın tarzları ise Calibe Hanım ve Güzide Hanım idi. Cumhuriyetin yetiştirdiği yeni Türk tarzlarıyla, bilhassa Kız Enstitülerinden Avrupa'ya eğitim için giden öğrencilerin dönmesiyle meslek yaygınlaşmıştı. Terzilik mesleğinin uzun süre azınlıkların elinde olması gibi mankenlik mes-leğinin ülkemizdeki ilk icracıları da azınlıklardı. Cumhuriyetin ilk defilelerinde dahi gayrimüslim mankenler kıyafetleri taşımaktaydı.

Henüz bir mankenlik ajansına sahip olmayan ülkede, enstitülerde yapılan kıyafetler de ilk zamanlarda enstitü öğrencileri tarafından taşınmıştır. Canlı Türk mankenlerle İstanbul'da yapılan ilk defile Olgunlaşma Enstitüsü tarafın-dan 1946 yılında yapılmıştır. Türkiye'nin ilk milli mankeni Lale Belkis, enstitü öğrencisidir. Lale ismi kendisine Refia Övüç ve Hakkı Devrim tarafından olgun-laşmanın lale sembolünden ilhamla verilmiştir. Milli kıyafetlerin yurt dışında tanıtılmasıyla milli bir görevi icra etmeleri "milli mankenlik" kavramını ortaya çıkarmıştır.²³⁹

Hayat mecmuası, 1958

²³⁶ Hakkı Devrim, "Siz Hiç Kadınlara da Bulunduğu Bir Gemiyle Uzun Yolculuğa Çıktınız mı?", *Radikal* 07.11.2004.

²³⁷ Enstitü'nün ilk mezunlarından Sevim Burak'ın oğlu Karaca Borar ile sözlü tarih görüşmesi, Görüşme tarihi: 09.03.2019

²³⁸ Himam-Tekcan, a.g.m., s.221-254.

²³⁹ Gürçayır, a.g.t, 147-148.

Enstitü mankenleri (Karaca Borar arşivi)

Defile davetiyesi (BRÖOE arşivi)

Enstitü kurucularından Belkıs Özbek (Mavisu) öğrencilere verdiği mankenlik eğitimini şöyle anlatmaktadır: "Mankenlik hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Televizyondan bakıyordum. Çalışıp talebelere öğrettim. Kendimi yetiştirdim önce. Öğrencilere 'hepiniz birer ayakkabı, birer çanta, birer manto, birer etek, birer elbise getireceksiniz' dedim. Atölyenin altında aynalı bir salon vardı bizim. O salona indiriyordum. Karşılıklı aynalar vardı. 'O aynalara doğru yürüyeceksiniz' diyordum. Katiyen yere bakmayacaksınız aynalara bakacaksınız! Başınıza da kitap koyacaksınız diyordum. Hepsini kontrol ediyordum eşyalarını getirdiler mi diye. Böyle 10 tane talebe yetiştirdim. İşte o çocuklarla defile yaptık. Belkıs Hanım diye bir hanım vardır. Lale Belkıs onu ben yetiştirdim. Ben dedim Müdire Hanım iki Belkıs olmasın lütfen ona bir isim koyun dedim. Lale ismi verildi. Sevmiyordu el işlerini. Mankenliği sevdi orada ilerledi. Sevdiği işi yaptı iyi etti."²⁴⁰

Olgunlaşma Enstitüsü'nde öğrenci olup mankenlik mesleğine geçen bir diğer isimse Türk edebiyatına kıymetli eserler bırakan Sevim Burak'tır. Özellikle enstitü misafirleri için tertip edilen küçük defilelerde hemen çağırılan, Tarsus seyyar sergi gemisinde de mankenlik yapan Sevim Burak oğluna yazdığı bir mektupta, Amerikan büyükelçisi McGhee tarafından Amerika'ya gitmelerinin önerildiğini ve büyükelçinin programlarında defileye çağrıldığını ifade etmiştir...²⁴¹

Enstitü mankenleri (Karaca Borar arşivi)

Enstitü mankenleri (Karaca Borar arşivi)

Enstitü mankenleri (AOE arşivi)

²⁴⁰ İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk öğretmenlerinden Belkıs Özbek (Mavisu) ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 06.07.2019.

²⁴¹ Sevim Burak, *Mach One'dan Mektuplar*, İstanbul 2014, s.60.

Enstitülerin Kurumsal Takdimcisi: Halit Kıvanç

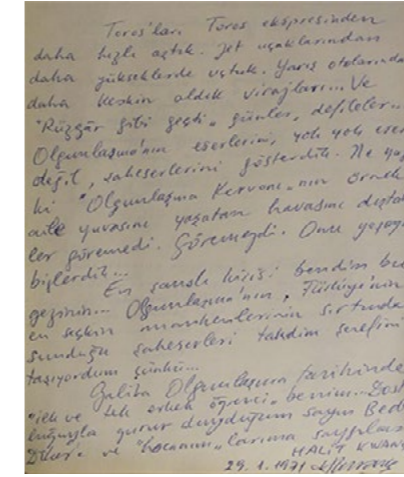

Halit Kıvanç enstitü personeliyle (AOE arşivi)

Hukuk fakültesini bitirmesine rağmen kendine çok farklı bir alanda kariyer seçen Halit Kıvanç, radyo ve televizyon sunucusu, maç spikeri ve gazeteci olarak en unutulmaz simalardan biridir. Televizyondaki kariyeri Türkiye'nin televizyon tarihi kadar eski olan Kıvanç, ülkemizin en uzun süre çalışmış spikeridir. Kısa süren hâkimlik deneyiminden sonra gazeteci olmaya karar veren Halit Kıvanç, Milliyet, Tercüman, Hürriyet, Güneş gazeteleri başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yazarlık ve üst düzey yöneticilik görevleri yanında birçok organizasyonun takdimciliğini de yapmıştır.

Olgunlaşma Enstitülerinin kurulmasından itibaren enstitülerin birçok defilesini sunarak "olgunlaşmaların kurumsal takdimcisi" olan Halit Kıvanç, özellikle ilk kurulan enstitüler için özel bir yere sahiptir. Gerek enstitü binalarında, gerekse büyük mekânlardaki defilelerde kendine has üslubuyla seyircilerin dikkatini odaklayan Kıvanç, halkın enstitülere rağbetini arttırmıştır. Onu Olgunlaşma Enstitüleri nezdinde bu kadar kıymetli yapansa sunuculuğunun yanında, adeta enstitü personeli gibi her defile öncesinde mankenlerle, kurum müdürleriyle kıyafetlerin özelliklerini önceden çalışarak seyircilere kıyafetlerin esin kaynakları ve özellikleri hakkında açıklayıcı bilgiler vermesi gibi enstitülere beslediği yüksek aidiyettir.

Kıvanç, enstitüleri sadece yurt içinde değil yurt dışındaki programlarda da yalnız bırakmamıştır. Türk el sanatları ve kültürünün korunmasında olgunlaşmaların misyonunu benimseyen Kıvanç, bir hatıra yazısında kendisini "Olgunlaşmanın tek erkek öğrencisi" olarak tanımlamaktadır. Her zaman öğrenmeye meraklı ve öğrendiğini paylaşmaya istekli olan Halit Kıvanç Olgunlaşma Enstitülerinin "moda" alanındaki başarısını Milliyet gazetesindeki bir yazısında şöyle paylaşmıştır:²⁴²

Halit Kıvanç'ın enstitü am defterindeki yazısı (BRÖOE arşivi)

Milliyet, 15 Haziran 1979

"Geçende Başkent'te bir dizi moda gösterisinde sunucuydum. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün ders yılı sonu defilesinde... Enstitü Müdürü Özcan Tüzün başta, öğretmenler ve öğrenciler bir seferberlik hızında çalıştıkları ders yılı sonunda, hani son maçta statta onur turu atan şampiyon takım gibiydiler. Önce okul çatısı altında öğrencilerine ve komşu okullara sunuldu defileler... Sonra da Büyük Ankara Otelinde yerlisiyle yabancısıyla konuklara... Türk kızlarının yaptığı güzellikleri görmemek için gözleri yummak gerekliydi ancak... Eğer sahiden kör değilse insan... Olgunlaşma yıllık çabasından bir demet sunuyordu. Tuvaletlerin resimlerini kendi atölyelerinde kendileri basmışlardı. Renk zengini kolonlarını kendi atölyelerinde kendileri dokumuşlardı. Nakışlarını kendi atölyelerinde kendileri işlemişlerdi. En önemlisi bakıyor bakıyor bakıyordunuz da... Bu giysileri bir yerden tanıdığınızı düşünüyordunuz. Bal gibi kendi yöresel güzelliklerimizdi bunlar. Öğretmenler öğretmiş, öğrenciler de o yerel güzellikleri modanın güncelliğiyle birleştirmiş, İstanbul'u Ankara'yı Paris'e götürmek yerine, oraları Kastamonu'ya, Gaziantep'e kısaca her yanımıza getirivermişlerdi. 1930'ların modası mı? Cepkenimiz, şalvarımız, üç eteğimiz kucaklıyordu tüm modayı..."

Olgunlaşma Enstitülerinin kıyafet sunumlarında oldukça büyük emeği geçen Halit Kıvanç, sağlığının elverdiği son ana kadar defile takdimi yapmaya devam etmiştir.

Halit Kıvanç defile sunumunda (EOE arşivi)

²⁴² Halit Kıvanç, "Avrupalıların Yaptığı Daha Güzel Deseler ve Mevhibe Hanım'ın Yanında İnönü Olsaydı, 'Hadi Canım Sen de...' Derdi", Milliyet, 15 Haziran 1979.

e) Müzeler

Türkiye kültür envanteri açısından oldukça zengin mirasa sahip olmasına karşın ülkemizde müzecilik alanında ilk adımlar II.Abdülhamit döneminde, ressam, arkeolog ve güzel sanatlar hocası olarak hizmet veren Osman Hamdi Bey'in gayretleriyle kurulan Asar-ı Atika müzesi ile atılmıştır. Sanayi mektebi öğrencilerinin ürettiği ürünlerden oluşan örneklerin açılacak "Numunehane" ile tanıtımı da hedeflenmiştir.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde milli kültürün oluşturulması amacıyla müzecilik faaliyetleri de hız kazanmıştır. Açılan yeni müzelerin yanında bilhassa Kız Enstitülerinde üretilen sanat ve kültür değeri yüksek el işlerinin kurulacak enstitü müzelerinde teşhir edilmesi fikri ise ilk olarak Afet İnan tarafından geliştirilmiştir. 1958 yılında İnan'ın dönemin Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı'ya verdiği mektup kız enstitüsü ve etnografya müzelerinin kurulması İnan'ın hatıralarında şu şekilde ifade edilmiştir:²⁴³

"Bir yıl zarfında Enstitüde yapılan her iş zümresinden en güzeli, öğretmenlerin teşkil edeceği bir jüri tarafından müzeye ayrılır. Bu eseri yaptıran öğretmen ile öğrencinin isim ve küçük fotoğrafları buraya eklenir. Seçilen eser, o öğretim yılının adını taşıyarak enstitü müzesine mal edilir. Kuruluş tarihinden itibaren her yılın eserlerinden birer örneğin bulunacağı bu müzeler, yeni gelen öğrencilere seneler boyunca olan tekâmülü göstermesi bakımından da önemli olacaktır. Aynı zamanda bu teşebbüs, buldukları şehirler için seneler geçtikten sonra, Kız Enstitülerinin el sanatları müzelerinin kurulmasını sağlayacaktır... Böyle bir müzede eserin bulunmasını hangi genç kız istemez? Sonra, aynı genç kızlar yıllar sonra kendi çocuklarını ve torunlarını bu eserlerin bulunduğu müzeye götürürse gelecek nesillere en büyük teşvik olur."

Enstitülerde üretilen el sanatlarının en güzel örneklerinin gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla düşünülen etnografik eşyaların da Eğitim Bakanlığı tarafından toplanarak müzeler kurulması amacını İnan hatıralarında şöyle zikreder:²⁴⁴

"Memleketimizde 'Etnografik' eşyaları bölgelerimizin özelliklerine göre toplamak, tasnif etmek ve müzeler kurmak her bakımdan faydalı olacaktır. Halkın kendi el emeğiyle vücuda getirdiği ve kullandığı, ekonomik, sosyal ve kültürel eşyaları olduğu gibi, güzel sanatların çeşitli örneklerini veren eserleri de vardır. Bütün bunların bir araya gelmesinden Türk Kültürü pek çok değer kazanacak ve bir eğitim vasıtası temin edilmiş olacaktır... Buna dayanarak maarif teşkilatının bölge Etnografik müzelerinin kurulmasında büyük yardımları olacaktır."

İşte bu yönlendirme ve İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü müdürü Refia Hanım'ın Anadolu'nun farklı yörelerinden ve İstanbul'dan edindiği eserleri enstitüde toplamasıyla Olgunlaşma Enstitüsü müzelerinin temeli atılmıştır. Yarattıkları modanın kaynağını araştırmayı milli bir vazife addeden Refia Övüç ve çalışma arkadaşları kısa sürede enstitüyü Topkapı Sarayı'ndan sonra en zengin çevre koleksiyonuna sahip kurum yapmışlardır.²⁴⁵ Olgunlaşma Enstitülerinin miras aldığı bu girişim neticesinde "enstitü müzeleri" doğmuştur. İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün binlerce parçalık folklorik koleksiyonu, yerli ve yabancı konukların ziyareti yanında, içerdiği zengin etnografik değerler açısından enstitü öğrencilerinin araştırmalarına da açılarak onların Türk kültürünün zenginliğine vakıf olmaları sağlanmıştır.

AOE müzesinden eser

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü koleksiyonunun oluşmasında büyük katkısı olan Belkis Özbek (Mavisu) müzenin kurulma sürecini şöyle anlatmaktadır: "Biz Refia Hanım'la eskiye âşıktık. Kapalı Çarşı'ya giderken beni çağırılmaya bayılırdı. Giderdik beraber en güzel şeyleri okulumuza demirbaş olarak alırdık. Demirbaş olanları vitrinde biblo olarak kullanıyordu. Olgunlaşmada müzenin temellerini böyle attık."²⁴⁶

Enstitüdeki nadide eserlerin doğru saklama koşullarına sahip olmasını arzu eden Refia Övüç maddi imkânları bu koşulları sağlamaya elvermediği için Milli Eğitim Bakanlığı'na enstitü binasındaki arşiv ürünlerinin gerekli korumalarının olmadığı gerekçesiyle başvurmuş ve arşivin büyük bir bölümünün Ankara'ya naklini istemiştir. Ankara'ya taşınan eserler Ankara Etnografya Müzesi denetiminde, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde kurulan "Kız Teknik Öğretim 100.Yıl Müzesi"ne devredilmiştir. 24 Kasım 1981 tarihinde açılan müze, giderek tükenmekte ve yozlaşmakta olan el sanatlarımızı derlemek, korumak; enstitünün bazı bölümlerindeki sanatsal nitelikli ürünlerin muhafaza edilmesi, öğrenci ve araştırmacıların hizmetine sunmak amacını taşımaktadır. Müze için hazırlanan katalogta, 1255 parçalık koleksiyonun "enstitüde yapılan el sanatları" ve "cam, bakır, gümüş eşyalar, bindallılar, yöresel giysiler, peşkir, yağlık, kese, oya, kumaş ve çorap" gibi ürünlerden oluşan "etnografya" olmak üzere iki bölümden oluştuğu ifade edilmektedir.²⁴⁷

1988 yılında, Ankara'daki eserlerin İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün bir şubesi olarak açılması planlanan Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'ne nakledilmesi gündeme gelmiştir. Dönemin Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü Doç. Peyman Eren, İstanbul Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Sümer Bayoğlu ve Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Müdürü Ahmet Bekir Palazoğlu'nun gayretleri ile Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Müzesi'nin deposundaki 703 parça eser Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'ne devredilerek burada bir müze açılmıştır.²⁴⁸ Devredilen müze envanterinden sonra yeniden düzenlenen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü 100.Yıl Müzesi'nin 1008 parçalık koleksiyonu "gümüş takılar ve kullanım eşyaları", "etnografik eserler" ve "Atatürk köşesi" olarak üç sekiyona ayrılmıştır.

Bilhassa ilk kurulan Olgunlaşma Enstitüleri ürettikleri ve bağış olarak enstitüye kazandırılan birçok folklorik eserle müze kurmuştur. Kurulan müzeler, bir dönem enstitüye tahsis edilen bütçe ya da bağışlarla zenginleştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1986 yılında yayınladığı okul müzeleri yönergesine tabi olan²⁴⁹ Olgunlaşma Enstitüsü müzeleri bugün hemen hemen bütün enstitü binalarında eser teşhir etmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından denetlenen müzeler izin şartıyla ücretsiz olarak ziyaret edilmektedir.

²⁴³ Afetinan, *Herkesin Bir Dünyası Var*, Ankara 1958, s.85.

²⁴⁴ Afetinan, *a.g.e.*, s.85-86.

²⁴⁵ Bilginer, a.g.m.

²⁴⁶ İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk öğretmenlerinden Belkis Özbek (Mavisu) ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 06.07.2019.

²⁴⁷ Milli Eğitim Bakanlığı 100.Yıl Kız Teknik Öğretim Müzesi Broşürü, Ankara 1981.

²⁴⁸ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü müze tarihçesi panosu.

²⁴⁹ Bkz. "Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesi", *Tebliğler Dergisi*, Ekim 1986/2218.

f) Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisinde Olgunlaşma Enstitüleri

Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, faaliyetlerinin duyurulması ve mesleki teknik öğretimin yaygınlaşması amacıyla 1953'ten itibaren "Mesleki ve Teknik Öğretim" adıyla bir dergi çıkarmıştır. Aylık olarak çıkarılan dergi, 1982 yılına kadar toplam 348 sayı ile düzenli olarak yayın faaliyetini sürdürmüştür.

Derginin yayımlandığı yılların Türkiye'de eğitimin şekillenmesinde önemli yıllar olduğu düşünüldüğünde "Mesleki ve Teknik Öğretim" dergisi, hem ülkemizdeki mesleki eğitimin gelişmesi hem de tarihi seyri takip edebilmek açısından çok önemli bir arşiv oluşturmaktadır.²⁵⁰

Dergide Halil Fikret Kanad, M.Fuat Gündüzalp, Cevat Alkan gibi duayenler yanında, Arif Özlü, Reşat Özalp, Mustafa Yazıcı gibi mesleki ve teknik eğitim alanında tecrübeli isimlerin yazıları da düzenli olarak neşredilmiştir.

Olgunlaşma Enstitüleri, dergide tanıtımı yapılan mesleki ve teknik öğretim kurumlarından biri olarak dikkat çekicidir. Kız eğitiminin yaygınlaşması ve sürdürülebilir imkânların oluşturulması amacıyla her sayıda farklı kız okullarının tanıtım ve faaliyetlerine yer verilen dergide Olgunlaşma Enstitülerinin atölye çalışmaları sıkça işlenen başlıklardan olmuştur.

Bunun yanı sıra, enstitülerin defileleri, yurt içi ve yurt dışındaki faaliyetleri, enstitülere gelen konukları da yer veren dergi, bir anlamda enstitülerin faaliyet bülteni işlevi de görmüştür. Özellikle kapak sayfalarında enstitü nakış atölyelerindeki Türk desenlerinin kullanıldığı derginin iç sayfalarında olgunlaşmalar da yapılan geleneksel ve modern Türk giysi örneklerinin görselleri yer almıştır.

Olgunlaşma Enstitüsünün 25. kuruluş yılı münasebetiyle Mesleki ve Teknik Öğretim dergisi Ocak 1971 yılında bir "özel sayı" çıkarmıştır. Derginin 215.sayı olan bu özel sayıda dönemin Milli Eğitim Bakanı Prof.Dr. Orhan Oğuz, enstitünün kuruluş yıldönümü vesilesiyle Olgunlaşma Enstitüsü'ne hitaben bir teşekkür yazısı ile yer almıştır. Ayrıca Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarı Akif Tuncel ile Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü Müjgan Derioğlu'nun yazılarından sonra İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün gelişimi ve faaliyetlerine yer verilmiştir. Refia Övüç'ün enstitünün kuruluşunu anlattığı yazısı ve enstitüde 25.yıla kadar görev yapan Melahat Otman, Nurinnisa Şimşek ve Bedia Diker'in de biyografilerinin yer aldığı dergi, enstitü tasarımlarından oluşan moda haberleri, defile ve kreasyonlardan sunulan görsellerle zenginleştirilmiştir. Enstitü öğretmenleri, atölye şefleri, memurlarının isimlerini içeren nüshada, misafirlerin anı defterindeki yazıları ve atölyelerdeki öğrencilerin de bulunduğu fotoğraflarla adeta yirmi beş yılın belleği oluşturulmuştur.

İstanbul ve Ankara Olgunlaşma Enstitülerinden öğretmen ve yöneticilerin de yazılarıyla katkı sağladığı dergide modeller, kalıplar, nakış örnekleri ve kadın eğitiminin tarihi gibi konular işlenmiştir.

²⁵⁰ Mustafa Güçlü, "Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi'nin Türk Eğitim Tarihindeki Rolü (1953-1982)", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.11, Aralık 2016, s.677-688.

g) Arşivler

Enstitülerin ilk yayını "Türk İşleme Sanatı"

Olgunlaşma Enstitülerinin gelecek nesillere bıraktığı en önemli mirası hiç şüphesiz koleksiyon arşivleridir. Müzeler dışında özel bir alanda muhafaza edilen bu arşivler, genellikle enstitünün kuruluşundan itibaren günümüze kadar gelen tüm koleksiyonları kapsamaktadır. Belli bir tema ya da proje dâhilinde çalışılan koleksiyonlar yanında öğrenciler tarafından yapılan giysi koleksiyonlarının da olduğu bu arşivlerde aksesuar başlık gibi giysileri tamamlayan ürünlerin muhafazası da yapılmaktadır. Hem dönem modası, hem geleneksel Türk el sanatı ve giyim kültürü hakkında oldukça detaylı bilgi veren arşivlerde giyim, seramik, kuyumculuk, el sanatları gibi enstitülerde koleksiyon üreten diğer bölümlerin ürünleri de korunmaktadır. Her koleksiyon için yapılan kataloglarda kostümlerin özellikleri, kullanılan süsleme teknikleri gibi birçok unsur kayıt altına alınmıştır.

Enstitülerde ilk dönemlerde açılması zorunlu olan resim bölümleri, geleneksel Türk nakışlarının kalıcılığını sağlamıştır. Resim bölümlerinin desenleri, enstitülerde desenlerin de arşivlenmesi geleneğini doğurmuştur. Müzeler ve sipariş ürünlerde kullanılan desenlerle birlikte yeni desen çalışmaları hem tasarımlarda geleneğe sadık kalınmasını hem de desenlerin gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmıştır. Enstitü arşivlerindeki söz konusu desen zenginliği Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan desen kitabında Olgunlaşma Enstitülerinden istifade edilmesini sağlamıştır.

Enstitü arşivlerinde ayrıca, kıyafet koleksiyonları, derleme çalışmalarının sonuç raporları, araştırma raporları gibi folklor sahasına giren her çalışmanın bulunmasına özen gösterilmiştir. Örneğin, folklor araştırmaları açısından ciddi bir veri olan Samsun Olgunlaşma Enstitüsü derleme arşivi, sadece yöresel değil geleneksel sanatların Anadolu coğrafyasındaki izini süren kıymetli bir veridir. Eğitim, araştırma ve üretim odaklı faaliyetlerinin nihai misyonu geleneksel Türk el sanatlarının korunup, araştırılıp gelecek nesillere aktarılması olan enstitüler, arşivleriyle bu gayeye doğru şekilde hizmet ettiklerini göstermektedirler.

Bilhassa ilk Olgunlaşma Enstitülerinin yaptıkları yoğun çalışmaları fotoğraf-
layarak saklama amacı enstitülere ait ciddi bir fotoğraf dokümantasyonunun da oluşmasına vesile olmuştur. Belgesel özelliği yüksek olan bu fotoğraf koleksiyonları, atölye çalışmaları, defileler, ziyaretçiler, yapılan ürünler gibi enstitü faaliyetlerini göstermeleri bakımından oldukça kıymetlidir.

ı) Yayınlar

Kız Enstitülerinin Avrupa modasını yakından takip etmeleri amacıyla devlet kanalıyla Fransa'dan getirilen model ve patronlar²⁵¹ modern kıyafetlerin milli çizgilerle tasarlanmasına yardımcı olmuştur. Olgunlaşma Enstitüleri de dünya moda sektörünün önde gelen dergilerini satın alarak hem kendilerini güncellemiş hem de öğrenci ve öğretmenler için kayda değer bir arşiv bırakmışlardır.

Katalog ve broşürlerin dışında ilk süreli yayın 1972 yılında İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü tarafından çıkarılmıştır. Olgunlaşma Enstitüsü adındaki uzun ömürlü olamayan bu dergiyi Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün çıkardığı "Ankara Olgunlaşma'da Sanat-Moda" ve "Hasat" dergileri takip etmiştir. Enstitüde yapılan el işi örnekleri, kıyafet patronları, tasarım görselleri gibi öğrenci ve ilgililerde merak uyandıracak içeriklere sahip dergiler, maddi kısıtlar nedeniyle yayın hayatlarına devam edememiştir.

Enstitülerin ilk yayını "Türk İşleme Sanatı"

Enstitüler, genel olarak üretim odaklı kurumlar olduklarından kitap ve dergi gibi yayın faaliyetleri sonraki yıllarda başlamıştır. Olgunlaşma Enstitüleri tarafından hazırlanan ilk yayın, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'ne ait 1956 yılında Maarif Basımevi tarafından basılan Türkçe ve İngilizce içerikli "Türk İşleme Sanatı/The Art of Turkish Embroidery"²⁵² adlı kitaptır. Geleneksel Türk kıyafetleri ve el nakışlarının bulunduğu kitapta eski Türk giysilerinden modernize edilen kıyafetler ve aksesuarların tanıtımı yapılmıştır. Giriş kısmında Türk işleme sanatı hakkında kısa malumat verilen yayında enstitünün misyonu da anılmıştır.²⁵³

Enstitülerin ilk yayını "Türk İşleme Sanatı"

Ferace modernizasyonundan gece kıyafeti, orijinal nakış örtülerden ilhamla yapılan çanta ve aksesuarlar gibi nakışla bezeli birçok ürünün tanıtıldığı kitap Türkçe-İngilizce olarak basılmıştır.

İleriki yıllarda enstitüler koleksiyonlarını katalog haline getirmişler, araştırma bölümleri kurulduktan sonra koleksiyonların alt yapıları ve koleksiyon kataloğu şeklinde hazırlanan kitaplar yayınlanmıştır. Son yıllarda sayıları artan bu yayınlar, proje temelli araştırmalar, yöresel araştırmalar, koleksiyonlar, gastronomi ve folklor içeriklidir.

²⁵¹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30-18-11-2/40, 34.

²⁵² Türk İşleme Sanatı/The Art of Turkish Embroidery. İstanbul 1956.

²⁵³ Türk İşleme Sanatı, s.3.

i) Ortak Projeler

Üreten Kadın
Projesi

Olgunlaşma Enstitülerinin milli kimliğin korunmasına katkı sağlayan birçok projesinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında Kız Meslek Liseleri ve Olgunlaşma Enstitüleri işbirliği içinde ortak projeler hayata geçirilmiştir. Yürütülen projeler içerisinde Üreten Kadın Projesi, Turistik El Sanatları Projesi, Gelenekselden Evrensele Turistik El Sanatları Kataloğu, Geleneksel El Sanatları Projesi, Turistik El Sanatları Kataloğu, Azınlıklar Gelin ve Damat Giysileri Koleksiyonu, Kalemde Gergefe Desen Kataloğu ile Etnografik Eserler Kataloğu, Geleneksel Türkiye Bebeği Elif, Ulusal Eğitime Destek Kampanyası 'Oyaların Öyküsü' Sahne Sunumu gibi yayın ve koleksiyon projeleri yer almıştır.

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü önderliğinde, Türk kadınının kendi yetenek ve zevkini yansıttığı el sanatlarını yaşatmak, aile ekonomisine katkı sağlamak, kaybolmak üzere olan el sanatlarının günün çizgi, renk ve desenleriyle çağa uyumunu sağlamak amacıyla başlatılan proje ilk olarak 1990 yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde uygulanmıştır.

Bu proje, eğitim imkânları kısıtlı, örgün eğitimin dışında kalmış, kırsal bölgelerden şehre göç eden ve herhangi bir işte çalışmayan ya da ek gelire ihtiyaç duyan genç kız ve kadınlara ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim verilmesini amaçlanmıştır.

Projeye kadınların; var olan bilgi ve becerilerinin kısa süreli eğitim programlarıyla iyileştirilerek geliştirilmesi, piyasa standartlarına uygun ürünleri seri olarak üretmelerine ve pazarlamalarına olanak yaratarak üretici hale gelmelerinin sağlanması, buldukları yerde düzenli gelir elde ederek aile ve topluma katkı sunmaları amaçlanmıştır.

Proje kapsamında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü personeli, ev kadınlarıyla irtibat kurarak öncelikle onların hangi el sanatlarında başarılı olduklarını tespit etmiştir. Kendilerine malzeme verilen ev kadınlarından enstitü adına üretim yapmaları istenmiş, iş bitiminde ücretleri ödenmiştir.

1990-1991 öğretim yılında, ilk kez Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde uygulanan Üreten Kadın Projesi; dönemin Milli Eğitim Bakanı'na tanıtılmış, düzenlenen program çerçevesinde, ürünler sergilenmiş ve defilelerde sunulmuştur. Ev hanımları ile projede çalışan öğretmenler arasında yalnızca maddi bağlamda bir ilişki kurulmamıştır. Proje kapsamında kadınlara beslenme, çocuk bakımı, temizlik ve sağlık gibi konularda eğitimler verilmiştir. Ankara ve İzmir Olgunlaşma Enstitüleri'nde uygulanan proje çalışmaları, ülke genelinde on bir Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsünde yaygınlaştırılmıştır.²⁵⁴

Turistik El
Sanatları Projesi

Turistik el sanatları üretiminde kalite ve verimliliğin artırılması, geleneksel el sanatlarının korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi amacıyla Kız Meslek Liseleri ve Olgunlaşma Enstitüleri, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün 1999 yılında yayınladığı genelge ile çalışmalara başlamıştır. Bu projeye Türkiye'de el sanatları eğitimini örgün ve yaygın düzeyde yürüten ve bu konuda önemli bir misyon sahibi olan Kız Teknik Öğretim Okulları vesilesiyle hem turistik el sanatları üretiminde kalitenin ve verimliliğin artırılması hem de yöresel varlıkların korunması ve yaşatılması hedeflenmiştir.²⁵⁵

Proje on iki Olgunlaşma Enstitüsünün koordinatörlüğünde, Kız Meslek Liselerinin buldukları yörelerde araştırma yaparak geleneksel el sanatlarına ait verilerle prototipler hazırlayıp bunları bağlı oldukları Olgunlaşma Enstitülerine göndermeleriyle başlamıştır. Gelen ürünler enstitülerde oluşturulan bir komisyon tarafından "orijinal malzeme kullanımı, özgün, anlamlı, fonksiyonel, modern, kaliteli ve piyasaya yönelik olması" gibi kriterlere göre değerlendirilmiş, gerekli durumlarda birtakım değişiklikler yapılarak ürüne son şekli verilmiştir.

Bir yıllık çalışmanın sonunda İstanbul, İzmir ve Bursa'da proje tanıtım programları yapılmıştır. Söz konusu projede hazırlanan prototipler için önce ürün broşürleri yapılmış sonra "Gelenekselden Evrensele Turistik El Sanatları" adında bir katalog hazırlanarak tüm paydaşlara iletilmiştir. Katalogdan ürün beğenen firma ya da kurumlar enstitülerle bağlantı kurarak sipariş vermişlerdir.

Gelenekselden Evrensele Turistik El Sanatları kataloğu

Turistik El Sanatları Projesi ile geleneksel el sanatlarının turizm vasıtasıyla yaşatılması ve ekonomiye kazandırılması sağlanmıştır. Proje dâhilindeki bazı illerde üretilen eserler 2000 yılının Nisan ayında İzmir Ticaret Odası Sergi Salonu'nda sergilenmiş ve büyük ilgi görmüştür.²⁵⁶ Genel olarak üretimde kalite ve verimliliğin artması gibi sonuçlar da getiren proje, kadınların mesleki becerilerle donatılarak istihdama dâhil edilmesi açısından önemli katkılar sağlamıştır.

²⁵⁴ Akin, a.g.t., s.74-75.

²⁵⁵ Gelenekselden Evrensele Turistik El Sanatları, Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Basım yeri belirtilmemiş, 2007.

²⁵⁶ "Anadolu'nun Binbir Rengi", Hürriyet, 19.03.2000.

Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen ve Etnografik Eserler Katalogu

Proje, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından, genel müdürlüğe bağlı okulların arşivlerinde var olan ve antika değer taşıyan geleneksel giysi ve işlemlerin derlenerek kayıt altına alınması amacıyla doğmuştur.

Geleneksel el sanatlarındaki desenlerin ait olduğu bölge ve yörelerin karakteristik özelliklerinin belirlenmesi ve binlerce yıllık mirasın derlenmesine katkı sağlayan proje, iki desen kataloğunun hazırlanmasıyla neticelenmiştir. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından grafik tasarımı yapılan çalışma "Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen Kataloğu I-II"²⁵⁷ olarak neşredilmiştir.

2008 yılında ise toplanan verilerden dört ciltten oluşan "Etnografik Eserler Kataloğu" yayınlanmıştır.²⁵⁸

Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen Kataloğu-I

Etnografik Eserler Kataloğu

Geleneksel Türkiye Bebeği "Elif Bebek"

Türkiye, UNESCO tarafından kabul edilen "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ne 2006 yılında taraf olarak bu alanda çalışmalara başlamıştır. Kültürel mirasımızın korunması, tanıtılması ve bu konuda kamuoyu bilincinin artırılması, geleneksel sanatlar başta olmak üzere maddi kültür unsurlarının ekonomik ürünlere dönüştürülmesi 9.Kalkınma Planı'nda da yer almıştır.²⁵⁹ Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün "Üreten Kadın Projesi" kapsamında ev hanımlarının istihdamı düşüncesinin bir ürünü olan "Elif Bebek" projesi, Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin Türkiye'nin folklorik bebeğini edinme ihtiyacını da karşılamayı hedeflemiştir.

Anadolu'da oldukça yaygın bir isim olan Elif'ten esinlenerek hayat bulan proje, Ankara, Trabzon ve Sabancı Olgunlaşma Enstitülerinde başlayıp daha sonra tüm Olgunlaşma Enstitülerini kapsayacak şekilde yaygınlaşmıştır.

Proje öncesinde Ankara Olgunlaşma Enstitüsünde "Elif Bebek" atölyesi kurulmuş ve Türkiye genelindeki Olgunlaşma Enstitüsü öğretmenlerine kitre be-

Elif Bebek

bek yapımı kursu verilmiştir. Ülke çapında yapılan Geleneksel Folklorik Kitre Bebek Yarışması'nın sonrasında kitre bebek numuneleri yanında döküm bebekler de bakanlıkça değerlendirilmiştir. Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü'nün yaptığı döküm numune, seri üretimi kolay olması nedeniyle uygun bulunmuş, Türk kadınının yüzünü ve fiziksel özelliklerini yansıtacak şekilde geliştirilmiştir. Üretilen bebeğin fiziksel özellikleri, Genel Müdür Emine Kıracı'nın girişimiyle Mesleki Eğitim Fakülteleri ve tarihçilerden oluşturulan akademik üst komisyonun Anadolu'dan gelen ölçüleri değerlendirmesi neticesinde belirlenmiştir. Ankara ve Sabancı Olgunlaşma Enstitüleri kıyafetlerin işlenmesi ve dikimini ile kalite kontrol ve paketlemelerini, Antalya Olgunlaşma Enstitüsü bebeklerin aksesuarlarını yapmıştır.²⁶⁰ Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü tarafından bir firma aracılığı ile dökümleri hazırlanan bebekler, farklı makyajlarla çeşitlendirilmiştir. Nihayetinde "Geleneksel Türkiye Bebeği Elif Bebek" el ve makine nakışlarıyla süslü olarak, üç gold serisi olmak üzere yirmi farklı yöresel kıyafet taşıyan bir koleksiyona ulaşmıştır.

2009 yılında Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu, düzenlenen bir basın toplantısında, Türkiye'yi simgeleyecek dekoratif bir bebeğin üretilmesi konusunda alt yapıyı oluşturmak amacıyla Geleneksel Folklorik Kitre Bebek yarışmalarının düzenlendiğini, bu kapsamda Türkiye'nin en ücra yörelerine kadar giyim ve süslenme geleneklerinin araştırılarak Türkiye'nin giysi tarihinin de çıkarıldığını ifade etmiştir.²⁶¹

Türk el sanatları, geleneksel giyim ve süslemelerinin bir arada sunulmasına katkı sağlayan Elif Bebek'in beden, giysi ve aksesuarlarının patenti alınmış ve seri üretim bantları kurularak kadınların istihdamına katkı sağlamıştır.

Bakan Nimet Çubukçu basın toplantısında "Kulağına ismini fısıldadığımız Elif Bebeklerin asıl öyküsü bundan sonra yazılacak. Nakışı, oyası, yazması, takısı ile geleneksel sanatlarımızı üzerinde taşıyan bu kültür elçisi, ülkemizi başarıyla temsil edecek. Aynı zamanda bir istihdam kapısı açarak kadınlarımızın yazacları başarı hikâyelerinde onlara yol arkadaşı olacak"²⁶² diyerek projeden uzun vadede beklenenleri dile getirmiştir.

²⁵⁷ Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen Kataloğu, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, basım yeri belirtilmemiş, 2007; Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen Kataloğu II, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, basım yeri belirtilmemiş, 2008.

²⁵⁸ Etnografik Eserler Kataloğu I-II-III-IV, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 2008.

²⁵⁹ "Türkiye'nin Bebeği Elif Bebek", *Hürriyet*, 30 Kasım 2009.

²⁶⁰ "Türkiye'nin Bebeği Elif Bebek", *SkyLife*, Kasım 2009.

²⁶¹ "Yeni Kültür Elçisi: Elif Bebek", *Yeni Şafak*, 5 Kasım 2009.

²⁶² "Türkiye'nin İlk Geleneksel Dekoratif Bebeği Elif", <https://www.ntv.com.tr/yasam/turkiyenin-ilk-geleneksel-dekoratif-bebegi-elif-zt-1x2QMEG9vKZQJc5elw>, Erişim tarihi: 19.03.2019.

Puşide Projesi

Osmanlı Hanedanı'na ait türbelerdeki sanduka örtülerini (puşide) yeniden üretmek ya da ihtiyaç dâhilinde restorasyon/konservasyon işlemlerini yapmak, hiç örtüsü olmayan sandukalara yeni puşide işlemek, puşidelerin desen arşivlerini hazırlamak üzere, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan himayesinde "T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü" ile yürütülen projeye, İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü koordinatörlüğünde Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, İzmir, Kayseri, Kütahya, Samsun, Trabzon Olgunlaşma Enstitüleri ile başlanmıştır.

Sultan Ahmet türbe puşidesi

16 Aralık 2017 tarihinde Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi ev sahipliğinde dönemin Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz'ın da katılımıyla projenin tanıtımı yapılmıştır. Beykoz Mecidiye Kasrı'nda gerçekleşen tanıtım programında konuşma yapan Sayın Emine Erdoğan, tarihi değerlerimize sahip çıkmanın bir ifadesi olarak tanımladığı projenin önemini şu şekilde dile getirmiştir:

"Ölümün ürpertisini yok eden şey, bu ölüm yurtlarındaki sanattır. Zevk-i selimin ürünü olan sanduka örtüleri, nakkaşların göz nuru, el emeği ile ölümü munisleştirir. Kabirleri konuşturur. Türk süsleme sanatının en zarif türlerinden olan Maraş işinin en güzel örneklerini gördüğümüz hanedan türbelerinde de ölüm, sade bir bahar ülkesi gibidir. Her biri, bir yığın inanç, gelenek, zevk ve asırların birikiminden oluşan bir terkiptir. İpek, kadife ve türlü çeşitleriyle dönemlerinin desen ve zevk anlayışlarını gösterirler. Asırlardan beri, geçen zamanın yorgunluğu altında yıpranan bu eserler, gelecek nesillere aktarılmak üzere tadilata, tamirata, yenilenmeye ihtiyaç duyar. Kültürümüzü, geleneksel sanatlarımızı, hiç kesintiye uğratmadan, gelecek nesillere aktarmak da hepimizin görevidir."

Puşide projesi tanıtım toplantısı

2019 yılı itibarıyla 15 olgunlaşma enstitüsü (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul Beylerbeyi Sabancı, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Kütahya, Samsun, Trabzon, Tokat olgunlaşma enstitüleri) ile çalışmalarına devam edilen proje kapsamında 36 puşide işlenerek sandukalarına örtülmüştür.

2023 yılına kadar sürmesi planlanan projede işlemesi tamamlanan örtüler peyderpey sandukalara örtülmekte, desen arşiv çalışmaları devam etmektedir.

Puşide projesi kapsamında hazırlanan "Maraş İşi Puşideler" kitabı

TÜRKİYE'DE
OLGUNLAŞMA
ENSTİTÜLERİ

TÜRKİYE'DE OLGUNLAŞMA
ENSTİTÜLERİ

İstanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

“Beyoğlu'nun sert kayası şimdi Türk kızları, Türk kadınları...”

Refia Övüç

1935 yılında Maarif Vekâleti'ne devredilen Kız Sanat Enstitüleri ve Akşam Sanat Okulları, Hasan Ali Yücel döneminde yaygınlaşmıştır. Mesleki Teknik Öğretim Müsteşarlığı'nın kurulup Rüştü Uzel'in müsteşar olmasıyla mesleki teknik öğretim okulları arttırılmış, okul binalarının inşası ve teknik donanımına önemli oranda kaynak aktarılmıştır. Sanat okullarına gösterilen bu önem, Kız Enstitülerinde çalışan öğretmen ve yöneticilerin de heyecanını arttırmıştır. Mezun olan öğrencilerin üst seviyede eğitim görecekları yeni bir kurumun tesis edilmesi fikri ise Refia Övüç tarafından somutlaştırılmıştır.

Refia Övüç enstitü atölyesinde (BRÖOE arşivi)

Cumhuriyete intikal eden kız sanayi mektebi olan İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü'nde, Belçika'ya tahsil için giden hocalardan dikiş eğitimi alan Övüç, eğitimini tamamlayınca, dikiş öğretmeni olarak hizmet hayatına başlamıştır.²⁶³ 1938 yılında Beyoğlu Akşam Kız Sanat Okulu'na müdür tayin edilen Övüç, bu vazifeyi hayatının dönüm noktası olarak tanımlamıştır:

“Selefim, muhterem Ayşe Ege'nin okulda kurmuş olduğu eski Türk işleri atölyesindeki çalışmaları görünce yeni bir dünyanın kapısından girer gibi oldum. Bütün gönlüm ve gözüm bu şaheserlerin sihri ile doldu. İdare işlerimle, bütün gücümle bu eserleri bugünkü hayat şartlarına ve zevklerine uygun bir şekilde değerlendirmek çalışmalarımın gayesi haline geldi ve yıllarca devam etti.”²⁶⁴

Övüç'ün müdürlüğünü yaptığı Beyoğlu Akşam Kız Sanat Okulu binasının satılması üzerine okul Nişantaşı'ndaki Sait Paşa Konağı'na taşınmıştır.²⁶⁵ Enstitü, Nişantaşı sakinleri tarafından ilgi görüp yoğun sipariş almaya başlamıştır. Atölyelerin siparişlere yetişememesi üzerine Refia Övüç, okuldaki üretim atölyelerinin müstakil bir binaya taşınmasının çok daha verimli olacağını düşünerek durumu bir raporla bakanlığa aktarmıştır. Raporunda planladığı yeni kurumu Övüç şöyle ifade etmektedir:²⁶⁶

“Kuruluş şöyle olacaktı: Büyük, çok katlı bir apartman temin edilecek ve atölyeler katlara yerleştirilecek, çalışmalar tam bir atölye havası içinde yapılacaktır, gerek öğretmen gerek öğrenciler, okul havasının baskısından çıkacak daha ziyade ticaret niteliği taşıyacak. Bu durumda öğrenciler daha seri gelişme imkânı bulacaklardı, müşteri güven kazanacak, kumaşı bir okulda öğrenci eline değil, rahatlıkla bir atölyeye teslim edecekti. Bu hayallerle, böylece kurulmuştu. Ve raporun bakanlığa gönderildiği gün Teknik Eğitim Müsteşarı rahmetli Sayın Rüştü Uzel enstitüye geldiler. Kendileri daima yenilik arayan müteşebbis ve inandıkları mevzulara kıymet verdiklerini bildiğim için gönderilen rapordan ve yeni düşüncelerimden kendilerine bahsettim. Büyük bir alaka ile karşıladılar. Yalnız bana hiç unutmayacağım bir uyarıda bulundular; 'Refia Hanım; Beyoğlu'nda müstakil bir atölye, yerinde bir teşebbüs, yalnız; Beyoğlu'nun bir kaya olduğunu biliyor musunuz? Ve ekalliyetini elinde bulunan bir kaya... Bu durumla mücadele edebilecek misiniz? Bu kayaya başınızı çarparsanız, beni kurulacak müesseseye yaptığım ödemelerden dolayı mesul bir duruma düşürürsünüz. Kendiniz için bugüne kadar yaptığınız başarılı çalışmalarınızı kaybederek üzüntülü durumlara düşersiniz' dediler.”

Rüştü Uzel çekincesinde elbette haklıdır ancak Refia Hanım ve öğretmen arkadaşları yeni bina için o kadar heyecanlıydılar ki müsteşar beye bir bina bulduklarını söylerler. Rüştü Bey derhal binayı görmek ister. İstiklal Caddesi 12 numarada bulunan gayrimüslimlere ait bina, 19.yüzyılda yapılmış, sekiz katlı ve alt katında bir dükkânın bulunduğu büyük bir apartmandır. Dönemin parasıyla 162 bin lira istenen bina gezildikten sonra tekrar Kız Enstitüsü'ne dönülür ve Uzel, Teknik Üniversite'yi arayarak fen heyetinden iki saate kadar bina hakkında rapor hazırlanmasını ister. Tetkik neticesinde mimar ve mühendisler olumlu düşüncelerini müsteşara aktarınca Uzel, Maarif Müdürlüğü'ne istinad için hemen pey verilip resmi muamelenin başlatılması talimatını verir. Uzel'in “Hayırlı olsun” temennisiyle okuldan ayrılmasından birkaç saat sonra Refia Övüç'e binanın alındığı haberi gelir.²⁶⁷

²⁶⁵ Konağın, 19.yüzyılda II.Abdulhamit'in önemli vezirlerinden Sait Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1941 yılında Nişantaşı Kız Enstitüsü adıyla hizmet veren okul, 1966 Rüştü Uzel Kız Meslek Lisesi adıyla faaliyetine devam etmiştir. Konağın ihtiyaca cevap verecek genişlikte olmaması nedeniyle 1971 yılında bahçede inşa edilen A ve B bloklarında öğretim devam etmiştir. Okulun yeni binalarda eğitime başlamasından sonra konağın, 1975 yılında Güzel Sanatlar Müdürlüğü'ne, 1982 yılında geçici olarak İTÜ Devlet Konservatuvarı Orta Bölümü'ne tahsis edilmiştir. 1988 yılında çıkan yangınla içi tamamen yanan okulda restorasyon çalışmaları nedeniyle bir süre eğitim yapılamamıştır. 2001-2002 öğretim yılında tekrar Rüştü Uzel Meslek Lisesi bünyesinde hizmet veren konağın, 2003-2004 öğretim yılı sonunda İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB)'nin kullanımına verilmiştir. Konağın bugün İstanbul Moda Akademisi olarak hizmet vermektedir.

Bkz. http://nisantasirustuzel.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/20/162402/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_154455.html?CHK=af037741b2a4b8e58ed064af63f2488
Erişim tarihi: 28.04.2019

²⁶⁶ Mesleki ve Teknik Öğretim, “İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü 25inci...”, aynı yer.

²⁶⁷ Mesleki ve Teknik Öğretim, “İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü 25inci...”, s.13.

²⁶³ Bilginer, a.g.m.

²⁶⁴ Mesleki ve Teknik Öğretim, “İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü 25inci Yıl Özel Sayısı”, S.215, Ankara 1971, s.12.

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

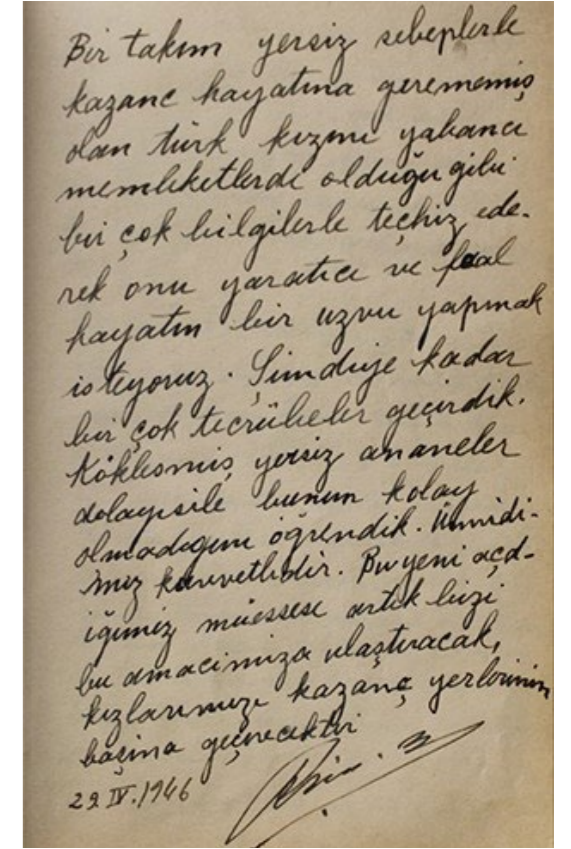

Enstitü binası

Hazırlık işlemlerinin tamamlanmasının ardından 14 Ekim 1945 yılında Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in de katılımıyla İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü resmen açılır. Bina bu kadar kısa süre içinde kız çocuklarının tahsili için tahsis edilmesinden sonra hissettiği duyguları Refia Övüç şöyle anlatır:

"8 katlı muhteşem binanın anahtarını bir sabah yazı masamın üstünde bulunca heyecanlanmadım desem doğru olmaz, bu heyecan bir sevinç veya korku muydu? O dakikada anlayamadım. Yalnız bütün arkadaşlarımın gözlerindeki ifadeyle birlik, sevgi müteakıl hürmet ve saygıyı hissettiğim için önümüzdeki bütün mâniyaları aşacağımızdan emindim. Ve nitekim çalıştık, didindik, geceyi gündüze kattık, galeri olarak hazırladığımız yerde en güzel işlerimizi teşhir ettik. Her gün bir yenisini yaptık, yılmadık, kısa zamanda Beyoğlu'nu fethettik. Çünkü verilmiş bir sözümüz vardı. Bizlere güvenen, kıymet veren Sayın Rüştü Uzel'e, bize verdiği imkânlarla layık olmaya çalıştık ve sözümüzü yerine getirdik. Olgunlaşma onun verdiği imkânlarla kuruldu. Bugünün işini yarına bırakmadı, anladı, dinledi, bir günde karar verdi. Esasen kendi büyüklüğü bu şahsi özelliğinde idi."²⁶⁸

Açıldığı yıl kadrosunda 12 öğretmen ve 3 memur olan İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk yıl öğrenci kaydı 161'dir. Enstitüde açılan atölyelerse, biçki-dikiş, Türk işleri, ince nakış, moda-çiçek, mesleki resim, ev idaresi, kadın ve erkek çamaşırı olarak 8 alan üzerindedir. Daha sonra, talep ve ihtiyaçlara binaen enstitüye fantezi nakış atölyesi, tezyini resim atölyesi, şapka bölümleri ilave edilmiştir. Türkiye'de hazır giyim yaygınlaşması ile 1968 yılında

Müşteşar Rüştü Uzel'in enstitü hatıra defterindeki yazısı (BRÖOE arşivi)

atölyelere hazır giyim bölümü de eklenmiştir. Şartların değişmesiyle zaman içerisinde enstitüdeki çamaşır atölyeleri kalkmış, çiçek ve şapka atölyeleri el sanatları bölümü bünyesinde tasarım ve üretim yapmaya devam etmiştir. Turistik el sanatları ve makine nakışı atölyeleri, örme hazır giyim bölümü, moda tasarım bölümü, takı tasarım-kuyumculuk ve grafik tasarım bölümleri de enstitü bünyesine eklenmiştir.²⁶⁹

Kısa zamanda ün yapan İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü, Türk nakışının sandıklarda saklı kalmasının önüne geçip onları kıyafetlere taşımıştır. Bu da enstitüye neredeyse dünya çapında başarılar getirmiştir. Bilhassa enstitünün giriş katındaki vitrinlerde sergilenen nakışlar caddede yürüyenlerin her zaman ilgisini çekmiştir. Refia Övüç okulun yarattığı değişimi şu sözlerle ifade etmiştir: "Bizim atölyelerimizin kuruluşundan sonra gelip vitrinlerimizi seyretmeye başladılar. Enstitü Türk kadınına meslek sahibi yaptı. Bu tür iş kollarını ecnebilerin ellerinden alıp Türk kadınına mal etti. Yani Beyoğlu'ndaki Türk mağazalarının temelini Olgunlaşma atmıştır diyebilirim. Bizden sonra Beyoğlu baştan aşağı Türk dükkânı oldu."²⁷⁰

Enstitünün "turistik el sanatları atölyesi"nin kuruluş hikâyesini ise Gülay Ün-san şu şekilde anlatmaktadır: "Müdüre hanım beni çağırıyor bir gün. 'Hocam size yeni el sanatları atölyesi açacağız' dedi. Turistik el sanatları atölyesi... 6.katta küçük bir oda... Oda önemli değil içinde yapılacak iş önemli... İki öğretmen arkadaşla birlikte beraber çalışacağız. Atölyeyi kurduktan sonra bir defile hazırladık. Neşe Erberk bizde çıktı defileye. Şimdi kendi yerinin sahibi. Çok beğenildi. Defileyi Kalp Vakfı yararına Hilton otelde yaptık. Ayakta alkışlandı. Ve o bütün ürettiğimiz giysileri Fransa'dan bir firma aldı. Bir tanesi Türkiye'de satılmadı."²⁷¹

²⁶⁹ Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

²⁷⁰ Bilginer, a.g.m.

²⁷¹ Emekli olgunlaşma enstitü öğretmeni Gülay Ün-san ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 14.03.2019.

²⁶⁸ Mesleki ve Teknik Öğretim, "İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü 25inci...", aynı yer.

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

1995 yılında enstitüde "Moda Tasarımı" bölümü açılmıştır. Bölüm için enstitüde hazırlanan program diğer enstitüler için de örnek olmuş ve tüm olgunlaşmalarda moda tasarımı eğitimi yaygınlaşarak 2010 yılına kadar uygulanmıştır. Bakanlık kararınca Olgunlaşma Enstitülerindeki Moda Tasarımı bölümü kaldırılınca "Hazır Giyim" programlarının üzerine bir yıl daha eğitim planlanarak "Moda Tasarımı" programı revize edilmiştir.²⁷²

Istanbul Olgunlaşma Enstitüsü eğitim ve atölye siparişlerini eş zamanlı yürütmüştür. Enstitünün faal olduğu 1 Ekim'den 30 Haziran'a kadar tüm sanat kollarında sipariş alınmıştır. Döner sermayesinin kazancı o dönemler 1 milyon lirayı bulan enstitünün bazı yıllardaki net kazancı yarım milyon liradır. Gelirinin çoğunu dikiş ve nakış atölyelerinden sağlayan enstitünün önde gelen müşterileri ise, hükümet yetkilileri, banka çalışanları, büyük müesseseler ve iş adamlarıdır. Sadece kıyafet siparişi almayan enstitü, bilhassa yurtdışına gönderilecek hediyeler için neredeyse ilk çalınan kapı haline gelmiştir.²⁷³

Şapka atölyesi (BRÖOE arşivi)

Olgunlaşma Enstitüsünde sipariş atölyesi en çok ilgi gösterilen atölyeydi. Resim bölümü hocalarının çizdiği giysi modelleri kimler tarafından dikilecekse o öğrencilerle işbirliği yapılmaktaydı. Desen ve siparişi uygulayacak kişiler belli olduktan sonra kumaşların eşantyonları bulunur daha sonra enstitü müdiresi başta olmak üzere hocaların da bulunduğu toplantıda hangi kumaşın hangi kıyafete uygun olacağı tespit edilirdi. Kumaş tespitinden sonra siparişi yapacaklar arasında görevler paylaştırılırdı. Resim öğretmenleri çizimleri öğrencilere dağıtır, kıyafet defile için yapılacaksa mankenler üzerinde, müşteri

için yapılacaksa müşteriler üzerinde provalar yapılırdı. Tüm bu işlemler mutlaka hocaların nezaretinde olmak zorundaydı. İş başarıyla tamamlandıktan sonra parçalar teslim edilir; öğrenciler hem notlarını hem de emeklerinin karşılığı olan ücretlerini alırdı.²⁷⁴

Enstitü atölyelerinde öğrenim gören ve atölyelerde çalışan öğrenciler, mesleki donanımına sahip oldukları için yapılan işlerin kalitesi her zaman çok iyi olmuştur. Bununla birlikte özel terzilerle kıyaslandığında enstitünün dikim ücretleri oldukça uygundu. Enstitüde bir palto, o dönemlerde diğer tanınmış terzilere nispeten neredeyse yarı fiyata dikilmekteydi. Örneğin 1953 yılında tek parça kadın elbisesi olan bir rop, 70-80 Lira, tuvalet 100-150 Lira, bir tayyörün fiyatı ise 80-100 Lira arasında değişmekteydi. Fiyatların uygun olmasının yanında kaliteden taviz verilmemesi enstitüye sadece Türk vatandaşlarının değil yabancıların da rağbet göstermesini sağlamıştı. Hatta yabancı müşteriler için enstitüde İngilizce ve Fransızca bilen tercüman istihdam edilmiştir.²⁷⁵

KNIGHT'LAR OLGUNLAŞMA'DA Londra uçak kazasında Başvekil Adnan Menderes'in ilk tedavisini yapan Dr. Knight ve eşi İstanbul Belediyesinin davetlisi olarak şehrimizde bulunmaktadır. Knight'lar dün Olgunlaşma enstitüsünü ziyaretle ve kendileri için tertiplenen gösteriyi seyretmişlerdir. Misafirlere Enstitü talebeleri tarafından yapılmış bir yemek takımı ile bir şal hediye edilmiştir. Resimde karı koca Knight'lar (soldan üçüncü ve dördüncü) Enstitü müdiresi Refia Övüç ile birlikte görülmüştür.

Milliyet, 24 Haziran 1959

Emekli Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Şehzade Mert, enstitü atölyeleri ve siparişlerini şöyle anlatmaktadır: "Orası gerçekten çok güzel bir okul. Okulların anası. Çok güzel işler yapılmış. Çok güzel çalışmış oradaki öğretmenler. Hem de devlet onlara çok güzel imkânlar vermiş. Gidiyormuş Refia Hanım yurtdışından araç gereç ve malzeme getiriyormuş öğretmenlere. Bazen odasına kapanırmış. Öğretmenler o kadar ciddi çalışmışlar ki, defile yapılacak diyelim. 5 tane resim öğretmeni var. Hiçbiri birbirine göstermeden gizli gizli çiziyorlarmış. Sonra toplantıya getirirlermiş. Kiminki seçilecek bakalım? Çok kuvvetli nakış öğretmenleri senelerce çalışmış orada."²⁷⁶

²⁷² Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

²⁷³ Leyla Erduran, "Bütün Yönleriyle Olgunlaşma Enstitüsü", *Hayat*, Ocak 1968, s.41-43.

²⁷⁴ Erduran, a.g.m., s.41-43.

²⁷⁵ Ümit Deniz, "Olgunlaşma Enstitüsü'nde Marifetli Türk Kızları", *Milliyet*, 10 Ocak 1953.

²⁷⁶ Emekli Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Şehzade Mert ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 13.03.2019.

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

Sergi ve Defileler

Konfeksiyonun henüz yaygınlaşmadığı bir dönemde çok özel bir hizmeti yerine getiren Olgunlaşma Enstitüsü Türk nakışından doğan milli modayı Türkiye ve yurt dışında tanıtmak amacıyla birçok sergi ve defile tertip etmiştir.

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde, kuruma gelen özel misafirler için enstitü salonlarında mini defileler düzenlenmiştir. Konukların ihtimamla ağırlandığı enstitüde, öğrencilerin sunduğu giysiler misafirler tarafından tetkik edilmekte ve müdür kıyafet hakkında izahat yapmaktaydı. Misafirler bu tanıtımlardan sonra işlerin kalitesinden etkilenerek çoğu kez enstitüye Türk el işleri ya da giysi siparişi vermekteydi. Özellikle yabancı konukların ağırlanması, İstanbul basını tarafından yakından takip edilerek haberlere taşınmaktaydı. "İstanbul'un En Gözde Yeri", "Olgunlaşma Enstitülerinde Marifetli Türk Kızları" gibi başlıklar enstitüye gösterilen teveccühün ne denli yüksek olduğunun kanıtıdır.²⁷⁷

Enstitü galerisinde defile (BRÖOE arşivi)

Enstitünün Türkiye'de büyük kitleler için yaptığı kreasyonlar ise Taksim Belediye Gazinosu başta olmak üzere otel, sergi salonu gibi yerlerde takdim edilmiştir. Enstitü ilk yurtdışı sergisini 1949 yılında²⁷⁸ Londra'da sunmuştur. Enstitünün defilelerindeki ilk mankenler de kendi öğrencileri arasından seçilmiştir. Türkiye'nin ilk milli mankeni kabul edilen Lale Belkis, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün dikiş kursundan mezun olmuş bir öğrencidir.²⁷⁹ Okulun diğer kontratlı mankenleri ise, Sevim Burak, Bülben Kurter, Figen Erman, Gülşen Şefkatoğlu ve Sema Akıncı'dır.²⁸⁰ Mankenleriyle başka kurum için çalışmamak

²⁷⁷ Deniz, a.g.m.

²⁷⁸ Erduran Londra sergisi için 1949 senesini yazmasına rağmen, Mesleki ve Teknik Öğretim dergisinde tarih 1952 olarak verilmektedir.

²⁷⁹ Lale Belkis'in mankenlik hatıraları için bkz. Lale Belkis, *İnce Çoraplar*, İstanbul 2006

²⁸⁰ Erduran, a.g.m., s. 41-43.

kaydıyla kontrat imzalayan enstitü, bu prensibiyle bir bakıma mankenlik mesleğinin ülkedeki standartlarını da belirlemiştir.

Taksim Belediye Gazinosunda defile (BRÖOE arşivi)

Londra sergisinden sonra enstitü, İtalya'da Milano, Floransa gibi kentlerde sergiler düzenlemiştir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının katılım sağladığı bu el sanatları sergilerinde teşhir edilecek el işlerinin organizasyonu Olgunlaşma Enstitüsü'ne verilmiştir.²⁸¹ Enstitünün geleneksel Türk kıyafetleri ve Türk nakışlarıyla süslü modernize edilmiş giysileri Avrupa'da çok beğenilmiştir. Hatta başbakanlığın emriyle dönemin Turizm Kurumu Başkanı Dr. Lütfi Kırdar Tarsus gemisini Türkiye'yi tanıtan bir seyyar sergi gemisine dönüştürerek bir Avrupa turu hazırlamıştır. 1953 yılında organize edilen Tarsus Seyyar Sergi gemisiyle, 30 Mayıs-28 Haziran arasında Batı Akdeniz seyahati düzenlenerek limanlarda Olgunlaşma Enstitüsü'nün hazırladığı kıyafetlerle defileler sunulmuştur. Tarsus gemisinin Akdeniz turunda gördüğü rağbetten dolayı bir yıl sonra aynı geminin bu kez Amerika kıtasına gitmesine karar verilmiştir. 1954 yılındaki bu seyahat Amerika modacıları ve medyası tarafından büyük beğeni toplamıştır.

Türkiye'nin Amerika kıtasında tanıtımı için organize edilen Tarsus gemisinde Anadolu'ya has birçok mamul, geleneksel Türk el sanatları yanında Olgunlaşma Enstitüsü'nden seçkin nakış örnekleri ve giysi koleksiyonu bulunmaktaydı. Kıtaya ulaştığında Tarsus gemisini, Havana'da 6000, Charleston'da 3000, Baltimore'da 8000 ve New York'ta 27.000 kişi ziyaret etmiştir. Bu şehirlerin en seçkin otel ve kulüplerinde Olgunlaşma Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Türk moda defileleri binlerce kişinin beğenisini kazanmıştır. Charleston ve New York belediyeleri Tarsus'un geldiği günü "Türkiye Cumhuriyeti Günü" ilan etmiştir. Olgunlaşma Enstitüsü'nün Miami'de yaptığı defileden elde edilen gelirin çocuk hastanesine bağışlanması ise memnuniyetle karşılanmış; hastanedeki bölümlerin birine "Türkiye" adının verilmesi kararlaştırılmıştır.²⁸² Ziyaretlerden sonra gazeteler, radyolar ve belli başlı televizyon programlarında haberi yapılan defilelerin yanında ünlü sunucuların programlarına Türk mankenler de konuk olmuştur. Hatta New York'ta Arthur Godfrey tarafından hazırlanan televizyon programında yer almış olmak Türk basınında "para ile ölçülemeyecek bir muvaffakiyet" olarak değerlendirilmiştir.²⁸³

²⁸¹ "Floransa'da Açılacak El Sanatları Sergisi", *Milliyet*, 22 Mart 1952.

²⁸² "Tarsus Charleston'da Büyük Bir Törenle Karşılandı", *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1954.

²⁸³ Reha Oğuz Türkkan, "Tarsusun Amerikada Bıraktığı Tesir", *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1954.

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

Bütün Yönleriyle
**OLGUNLAŞMA
ENSTİTÜSÜ**

Olgunlaşma Enstitüsü'nün Amerika'daki ilk defilesinde mankenler New York ritmine milli kıyafetlerimizle çıkarken.

Panorama, 1954

"Amerika'dan Mektuplar" yazı dizisiyle Tarsus gemisinin seyrini takip eden gazeteci Reha Oğuz Türkkkan, Olgunlaşma Enstitüsü'nün defilesi ve bıraktığı etkileri köşesinde şöyle paylaşmıştır:

"Ertesi gün şehrin en kibar otelinde Türk defilesi tertip ediliyor. Mesela New York'ta kral, reisi cumhur ve milyonerlerin uğrağı olan Waldorf-Astoria otelinde tertip edilen defile salonunda yaz olmasına rağmen, binden fazla (hem de para vererek gelen) güzide bir kalabalık vardı. Gazeteciler, moda mecmuaları naşirleri, stilistler, büyük ve lüks dükkân sahipleri ve tanınmış sosyete kadınları. Sahne açılınca evvela Sevinç Tevs 'İstanbul-Constantinople' caz havasıyla 'Kâtibim' ve 'Adanalıdan' müteşekkil şayanı dikkat bir potpuri şarkısı söyleyerek salonu alkıştan inletti. Arkasından Türk güzelleri şahane elbiseleriyle defileye başladılar. Bütün seyircilerin simasında, Miami'deki defilede de şahit olduğum şaşkınlık ve hayranlık dolu ifade apaşık okunuyordu. Tarihi kostümlerden sonra, bunlardan ilham alınan modern modellerimiz teşhir edildi. Akla sığmaz bir zenginlik, Türklüğe has bir sanat ve renk dehası görmüş geçirmiş bu kalabalığı evvela aptala çevirdi, sonra heyecandan titreyerek alkışlattı. Havadis sinemacıları o kadar çok film çektiler ki, filmleri tükendi.

Defile bitince, kumaş ve maden işletmelerimizin teşhir edildiği sergi köşesini gezen halk arasına sokuldum ve kulak kabarttım. 'Fevkalbeşeri' umulmadık bir şey', 'ne sanatkâr bir millet' nida ve tefsirlerini zevkle dinledim. Birçok moda üstadının 'Aman ne fikirler aldım ne fikirler' deyişine de kulak misafiri oldum.

Türk moda defilesini gördükten sonra şuna kani oldum ki, yalnız bir tek defile, bizim on sene propaganda yaparak elde edemeyeceğimiz kadar netice elde etmiştir. Bizi sade 'asker millet' diye bilen dünyaya karşı medeni hüviyetimizi tanıtmıştır. Ve şuna da muhakkak kaniyim ki bu defile -gemi sergisinden ayrı

olarak- tekrar edilse ve Amerika'nın diğer şehirlerine de götürülse fevkalade hayırlı tesirler yapacaktır."²⁸⁴

Devlet kurumları ve özel kurumlar tarafından Avrupa'nın önemli başkentlerinde defileler tertip eden Olgunlaşma Enstitüsü, uluslararası fuarlarda Türkiye standının vazgeçilmez unsuru olmuş, Türk el nakışları ve kıyafetleri fuarlarda çok sayıda ziyaretçi toplamıştır. Avrupa basınında Türk mankenlerinin Avrupalı mankenlere göre kıyafetleri daha mükemmel taşıdıklarına gazetelerde yer verilmiş, hatta yabancı gazeteciler Türk mankenlerinin zarafeti nezaketle birleştiren tavırlarıyla Fransız mankenlere ders verecek kadar mükemmel olduklarını yazmışlardır.²⁸⁵

Olgunlaşma Enstitüsü'nün kendini dünyaya ispat etmesinde önemli faaliyetlerinden bir diğeri de 1958 yılındaki Uluslararası Brüksel Sergisi'nde gösterdiği performanstır.²⁸⁶ Dünyanın en büyük uluslararası fuarlarından olan Brüksel Sergisi için Olgunlaşma Enstitüsü'nden geleneksel Türk el sanatları ürünleri ve milli motiflerimizle bezemeli birbirinden güzel kıyafetlerin sunulması sergi esnasında sadece Türk basınında değil Avrupa basınında da gündem olmuştur. Kıyafetler, Belçika'da takdim edilmeden önce İstanbul ve Ankara'da Türk izleyiciler önünde tecrübe edilmiş ve oldukça beğeni toplamıştır. İstanbul'da Hilton'da gerçekleştirilen defile sonrası Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koralan'dan gelen bir mektup Olgunlaşma Enstitüsü'nün ve Refia Övüç'ün başarısının ne denli büyük olduğunu göstermektedir:

"Ecdadın ve eserlerin yarattığı ve asırların yaşattığı bütün zarif kıyafetleri bir araya toplayan ve en güzel şeklini veren, bu zarafeti ince bir sanat ruhuyla şekillendiren sanatkâr müdire Refia Övüç Hanıma ve sanat ruhu ile bu güzel şekilleri meydana getiren elleri takdirlerimle tebrik ederim".

Hayat mecmuası, 1958

²⁸⁴ Reha Oğuz Türkkkan, a.g.m.

²⁸⁵ Ayşe Nur, "Paris Mektupları", *Yeni İstanbul*, 22 Haziran 1953.

²⁸⁶ "Brüksel'de Türk Gecesi", *Hayat*, Haziran 1958, s.3-5.

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

Brüksel'e gitmeden önce Türkiye Sanat Mektepleri Mezunları Cemiyeti İstanbul Şubesi için de Taksim Gazinosu'nda tertiplenen defile için Milliyet gazetesinde "Türk ağır silahları" mecazı yapılmış ve Türk motifleriyle süslü modellerin Avrupa'da iyi dereceler alacağı beklentisi yazılmıştır.²⁸⁷

Enstitü, Uluslararası Brüksel Sergisi'nde defile ve Türkiye reyonundaki el sanatları ürünleriyle büyük bir başarı kazanmış, sadece Türk basınında değil Belçika basınında da övgü dolu yazılara konu olmuştur.²⁸⁸

Brüksel fuarından sonra Paris'e giderek orada da defileler organize eden Olgunlaşma Enstitüsü'nün kıyafetleri Fransa basınında geniş yer bulmuştur.²⁸⁹ Dönemin popüler yaşam dergisi Hayat mecmuasının yakından takip ettiği Olgunlaşma Enstitüsü'nün defileleri ve kıyafetleri yeni Türk modasının öncüleri olarak kabul edilmiştir.²⁹⁰

Panorama, 1954

²⁸⁷ Nedret Selçüker, "Brüksel'de Türk Modası Defilesi", *Milliyet*, 11 Mayıs 1958.

²⁸⁸ Abdi İpekçi, "Dünyanın En Büyük Gösterisi Brüksel Sergisi", *Milliyet*, 25 Ağustos 1958.

²⁸⁹ "Paris'de Türk Modası", *Hayat*, Temmuz 1958, s.12-13.

²⁹⁰ "Amerika'da Teşhir Edilecek Olan Türk Kıyafetleri", *Hayat*, Nisan 1957, s.28-29.

Koleksiyon çalışmaları, siparişler ve eğitimlerle oldukça yoğun tempoda çalışan Olgunlaşma Enstitüsüne mevcut bina yeterli gelmeyince yeni bina arayışı başlamıştır. 1959 yılında okulun yanında bulunan Sivas İş Hanı'nın iki katı enstitü tarafından kiralanarak öğretime açılmıştır.

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde olgunlaşma programlarının yanında moda tasarım, hazır giyim, grafik tasarım, sanat tasarım gibi alanlarda kısa süreli beceri kursları da açılarak yetişkinlerin kişisel gelişimlerine katkı sağlanmıştır. Başlangıçta sadece kız öğrencileri kabul eden enstitü taleplerin artması nedeniyle erkek öğrencileri de kabul ederek daha kapsayıcı bir kurum haline gelmiştir.

Budapeşte defilesi, 1970

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

Etnografya ve Desen Müzesi

Istanbul Olgunlaşma Enstitüsü, Refia Övüç dönemindeki oluşturulan koleksiyonun Ankara'ya devredilmesinden sonra maddi kaynaklarıyla yeni eserler almaya devam etmiştir. Günümüzde enstitü envanterine kayıtlı 285 eser bulunmaktadır.²⁹¹

Istanbul Olgunlaşma Enstitüsü, etnografik eserlerin koleksiyonunu oluştururken bu kıymetli el sanatlarının desenlerini çizerek kalıcı hale getirmiştir. Kapalıçarşı'dan ve antikacıardan örtü, vazo, aksesuar, sini gibi çok sayıda eşya satın alınarak eşyaların desenlerinin atölyelerde bire bir çalışılması ve desenlerin çeşitlendirilmesi sağlanmıştır. Bu çalışmalar enstitünün kütüphane sorumlusu tezyini resim öğretmeni Zekiye Çetingöz tarafından kaydedilmiştir.

Söz konusu desen çalışmaları büyük oranda enstitüdeki resim öğretmenleri tarafından yapılmıştır. Atölye öğretmenlerinden Semiha Başbuğ, desenlerini tombaklardan esinlenerek oluşturmuş ve eski Türk yazısını desenlerinde kullanmayı tercih etmiştir. Nuriye Sabuncuoğlu, Ferhunde Orgun, Semiha Başbuğ ve Beria Erdeveci'nin yaptığı desen çalışmaları çevreden duyuldukça başta Kapalıçarşı esnafı olmak üzere birçok koleksiyoner kendi eserlerini çalışılması için enstitüye emanet etmiştir. Enstitü, bazen de desenlerin çıkarılması için kıymetli eseri olan müşterilerinden eserlerini ödünç almıştır.

Desenlerin kalıcılığının sağlanması amacıyla, her bir desenin üçer adet iğneli kopyaları yapılmış, bir numune de renklendirilerek saklanmıştır. Orijinal desenlerden alınan kopyalar da aynı şekilde arşivlenmiştir.

Refia Övüç'ün enstitüden ayrılmasından sonra desen arşivleme sorumluluğunu enstitünün emektar resim öğretmeni Beria Erdeveci üstlenmiştir. Her atölyenin kendi desen arşivini oluşturmasını isteyen Erdeveci, enstitünün ilk desen albümünün de hazırlıklarını yapmıştır. Enstitünün 40.yılında tüm desenlerin arşivlenmesi tamamlandıktan sonra enstitü binasının 4.katında bulunan Türk işi resim atölyesi, desen sergi salonu olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Beria Hanım, yapılan çalışmaların müzeye layık olduğunu düşünerek durumu enstitü yöneticileri ile paylaşmıştır. Desen ve arşiv müzesinin oluşturulması için girişimlere başlayan enstitü yönetimi, bakanlığa yapılan başvurunun kabul edilmesinin ardından arşiv bölümünü yeniden düzenlemiştir. Desenlerin önce fotoğrafları çekilmiş, desen numaraları güncellenmiş, envanter kaydı tutulmuştur. Envanter bilgileri 6 kopya olarak hazırlanarak 4 kopya bakanlığa gönderilmiş, iki kopya binada muhafaza edilmiştir.

2008 yılında enstitüsü sergi galerisi ve satış ofisinde çıkan yangın sonucunda galeri ve müze bir süre kapalı kalmıştır. 2010 yılında Müdür Dilek Palaz döneminde hayırsever Erol Üçer tarafından söz konusu alanda restorasyon çalışmaları başlatılmıştır. Restorasyon sonunda yenilenen salona Erol Üçer'in eşinin adı verilmiş, "Mine Üçer Salonu" desen müzesindeki envanterle birlikte müze 27 Aralık 2010 tarihinde ziyarete açılmıştır.²⁹²

Enstitü desen arşivi

Enstitü arşivi

²⁹¹ Enstitü müzesi hakkında detaylı bilgi ikinci bölümde yer almaktadır.

²⁹² Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Istanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

Yayımlar

Olgunlaşma Enstitüsü'nün süsleme sanatının nadide örneklerinin yaşatılması amacıyla kurulan müzesi hem araştırmacılar hem de öğrenciler için yüksek arşiv değeriyle uzun süre hizmet vermiştir. Enstitü daimi sergiler yanında geleneksel el nakışlarının kalıcılığını sağlamak amacıyla bir kitap çalışması da yapılmıştır.

Enstitünün ilk yayını 1956 yılında Maarif Basımevi tarafından basılan Türkçe ve İngilizce içerikli "Türk İşleme Sanatı/The Art of Turkish Embroidery" adlı kitaptır. Kapak resmi enstitü resim öğretmeni Semiha Başbuğ tarafından çizilen bir nakış deseni olan kitabın takdiminde yayının çıkış amacı anlatılmıştır.²⁹³

Enstitü müdürü Refia Övüç, emeklilik döneminde de Türk nakışları üzerine çalışmalarını sürdürmüştür. 1960 yılında enstitüden emekli olan Refia Övüç bir müddet Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nda Türk desenleri öğretmeni olarak çalışmış, iş hayatını tamamladıktan sonra mesleki birikimini "Türk İşleme Desenleri"²⁹⁴ adlı desen kitabında kalıcı hale getirmiştir. Kitabında nakış desenlerinin farklı çizimlerine yer veren Övüç, nakışların modellere uygulanması konusunda moda tasarımı ipuçları paylaşmıştır.

Istanbul Olgunlaşma Enstitüsü 1970'lere geldiğinde bir süreli yayın çıkarma kararı almıştır. "Istanbul Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla yayınlanan dergi ilk sayısını 1972 yılında çıkarmıştır. Pafta-model ve el işleri dergisi olarak hazırlanan yayının 3 ayda bir okuyucularla buluşması planlanmıştır. Enstitü müdürü Bedia Diker döneminde çıkarılan derginin tüm içerikleri enstitü öğretmenleri tarafından hazırlanmıştır. Yazılar Semahat Turay tarafından derlenmiş ve Nebahat Candan, Mediha Akarsu, Nesrin Seyrek, Özay Sarıönder, Gülten Burak dergiye modelik yapmış; tüm fotoğraflar Sami Güner tarafından çekilmiştir.

Farklı sürelerde toplam 6 sayı olarak çıkarılan dergide hem enstitü tanıtımı yapılmış hem de modayla ilgilenenler için farklı tasarımlar paylaşılmıştır. Enstitü tarafından yapılan moda çizimlerinin geniş yer aldığı derginin kapaklarında desen çizimleri, enstitü mankenlerinin geleneksel kıyafetlerle çekilen fotoğrafları oldukça dikkat çekicidir.

O yılın modasıyla ilgili tanıtımların da yapıldığı enstitü dergisinin 6.sayısında İstanbul Valisi Vefa Poyraz da bir yazıyla Türk sanatlarını yabancılara tanıtan enstitüye teşekkürlerini dile getirmiştir.²⁹⁵

Sadece geleneksel kıyafetlerin modernizasyonu ile yeni tasarımlar yapmayan enstitü, dönemin modasını da okuyucularına aktarmıştır. Dergide yayınlanan modellerde özellikle Sümerbank yünlü ve pamuklu kumaşlarının tercih edilmesi de enstitünün yerli malı kullanmadaki hassasiyetini göstermesi bakımından önemlidir. Model ve paftaların dışında geleneksel ince Türk nakış desen ve çizimlerinin de paylaşıldığı dergide desenlerin renk ve teknikleri hakkında tüm detaylar paylaşılmıştır. Çocukları da unutmayan dergi, erkek ve kız çocukları için kıyafet modelleriyle okuyucularına ilham vermiştir. Dergide günümüzün moda dergilerinde olduğu gibi gece kıyafetleri ve gelinliklere ayrı bölüm hazırlanmıştır.

Istanbul Olgunlaşma Enstitüsü, 25. kuruluş yılında "Nazar"²⁹⁶ isimli bir mizah dergisi de çıkarmıştır. Enstitü öğretmenleri tarafından hazırlanan ve tek nüsha çıkarılan dergideki "Merihlilere Defile" başlığı enstitünün tanıtımının dünyayı aştığını gösteren ince bir nükte olarak kayıtlara geçmiştir. İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü kuruluşunun 50.yıldönümü vesilesiyle "özel sayı" olarak bir yayın daha çıkarmıştır. Bu yayınların dışında İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü, koleksiyon katalogları ile arşiv kıyafetlerini basılı hale getirerek ürünlerinin uzun süre kalıcı olmasını sağlamıştır.

Enstitü dergisi

²⁹³ Türk İşleme Sanatı/The Art of Turkish Embroidery, s.2.

²⁹⁴ Refia Övüç, Türk İşleme Desenleri, İstanbul 1986.

²⁹⁵ İstanbul Olgunlaşma Dergisi, S.6, s.1.

²⁹⁶ Nazar, S.1, İstanbul 1970.

İstanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

Koleksiyonlar

Kuruluşunun ardından koleksiyon üretimine başlayan İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü, Avrupa'da yapacağı defileler için "Avrupa Koleksiyonu" hazırlamıştır. 1970-71 yılında enstitü, kuruluşunun 25.yılı için 25.Yıl Olgunlaşma Enstitüsü Koleksiyonu üretmiştir. Hereke el tezgâhlarında dokunan kumaşlarla yapılan Milli Kıyafetler Koleksiyonu, 18 ve 19. yüzyıllara ait orijinal bindallı giysilerinden esinlenerek oluşturulan Geleneksel Osmanlı Koleksiyonu ve Otantik Koleksiyon enstitünün önemli koleksiyonları arasındadır. Ayrıca, 40. Yıl Koleksiyonu, 50. Yıl Koleksiyonu, 60. Yıl Kültürümüzün Aynası Giysilerimiz Vazgeçemediğimiz Takılarımız Koleksiyonu, Piri Reis Koleksiyonu, Yöresel Kıyafet Koleksiyonu yanında Beyoğlu'nun Tarihi Camilerine Minber Tasarımı ve Üretimi Projesi²⁹⁷ enstitüdeki önemli proje ve koleksiyonlardır.

Enstitü koleksiyonu

Enstitünün son koleksiyonu Sultanların Mimarı Mimarların Sultanı: Koca Sinan Koleksiyonu²⁹⁸ Mimar Sinan'ın İstanbul'da inşa ettiği yapılarıdaki süsleme-

Enstitü koleksiyonu

Enstitü koleksiyonu

lerden ve yapının kendine has özelliklerinden esinlenilerek oluşturulmuştur. Sunumu 15 Nisan 2019 tarihinde Grand Pera Emek Sahnesinde gerçekleştirilen koleksiyonun sergisi ise İstanbul Aydın Üniversitesi Florya Kampüsü'nde "Koza" adıyla 18-29 Nisan 2019 tarihleri arasında yapılmıştır.²⁹⁹

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün özgün çalışmaları kuruma uluslararası alanda çeşitli başarılar kazandırmıştır. 1954 yılında Floransa'da gerçekleştirilen 24. Uluslararası El Sanatları Sergisi'nde madalya kazanan Olgunlaşma Enstitüsü, 1983 Uluslararası Münih El Sanatları Fuarında düzenlenen yarışmada Türk İşi Örtü ile 1.lık kazanmış ve Bavyera Eyaletince Altın Madalya ile ödüllendirilmiştir. 24. Münih Fuarı'nda el sanatları alanında "altın madalya" sahibi olan enstitü, 1987 yılında Polonya'da yapılan Kitre Bebek yarışmasında "İzmir Eğlen Hoca Köyü Düşün Alayı" adlı çalışması ile 4. olup mansiyon kazanmıştır.³⁰⁰

1980'lerde enstitünün yoğunluğu ve öğrenci talebinin fazlalığı nedeniyle bir ek bina arayışına gidilmiştir. Bulunacak ek binada seri üretimler ve siparişlerin yapılması, İstiklal Caddesi'ndeki ana binada da eğitim öğretim faaliyetlerinin devam etmesi planlanmıştır. Yeni bina arayışı neticesinde Beylerbeyi Sarayı'nın müştemilatı olup uzun süre ilkokul olarak kullanılan bina, Sabancı Vakfı'nın tarafından yeniden yapılarak 1988 yılında Olgunlaşma Enstitüsü'ne dev-

²⁹⁷ http://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/beyogluolgunlasma-tarihi-camilerin-minber-ortuleri-enstitumuz-tarafindan-yenileniyor_6838244.html, Erişim tarihi: 28.04.2019.

²⁹⁸ http://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/quot-sultanlarin-mimari-mimarlarin-sultani-koca-sinanquot-temali-defilemiz_7181342.html, Erişim tarihi: 28.04.2019.

²⁹⁹ http://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/koza-adli-sergimiz_7187127.html, Erişim tarihi: 28.04.2019.

³⁰⁰ Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü Tantanım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

İstanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü - 1945

redilmiştir. Ancak öğrenci talebini karşılamak için söz konusu binanın müstakil bir enstitü olarak değerlendirilmesi kabul edilerek 1988-89 öğretim yılında Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü kurulmuştur.

İstanbul Olgunlaşma Enstitü'nün ilk müdürü olarak büyük hizmetler yapan, geleneksel Türk el sanatlarının zarif modellere uygulanmasıyla milli modanın Dünya'ya tanıtılmasına katkı sunan Refia Övüç 1960 yılında emekli olmuştur. Ondan sonra okula Brüksel ve Paris'te öğrenim gören, Ankara ve Bursa'da yöneticilik, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde dikiş atölye şefi olarak çalışan Melahat Otman müdür olarak atanmıştır. Enstitüdeki müdürlük vazifesini 1966 yılında tamamlayan Melahat Hanım'dan sonra enstitü müdürlüğüne sırasıyla Nurunnisa Şimşek (1966-1968), Bedia Diker (1968-1974), Şükran Çınay (1974-1980), Necla Barlas (1980-1984), Sümer Bayoğlu (1984-1991), Yüksel Onay (1991-2000), Raziye Onar (2000-2010), Dilek Yardımcı Palaz (2010-2015) ve Bircan Önderoğlu (2015-2016) atanmıştır. Enstitüye 2016 yılında atanan son müdür Gülçin Yılmaz ise halen bu görevdedir.³⁰¹

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü müdürü Yüksel Onay, Olgunlaşma Enstitülerinin duayen ismi Refia Övüç Hanımefendi'ye vefa borcunu ödemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurarak enstitüye kurucu müdürün isminin verilmesini sağlamıştır. 1991 yılında yapılan bu değişiklikle enstitü "Beyoğlu Refia Övüç Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" adını almıştır. İsim değişikliği eski mezunlar ve Lale Belkis gibi eski mankenlerin de katıldığı özel bir törenle basınla paylaşılmıştır.³⁰²

Hürriyet, 8 Ekim 1991

Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü, hizmet verdiği tarihi eser niteliğindeki binada oluşan yorgunluğun giderilmesi için 2014 yılında kapsamlı bir restorasyona girmiştir. Bu süre içerisinde Cihangir Münir Özkul Ortaokulu'na taşınan personel, araştırma, tasarım ve üretim faaliyetlerine burada devam etmiştir. 2019 yılının Nisan ayında tamamlanan restorasyon sonunda bina enstitüye teslim edilmiştir.

³⁰¹ Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

³⁰² Hürriyet, 8 Ekim 1991.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

1958 Brüksel Fuarı'ndaki Kız Enstitüleri ve İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'ne gösterilen ilgi Ankara'da bir Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurulması için somut adımlar atılmasını sağlamıştır. Enstitüde çalışacak öğretmenlerin Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve diğer illerde çalışan başarılı öğretmenlerden alınmasına karar verildikten sonra³⁰³ enstitünün hizmet vereceği bina da belirlenmiştir. Türkiye'nin ikinci Olgunlaşma Enstitüsü olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, 1 Kasım 1958 yılında Maltepe'de eski polis evi olan Erkek Sanat Enstitüsü kullanımındaki bir apartman dairesinde eğitim-öğretime başlamıştır.³⁰⁴ Enstitüde çalışan personelden birkaç öğretmen bakanlık emriyle İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'ne gönderilerek, kurum işleyişi, atölye çalışmaları, müze gibi konularda ilk elden bilgi sahibi olmuştur. Ankara'ya dönen ekip edindikleri donanım, imkânları kısıtlı olmasına rağmen enstitüyü çok kısa bir sürede faal bir kurum hâline getirmiştir.³⁰⁵ Eğitim ihtiyacına cevap veremeyen binadan ikinci yıl taşınmasına karar verilmiştir. Kızılay Sakarya Caddesi'nde Ersen apartmanında faaliyetlerine devam eden Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, burada da yaşanan bir takım olumsuzluklar sebebiyle Radyo Evi yanında bulunan bugünkü binasının bir bölümüne taşınmıştır. Olgunlaşma Enstitüsü yeni binanın sadece bir buçuk katını kullanmış, binanın üst katları Gazi Üniversitesi'nin yatakhaneleri olarak kullanılmıştır. Ancak atölyelerin büyüklüğü ve merkezi bir lokasyona taşınmak enstitü için avantaj sağlamıştır. 1962 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beşevler'deki yeni binasına taşınınca kullanılan bina tamamen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne devredilmiştir. Bina sorunu çözülen enstitü, özel olarak büyük yapılan atölyeleri, prova salonları, bekleme salonları, yemek atölyesi, özel misafir kabul salonu, ihtiyaç hâlinde yapılan toplantılar ve defile öncesi hazırlıklar için ayrılmış ferah alanları, okul önündeki park ve öğrencilerin hava alacağı arka bahçesiyle tam bir eğitim yerleşkesi hâline getirilmiştir.³⁰⁶

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün mevcut binası, 1927 yılında Maarif Vekâleti tarafından modern bir okul inşa edilmesi için danışman olarak yurtdışından davet edilen Avusturya kökenli İsviçreli mimar Ernst Egli tarafından yapılmıştır.³⁰⁷ 1930 yılında yapılan Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü binasına eklenerek tamamlanmış yapı; zemin kat dâhil dört katlı inşa edilmiştir.³⁰⁸ Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nde çıkan bir yangın neticesinde bir süre müstahşarlık tarafından da kullanılan bina, 1962 yılında tamamen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne devredilmiştir.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdürü 1975 yılına kadar kurumda yöneticilik vazifesini devam ettiren Şerife Uludağlı'dır. 1938-1952 yıllarında Ankara'da İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Kız Teknik Öğretmen Okulu'nda müdür yardımcısı olan Uludağlı, enstitüye kurucu müdür olarak 1958 yılında atanmış-

Enstitü binası

tır.³⁰⁹ Yöneticiliğin yanı sıra, öğretmen ve öğrencilerinin mesleki gelişimleri için büyük çaba sarf eden Şerife Uludağlı, bakanlık tarafından çıkarılan "Mesleki ve Teknik Öğretim" dergisindeki sanat öğretimi yazılarıyla birikimlerini paylaşmıştır.³¹⁰ Şerife Uludağlı'nın 1975 yılına kadar yaptığı müdürlük vazifesini Mualla Duran devralmıştır. Duran'ın kısa süren müdürlük görevinden sonra sırasıyla Şerife Atabay (1975-1978), Özcan Tüzün (1978-1984), Nihal Keçik (1984-1995), Güler Temel (1995-2000), Emine Kıracı (2001-2006), Ayşenur Usta (2006-2013), İlkay Aydın (2013-2014), Arif Şenel (2014-2016) enstitü müdürlüğü yapmıştır. Enstitüde 2016 yılından beri İlknur Koçbıyık müdürlük yapmaktadır.

Kurulduğu yıldan itibaren Ankara'da kız teknik öğretiminin ve modanın merkezi hâline gelen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, geleneksel Türk el sanatlarını araştıran, geliştiren, özenle koruyan, tasarımlarını el sanatlarının çizgilerine sadık kalıp çağdaş yorumlarla sunarak gelecek kuşaklara aktaran bir kurum olarak tanımlanmıştır. Kadınlara meslek kazandırmak, nitelikli kadın işgücü yaratmak, kadının toplumdaki sosyal statüsünü yükseltmek ana hedefleri doğrultusunda³¹¹ eğitim-öğretim faaliyetleri yapan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, iki yıllık olgunlaşma programını tamamlayan yetenekli ve istekli mezunlarına döner sermaye atölyelerinde ücret karşılığı çalışma imkânı sunmuştur.

Enstitüye ilk yıllarda Kız Enstitüleri ve Akşam Kız Sanat Okulları mezunları alınmış, daha sonra kız meslek liseleri ya da klasik liselerden mezun öğrenciler de kabul edilmiştir. Kız enstitüsü mezunları, icra edilen sanatlara aşina oldukları için kısa bir değerlendirmeden sonra atölyelere kabul edilmiş; klasik liselerden mezun olan öğrencilere ise bir buçuk aylık oryantasyon eğitimi yapılmıştır. Bu eğitimlerde temel mesleki bilgilerin uygulamalı şekilde edinimi sağlanarak öğrenciler donanım bakımından denk hale getirilmiştir.

³⁰³ Akbulut, a.g.e., s.59.

³⁰⁴ Akbulut, a.g.e., s.60.

³⁰⁵ Akbulut, a.g.e., s.61.

³⁰⁶ Akbulut, a.g.e., s.61-62.

³⁰⁷ Egli, Atatürk döneminde Türkiye'de kalmış, plan-proje ve öğretim faaliyetlerinde bulunmuş başarılı bir uzmandır. Ülkemizde 1936 yılına kadar süren danışmanlığı sırasında okul yapılarının program çalışmalarına katılmanın yanı sıra birçok eğitim yapısını da projelendirip inşa etmiştir. Ankara'da bulunan yapılardan; Müzik Muallim Mektebi (Devlet Konservatuarı), Mamak Belediyesi (1927-28), Erkek Ticaret Lisesi (1928-30), İsmet Paşa Kız Enstitüsü (Zübeyde Hanım Kız Teknik Okulu, 1930), Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Zootehni, Anatomi-Patoloji, Şarap ve Süt Enstitüleri ve Rektörlük Binası (1933), Mülkiye Mektebi (1935), Gazi Lisesi (1936) ve İstanbul Üniversitesi Botanik-Zooloji ve Anatomi-Patoloji Enstitüleri danışmanlık döneminin yapılarıdır. Geniş bilgi için bkz. Ernst A. Egli, *Genç Türkiye İnşa Edilirken*, İstanbul 2013.

³⁰⁸ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

³⁰⁹ Akın, a.g.t., s.56.

³¹⁰ *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.82, Aralık 1959.

³¹¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

1996 yılında yayınlanan yönetmelikle, bakanlıkça belirlenen bazı bölümlere en az lise veya meslek lisesi mezuniyeti şartı ile yetenek sınavında başarı sağlayan öğrenciler de kaydedilmiştir. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne bağlı olarak eğitim veren Kız Meslek Liselerinin açılması kararıyla enstitüde mesleki beceri dersleri verilmiş ve eğitim "Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği" çerçevesinde icra edilmiştir. Bu kapsamda Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde 1996-1997 öğretim yılında Kız Meslek Lisesi; 2001-2002 öğretim yılında Anadolu Kız Meslek Lisesi açılmıştır.³¹²

Enstitü öğretmen ve öğrencileri (AOE arşivi)

³¹² Akin, a.g.t., s.61.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü açıldığı 1958 yılında; üç biçki dikiş, birer fantezi ve renkli nakış atölyeleri ile Türk işi, sırma, moda, çiçek ve resim atölyelerinde 110 öğrenci ile öğretime başlamıştır. Çevrenin ihtiyacı nedeniyle okul bünyesinde dikiş, nakış, moda çiçek, resim ve yemek dallarında Akşam Sanat Okulu açılmıştır. Deneyimli kadrosu ve yetenekli öğrencileriyle ivedi şekilde faaliyetlerine başlayan enstitüde açılış münasebetiyle 24 Nisan 1959 tarihinde "şapka" defilesi yapılmıştır.³¹³

Enstitü modelleri (AOE arşivi)

Enstitü, 1962 yılında, dikiş, moda, çiçek, resim, çamaşır, fantezi nakış, beyaz nakış, Türk işi, sırma atölyeleri olmak üzere 13 alanda faaliyet göstermekteydi. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün en fazla rağbet gören bölümleri nakış ve giyimdi. Nakış bölümünde öğrenciler bilhassa Türk işlemlerinin tekniklerini, el sanatlarını özüne sadık kalarak işlemeyi ve modernize etmeyi öğrenmekteydi. Kurulmasıyla birlikte müşterilerin kıyafet siparişi için sıraya girdiği giyim atöly-

³¹³ Mesleki ve Teknik Öğretim, S.78, Ağustos 1959.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Enstitü modelleri (AOE arşivi)

yelerinde ise yılın her dönemi oldukça hareketli geçmekteydi. Sadece devlet protokolünün değil, tasarım kıyafet taşımak isteyen herkesin uğrak yeri olan giyim bölümlerinin çok ilginç müdavimleri bulunmaktaydı. Mesela bir müşteri, sene başında okulun açılmasıyla birlikte, o yıl neler diktirmek istiyorsa kumaşlarını ve aksesuarlarını bir valize doldurarak enstitüye getirmekteydi. Bütün bir yıl bir boyunca, hangi kıyafeti ne zaman giyeceği önceden belirlenmiş olan müşteriye kumaşların sırasına göre istediği modeller dikilmekte ve belirlenen tarihe yetiştirilmekteydi.³¹⁴

³¹⁴ Akbulut, a.g.e., s. 84.

Enstitü modelleri (AOE arşivi)

Nakış atölyesi (AOE arşivi)

Sipariş çalışması (AOE arşivi)

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün en yoğun dönemleri kuşkusuz defile hazırlıklarıydı. Bu yoğunluğun üstesinden atölyeler arasındaki işbölümüyle gelinmekteydi. Defilelerde, modeller ve nakış desenleri resim atölyelerinde hazırlanmakta; dikiş bölümü şefleri de modelleri seçerek kendi atölyelerinde kullanmaktaydı.³¹⁵ Defilelerde kıyafetlerin izleyiciler tarafından satın alınmak istenmesi de zaman zaman enstitüyü zorlamaktaydı. Zira defileler, birkaç kez ve farklı şehirlerde sunularak çok sayıda insana ulaştırılıyordu. Enstitüde uzun yıllar atölye şefi olarak çalışan Yümniye Akbulut, bu konuda yaşadığı bir zorluğu anılarında şöyle aktarır:

“Ankara Olgunlaşma'da hazırladığım kostümlerin bazılarını düşündükçe sanki bugün yaptırıyormuşum gibi mutlu oluyorum. Mesela Topkapı Sarayı'ndaki bir gelinlikten ilham alınarak hazırladığım tel kırma işi tül gelinlik gibi... Defilenin ilk günü, gelinlik meclis başkanının eşi tarafından çok beğenilmiş ve müstakbel gelinleri için alınmak istenmişti. Bu istek karşısında karar vermekte hayli zorlanmıştım. Gelinlik ilk kez Ankara'da defileye çıkmıştı ancak aile gelinliğin İstanbul, İzmir ve diğer illerdeki defilelerde tekrar giyilmesini arzu etmiyordu. Ben ise çok büyük bir itina ile, orijinaline sadık kalarak hazırladığım ve Ulu Önder Atatürk'ün çok yakın bir arkadaşının kızının gelinliğinde kullanılan gelin başı ile yapma beyaz bir gül ve mum çiçekleriyle dolu bir taçla süslediğim bu gelinliğin gerçekten daha çok kişi tarafından görülmesini istiyordum. Ancak başaramamıştım. O kadar çok istirahat edilmişti ki gelinlik, ikinci kez sadece tüm Ankara protokolünün hazır bulunduğu bir düğünde tekrar görülebilecekti. Büyük bir sevgi ve ısrarla şık bir davetiye gönderilerek düğüne davet edilmiştim. Ancak Şubat tatilinde yapılan düğüne ailemi ziyaret için Manisa'ya gittiğimden icabet edememişim. Galiba düğüne gidemeyişimin ikinci sebebi de o güzelliğin diğer illerde gösterilememesiydi.”

Türkiye'de teknolojik atılım ve yenilikler dönemi olan 1960'lı yıllarda makineleşen dünyanın şartlarına uyarak hazır giyim ihtiyacı karşısında enstitü bünyesinde 1960 yılında “Konfeksiyon atölyesi” kurulmuştur. İsviçreli bir uzmanın nezaretinde 90 öğrenciyle çalışmalara başlayan konfeksiyon atölyesinin başarıları öğrencilerin enstitüye ilgisini arttırmış, öğrenci sayısı kısa sürede 200'e çıkmıştır.

Geleneksel el sanatlarının, desen ve motiflerin estetik yaklaşımla yeniden yaratılması, üretimin endüstriyle birlikte yürütülmesi, geleneksellik ve modernizmin aynı çatı altında uyum içinde sürdürülmesini sağlamıştır.³¹⁶ Temel üretim atölyelerinin yanı sıra değişen teknolojiye ayak uyduran enstitüde, 1982 yılında makina nakışları bölümü açılmıştır. Aynı yıl ilk kez sanat seramiği atölyesi kurulmuş, 1984-1985 öğretim yılında ise seramik bölümü açılmıştır. 1984 yılında dokuma atölyesini kuran enstitüde 1986 yılında geleneksel el sanatlarının içinde yer alan taş bebek atölyesi kurulmuştur.

1991-1992 öğretim yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde Moda Tasarımı bölümü açılmıştır. Kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerden sadekârlığı canlandırmak, yeni bir meslek sahibi olmak isteyen ve konuya ilgi duyan kişilere eğitim verebilmek için 1995 yılında enstitüde takı tasarımı atölyesi kurularak üretime başlanmıştır.

³¹⁵ Akbulut, a.g.e., s. 101.

³¹⁶ Akin, a.g.t., s.86.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Enstitü bölümlerinden bazıları, 2000'li yıllardan itibaren yapılan güncellemelerle isim değişikliğine uğramış ya da farklı bölümlerin altında işleyişlerine devam etmiştir. 1997 yılında enstitüde Araştırma ile Tanıtım ve Pazarlama bölümleri açılmıştır. 2001 yılında Giyim Üretim Teknolojisi, Tasarım Teknolojisi Alanı-Grafik Dalı, Kuyumculuk Teknolojisi, El Sanatları ve Teknolojisi, Sanat ve Tasarım, Seramik ve Cam Teknolojisi, Ayakkabı Tasarım- Ayakkabı ve Saraciyeye, Yiyecek ve İçecek Hizmetleri, Moda Tasarım bölümleriyle 12 dalda eğitimler devam etmiştir. 2008-2009 öğretim yılında Grafik ve Giyim dallarında eğitim veren Anadolu Kız Meslek Lisesi kapanmıştır. 2016 yılında dekoratif cam atölyesi açılmış, 2017 yılında da eğitim öğretime başlanmıştır.

2014-2015 öğretim yılından itibaren Enstitü, 2 bölüm, 8 alan ve 6 dal programı ve 19 atölye ile şu başlıklarda faaliyet göstermektedir: El Sanatları Teknolojisi, Giyim Üretimi Teknolojisi, Sanat ve Tasarım Alanı, Seramik ve Cam Teknolojisi, Radyo ve TV Alanı, Grafik ve Fotoğraf Alanı, Kuyumculuk Teknolojisi, Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı.

Enstitünün yetişkin eğitimi alanında verilen beceri geliştirme kursları ise şunlardır: Artistik Çizim ve Drapaj, Misinalı ve Tel Çivi ile Takı Yapımı, Mine Teknikleri, Takı Çizimi ve Üretimi, Kadın Üst Giysileri Dikimi, Pastacı Çırağı, Kırkyama, Tel Kırma, Yağlı Boya Resim, Tezhip, Kadın Giysileri Kalıp Hazırlama, Nevresim Takımları Dikimi, Seramik Biçimlendiricisi, Sanatsal Mozaik, Fotoğraf Çekimi, Stilist Eğitimi, Kat'ı, Hijyen Eğitimi, Bilgisayarlı Kalıp Hazırlama, Yapma Çiçek Yapımı, Çini, Baskı Teknikleri, Bilgisayar Destekli Reklam ve Tasarım, Grafikerlik, Grafik Desen Çizimi Kursu, Minyatür, 3 Boyutlu Nesne Modelleme, Kısa Film Yapımı, Hamur Bebek Yapma, Kitre Bebek Yapma, Bilgisayarda Desen Kursu.

2 Nisan 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Kurumlara Ait Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği"ne göre, 1994 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından enstitüye Şerife Uludağlı'nın isminin verilmesi karara bağlanmıştır. 07.11.2002 tarihinde okulun adı "KTÖ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü ve Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesi" şeklinde değişmiştir. Enstitü tabelası, resmi internet sitesi ve etkinliklerde "Ankara Olgunlaşma Enstitüsü" olarak anılmaya devam eden enstitünün adı, 06.12.2006 tarihli resmi yazıyla yeniden "Ankara Olgunlaşma Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir.

Konfeksiyon atölyesi (AOE arşivi)

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Misafirler

Avrupa'da eğitim almış hocaların atölyelerin kurulmasına öncülük etmesi, dünya modasının takip edilmesi, geleneksel giyim kültürü ve el sanatlarının yeni tasarımlarda temsil edilmesi Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nü, Türk modasının oluşmasında ve şekillenmesinde etkili bir kurum haline getirmiştir. Ülkedeki üst düzey yönetici ve bürokrat eşleri başta olmak üzere, sanat camiasından pek çok kişinin ve yabancı ülkelerden yönetici eşlerinin sipariş verdiği bir moda merkezi hâline gelen enstitüden giyinme geleneği, Mevhibe İnönü ile başlayarak tüm devlet başkanlarının eşlerine aktarılmıştır. Modern ve geleneksel kültürün izlerinin bir arada bulunduğu ender mekânlardan olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, resmi konukların da ağırlandığı kurumların başında yer almıştır.

Türkiye'nin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü başta olmak üzere Berrin Menderes, Reşide Bayar, Melahat Gürsel, Emel Korutürk, Semra Özal, Nazmiye Demirel, Hayrunnisa Gül enstitüyü ziyaret etmiştir. İran İmparatoriçesi Farah Diba, İngiltere Kraliçesi Elizabeth, İran Şahı Rıza Pehlevi'nin eşi Prenses Süreyya, Çin Cumhurbaşkanı Li Şiannian'ın eşi Li Mey³¹⁷ gibi önemli isimlere enstitü salonlarında sergi ve defileler yapılmış, elbiseler dikilmiştir.

1960'lı yılların sonu ile 1970'li yılların başını Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün "altın yılları" olarak ifade eden atölye şefi Yümniye Akbulut, ünlü sinema yıldızı Sophia Loren'in enstitüye gelişini şöyle anlatır:³¹⁸

"Bir gün çok ilginç, bizi çok mutlu eden bir misafir grubunun geleceğini haber almıştık. Hazırlıklarımızı gerçekleştirmiştik. Misafirlerimize şeref salonumuzda görkemli bir defile sunacaktık. Olgunlaşma, her gelen konuğa aynı itinayı göstermesine rağmen bu kez diğerlerinden daha heyecanlıydı. Misafirlerimiz İtalyan sinemasının yüz akı Sophia Loren ile eşi ünlü yönetmen Carlo Ponti'ydı. Hepimizde onları bu kadar yakından göreceğimize sevince ile heyecan birbirine karışmıştı. Sophia Loren çok sevilen bir oyuncu olmasının yanında diğer yönlerini de bize kısa sürede hissettirmişti. O kadar mütevazı o kadar doğaldı ki her hareketiyle ve konuşmasıyla bizi kendine hayran bırakmıştı... Eşi ve kendisi, Türk el sanatı nakışlara ve giysilere hayran kalmışlardı. Hayranlıkları sadece nakış ve giysilere değildi, mankenlerimiz de ünlü çiftin dikkatini çekmişti. Onlarla hatıra fotoğrafı çektiren Carlo Ponti, mankenlerimizin birine oyunculuk teklifinde bulunmuştu. Yıllar sonra 1974-1975 yılları arasında Paris'te bulunduğum dönemde yanımda götürdüğüm çalışmaların arasında Sophia Loren'le çekilmiş fotoğraf da vardı. Çalışmalarımı inceleyen kolej görevlileri, Sophia Loren'i görünce şaşkınlıklarını gizleyemediler. Benim görev yaptığım okulun ne denli önemli ve aranan bir okul olduğu onlar tarafından da kabul edilmişti."

Emel Korutürk'ün enstitü ziyareti (AOE arşivi)

Enstitünün unutulmayan misafirlerinden biri de dönemin medyatik ismi, İran imparatoriçesi Farah Diba'dır. Ankara'da genç kızların yoğun ilgi gösterdiği Diba için Olgunlaşma Enstitüsü'nde bir program hazırlanmıştır. Türk el işlerinin gösterilmesinin ardından Türk motiflerinin hâkim olduğu kumaşlardan yapılan elbiselerle milli kıyafetlerin sunumunu oldukça beğenen prenses "nefis" yorumuyla her elbiseyi ayrı ayrı incelemiştir. Diba'yı enstitüde Mevhibe İnönü ve Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın eşi Atıf Sunay ağırlamış, prensese gümüş ve altın simlerle işlenen büyük bir masa örtüsü hediye etmişlerdir.³¹⁹

1963 yılında, Japon imparatorunun kardeşi Prens Mikasa ve eşi Prenses Mikasa da Türk hükümetinin davetlisi olarak geldiklerinde Ankara Olgunlaşma Enstitüsü ziyareti de programa eklenmiştir. Prenses Mikasa'nın ziyaretinde, enstitü atölyeleri gezilmiş, yapılan işler hakkında bilgiler verilmiştir. Mikasa enstitüden ayrılırken memnuniyetini dile getirmiş, alkışlar eşliğinde uğurlanmıştır.³²⁰

³¹⁷ "Bayan Li, Pekin'den Türkçe Bilen Tercüman Getirdi", *Milliyet*, 15 Mart 1984.

³¹⁸ Akbulut, a.g.e., s. 76.

³¹⁹ "Farah Diba Kadınların Hücumuna Uğradı", *Milliyet*, 18 Haziran 1967.

³²⁰ *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.125, Temmuz 1963.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Türk Modası, Moda'nın Başkenti Paris'te

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, kurulduğu yıldan itibaren İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü ile beraber hem bir Türk modasının yaratılmasına öncülük etmiş hem de bu modanın dünyada tanıtılmasına katkı sağlamıştır. 1968 yılında Türkiye'nin Paris'teki yeni Turizm Bürosu'nun açılışı da Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün mankenleriyle yapılmıştır. Paris'in en geniş ve en kalabalık caddesi Champs Elysées üzerindeki modern bir binada yer alan Türkiye Turizm Bürosu'nun açılışı münasebetiyle düzenlenen defilede, Türk motifleri ile bezeli modern kıyafetler takdim edilmiştir. "Hayat" mecmuasında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın faaliyeti şu şekilde yer almıştır:³²¹

"Turizm ve Tanıtma Bakanlığı müsteşarı Münici Giz'in konuşması ile açılan törende, Fransa'nın birçok tanınmış siması hazır bulunuyordu. Törenin bel kemiğini teşkil eden Olgunlaşma Enstitüsü defilesini, ünlü televizyon spikeri Leon Zitronne, zarif esprileri ile takdim etti. Doğrusu Zitronne gibi bir şahsiyetin defileyi takdimi, küçümsenmeyecek bir olaydı. Başta Lale Belkis olmak üzere Olgunlaşma Enstitüsü'nün seçkin mankenleri, her biri ayrı bir sanat eseri olan gece kıyafetleri, kokteyl elbiseleri ve gündelik kıyafetleri teşhir ettiler. Hepsisi de orijinallikleri ve zarafetleri ile dikkatleri çektiler."

Anadolu'nun eski çini desenlerinden örnekler taşıyan bu kreasyonlardan bilhassa 'Dolmabahçe', 'Anadolu Türküsü', 'Hürrem Sultan' ve 'Fatih'in Gözdesi' adlı kostümlerin Parisli modacılar ve zarif hanımlar tarafından çok beğenildiğini aktaran haberde kıyafetlerin adlarının da cazibeyi artıran bir unsur olduğu da ilave edilmiştir. Söz konusu programa sadece modacılar değil, Fransa'nın en büyük gazete ve dergilerinin yazarları ve televizyon muhabirleri de katılmıştır. Özellikle basının her aşamasını takip ettiği tören ve defile, Fransız televizyonlarında yayınlanarak ülke çapında Türkiye'nin tanıtımı yapılmıştır.

Olgunlaşma Enstitüsü Ankara Gemisi'nde

Türkiye Cumhuriyeti'nin tanıtımı için Türkiye Turizm Kurumu tarafından Tarsus gemisi seyyar sergisiyle elde edilen büyük başarının ardından 1960'larda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti de Ankara gemisiyle benzer bir organizasyonlar yapmıştır.

Ankara gemisinin 20 Haziran 1965-11 Temmuz 1965 tarihleri arasındaki ilk programında Olgunlaşma Enstitülerinin koleksiyonlarının tanıtımı yapılmıştır. Sergi ve defile gemisi olarak donatılan Ankara gemisi ilk seyahatini Akdeniz limanlarına yapmıştır. Oldukça büyük beğeni toplayan geminin olgunlaşma defileleri sonraki yıllarda da tekrarlanmıştır. 1966, 1967 ve 1968 yıllarında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin düzenlediği gemi seyahatlerinde Türk kıyafetleri Afrika ve Avrupa limanlarında binlerce kişiye tanıtılmıştır.

Hükümetin katkılarıyla düzenlenen sergi gemisinde, İstanbul ve Ankara Olgunlaşma Enstitülerinin defilelerinin yanı sıra bir mehteran takımı ve ODTÜ Folklor Ekibi de yer almıştır. İstanbul'dan demir alan Ankara gemisi, İzmir'de-

Paris defilesi (AOE arşivi)

ki yolcularını da alarak Akdeniz'e açılmıştır. Gemi; Tunus, Cezayir, Barcelona, Nice, Monte Carlo, Cannes, Napoli, Roma, Cenova, Pire, Atina gibi Avrupa limanlarını ziyaretinde büyük bir heyecanla karşılanmıştır.

Ankara gemisi, seyahatin ilk durağı olan Tunus'a ulaştığında önce kokteyl partisi verilmiş, ardından folklor ve mehteran grubunun performansı izlenmiştir. Türk el sanatlarından oluşan sergi alanının gezilmesinden sonra defile sunumu yapılmıştır. Beklenenden daha büyük bir kalabalık ve ilgiyle karşılanan defileyi izleyenlerin arasında dönemin Tunus Cumhurbaşkanı Habip Burgiba'nın gelini de bulunmuş hatta bazı kıyafetleri satın almak istediğini bildirmiştir.³²²

³²¹ "Türk Modası, Moda Başkent'i Paris'i Fethetti", *Hayat*, 30.05.1968, s.8-9.

³²² Akbulut, a.g.e., s.79.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Cumhuriyet'in 50. Yılı Defilesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yılı olan 1973'te tüm ülkede kutlamalar ve etkinlikler yapılmıştır. Bunlardan biri de Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nden istenen defiledir. Bir yıl öncesinden başlanan hazırlıklarda enstitü öğretmeninden atölye şefine ve müdürüne kadar tüm çalışanlar bir araya gelerek defilenin konsepti üzerine toplantılar düzenlemiştir. Atölye şeflerinin toplantılar dışında kendi atölyelerinde oluşturdukları kıyafet fikirleri mülajlandıktan sonra kumaş numuneleriyle enstitü müdürünün başkanlığındaki toplantıda sunulmuş ve konseptte karar verilmiştir. 70'i aşan giysiyle tamamlanan koleksiyonun hazırlık aşamasını Yümiye Akbulut anılarında şöyle anlatır: "Atölyelerde hem defile hazırlıkları hem de müşteri işleri birlikte yürütülmeye çalışılıyordu. Bu arada siparişlerini alamadığımız bazı müşterilerin serzenişleriyle de karşılaşılırdık. Ama birinci planda 50. yıl defilesi vardı. Okulların tatilini de düşündüğümde uykularım kaçırıyordu. Tatil bitimiyle birlikte kıyafetlerimizin bir kısmı ayağa kalkmış vaziyetteydi.³²³ Dinlenmeden yemek, çay saatleri atlanarak geçen günler bizi Ekim ayı başına getirmişti. Resim ve Nakış atölyeleri ile kendi atölyemiz arasında mekik dokuyorduk. Nakışı biten giysinin atölyeye alınarak şapkasının, aksesuarlarının hazırlanması çalışmanın odak noktasını oluşturuyordu..."³²⁴

50. yıl defilesi yapılmadan bir gün önce Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde kostümlerin basına sunulduğu bir defile organize edilmiştir. Sunuculuğunu Halit Kıvanç'ın yaptığı 50.Yıl Defilesi Büyük Ankara Otel'i'nde 1000 kişilik davetliyle protokole ve kordiplomatiğe sunulmuştur. Cumhuriyetin serüveni ni ve Türk kadınının sanat zevkini temsil eden defile Ankara'dan sonra İzmir, İstanbul, Adana, Mersin ve Hatay'da da halkla buluşturulmuştur. Defilenin en beğenilen kostümü olan "Atatürk'e Şükran" adlı kostümse okulun ihtiyacından dolayı Adana'da bir iş adamına 12.000 TL'ye satılmıştır.³²⁵

"Ankara Palas"ta Olgunlaşma Enstitüsü

Ankara Palas, Türk modernleşmesinin en önemli mekânlarından biridir. Yeni Türkiye'nin başkenti olan Ankara için otel ihtiyacının karşılanması amacıyla tasarlanan bina, hem çağdaş bir otel standardını karşılamış hem de kutlama, balo, defile ve resepsiyonların tertip edildiği bir mekân olarak kullanılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında hem otel hem de mebusan kulübü olarak kullanılması düşünülen bina erken Cumhuriyet dönemi mimari kimliğinin oluşmasını sağlayan ünlü mimar Vedat Tek'e 1924 yılında ısmarlanmıştır. Yapımına 1924 yılında başlanan bina mimar Kemalettin Bey tarafından tamamlanmıştır.³²⁶ Uzun süre Dışişleri Bakanlığı bünyesinde olan yapı, bugün Cumhurbaşkanlığı Millî Saraylar İdaresi'ne bağlı olarak hizmet vermektedir. Yabancı konukların

ağırlandığı, cumhuriyet balolarının düzenlendiği Türkiye Cumhuriyeti'nin hafıza mekânlarından biri olan Ankara Palas, özel günlerdeki organizasyonlarında modern Türk kadınının da temsil edildiği yer olması bakımından ayrıca önemlidir. Hanımefendilerin birbirinden şık kostümlerle katıldığı gecelerde, kıyafetlerin çoğu İsmet Paşa Kız Enstitüsü atölyelerine yaptırılmaktaydı. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü kurulduktan sonra Ankara Palas, kapılarını enstitünün defilelerine de açmıştır. Olgunlaşma Enstitüsü, başkentin en önemli cemiyet merkezi olan Ankara Palas'ta 1959 yılından itibaren defileler tertip etmiştir.³²⁷ Kimi zaman enstitü öğretmenleri, kimi zaman da öğrencilerin yılsonu defilelerinin düzenlendiği bu mekânda olgunlaşma defileleri Ankara protokolü ve halkı için daima merakla beklenmiş, sunulan kostüm ve aksesuarlar Ankaralıların giyim tarzını şekillendirmiştir.³²⁸

Ankara Palas'ta enstitünün yabancı misyon şeflerinin eşleri şerefine organize ettiği defileler her zaman büyük beğeni toplamıştır. "Olgunlaşma Başarılı Bir Defile Daha Verdi" başlığıyla gazeteye yansıyan haberde şu ifadeler yer almaktadır: "Türk hanımlarını yetiştiren, giyime yenilikler getiren Olgunlaşma Enstitüsü'nün defilesi... Yabancı elçiler kadar siyasetimizin evleri de bomboş bu saatlerde... Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in eşi, tam ortada bir koltukta oturuyor... Biraz ileride Nazmiye Demirel... En çok ilgi çeken de lame şapkası ve bakanların hanımları: Erdem, Topaloğlu, Kürşat, Dinçer, Turgut, Zeren... Türkçeden başka İngilizce, Fransızca, Japonca, Çince de konuşuluyor. Siyasetimizin hanımlarıyla sefirlere her fırsatta sohbet ediyor, elbiseler hakkında birbirlerinin fikrini soruyorlar. Mankenler Ülker Sanan, Ülkü Dormen, Suna Coker solana girip çıktıkça flaşlar yanıp sönüyor durmadan. 72 model, 72 çeşit elbise... 72 çeşit güzellik... 72 de şu kadar el emeği göz nuru. Kül Kedisi, Ahenk, Dalgalar, Çöpçatan, Marmara, Gözdem, Bulut, Hind Güzeli en çok ilgi gören elbiseler..."

1959 yılından 1975 yılına kadar Ankara Palas'ta çok sayıda programda kıyafetleri sunulan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, 2008 yılındaki 50. Yıl Defilesini de aynı mekânda yapmıştır. 19 Aralık 2008 tarihinde Ankara Palas'ta gerçekleştirilen görkemli defilede enstitünün birbirinden özel koleksiyonlarından ve Atatürk kıyafetlerinden oluşan bir seçki sunulmuştur. Olgunlaşma Enstitüsünden yetişen ilk millî manken Lale Belkıs ve enstitülerin kurumsal takdimcisi olan spiker Halit Kıvanç'ın da katıldığı geceye çok sayıda bürokrat ve yabancı davetliler de eşlik etmiştir.

Ankara Palas'ın belleğinde renkli anılar bırakan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, 2007 yılında Suriyeli kursiyerlerin mezuniyet törenini, 10 Kasım 2013 tarihinde 'Atatürk Giysileri' ve son olarak 10 Mart 2017 tarihinde 'Anadolu'dan Esinliler' adlı koleksiyonunu sunmuştur.³²⁹

³²³ "Ayağa kalkmak" deyimini kıyafetin prova edilecek kadar tamamlandığını ifade etmektedir (Y.N.).

³²⁴ Akbulut, a.g.e., s.101-102.

³²⁵ Akbulut, a.g.e., s.104-105.

³²⁶ 1927 yılının sonlarına doğru hizmete girdiği düşünülen Ankara Palas oteli, bir şirket tarafından Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden kiralanarak 1969 yılına kadar otel olarak hizmet vermiştir. Dönem dönem farklı kurumların kullanımına tahsis edilen ve çeşitli tadilatlar gören otel binası, 1982 yılında Dışişleri Bakanlığı tarafından restore edilerek 29 Ekim 1983 tarihinde "Ankara Palas Devlet Konukevi" adıyla hizmete açılmıştır. <http://www.mfa.gov.tr/ankara-palasi-in-tarihcesi.tr.mfa> Erişim tarihi: 03.04.2019.

³²⁷ Mesleki ve Teknik Öğretim, S.81, Kasım 1959.

³²⁸ "Ankara Olgunlaşma Defilesi", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.101, Temmuz 1961, s.25-29.

³²⁹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Ankara Palas'ta defile (AOE arşivi)

Araştırma Faaliyetleri ve Arşiv

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Türk el sanatlarını aslına uygun şekilde yaşatmak amacıyla araştırma faaliyetleri de gerçekleştirmiştir. Olgunlaşma Enstitülerinde "araştırma" biriminin kurulmasından önce, büyük bir öngörü ile hareket eden enstitüde küçük araştırma ekipleri yıllık çalışma planlarına uygun olarak farklı yörelere geziler düzenlemiştir. Bu geziler araştırma ve derleme çalışmaları şeklinde olup el sanatları, yöresel giyim, aksesuar ve geleneksel el sanatları hakkında sağlıklı bir arşivin yapılmasına katkı sağlamıştır. Enstitüdeki en eski alan çalışması 1976 yılında gerçekleştirilmiştir. Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne (HAGEM) bağlı folklor araştırmacılarının yanında Olgunlaşma Enstitüsü'nden bir uzmanın da talep edilmesi neticesinde gerçekleşen bu derleme faaliyetleri 1979 yılına kadar devam etmiştir.³³⁰ Araştırma gezilerinde giyim ürünleri, halı/kilim desenleri fotoğraflanmış, ziyaret edilen illerde müze ve diğer kurumlardaki eserler incelenerek motiflerin örnekleri çıkarılıp dosyalanmıştır.

Geleneksel Türk el sanatlarını asıllarına uygun biçimde günümüze aktaran Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, tüm birikiminin sağlıklı bir şekilde gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla bir arşiv düzenlemiştir. Bu arşivde el sanatlarının ve etnografik eserlerin özellikleri, yaşı ve yöresine dair ayrıntılı veriler bulunmaktadır. Özellikle gazete kupürleri, yazılı ve görsel medya organlarındaki enstitü haberleri büyük bir titizlikle muhafaza edilmektedir. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün fotoğraf koleksiyonu ise modanın seyrini takip etmek için eşsiz bir kaynak niteliğindedir. Enstitünün ilk yıllarına ait defileler, modeller, törenler, önemli konukların fotoğrafları gibi kurum hafızasını oluşturan faaliyetlere dair bu fotoğraf koleksiyonu enstitülerin çalışma prensibini gösteren belgesel kayıtlardır. Olgunlaşma Enstitüsü'nün aldığı ödüller, etkinliklere ait kitapçıklar, enstitü yayınları, davetiyeler, broşürler de enstitü arşivini zenginleştiren diğer materyallerdir.³³¹

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından araştırma esasına dayanan bilgiler ışığında, özgün tarzlarda yorumlanan ve üretilen ürünler, sergi ve sunumdan sonra ilgi durumuna göre müzede teşhir, arşivde muhafaza veya satış ofisinde değerlendirilmek gibi kategorilere ayrılmaktadır.

Müze

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde Atatürk'ün doğumunun 100. yılı münasebetiyle Öğretmenler Günü'ne rastlayan 24 Kasım 1981'de dönemin cumhurbaşkanı Kenan Evren'in katılımıyla "100.Yıl Kız Teknik Öğretim Müzesi" açılmıştır.

1105 etnografik eserin sergilendiği müzede geç Osmanlı dönemine ait Türk kültürünü yansıtan giysiler, el nakışı örtüler, peşkir, yağlık, oya, çevre, çorap, kumaş örnekleri, ahşap, bakır, gümüş ve camdan oluşan zengin bir koleksiyon bulunmaktadır.

³³⁰ Gürçayır, a.g.t., s.170.

³³¹ Gürçayır, a.g.t., s.171.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Müzenin ana envanter kaynağı, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü koleksiyonudur. İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü tarafından eserlerin daha sağlıklı korunması talebinin bakanlığa bildirilmesinden sonra Ankara'ya taşınan eserler Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne devredilmiştir. Ankara Etnografya Müzesi'ne bağlı olan enstitü müzesi, envanter sayısını bağış, satın alma vb. yollarla zenginleştirmiştir.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü 100. Yıl Müzesi üç bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde, gümüş takılar ve günlük kullanım eşyaları, ikinci bölümde, Atatürk'ün fotoğrafları ve sözlerinden oluşan Atatürk köşesi, üçüncü bölümde ise giysi ve nakış ağırlıklı etnografik eserler bulunmaktadır. Randevu almak kaydıyla herkese ücretsiz olarak açılan müze, ziyaretçiler ve araştırmacılar için Türk kültürüne ait zengin bir kaynak olarak hizmet vermektedir.

Enstitü müzesinden Kuran-ı Kerim kabı

Enstitü müzesinden örtü

Enstitü müzesinden nakış örtü

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Satış Ofisi ve Marka Tescil Belgesi

Ankara olgunlaşma Enstitüsü, atölyelerde üretilen geleneksel el sanatlarının ürünlerinin teşhir ve satışı yapıldığının yapıldığı bir satış merkezine sahiptir. Türk Patent Enstitüsü tarafından, talep eden kurumlara verilen marka tescil belgesi, tüketim amacıyla piyasaya sürülen ürünlerin yoğun bir hızla arttığı günümüzde her ürüne ait bir kimliğin oluşması ihtiyacından doğmuştur. Ürünü benzerlerinden ayırmak ve kullanıcıya ürünün değerini göstermek amacıyla birçok kurumun uyguladığı bu belgelendirme işlemi Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından da hayata geçirilmiştir. Enstitü atölyelerinde çeşitli kurum ve müşterilerin taleplerini karşılamak üzere yapılan sipariş çalışmaları ya da enstitü satış ünitesinde satılmak üzere hazırlanan ürünler 2003 yılında "Marka Tescil Belgesi"yle tescillenmiştir. 2013 yılında marka tescili 10 yıl daha uzatılarak enstitüye ait her orijinal ürünün, marka tescil belgesiyle alıcılara buluşması sağlanmıştır.

Proje ve Koleksiyonlar

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nce başlatılan projelerin ilk uygulayıcılarından biri olmuştur. Enstitüdeki pilot uygulamalardan alınan sonuçlar, projelerin tüm Olgunlaşma Enstitülerinde yaygınlaştırılmasını sağlamıştır. 1990 yılındaki Üreten Kadın Projesi de bunlardan biridir. Ev kadınlarını üretime kazandırma ve istihdam yaratma çabasının ürünü olan proje ile enstitü, malzemelerini tedarik ettiği ürünleri bölgede çalışmayan ya da ek gelire ihtiyaç duyan ev kadınları vasıtasıyla yaptırarak istihdama katkı sağlamıştır.

2009 yılının Temmuz ayında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde başlayarak diğer Olgunlaşma Enstitülerini de kapsayıp uzun soluklu bir projeye dönüşen "Türkiye'nin Bebeği Elif Bebek" projesinde de enstitü aktif rol üstlenmiştir. 10 kişinin çalıştığı üretim atölyesinde ilk prototipler yapılmıştır. Proje kapsamında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından Türkiye genelindeki Olgunlaşma Enstitüsü öğretmenlerine kitre bebek yapım kursu verilmiştir.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, 2010 yılında Mesleki Eğitim Sektöründe Girişimcilik İklimi Geliştirme Projesi/Developing an Entrepreneurial Climate in VET Sector /ENTREVET) kapsamında iki adet şirket de kurmuştur. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ndeki Grafik Tasarım, Moda Tasarımı ve Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı öğrencileriyle yapılan projede "TİSEM Tasarım Şirketi" ve "Kibele Tasarım Şirketi" adındaki iki şirket enstitü tarihinde yer alan önemli girişimcilik uygulamalarıdır. Almanya, Türkiye, Litvanya ve Slovenya olmak üzere 4 ortakla icra edilen projede, sosyal ortaklık şemsiyesi altında, meslek okulları için bir etiket oluşturularak işletmelerle okullar arasında yakın bir işbirliği kurulması hedeflenmiştir.³³² Öğrencilerin de eğitim dönemlerinde hizmet satışları yaptığı şirketlerde, devamlılık sağlanamamıştır.

Olgunlaşma Enstitülerinde "Araştırma Bölümü'nün kurulmasından sonra Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, koleksiyonlarını akademik altyapı ile desteklemeye başlamıştır. Emine Kıracı'nın müdürlüğü döneminde başlayan "temalı projeler" enstitünün koleksiyonlarını sadece tasarım ve üretim kalitesi olarak değil bilimsel altyapısıyla da pekiştirmiştir. Enstitüde her yıl belirlenen "tema" çerçevesinde bölgenin ya da ülkenin gündeminde olan bir konu çalışma alanına girebildiği gibi UNESCO yılları, unutulmuş ya da tarihsel değer taşıyan bir konu da kapsama alınmıştır. Emine Kıracı, "Standard" dergisine verdiği röportajda araştırma bölümünün çalışma sistemini şu şekilde anlatmaktadır:

"Biz her yıl Haziran ayında bir sonraki eğitim öğretim yılına okulumuzun hangi temayla gideceğini saptarız. Bütün bölümlere bir tema vermemiz gerekiyor. Araştırma şefliğimiz bunun hazırlığını yapar, her eğitim yılının Haziran ayında da bunun sunumunu yapar. Bütün atölye ve bölüm şeflerini çağırır ve yeni dönemin temasını bildirir... Haziran ayında sunum yapıldıktan sonra Eylül ayında okullar açıldığında bütün bölümler bunu alır, bir dosya hazırlar. Eylül'deki çalışmalarda kararlarını, zümrelerle Araştırma Bölümü'nün verdiği kararları öğretmenlere duyururlar. Öğretmenler de programlarına, hatta ünitelerine bile alırlar. Bunun öğrencilere kadar yansması gerekir. Bölümler tarafından tarihsel kaynaklar da kullanılarak hassasiyetle bir sene boyunca yapılan araştırmalar birleştirilir, sunumlar yapılır, eksikler giderilir. Böyle yavaş yavaş bazı çizimler, bazı tasarımlar çıkar. Bunlar komisyonlar tarafından incelenir... Sonra bu bilgiler ve hazırlıklar sonucunda koleksiyon yapılacaksa koleksiyon dikimi başlar. Seramikte çalışılacak ürünler, takıda çalışılacak ürünler, grafik ne yapacak... Her bölüm kendine düşeni alır yeni öğretim yılında hızla bu çalışmalar başlar. O çalışmalar ne zaman sonuçlanacaksa o tarihe göre koleksiyon tamamlanır."³³³

Bu kapsamda enstitü 2001 yılında "Kültürlerin Hamisi Fatih", 2003 yılında "Ankara Tavşanı Yünü" ve "Ankara Tiftik Keçisi ve Sof Kumaş", 2004 yılında "Çevre ve İğne Oyası" ve "Beşi Bir Yerde" projelerini hazırlamıştır. 2005 yılında "Ankara/Nallıhan İpek İğne Oyaları", "Anadolu Selçuklu Medeniyeti ve Mevlana (Anadolu Evrensel Hoşgörünün Yurdu) ve "Renk Renk Anadolu", 2007 yılında ise "Anadolu Çiçekleri" kurumda yapılan tema çalışmalarından bazılarıdır.

³³² M.Yahya Efe, "Olgunlaşma'dan Örnek Proje", *Anayurt*, 21.01.2010. <http://www.anayurtgazetesi.com/haber/Olgunlasmadan-ornek-proje/279383> Erişim tarihi: 07.04.2019.

³³³ "Türk Tarih ve Kültürünü Modaya Yansıtan Kurum Olgunlaşma Enstitüsü", *Standard*, C.45, S.532, Ankara 2006, s.38-39.

Enstitü koleksiyonu

İstanbul'un fethinin 550. yılına denk gelen yıl çalışılan 'Kültürlerin Hamisi Fatih' projesi, İstanbul'un fethinin kültürel sonuçları üzerinde duran bir proje olarak tanımlanmaktadır. 2003 yılında çalışılan projede, Fatih Sultan Mehmet'in evrensel kişiliği, hoşgörüsü ve Osmanlı Devleti'nin birlikte yaşama kültürü kostümlerle temsil edilmeye çalışılmıştır. Koleksiyonda yer alan giysiler, arşiv taraması ve Osmanlı saraylarındaki incelemeler neticesinde oluşturulmuştur. Koleksiyon tamamen el emeği ile geleneksel Türk süsleme sanatları kullanılarak hazırlanmış; öğretmen, öğrenci, usta öğretici ve teknisyenlerin katkılarıyla tamamlanmıştır. Proje "Kaftanlar" başlıklı bir katalogla arşivlenmiştir.³³⁴ İlk sunumu Aya İrini Müzesi'nde yapılan Fatih koleksiyonu,³³⁵ Japonya, Amerika, Mısır, Cezayir, Suriye, Singapur, Romanya gibi ülkelerde de büyük beğeni toplamıştır. Enstitünün Japonya'da Osmanlı defilesi yapacağını duyan Türk öğrenciler defileden sonra Emine Kırac'ın yanına giderek "Japonların kimonosunu görünce bizim niye böyle bir giysimiz yok diye üzülyorduk; meğer bizim ne güzel elbiselerimiz varmış. Bizi o kadar mutlu ettiniz ki anlatamayız. Artık gururla geyeceğiz" diyerek heyecanlarını paylaşmışlardır.³³⁶

Yabancı basında enstitü

Türk geçmişindeki zarafet ve özgünlüğün tanıtılmasında önemli bir vazifeyi yerine getiren Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, yitirilen Türk kumaşlarının da peşine düşerek kendi misyonunu genişletmiştir. 'Ankara Tavşanı Yünü' ve 'Sof Kumaş' projeleri bu anlamda Türkiye çapında girişimler olarak tanımlanabi-

³³⁴ Gürçayır, a.g.t., s.155.

³³⁵ "Aya İrini' de Fatih Defilesi", *İatan*, 31 Mayıs 2003.

³³⁶ "Türk Tarih ve Kültürünü Modaya Yansıtan Kurum Olgunlaşma Enstitüsü", *Standard*, s.36.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Enstitünün, Ankara tavşanı yünü üretimine yönelik Altındağ Kaymakamlığı ile başlattığı "Ankara Tavşanı Yünü" projesi, bu yönde yapılan çalışmalara bütünlük kazandırıp ev hanımlarını sürece dâhil ederek Altındağ'da üretim ve istihdama katkı oluşturmayı hedeflemiştir. Büyük bir heyecanla başlayan projede bir grup kadın, tavşan yünü eğirmeciliği konusunda eğitilmiştir.³³⁷ Enstitü 2003 yılında "Ankara Tiftik Keçisi ve Sof Kumaş Üretme" projelerini başlatarak Ankara ile özdeşleşen sof kumaşı hakkında araştırmalar yapmıştır.³³⁸

2004 yılında başlanan "Çevre ve İğne Oyları" projesiyle antika çevrelerin replika çalışmaları yapılmıştır. Renkli Nakış atölyesinin çok sayıda "çevre"yi renk ve desenleriyle yorumlamadan bire bir çalışması neticesinde oluşan koleksiyon, satış ofisinde ilgililere sunulmuştur.³³⁹

2004-2005 yılında gerçekleştirilen bir diğer proje de Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in eşi Semra Sezer'in katkılarıyla hayat bulan "Beşi Bir Yerde" projesidir. "Ulusal Eğitime Destek Kampanyası" kapsamında toplumda okuma-yazma bilmeyenlere bu beceriyi kazandırmak ve yetişkin eğitiminde kişisel gelişimi arttırmak amacıyla Özlem Süer'in tasarladığı Anadolu'nun yedi bölgesine ait motiflerin olduğu 300 parçadan oluşan 32 adet kostüm "Düğün" konseptiyle sunulmuştur.³⁴⁰

Geçmişle bugün arasında bir bağ oluşturan enstitünün çalışmaları arasında yer alan bazı giysi koleksiyonları ise şu şekildedir: Atatürk Giysi Koleksiyonu, Fatih Giysi Koleksiyonu, Oylar Giysi Koleksiyonu, Yöresel (Otantik) Giysi Koleksiyonu, Mevlana Giysi Koleksiyonu, Selçuklu Giysi Koleksiyonu, Beşi Bir Yerde Giysi Koleksiyonu, Kınalı Gelin Giysi Koleksiyonu, Tavşan Tiftik Giysi Kataloğu, Kutnu Giysi Koleksiyonu, Gelinlik Giysi Koleksiyonu, Abiye Giysi Koleksiyonu, Sanatsal-Kaftan Giysi Koleksiyonu, Renk Renk Anadolu Giysi Koleksiyonu, Hoca Ahmet Yesevi ve Anadolu Yıldızları Giysi Koleksiyonu.

Çalışma hayatının uzun dönemini Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde geçiren emekli öğretmen Gülay Atabek yapılan koleksiyonları şöyle anlatmaktadır: "43 yıl 4 aylık çalışma hayatımın 31 yılını bu çatı altında tamamladım. Yeni koleksiyonlar hazırlamak çok daha zevkliydi. Yaratıcılığını, zevkini, bilgi ve becerini ortaya koyma zamanı... Okulca koordineli çalışmanın kolaylığı ve zevki de çok güzeldi. Okuldaki ilk yıllarda koleksiyonlarda çeşitliliğe yer verirdik. Güncel giysiler, abiyeler, modernizeler, yöresel, gelinlikler vb. Daha sonraki yıllarda tek tema üzerinde çalışmalar yaptık."³⁴¹

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün üretim atölyeleri tarafından hazırlanan alan koleksiyonları ise şöyledir: Yüzyılların Mirası Takı Koleksiyonu, Anadolu Çiçekleri Koleksiyonu, El Sanatları Kese Koleksiyonu, El Sanatları Nazarlık Koleksiyonu, El Sanatları Tablo Koleksiyonu, Seramik Kaftan Koleksiyonu, Motiflerdeki Renkler Nakış Koleksiyonu, Matrakçı Nasuh Koleksiyonu, Folklorik Be-

bek Koleksiyonu, Hoca Ahmet Yesevi ve Anadolu Yıldızları Sergi Koleksiyonu.

Koleksiyonları dışında farklı kurumlardan da siparişler alan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün en anlamlı eserlerinden biri hiç şüphesiz Atatürk'ün hatıra-sına yapılan Türk bayrağıdır. Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk'ün yatağını örten bayrak, 1992 yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından hazırlanan bayrakla değiştirilmiştir. Enstitü atölyelerinde dört ayda hazırlanan atlas üzerine sim sırma tekniğiyle işlenen ay-yıldız işlenen bayrak, dönemin TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk ve Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan'ın da katıldığı bir törenle Atatürk'ün yatağına örtülmüştür. Bayrağın yanında yine enstitüde yapılan sim sırma işlemeli Atatürk imzası ve madalyası da Dolmabahçe Sarayı'na hediye edilmiştir. Aynı yıl yapılan Atatürk'ün sırma işlemeli portresi, madalyası ve imzası da Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından Anıtkabir'e armağan edilmiştir.³⁴² Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk hatırasına enstitüde yapılan bir diğer eser de Atatürk'ün Kız Enstitüsü'nü ziyaretini simgeleyen yağlı boya resimdir. Bu resim de Ziraat Bankası tarafından çoğaltılarak bütün kamu kurum ve kuruluşlarına dağıtılmıştır.

Dolmabahçe Sarayı'ndaki yatak örtüsü değişim töreni

³³⁷ Gürçayır, a.g.t., s.157.

³³⁸ Gürçayır, a.g.t., s.158.

³³⁹ Gürçayır, a.g.t., s.161.

³⁴⁰ Gürçayır, a.g.t., s.161-162.

³⁴¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü emekli öğretmeni Gülay Atabek ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi:10.03.2019

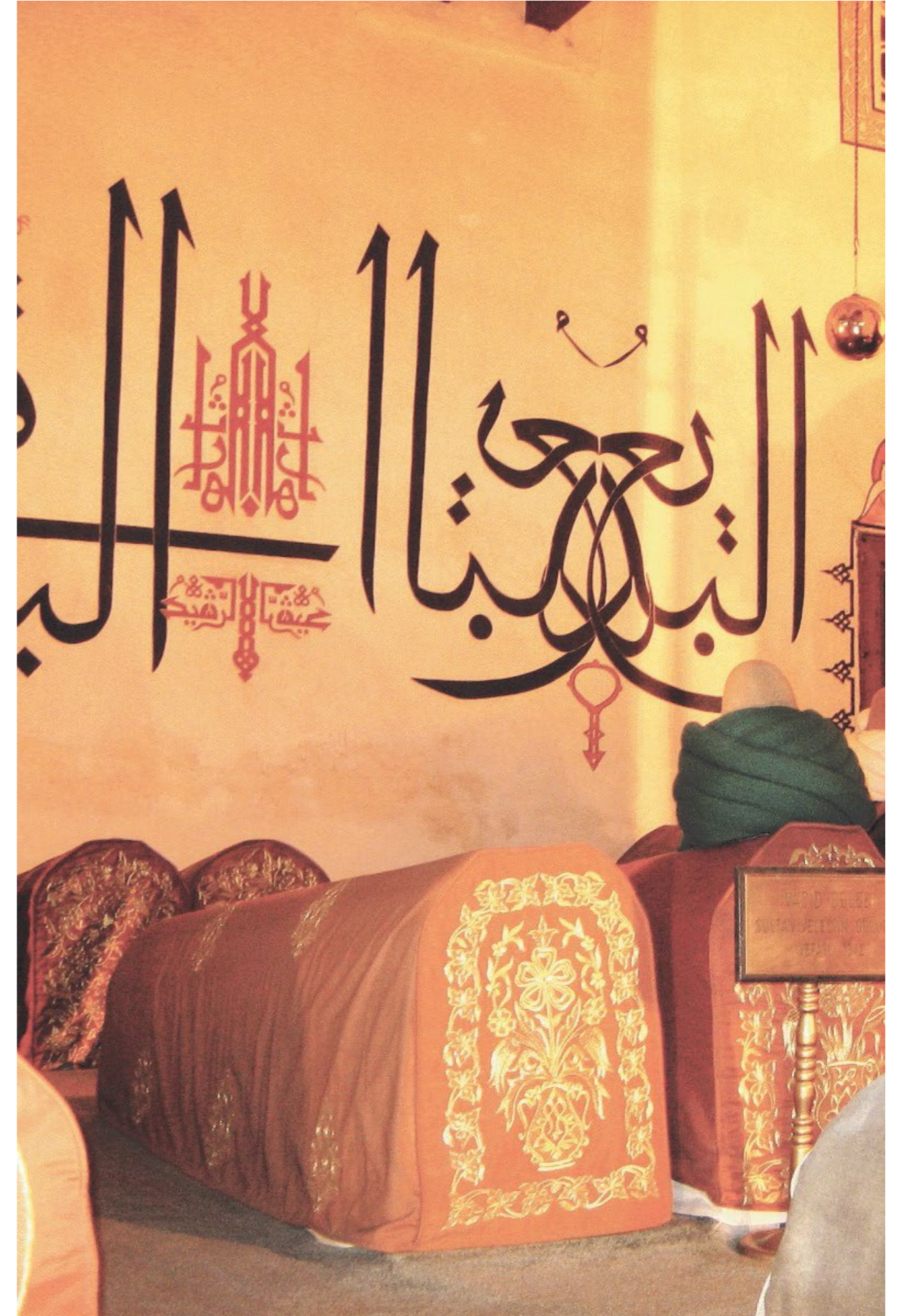
³⁴² "Ata'nın Yatağındaki Bayrak Değişti", Milliyet, 27 Nisan 1992.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Enstitü ayrıca Samsun'da kurulan "Amazon Köyü" için Amazon kadını kıyafetleri tasarımı ve üretimi yapmıştır. 2018 yılında "Yunusun Dilinden" sahne projesi için orkestra sanatçıları ve ses sanatçılarına kıyafet hazırlayan enstitü, 2019'da "Bitmeyen Ağıt Çanakale" adlı sahne gösterisinin kostümlerini hazırlamıştır. Devlet Halk Dansları Topluluğu için sahne kıyafetleri tasarımı ve üretimi, Konya Mevlana Müzesi sanduka örtülerinin işlenmesi, Amasya Şehzadeler Müzesi için şehzade kıyafetlerinin araştırma, tasarım ve üretimi de enstitü tarafından yapılmıştır. Bunlara ilave olarak İngiltere Madame Tussauds Müzesi'nde sergilenen Atatürk'ün balmumu heykeli için giysi, 2009 yılında olimpiyatlara katılan milli sporcularımız için kıyafet tasarımları ve üretimi, 2011 yılında TBMM saygı nöbetçileri için üniforma tasarımı ve üretimi, 2012 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bando takımı giysi tasarımı, 2014-2019 yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı için cübbe tasarım ve üretimi, 2011 yılında EDAŞ personeli için üniforma tasarımı, 2014 yılında AFAD ekiplerinin üniforma tasarımı, 2017 yılında 112 Acil Çağrı Merkezi personeli ve başbakanlık servis elemanları üniformalarının tasarımını Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün yaptığı çalışmalardandır.³⁴³

TBMM İhtiram nöbeti ve tören birliğindeki polis memurları

Konya Mevlana Müzesi'ndeki sanduka örtüleri

³⁴³ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü - 1958

Yayımlar

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, geleneksel Türk el sanatları ve giyim kültürüne sunduğu katkıları geniş kitlelere ulaştırmak amacıyla 1977 yılında "Ankara Olgunlaşma'da Sanat-Moda" adında süreli yayın çıkarmaya başlamıştır.³⁴⁴ Sunuş yazısında Enstitü Müdürü Şerife Atabay, derginin yayınlanma amacını, o güne kadar enstitüde hazırlanan broşürlerin enstitü faaliyetlerini duyurmada yetersiz kalması olarak ifade etmiştir.

Derginin ilk sayısında; "1976-1977 sonbahar ve kış modası", "Beslenmenin Tanımı Ve Önemi", "Tiftik", "Yeni Uygulamalar", "Klasik Tayyör", "Tahta Baskı", "Konfeksiyon", "Örgü Çiçek", "Aktüalite", "Çizgi Modellerden Örnekler" başlıklarında yazılar yer almıştır. Bilhassa uygulamaya dönük örneklerle enstitünün eğitiminin dışındaki okurlara da ulaşması ve güncel kadın modası hakkında bilgi sunması hedeflenmiştir. Geleneksel motifler ve milli kıyafetlerden esinlenerek tasarlanan kıyafetlerin açıklamalarının da yer aldığı dergi, enstitünün misyonu olan geleneksel tekniklerin modern tasarımlarla sunulduğu bir albüm işlevi de görmüştür.

Derginin ikinci sayısında; "Beslenme Yiyecek Hazırlama ve Pişirme Yöntemleri", "Nar Çiçeğim", "İç Giyim", "Defileden Görüntüler", "Türk İşi", "Fantazi Nakış", "Yapma Bebek", "Resim Yeni Uygulamalar", "Küçükler Bahara Girerken", "İkebana", "Sırma", "Petunya", "Millî Başlardan Modernizeler", "Olgunlaşma'dan Haberler" başlıklı bölümler yer almaktadır. Uygulama örneklerinin de yer aldığı bu sayıda ayrıca enstitünün faaliyetleri, yapılacak sergi, defile ve araştırma gezilerine dair haberleri de bulunmaktadır.³⁴⁵

1977 yılında çıkarılması planlanan ancak mali ve teknik problemler yüzünden çıkarılmadığı belirtilen derginin üçüncü ve son sayısı Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün 20. kuruluş yıldönümü olan 1978 yılında "20.Yıl Özel Sayısı"yla birleştirilerek çıkarılmıştır.³⁴⁶

1981 yılında Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı dolayısıyla "Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Dergisi" adıyla bir özel sayı çıkarılmıştır. Alan ve bölümlerle ilgili tanıtımların yanında, koleksiyonlara geniş yer verilen dergide defile sunumlarından ve müzeden görseller de yer almıştır. Enstitü 1991 yılında "Hasat" adıyla Türkçe ve İngilizce içerikli bir dergi daha çıkartarak kıyafet patronları, hazır giyim modellerinden örnekler sunmuştur.³⁴⁷

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün faaliyet ve eğitimlerdeki başarısı ulusal ve uluslararası alandaki ödüllerle taçlandırılmıştır. 1974 yılında İngiltere Kraliyet Sarayı, Defile Kupa Ödülü; 1985 yılında Polonya'da gerçekleştirilen 6. Uluslararası Folklorik Bebek Bienali'nde "Bergama-Kapıkaya Kına Gecesi Kompozisyonu" ile Dünya Birinciliği ve 6. Uluslararası Yapma Bebek Bienali'nde "Erzurum-Bindallı, Bayrak Altında" çalışması ile Jüri Özel ödülü; 1990 yılında İtalya'da yapılan "Geleneksel Avrupa Gelini" yarışmasında Avrupa Gelini Unvanı enstitü-

nün uluslararası başarıları arasındadır. Enstitü ayrıca, 2001 yılında DÖSiM Hediye Eşya Tasarım Yarışmasında "Jüri özel ödülü"; 2008 yılında Milli Eğitim Bakanlığının Proje Tabanlı Beceri Yarışmasında "İl Birinciliği"; 2010 yılında "Beyaz Bayrak" ve Toplam Kalite Yönetimi alanında 2010, 2011 ve 2014 yıllarında farklı kategorilerde dereceler almıştır.

³⁴⁴ Ankara Olgunlaşma'da Sanat Moda, S.1, Ankara 1977.

³⁴⁵ Ankara Olgunlaşma'da Sanat Moda, S.2, Ankara 1977.

³⁴⁶ Gürçayır, a.g.t., s.177.

³⁴⁷ Hasat, S.1, Ankara 1991.

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü - 1959

1959 yılında Türkiye'nin üçüncü Olgunlaşma Enstitüsü olarak kurulan Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü, mevcut binasından önce iki farklı yerleşkede eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Enstitünün bugün hizmet verdiği yapı, 1938 yılında hastane olarak inşa edilmiş, tamamlandıktan sonra bir müddet Eskişehir Maarif Koleji'nin kullanımına tahsis edilmiştir. Maarif Koleji'nden sonra Kız Meslek Lisesi ve Akşam Kız Sanat Okulu olarak hizmet veren bina, 3 Ocak 1977'de Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü'ne devredilmiştir.

Enstitü binası (EOE arşivi)

1985-1986 eğitim-öğretim yılında mevcut binaya Pratik Kız Sanat Okulu dâhil edilmiş, 1997 yılından 2010 yılına kadar bina Kız Meslek Lisesi ile ortak kullanılmıştır. 2011 yılında Kız Meslek Lisesi, Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinden ayrılmış bina tamamen enstitüye tahsis edilmiştir.

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdürü Lale Tevfik Şamlı 1959-1975 yılları arasında görev yapmıştır. Daha sonra sırasıyla Özcan Tüzün (1975-1978), Günseyyal Özfiliz (1979-1997), Aytekin Yıldırım (Müdür vekili 1997-2000), Şennur Azade (Müdür Vekili 2000-2003; müdürlük 2003-2012), Ahmet Usta (Müdür Vekili 2012-2013), Şennur Azade (2013-2016) enstitüde müdürlük vazifesinde bulunmuşlardır. 2016-2018 yıllarında Müdür Vekili olan Durna Gülşen, 2018 yılından itibaren asaleten müdürlük vazifesini icra etmektedir.

"Geleneksel sanatlarımızı araştıran, arşivleyen, aslına uygun üreten, tasarımlarla geleceğe taşıyan, onlara sahip çıkan, dünyaya tanıtan öncü eğitim kurumu olmak" misyonu ile 1959 yılından beri Türk kültürüne hizmet eden Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü, iki yıllık programlar ve beceri geliştirme kurslarıyla bölgedeki mesleki eğitime katkı sunmaktadır.

1959 yılında Türk işi, el nakışı ve temel giyim olarak faaliyetlerine başlayan Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü, 1964 yılında, biçki-dikiş, moda-çiçek ve resim bölümleri ile eğitim-öğretime devam etmiştir.

Yörük ve Türkmen aşiretleri vasıtasıyla günümüze kadar taşınan yöresel dokuma kültürü Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü'nün ana çalışma alanlarından birini oluşturmuştur. Yöredeki alan araştırmaları sonucunda, Dağköplü dokumalarının günümüzde de yaşatılabilmesi için 2005 yılında enstitüde bez dokumaları atölyesi kurularak eğitimler verilmiştir. Eskişehir ve çevresinde sınırlı sayıda tezgâhta yapılan dokuma, peşkir ve kumaş örnekleri incelenerek bu dokumaların yeniden üretimleri sağlanmıştır. Eskişehir Sivrihisar, Sarıcakaya-Dağköplü yöresel bez dokumaları özellikle ev tekstili alanındaki farklı tasarımlarla günümüze taşınmıştır. Enstitü halen Sarıcakaya Dağköplü dokumaları, Kırka kilim dokumaları, Sivrihisar mekikli bez dokumaları, Sivrihisar zili dokumaları gibi pek çok yöresel dokumayı aslına uygun tekniklerle ve doğal kök boyalarla dokumaktadır.

2011 yılında enstitü; bez dokuma, kilim dokuma, el nakışı, elde sim sırma-Maraş işi, sanayi nakışları, kuyumculuk ve takı tasarımı, resim, minyatür, hazır giyim, kadın üst giyim, seramik ve cam teknolojileri, triko atölyeleriyle hizmet vermiştir. 2018-2019 yılı itibarıyla enstitüye ilave edilen atölyeler ise hüsni hat, naht, ebru, tezhip, lüle taşı, taş bebek, sanatsal karakter bebek, tadilat tamirat, yöresel tatlar araştırma ve 15 Temmuz atölyesidir.

Maraş işi örtü

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü - 1959

Kurulduğu yıldan itibaren kısa süreli kurslar verilen enstitüde günümüzde, yaş pasta yapımı, Gaziantep mutfağı, yöresel kilim dokuma, mekikli bez dokuma, çarpana dokuma, dekoratif ev aksesuarları hazırlama, gümüş kazaz örücülüğü, minyatür sanatı, tezhip, ebru sanatı, yatak odası tekstili, kadın giysileri kalıp hazırlama, giysi tadilatçısı, geleneksel el nakışları, pastel boya resim, resim sanat eğitimi, sulu boya resim, kadın giysileri kalıp hazırlama, çocuk dış giysileri dikimi, kadın üst giysileri dikimi, oyalar, iğne oyası, antik taş (doğal taş) tablo yapımı, cam füzyon, cam mozaik, cam vitray alanlarında kurslar düzenlenmektedir.

Biçki-dikiş, moda-çiçek, resim moda ve nakış alanlarında başlayan enstitünün iki yıllık programları, talep ve ihtiyaçlara göre güncellenmiştir. 2018 yılında "Hazır Giyim Model Makineciliği" alanında eğitim veren enstitü istihdama katkı sunmaktadır.³⁴⁸

Enstitü eşantıyon kataloğu

³⁴⁸ Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Doğal pamuk ve keten ipinden geleneksel el tezgâhlarında dokunan mekikli bez dokuma, 2006 yılından itibaren Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü'nün çalışma alanına eklemiştir. Bölgesinde bu el sanatının yaşamasını sağlayan tek merkez olma özelliğini taşıyan enstitü, modern tasarımlarla günümüze uyarladığı dokumaları Sanat Galerisi'nde sergileyerek satışa sunmaktadır. Sarıcakaya Dağküplü ve Sivrihisar peşkirleri, geleneksel dokuma örtüler, dokuma keseler, yöresel desenli dokuma kırlentler, yöresel desenli dokuma kemerler ve ham pamuk lifinden istenilen özelliklerde yapılan ürün siparişleri döner sermaye bünyesinde öğrenciler için de gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Enstitünün bir diğer özgün atölyesi "lületaşı" atölyesidir. Ülkemizde farklı yerlerde de çıkarılmasına rağmen en büyük rezervi Eskişehir'de olan ve bu coğrafyayla özdeşleşen "lületaşı" bölgenin en önemli madenlerinden biridir. "Eskişehir taşı", "Aktaş", "Beyaz Altın" şeklinde adlandırılan taş, 18.yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin önemli ihraç kalemlerinden biri olmuştur. Bilhassa plastik özellikleri nedeniyle süs objeleri ve sanatsal objeler yapımında kullanılan lületaşı, duman ve nikotini absorbe etmesi nedeniyle pipo şeklinde yaygın olarak üretilmektedir. Sektörün genişletilmesi amacıyla yeni ustaların yetişmesi ve yeni tasarımların yapılması için bölgede çeşitli girişimler başlatılmıştır.³⁴⁹ Enstitüde ilk lületaşı kursu 1997 yılında açılmıştır.³⁵⁰ Küçük çapta üretim yapan lületaşı atölyesinin bir süre kapalı kalmasının ardından 2018 yılında kurumda kapsamlı bir lületaşı atölyesi açılmıştır.

Enstitü atölye çalışmalarının yanında bir kurum müzesine de sahiptir. Olgunlaşma Enstitüsünde ilk müze ve teşhir salonu açma çalışmaları 1997'de başlamıştır. Arşiv değeri taşıyan koleksiyonların uygun şartlarda muhafaza edilmesi ve sanatseverlerin ziyaretine açılması amacıyla girişimlerde bulunan enstitü yetkilileri basın aracılığıyla hayırseverlerden destek talep etmişlerdir.³⁵¹ İmkanların yetersizliği nedeniyle somut çalışmaların yapılması ertelense de 2012 ve 2013 yıllarında Enstitü Müzesi ve Satışlı Sanat Galerisi hizmete sunulmuştur.

iğne oyası kese

³⁴⁹ Ertuğrul Algan, "Eskişehir'de Lületaşı", *Anadolu Üniversitesi Sanat&Tasarım Dergisi*, S.8, Haziran 2015, s.1-31.

³⁵⁰ "Olgunlaşma Enstitüsü'nde Lületaşı Kursu Açılıyor", *Sakarya*, 12.09.1997.

³⁵¹ "Olgunlaşma Enstitüsü Okul Müzesi Kuruyor", *Sakarya*, 05.11.1997.

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü - 1959

Enstitüsü müzesinde 18-19. yüzyıllara ait çevreler, peşkirler, bel kuşakları, örtüler, keseler yanında Eskişehir'de yapılan ilk beyaz gelinlik de yer almaktadır. Türkiye İş Bankası'nın enstitüye bağışladığı müze değeri olan pirinç ve bakır eşyalar da salonda teşhir edilmektedir. Enstitüde ayrıca 1972 ve 1973 yıllarında nakış atölyesi tarafından hazırlanan bir desen arşivi bulunmaktadır.³⁵²

Enstitü müzesinden örtü

Koleksiyon ve Projeler

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü, çevrenin kültür envanterini yaşatmak amacıyla ilk yıllardaki öğrencilerine yöresel kıyafetleri içeren koleksiyonlar hazırlamıştır. Bu giysiler öğrencilerin mankenlik yaptığı defilelerle sunulmuştur. Hazırlanan koleksiyonlar izleyenlerce defilenin ardından satın alınarak öğrencilerin motivasyonunun artması sağlanmıştır.³⁵³

Sonraki yıllarda enstitü belli temalara yoğunlaşarak arşiv için envanter oluşturmuştur. Söz konusu kıyafetler, Ordu Evi başta olmak üzere Eskişehir Tren Garı, Anadolu Üniversitesi gibi mekanlarda duayen sunucular ve Sezin Topçuoğlu, İnci Günay, Ahu Tuğbay, Nedret Taciroğlu gibi profesyonel mankenler eşliğinde sunulmuştur.

Eskişehir Garı'nda defile

Enstitü modelleri

³⁵² Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

³⁵³ "Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü Defilesi Büyük İlgi Gördü", *Tercüman*, 19.03.1977

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü - 1959

Türk Cumhuriyetleri Kadın Giysileri Koleksiyonu, Yunus Emre 13.yüzyıl Derviş Giysileri Koleksiyonu³⁵⁴, Frig Dönemi Giysi Koleksiyonu,³⁵⁵ Saray Kostümleri Koleksiyonu, Geleneksel "Eskişehir Dağküplü Dokumalarından Çağdaş Yorumlar Koleksiyonu, Cumhuriyet Dönemi Giysi Koleksiyonu, Sanatsal Kostüm Koleksiyonu, Yöresel Giysi Koleksiyonu, Anadolu'nun Gelinleri Koleksiyonu, Dokumanın Dili Koleksiyonu,³⁵⁶ Elif Bebek Projesi,³⁵⁷ Türk Dünyası Kadın Giysileri Projesi, Puşide Projesi, Tarihteki Önemli İslam Bilginlerini Araştırma Projesi, Yunus Emre Sevgi Korosu Projesi,³⁵⁸ Taş Bebek Projesi, Sanatsal Karakter Bebek Projesi, İlk Adım Kadınları Projesi, Türk Masal Kahramanları Serisi, Yeşilçam'ın Unutulmayanları Projesi enstitünün öne çıkan proje ve koleksiyonları arasındadır.

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü yurt içinde farklı yerlerde defilelerin yanı sıra televizyon programlarında kıyafet sunumları gerçekleştirmiştir. 1974 yılında Vakkı'nun vitrin yarışmasında derece alan enstitü, Umman, Hollanda, Amerika Birleşik Devletleri, Azerbaycan ve Kazakistan'da da defile ve sergi sunumları yapmıştır.

Puşide projesi

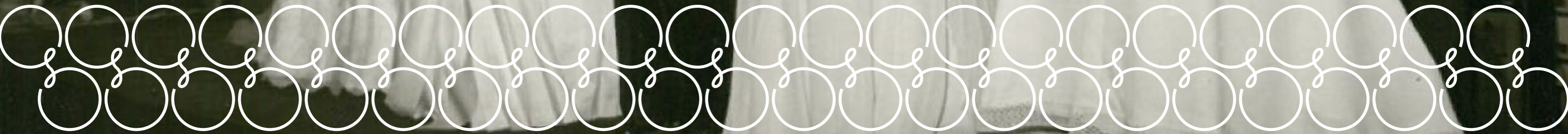
³⁵⁴ "Yunus Emre Defilesi", *Sakarya*, 05.05.2010.

³⁵⁵ "Hollanda'da Frig Defilesi", *Sakarya*, 20.10.2008; "Hollanda'da Eskişehir Rüzgarı", *Sakarya*, 13.11.2008; "Tarihi Konakta Tarihi defile", *Kastamonu*, 26.08.2008; "Anadolu Medeniyetleri Defilesi Büyüledi", *Millî İrade*, 28.08.2008; "Frigya'ya Dokülen Aşk İksiri", *Eskişehir Anadolu*, 02.11.2006.

³⁵⁶ http://eskolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/dokuduksa-dokuduk-sonunda-yuregimizle-dokunanlarla-yureklere-dokuduk_7154385.html Erişim tarihi: 28.04.2019

³⁵⁷ "Elif Bebek Tescillendi", *Milliyet*, 21.11.2010.

³⁵⁸ <http://eskolgunlasma.meb.k12.tr/> Erişim tarihi: 10.04.2019.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü - 1960

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü 19 Mayıs 1960 gününde resmi olarak açılmıştır.³⁵⁹ 1960 yılından 1986 yılına kadar Çiftlik Caddesi'ndeki Mühendisler Apartmanı'nda faaliyet gösteren enstitü, atölyelerinin yetersizliği nedeniyle daha büyük bir binaya geçmek için girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler neticesinde için yapımına başlanan yeni bina 1986 yılında tamamlanarak enstitüye tahsis edilmiştir.

1999 yılında enstitü bünyesinde Kız Meslek Lisesi açılarak 2010 yılına kadar tek müdürlük çatısında eğitim öğretime devam edilmiştir. 2010 yılında yayınlanan "Kurumların Ayırıştırılması" genelgesi ile iki ayrı müdürlüğe dönüştürülen Samsun Olgunlaşma Enstitüsü ve Fatma Çavuş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bina ve donanım başta olmak üzere fiziki koşullar açısından eğitime elverişsiz hale gelmiştir. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin enstitüye 2015 yılında kira bedelsiz meclis kararıyla tahsis etmiş olduğu İkiz Paşa Konakları ek bina olarak hizmete girmiştir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında tarihi "Sultani" binası Samsun Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsis edilmiştir. Bu bina Cumhuriyetin ilanından sonra, 1924 ve 1930 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından ziyaret edilmiştir. 26 Kasım 1930 tarihindeki ikinci ziyaretinde Samsun'da görev yapan öğretmenlere hitap eden Atatürk "Öğretmenler, Cumhuriyeti biz kurduk onu yükseltecek ve yaşatacak olan sizlersiniz. Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür yüksek seviyeli nesiller ister. Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir..." özdeyişini buradaki toplantıda dile getirmiştir.³⁶⁰

Yeni Selamet, 21 Mayıs 1960

Bindallı

El nakışı örtü

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk müdürü bir kız enstitülü olan Bedia Diker'dir. 1958 yılında Samsun Kız Enstitüsü'nde resim öğretmeni olarak çalışırken Samsun Olgunlaşma Enstitüsü'ne müdür ve resim öğretmeni olarak atanan Diker, 1968 yılına kadar müdürlük vazifesini devam ettirmiştir.³⁶¹ Daha sonra enstitü müdürlüğüne Macide Doğrul görevlendirilmiştir, 1975-1992 yıllarında Müjgan Eryıldırım vekil müdürlük ve müdürlük yaptıktan sonra 1993-2004 yıllarında görevi Günay Uzuner devralmıştır. 2004-2010 yıllarında İlyas Gülünay ve 2010-2011'de Nihal Afşar'ın vekil müdürlüğünden sonra 2011 yılında enstitüye halen görevde olan Fatma Arslan atanmıştır.³⁶²

Kurulduğu yıl biçki-dikiş ve nakış olmak üzere toplam iki atölyede 9 öğrenci ile eğitime başlayan enstitüde daha sonraki yıllarda çamaşır, moda-çiçek, resim gibi atölyelerle eğitim zenginleştirilmiştir.

³⁵⁹ "Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Açıldı", *Yeni Selamet*, 21 Mayıs 1960.

³⁶⁰ http://samsunaal.meb.k12.tr/meb_ivs_dosyalar/55/18/967944/icerikler/tarihsemiz_243483.html Erişim tarihi: 12.04.2019

³⁶¹ *Mesleki ve Teknik Öğretim*, S.215, Ocak 1971, "İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü 25.Yıl Özel Sayısı", s.15.

³⁶² Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü - 1960

1969 yılında açılan "turistik el işleri" atölyesi 1975 yılında "turistik nakış" atölyesine çevrilmiştir. Olgunlaşma Enstitüleri için önemli bir girişim olan turistik nakış ve el işleri atölyeleri kısa sürede çok sayıda satış yaparak yurt içi yurt dışında ilgi görmüştür. 1975 yılındaki bir gazete kupüründe "Turistik El İşlemleri Yurt Dışında Kapışılıyor" başlığıyla verilen haberde, okul müdürü Macide Doğrul, enstitüde çalışan 30 genç kızın Karadeniz bölgesine ait motiflerle bezedikleri el işlemlerine yurt içi ve dışından yüklü talep geldiğini, ürünlerin İstanbul'daki bazı şirketler aracılığı ile Amerika ve Almanya'ya satıldığını ifade etmiştir.

Hürriyet, 27 Mart 1975.

1982 yılında ilk kez moda-çiçek atölyesinde "oya" dersleri de verilmiştir. 1985 yılında enstitünün daha önceki yıllarda yaptığı saha araştırmaları ve bölgenin potansiyelinin iyi değerlendirilmesi sonucunda "kilim motifleri araştırma ve uygulama" atölyesi açılmıştır. Bu atölyede yapılan işler, enstitü arşivinde hala özenle korunarak öğrencilere ilham olmaktadır. Susma tekniği başta olmak üzere yüzlerce kilim motifinin modellenerek derleme çalışmalarının yapıldığı atölyedeki ürünler, sergilerde en çok dikkat çeken enstitü ürünlerinden olmuştur.

1986 yılında enstitüde ilk "folklorik bebek" atölyesi açılmış, 1987 yılında ise modern dokuma ve kafeterya işletmeciliği programlarında eğitim verilmiştir. 1988 yılında ilk kez "batık" atölyesi, 1990'da ise Maraş işi atölyesi açılmıştır. 1992 yılında seramik eğitimlerine başlayan enstitü 2001 yılında hazır giyim bölümünü açmıştır. Enstitü, günümüzde beceri geliştirme kurslarıyla her yıl 200'den fazla yetişkin öğrenciye eğitim vermeye devam etmektedir. Kuyumculuk, çini, yiyecek içecek hizmetleri, halkla ilişkiler ve organizasyon, grafik ve fotoğraf alanları enstitünün son yıllarda talep gören eğitim programlarıdır.

HABERLER

SAYFA 5

El sanatlarımız New York'ta

LOS Angeles Başkonsolosu Mehmet Emre'nin davetlisi olarak Los Angeles'ta yapılan Türk Haftası'na gelen Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Müjgan Eryıldırım, Samsun Millî Eğitim Müdürü Özcan Tekin, Kilim ve Yöresel İşlemler Araştırma Uygulama Atölyesi Şefi Zerrin Çelep ve Nezahat Erim'in beraberlerinde getirdikleri el sanatı eserleri Los Angeles Türk Haftası'nda büyük ilgi görünce bu kez de New York'da Türk Amerikan Dernekleri Federasyonu'nun davetiyle eserler Türk Evi'nde satışa açık sergiye konuldu. Türk Evi'nde sergilenen ve Samsunlu kız öğrenciler tarafından öğretim yılı sürecinde gerçek-

leştirilen 325 parça eser büyük ilgi ve hayranlık toplamasına karşı yeterince alıcı bulamadı. Eryıldırım, "Önemli olan özellikle Karadeniz El Sanatlarını ve kızlarımızın el becerilerini dünyaya göstermektir" dedi. Fiyatları 9 ile 150 dolar arasında değişen eserler içinde kilim bebekler, kilim panolar, el tezgahında dokunmuş parçalar, Maraş işi çantalar, boncuk işlemeli kışkıklar, gözük kılıfları, heybeler, keseler, işne-likler, masa örtüleri, bluzlar, keçe yelekler ve nazarıklar vardı. Samsun Kız Teknik Öğretim ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün ABD seyahati 12-gün sürdü. (Fotoğraf: Razi CANIKLIĞİL - New York - HÜRRIYET)

El sanatları çalışması

İğne oyası çerçeve

İğne oyası çerçeve

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü - 1960

Saha Araştırmaları

Yaygın kullanım adı halk bilimi olan folklorun bir disiplin olarak ortaya çıkışı coğrafi keşiflere kadar götürülmektedir. Folklorun, bir bilim olarak tanımlanması 19.yüzyılda gerçekleşmiştir.³⁶³ "Halk" tanımına uyan tüm insan topluluklarının kültürel mirasını kayıt altına almak ve yeni nesiller tarafından oluşturulacak kültürü kaydetmeye devam etmek folklor biliminin amacı haline gelmiştir.

Bir yerdeki halk bilgisi ürünlerini yaratan, aktaran ve icra eden kişilerin herhangi bir yere giderek orada sözlü, yazılı ve görsel tespitler yapması, somut ve somut olmayan ürünler hakkında bilgi toplayıp bunları kaydetmesi ise "derleme" faaliyeti olarak bilinmektedir.³⁶⁴ Köyden kente göçün henüz yoğunlaşmadığı dönemlerde, saha/alanda yani halkın yaşadığı yerlerde saha araştırması adını verilen halk kültürünün doğal ortamında katılımcı gözlemci olarak derleme yapılması tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de uzun süre ürün merkezli devam etmiştir.³⁶⁵ Günümüzde köy nüfusunun azalması ve global etkenler nedeniyle folklor araştırmaları da yeni boyutlar kazanmıştır.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü, ülkemizin folklor birikimine katkı sağlamak amacıyla 1964'ten itibaren bir dizi saha araştırması yapmıştır. Enstitünün ilk saha araştırması 1964-1965 eğitim öğretim yılında Samsun ve çevresinde gerçekleştirilmiştir. Samsun Olgunlaşma Enstitüsü ekipleri, 1973 yılının Mart ayına kadar Samsun ve ilçeleri; Çarşamba, Kavak, Ladik, Havza, Vezirköprü ve Bafra, Amasya merkez ve köyleri, Merzifon-Hacıköy, Sivas ve çevresi, Tokat, Trabzon, Gümüşhane ve Torul ilçesi, Giresun gibi il, ilçe ve köylerde "İnceleme-Araştırma Gezisi" adıyla saha çalışmaları yapmıştır. Etnografya müzeleri ve kız meslek liselerinin envanterlerini inceleyen ekip, köy ve yaylalara giderek sandık ve bohçaları açtırmış, köylülerle röportajlar yapmış, tarihi mekânlardaki folklorik ürünleri fotoğraflamıştır.

Enstitü derleme arşivi

³⁶³ Ruhi Ersoy, "Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak 'Alan Araştırması' Kavramını Yeniden Düşünmek", *Milli Folklor*, S.94, 2012, s.5.

³⁶⁴ Ahmet Dağlı, "Halkbiliminde Saha Araştırması ve Kültürün Gelecek Nesillere Aktarılması Konusunda Problemler Ve Bir Çözüm Önerisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8, S.40, Ekim 2015, s.38.

³⁶⁵ Ersoy, a.g.m., s.9.

Enstitü derleme arşivi

Enstitü derleme arşivi

Enstitü derleme arşivi

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü - 1960

Gezi ekipleri, gittikleri yörenin özellikle giyim-kuşam kültürü, gelenek ve görenekleri ile el sanatları konularında araştırma yapmışlar ve başış ya da satın alma yolu ile müze envanteri değeri taşıyan çevre, peşkir, uçkur, kuşak, yöresel giysi, başlık ve kilim gibi pek çok eseri enstitüye kazandırmışlardır. Enstitü araştırma ekipleri, Samsun'dan Hakkâri'ye kadar araştırmalarını genişletip elde edilen bulgular ve temin edilen örnekler ışığında kilim motiflerinin arşivlenmesini sağlamışlardır. Araştırmada görevli öğretmenlerin yörenin giyim kuşam kültürü ile detaylı incelemeler yaptıkları, çarşı-pazar gezerek yöresel kıyafet bulmaya çalıştıkları, evlerdeki sandıkları açarak kıyafet parçalarını bir araya getirdikleri enstitü arşivindeki araştırma raporlarından anlaşılmaktadır.³⁶⁶

Araştırmalar enstitü derleme ekibi tarafından bir araya getirilmiş, satın alınamayan ürünlerdeki motif ve desenler fotoğraflarından istifade edilerek yeniden çizilmiş ya da renkli boncukların zemine yapıştırılmasıyla kâğıt üzerinde doku oluşturularak desene boyut kazandırılmıştır. Yöresel motiflerin isimleri desenlerin altına yazılmış, tüm fotoğraflar yıllara göre albümlerde saklanmıştır. Bazı desenler susma tekniği ile yapılarak pano haline getirilmiştir. Karadeniz'den Doğu Anadolu'ya kadar birçok il, ilçe, yöre, köy, bucak ve yaylaların gezildiği bu saha çalışmaları, sonraki yıllarda enstitünün projelerine ilham kaynağı olmuş ve araştırma yapmak isteyenlerin istifadesine sunulmuştur.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü, amatör ruhla başlayan derleme faaliyetlerinden sonra enstitüye kazandırılan el sanatları ürünlerinden, 18 ve 19.yüzyıla ait etnografik değere sahip başışlardan ve kurumda üretilmiş eşyalardan oluşan bir müzeye sahiptir. Müzede; 20 adet çevre, 44 adet uçkur, 30 adet yöresel kumaş üzerine nakış işlemeli örtü, 3 adet yağlık, 24 adet peşkir, 8 adet yöresel dokuma heybe, 3 adet yöresel işlemeli dokuma şalvar, 3 adet bohça, 3 adet yöresel başlık, 1 adet çarık, 64 adet çerçevele çevre panosu, 208 adet büyüklü küçüklü kilim işleme pano, 28 adet kese, 27 adet kilim işlemeli gözlük kabı, 13 adet tiğ ve iğne oyası pano, 1 adet piyano, 24 adet kumaşa dikili farklı yörelere ait parça kilim ve köy yaşamına ait çıkırık, yayık gibi eşyalardan oluşan toplam 511 parça envanter bulunmaktadır.³⁶⁷

Enstitü müzesinden örtü

³⁶⁶ Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Derleme Arşivi.

³⁶⁷ Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Proje ve Faaliyetler

Enstitü koleksiyonu

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü, yerel paydaşları ile ortak projeler yürüttüğü gibi ulusal ve uluslararası çapta girişimci projelere de imza atmıştır.

Kadın Girişimcileri Destekleme ve Kültür Derneği, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, Samsun Olgunlaşma Enstitüsü işbirliği ile yapılan Avrupa Birliği projesiyle bir "Kadın Moda Atölyesi" tesis edilmiştir.

Atakum Belediyesi ve Atakum Halk Eğitim Merkezi ile ortak yapılan bir diğer Avrupa Birliği projesinde "Üreten Kadın Güçlü Atakum" başlığı ile istihdam ve üretime dönük faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü, "Kardeş Okul" uygulamasını başlatan ilk olgunlaşma enstitüsüdür. 2018 yılında başlayan uluslararası bir projeye Bosna-Hersek'te Srednya Şkola Primyenyenih Umyetnosti Okulu ile hem tarih hem de kültürel bağları güçlendirmek amacıyla bir araya gelinerek bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Bu kapsamda yapılan ilk faaliyet Samsun'da 15-19 Nisan 2019 tarihleri arasında düzenlenen el sanatları sergisidir.³⁶⁸

Puşide Projesi, Vezirköprü Geleneksel Dokumalar Projesi, Yöresel Kadın Giysileri Koleksiyonu, "Arşiv Sandığı" El Nakışı Antika Örtü Koleksiyonu, Cumhuriyet Dönemi Kadın Giysileri Koleksiyonu "Bir Dönüşümün Hikâyesi", Atatürk Giysileri Koleksiyonu, XI.-XIII. Yüzyıl Anadolu Selçuklu Koleksiyonu, XVI.-XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Giysileri Koleksiyonu "Sarayın İncileri" enstitünün öne çıkan proje ve koleksiyonlarıdır.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü, ilk defilesini 12 Mart 1960 tarihinde Samsun'da gerçekleştirmiştir. 1964 yılındaki ikinci defilesinden sonra enstitü, İstanbul, Adana, Ankara, Merzifon, Tokat, Amasya, Ordu, Erzurum başta olmak üzere Türkiye'nin birçok şehrinde koleksiyonlarını halkla buluşturmuştur. 1972 yılında Ankara vapuru ile Akdeniz limanlarındaki Turistik Sergi Gezisine katılan enstitü, ulusal fuarlarda da yer almıştır.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü yurt içinde yaptığı defile ve sergiler yanında uluslararası faaliyetler de gerçekleştirmiştir. Enstitü 2014 yılında Rusya'nın Novorossiysk şehrinde Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle, Karadeniz Yöresi Geleneksel Giysileri Defilesi sunmuştur. 2015 yılında Kuveyt'te yapılan Türkiye Tanıtım Günleri Etkinliğinde "Sarayın İncileri" Osmanlı Defilesini yapan enstitü, 2016 yılında Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSÖY)'nin Kazakistan'daki "Kadın ve Kültür" temalı festivalde Anadolu Kadın Kostümleri Defilesini sunmuştur.

³⁶⁸ http://samsunolgulasma.meb.k12.tr/icerikler/samsun-olgulasma-enstitusu-ile-srednya-skola-primyenyenih-umyestnosti-sarajevosaraybosna-kardes-okullari-arasinda-15-19-nisan-2019-tarihlerinde-acik-kalacak-ortak-sergimizin-acilisi_7116344.html Erişim tarihi: 28.04.2019.

İzmir

Olgunlaşma Enstitüsü - 1961

4 Aralık 1961 tarihinde 1.Kordon'da bulunan ilk binasında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan İzmir Olgunlaşma Enstitüsü;³⁶⁹ 1964-1965 öğretim yılı başında "Zübeyde Hanım" meydanındaki Beler Apartmanı'na taşınmıştır. Kısa sürede İzmir'in bilinen kurumlarından olmayı başaran enstitü, kendisine tahsis edilen yeni mekânın da zamanla yetersiz kalması sonucunda eğitim faaliyetleri için daha geniş bir yer arayışına girmiştir. Biçki-dikiş, resim, nakış-çamaşır, moda-çiçek dallarında eğitim yeren enstitünün talebini değerlendirilen yetkililer, enstitü için müstakil bir bina yapılmasını uygun görmüştür.³⁷⁰ 6 Haziran 1970'te Gaziosmanpaşa Bulvarı'ndaki Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı binasının 3.katına, 30 Ekim 1981 tarihinde ise Vasıf Çınar Bulvarı'nda inşa edilen kampüsteki binasına taşınmıştır.

OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ AÇILDI: Sabık D. P. II binasında açılması kararlaştırılan olgunlaşma enstitüsü dün yapılan bir merasimle açılmıştır. Resim, Enstitü öğrencileri ile müdiresini bir arada tesbit etmektedir.

Ege Ekspres, 5 Aralık 1961.

2001-2002 eğitim-öğretim yılında enstitünün bulunduğu kampüste Nevvar Salih İşgören Hazır Giyim ve Tekstil Okulu, Cumhuriyet Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi ve 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü olarak üç eğitim kurumu hizmet vermiştir. Daha sonra tek yönetim altında toplanan bu kurumlar "Konak Cumhuriyet Nevvar Salih İşgören Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi ve 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla birleştirilmiştir.

2010-2011 eğitim öğretim yılında enstitü 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü adı altında bağımsız müdürlük olarak çalışmaya başlamıştır. Enstitü daha sonra 2012 yılında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermeye başlamış ve 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü adı "İzmir Olgunlaşma Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir.³⁷¹

Enstitünün kurucu müdürü 1961-1971 yılları arasında görev yapan Saniye Tunçalp'tir. Temel atölyelerin kurulmasından sonra Tunçalp, gazetecilere yaptığı bir davette Türk el işlerinin nakış atölyesinde en kıymetli sahayı oluşturduğunu, Türk modası üzerinde çalıştıklarını, Ege'nin sanata düşkün hanımlarının yapılan işlere büyük alaka gösterdiğini ifade etmiştir. Bina ve personel yetersizliğinden siparişleri kısa zamanda karşılanamayışını yaz döneminde hala manto dikilmesi örneğiyle vurgulayan müdür, yeni bina ihtiyacını da her fırsatta dile getirmiştir.³⁷²

İzmir, 29 Haziran 1965.

Saniye Tunçalp, öğrencilerin tecrübe kazanmaları ve mesleklerinin önemini öğrenmeleri için sadece yurt içinde değil yurt dışında da temsil faaliyetleri organize etmiştir. Enstitü atölyelerinde öğrencilerin diktığı kıyafetler, İzmir'in tarihi mekânlarında fotoğraflanarak basına servis edilmiştir. 1970 yılında yurt dışına yapılacak sergi gemilerinde programlanan defilelerle adeta "sanat taarruzuna" çıkan enstitü çalışanları, öğrencilerin çizip diktığı kıyafetlerin sunulduğu defilelerde yurt dışında da beğeni toplamıştır.³⁷³

Birçok defilede neredeyse tamamı alıcı bulan kıyafetlerden elde edilen gelir enstitü döner sermayesine kazandırıldığı gibi birtakım hayır işlerine de bağışlanmıştır. Geliri bağışlanan defilelerden biri 1967 yılında gerçekleştirilmiştir. "Karşıyaka Hastane Yaptırma Derneği Kadınlar Kolu"nun İzmir Olgunlaşma Enstitüsü ile işbirliği yaptığı defilede gece kıyafetleri, tuvaletler ve gelinliklerden oluşan koleksiyonun birçok parçası alıcı bulmuştur.³⁷⁴ 1969 yılında Verem Savaş Derneği yararına Söke'de yapılan defilede satılan kıyafetlerin geliri derneğe bağışlanmıştır.³⁷⁵

³⁶⁹ Bu bina 1960 askeri darbesinden sonra kapatılan Demokrat Parti'nin il teşkilat binasıdır. "Olgunlaşma Enstitüsü Açıldı", *Ege Ekspres*, 05.12.1961.

³⁷⁰ "Olgunlaşma Kız Enstitüsü", *Ege Ekspres*, 18.10.1968.

³⁷¹ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, Araştırma Bölümü Raporu.

³⁷² "Olgunlaşma Enstitüsü", İzmir, 29.06.1965.

³⁷³ "Türk Modasını Tantaçaklar", *Yeni Asır*, 15.04.1970.

³⁷⁴ "Karşıyaka Hastanesi İçin Defile Çok İlgi Topladı", *Ege Ekspres*, 09.12.1967

³⁷⁵ "Söke'deki Defilede, Yurt Dışına Satışı Yapılan 150 Bin Liralık Elbise Gösterildi", *Son Akmalite*, 29.04.1969.

İzmir
Olgunlaşma Enstitüsü - 1961

Saniye Tunçalp'ten sonra 1971-1973 yıllarında enstitü müdürlüğü yapan Ayfer Göğüş de bu geleneği devam ettirmiştir. 1973 yılında Şehit Gazeteci Hasan Tahsin anıtı yararına Büyük Efes Otelinde düzenlenen defileyi bizzat enstitü müdürü takdim etmiştir. Ünlü mankenlerin kıyafetleri defile modellerinin tamamı 2 yıllık olgunlaşma programı resim bölümü öğrencileri tarafından çizilmiştir. Hasan Tahsin'in hatırasını canlandıran kostümlere "O İlk Işıktı", "Ateşli Kalem", "İlk Kurşun" gibi adlar verilmiş, elde edilen gelir, İzmir Gazeteciler Cemiyeti vasıtasıyla anıt yararına bağışlanmış, desteğinden dolayı müdüre bir plaket takdim edilmiştir.³⁷⁶

1974-1978 yıllarında enstitüde müdürlük yapan Pelin Ada döneminde İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Viyana'ya davet edilmiştir. Viyana Kız Kolejleri ve UNESCO işbirliği ile 1-6 Şubat 1976 tarihlerinde düzenlenen programda İzmir Olgunlaşma Enstitüsü öğretmen ve öğrencileri bir kreasyon hazırlayarak defileler yapmıştır.³⁷⁷ Enstitünün uluslararası çapta tanıtım imkânının olduğu bu programda Türk modasını yansıtan onlarca özgün tasarım Avrupa modacılarına ve eğitimcilerine sunulmuştur.

Enstitü defilesi

³⁷⁶ "Olgunlaşma'nın Şahane Defilesinden", *Ege Ekspres*, 06.04.1973.

³⁷⁷ "Yine Viyana Kapılarında... Fakat Bu Defa Türk Modası İle!", *Ege Ekspres*, 18.01.1976.

Pelin Ada'nın enstitüden ayrılmasından sonra sırasıyla Nezahat Kuru (1978-1980), Yümniye Akbulut (1980-1993), Tülin Külekçioğlu (1993-2000), Elif Selamet Sözeri (2000-2005), Hatice Çakır Topkaya (2005-2015) enstitüde müdürlük yapmışlardır. 2015 yılında kuruma müdür olarak atanan Şule Aydın ise hala bu görevdedir.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü'nde kurum kültürünün oluşmasına katkı sağlayan ve kurumda en uzun süre hizmet veren müdür Yümniye Akbulut'tur. Yümniye Akbulut, Manisa'da doğmuş ilk ve orta öğreniminin ardından İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Kız Teknik Öğretmen Okulu'nu bitirerek Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde atölye şefliği yapmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bursuyla Paris'te aldığı bir yıllık dil ve moda eğitimi onun vizyonunu daha da genişletmiştir. Paris modasını yakından deneyimleyen, birçok büyük markanın defilelerine davet edilen Akbulut bu defilelerin mesleki gelişimine etkisini anılarında şöyle ifade eder:

"İzlediğim güzellikler sanatımın ta kendisiydi. Adeta gözüme ve gönlüme nakşediyordum. Defilenin bitiminde her moda evinde olduğu gibi gelen misafirler, teşhir edilen her türlü ürünü denemek, görmek ve almakta özgür oluyordu. Ben bu özgürlüğü hiçbir zaman tatmadım. Çünkü bu tür moda evlerinden alışveriş etmek ancak hesapsız geliri olanlar için mümkündü. Benim içinse görmek, almaktan çok daha kıymetliydi. Gördüklerimi istediğim kadar çoğaltabilirdim. Oysa herhangi bir şey alırsam, onu çoğaltmam hiçbir zaman mümkün olmazdı. Aynı düşünceyle seyrettiğim defilelerden sayısız şekilde istifade ettim, yeni fikirler geliştirdim ve onları genç öğretmenlerime, öğrencilerime ve tabii ki müşterilerime dolaylı şekilde aktardım."³⁷⁸

Fransa'daki eğitiminin ardından Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne dönen Yümniye Akbulut yeni şeyler üretme motivasyonu ile görev değişikliği yapmak istemiştir. Akbulut 1980 yılında müdür olarak atandığı İzmir Olgunlaşma Enstitüsü'nü kısa sürede İzmir'in en gözde kurumlarından biri haline getirmiştir. İki müdür yardımcısı, üç biçki-dikiş öğretmeni, iki nakış öğretmeni ve bir nakış öğretmeniyle atölyeleri organize etmeye koyulan Yümniye Akbulut yaşadığı süreci şöyle anlatmaktadır: "Hani bir söz vardır: 'Küllenmeye yüz tutmuş ateşi canlandırmak' galiba okuldaki görevim buydu. Ateşin canlanmasını isteyen arkadaşlarım da vardı. Bir amacımız olmalıydı: İzmirli hanımların ayağını okulumuza alıştırmak... Öğrencim, birkaç sınıfı dolduracak kadar pratik sanat öğrencisini okula toplamıştı... Artık okulun kapıları İzmirli hanımlara ardına kadar açılmış cıvılcı girilip çıkılan bir meslek yuvası olmaya başlamıştı."³⁷⁹

1961 yılında, biçki-dikiş, nakış, çamaşır, moda çiçek ve resim ile enstitü eğitim faaliyetleri zamanla çeşitlenmiştir. Yümniye Akbulut'un özverileri çalışmaları okula olan ilgili arttırmaya başlamış sipariş atölyesi hareketlenmiştir. 1980'in askeri yönetimi enstitünün misafirlerinde de değişikliğe neden olmuştur. Üst düzey asker komutanlarının eşlerinin ağırlanması ve enstitü ürünlerinin sergilenmesi kısa sürede olumlu sonuçlar doğurmuştur.

³⁷⁸ Akbulut, a.g.e., s. 119.

³⁷⁹ Akbulut, a.g.e., s.136.

İzmir
Olgunlaşma Enstitüsü - 1961

Telgraf Ege, 13 Aralık 1966.

Milliyet, 24 Mayıs 1975.

Enstitü defilesi

1981 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün 100. doğum yılı münasebetiyle yapılacak etkinlikler çerçevesinde İzmir Olgunlaşma Enstitüsü'ne bir defile hazırlaması talimatı verilmiştir. Ancak imkânlarının kısıtlı, döner sermayesinin yok denecek kadar küçük olması enstitüye çözülmesi gereken bir sorun yaratmıştır. Koleksiyon ve defile masraflarının karşılanması konusunda çözüm arayışına giren Yümniye Akbulut, okula gelir getirecek bir organizasyon planlayarak satışa açık bir kermes ve defile hazırlığına başlamıştır. Yapılan satışlı kermes ve defile gecesi bittiğinde "100.Yıl Defilesi" için 167.000 TL elde eden enstitü, tüm masrafları karşılayacak maddi imkânı elde etmiştir. Akbulut, söz konusu defile için çalışacak personelinin az olması nedeniyle hazırlanacak giysilerin üzerine işlenecek bazı nakışları temin etmek için de pratik bir çözüm bulmuştur.³⁸⁰ Defile kıyafetleri için ihtiyaç duyulan nakışları, bitpazarında satılan ve kumaşları yok üzere olan iki kıyafeti alarak işleri hızlandırmıştır. Titiz bir çalışmayla, pembe ipek saten ve mavi tafta kostümler önce mankenlere giydirilmiş, fotoğraflanmış ve dikiş atölyesinde mülajları tamamlanmıştır. Orijinallerine sadık kalınarak yeniden kumaşa geçirilen bu eski nakışlar tamamlandıktan sonra iki kostüm ekonomik bir şekilde defileye kazandırılmıştır.³⁸¹

³⁸⁰ Akbulut, a.g.e., s.137-138.

³⁸¹ Akbulut, a.g.e., s.139.

Kıyafetler tamamlandıktan sonra defile, 3 Haziran 1981 günü İzmir Ordu Evi'nde yapılmıştır. Bu görkemli defileyi takdim için İstanbul'dan gelen mankenler enstitü tarafından konuk edilmişlerdir. İzmir Olgunlaşma Enstitüsü çalışanları, defileden elde edilen 750.000 TL'lik geliri Ankara'da yapımına başlanacak Atatürk Kültür Merkezi'ne bağışlamıştır. Defile haberlerinin günlerce gazetelerde yer alması üzerine hükümet yetkilileri enstitüden Ankara'da da defile yapılmasını istemiştir.³⁸² Ankara'da Türk Ocağı'nda devlet protokolünün katılımıyla gerçekleştirilen "100.Yıl Defilesi" burada da çok büyük bir beğeniyle tamamlanmıştır.

İzmir Olgunlaşma Enstitü için yapılan yeni binanın inşaatı 1981 yılında tamamlandıktan sonra kuruma teslim edilmiştir. Ancak inşaatın tahmin edilenden daha uzun sürmesinin yarattığı sorun ve bu süreçte yaşanan birtakım aksaklıklar müdür Yümniye Akbulut'u, okulu fiziki olarak eğitim öğretime hazır hale getirecek bir dizi çalışma yapmaya yöneltmiştir.³⁸³

Okul binasının yeni olmasından kaynaklanan sorunları hemen çözdükten sonra kadrosunu zenginleştirmeye koyulan Akbulut, Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteği ile personel sayısını artırmıştır. Yeni binadaki büyük atölyeler için, enstitünün teknik ve yetişmiş personel ihtiyacını usta öğreticilerle karşılayan müdür, yapılan sınavla 29 ustayı enstitüye kazandırmıştır. Zamanla personel sayısı artan enstitü tam anlamıyla bir sanat ocağı haline gelmiştir.

AMERİKAN HANIMLARI TÜRK EL SANATLARINA HAYRANLIKLARINI BLEİRTİYOR — Şehrimizdeki Amerikan Hanımları Kulübü mensupları Olgunlaşma Enstitüsüne giderek el işleri ve resim sergisini ziyaret etmişlerdir. Resimde, Amerikan Hanımları Kulübünün iki üyesi, Bayan George R. Anderson (solda) ve Bayan Richard S. Paddock'u Enstitü'de nakış işlerini tetkik ederken görülmektedir. Kendilerine izahat veren bayan Enstitünün müdiresi Bayan Samiye Tunçalp'tır. (sağda).

Telgraf Ege, 13 Aralık 1966.

³⁸² Akbulut, a.g.e., s.140.

³⁸³ Akbulut, a.g.e., s.143.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü - 1961

Olgunlaşma Enstitülerinin en önemli bölümlerinden olan nakış bölümünün yeni sanat eserleri üretmesi için nakış koleksiyonu hazırlığına başlayan enstitü, İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi ve Topkapı Sarayı başta olmak üzere, Ödemiş ve Bergama dâhil olacak şekilde kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Resim öğretmenleri tarafından çizilen bu desenler nakış atölyelerinde orijinal tekniklerine sadık kalınarak işlenmiş, örtü, aksesuar ve kıyafetlerde kullanılmıştır.³⁸⁴

Yümniye Akbulut'un enstitü için yaptığı önemli girişimlerden biri de "konfeksiyon" atölyesinin kurulmasıdır. Ege Üniversitesi ve Sümerbank gibi paydaş kurumlarla iş birliği yapan enstitü öğretmenlerinin mesleki donanımlarını arttırmıştır. Enstitü, Müller ölçüleri ile Türk kadınının beden kalıplarını oluşturarak çalışmalarını bakanlığa gönderilmiştir. İzmirliilerin "fabrika" olarak değerlendirdiği³⁸⁵ "konfeksiyon" atölyesinin başarılı çalışmaları neticesinde ikinci atölye de kurularak bölgedeki sanayicilere önemli ölçüde işgücü kaynağı sağlanmıştır. Konfeksiyon atölyesi, eğitimin yanında öğrencilerle yapılan hazır giyim defileleriyle de ilgi çekmiştir. Bu defileler vasıtasıyla çok çabuk müşteri bulunmaya başlanmış, farklı renk ve bedenlerde üretilen giysiler sahiplerine kısa sürede teslim edilmiştir.

Yeni Asır, 18 Haziran 1987.

³⁸⁴ Akbulut, a.g.e., s.146.

³⁸⁵ Suha Göklü, "İzmir'de Fabrika Gibi Bir Okul", *Yeni Asır*, 18.06.1987.

Yeni Asır, 30 Eylül 1995

İzmir 100.Yıl Olgunlaşma Enstitüsü'nün 1980'lerdeki misafirlerinden biri cumhurbaşkanı Kenan Evren'dir. Vali Nevzat Ayaz'ın enstitü müdürüne "Müdire Hanım, okulunuza devlet geliyor!" şeklinde verdiği bu haberle hazırlıklara başlanmıştır.³⁸⁶ Kenan Evren'in enstitüyü ziyaretinde bir defile yapılmış, atölyeler incelenmiş, bahçede Türkan ve Sakıp Sabancı tarafından mermer masrafı karşılanıp Ege Ordu Komutanlığı'nca inşa edilen Atatürk anıtının açılışı gerçekleştirilmiştir. Okulda çekilen fotoğraflar ise yine enstitüde yapılan nakışlı albümle Çankaya Köşkü'ne gönderilmiştir.³⁸⁷ Enstitünün 100.yıl kapsamındaki bir diğer çalışması da öğrencilerin tasarladığı Atatürk kartpostallarıdır.³⁸⁸ 1981 Atatürk Yılı münasebetiyle hazırlanan kartpostal koleksiyonu, büyük beğeni toplamış ve kısa sürede satılmıştır.

Yümniye Akbulut'un deyimiyle "diğer olgunlaşmalarla da yarışır hale gelen" enstitü geleneksel yılbaşı kermesleri³⁸⁹, yurt içi defileleri yanında yurt dışı organizasyonlarına da ayrı koleksiyonlarla hazırlanmıştır. Sadece defile sunumu değil Türkiye'nin temsil edildiği programlarda stant düzenleyerek tanıtıma katılan enstitü³⁹⁰, Londra, Moskova, Kiev, Münih, İslamabat gibi şehirlerde görevlendirilmiştir. Akbulut'tan sonra gelen okul müdürleri de aynı geleneğe sahip çıkarak enstitünün yurt içi ve yurt dışında hakkıyla temsil edilmesini sağlamışlardır.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü yerel bürokratların yanı sıra bölgedeki NATO üssünde çalışan Amerikalı askerlerin eşleri tarafından da sıkça ziyaret edilmiştir.³⁹¹ Amerikan Hanımları Kulübü mensuplarınca yapılan ziyaretlerde enstitüdeki ürünlerin her biri bir sanat şaheseri olarak değerlendirilmiş, yabancı komutanların eşleri için enstitüde özel defileler tertip edilmiştir.³⁹²

1963 yılında Japon Prensesi Mikasa'yı ağırlayan enstitü, sonraki yıllarda Milli Eğitim Bakanlarından Hasan Sağlam, iş adamı Sakıp Sabancı, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanı Eşber Serakıncı, Avrupa Birliği Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Christian Berger, Başbakan Binali Yıldırım'ın eşi Semiha Yıldırım'ı konuk etmiştir. İzmir Milletvekili İlay Saygın ise enstitünün birçok programına madde ve manevi destek olarak kurumun tanıtılmasına katkı sunmuştur.³⁹³

1974 yılında Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün eşi Emel Korutürk, 1993 yılında Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 1995'te Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in eşi Nazmiye Demirel³⁹⁴ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü defilelerini izleyen devlet protokolü olarak kurum hafızasında yer etmişlerdir. 2018 yılında İzmir Valiliği ev sahipliğinde yapılan "Gönül Elçileri" programında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan ve konuklar için bir sergi hazırlanmış, enstitünün ilk yayını olan "Osmanlı Şerbetleri" kitabı Emine Erdoğan'a takdim edilmiştir.³⁹⁵

³⁸⁶ Akbulut, a.g.e., s.146-147.

³⁸⁷ Akbulut, a.g.e., 154.

³⁸⁸ "Hem Öğreniyorlar, Hem Kazanıyorlar", *Hürriyet*, 27.01.1981.

³⁸⁹ Elvan Uytun, "Olgunlaşmanın Kermesi Büyük İlgi Gördü", *Yeni Asır*, 20.12.1984.

³⁹⁰ "İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Buanes Aires'teki Müslüman Ülkeler Panayırına Katılıyor", *Günaydın*, 19.01.1981.

³⁹¹ "Amerikan Hanımları Türk El Sanatlarını Hayranlıklarını Belirliyor", *Sabah Postası*, 30.03.1963.

³⁹² Tülin Yalçın, "Türk ve Amerikalı Komutan Eşleri, Olgunlaşma Enstitüsü Defilesini İlgiyle İzledi", *Hürriyet*, 08.01.1981.

³⁹³ Cesur Sert, "Sandık Açıldı Tarih Saçıldı", *Hürriyet Ege*, 05.06.1996; "Ata'ya Saygı Defilesi", *Yeni Asır*, 31.05.1994.

³⁹⁴ "Nazmiye Hanım Defile İzledi", *Yeni Asır*, 30.09.1995; "Bayan Demirel'e Özel Defile", *Hürriyet*, 30.09.1995.

³⁹⁵ http://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/osmanli-serbetleri-kitabimizin-ilk-tanitimi-sayin-emine-erdogan-hanimefendiye-yapildi_4055562.html Erişim tarihi: 01.05.2019.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü - 1961

Atölyeler ve Eğitim

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, uzun yıllar biçki dikiş, el sanatları, moda-çiçek, nakış alanlarındaki atölyelerde hizmet vermiştir. Bu atölyelerde üretim yapan öğrenciler, dönem dönem açılan satış amaçlı sergi ve kermeslerde hem satış yapıp gelirdede etmişler hem de yeni siparişler alarak sürdürülebilir üretim sağlamışlardır.³⁹⁶

Enstitü öğrencilerine atölyelerde sadece ilgili alanda eğitim verilmemiş onların kültürel değerleri koruyarak yetişmesi için de çaba sarf edilmiştir. Kısa sürede büyük koleksiyonların hazırlandığı enstitüde, çürümeye terk edilen eski Türk işlemeli kıyafetlerin satın alınıp değerlendirilmesini öğrenen öğrenciler, bu nakışları yok olmaktan kurtarıp özelliklerini bozmadan yeni kostümler üzerinde uygulamışlardır. Restorasyon-konservasyon alanında o dönemde Türkiye'de henüz büyük çaplı çalışmaların yapılmadığı göz önüne alındığında "bilimsel"³⁹⁷ olarak nitelendirilebilecek bu koruma faaliyeti, öğrencilerde kültürel miras bilincini de yerleştirmiştir.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü'nde, 1982 yılından itibaren yetişkin eğitimi kursları da verilmeye başlanmıştır. 1982 yılında açılan "vitray atölyesi" kısa süre sonra siparişler almıştır. Son derece zevkli eserler ortaya koyan öğrencilerin seperatör, pano, pencere ve kapı camı süslemeleri büyük ilgi görmüştür. 1987'ye gelindiğinde İzmir Olgunlaşma Enstitüsü bakanlık katkısıyla ilk kez kısa süreli meslek kursları da açmaya başlamıştır. Birer ay süren bu kurslar, konfeksiyon, modelistlik, stilistlik, seramik, kafeteryacılık, makine nakışçılığı dallarında gerçekleştirilmiş ve ilk mezunlara istihdam temin edilmiştir.³⁹⁸ 1990 yılında el sanatları alanına makine nakışını da dâhil eden enstitüde, Maraş/dival işi, Türk işi atölyelerinin yanı sıra ev yönetimi, beslenme ve seramik atölyeleri ile eğitim ve üretimler yapılmıştır. 1992 yılında önemli bir Türk sanatı olan dokuma için de atölyenin açıldığı enstitüde 1993 yılı itibarıyla "moda tasarımı" bölümü kurulmuştur. Bir ihracat ve hazır giyim kenti olan İzmir'in istihdam ihtiyaçları düşünülerek 1996 yılında enstitü deri hazır giyim atölyesi açarak bu alanda öğrenci yetiştirmiştir.

2010 yılında çocuk gelişimi, el sanatları teknolojisi, gıda teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, grafik ve fotoğrafçılık, güzellik ve saç bakımı, sanat ve tasarım, seramik ve cam teknolojisi, yiyecek ve içecek hizmetleri enstitünün faaliyet gösterdiği diğer alanlardır. İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, yaygın eğitim kursları kapsamında; El Sanatları Teknolojisi/El Sanatları, El Sanatları Teknolojisi/Nakış, Giyim Üretim Teknolojileri, Grafik ve Fotoğraf, Kuyumculuk Teknolojisi, Müzik ve Gösteri Sanatları, Sanat Tasarım, Seramik ve Cam Teknolojisi, Yabancı Dil (İngilizce), Yiyecek-İçecek Hizmetleri gibi alanlarda farklı kurs programları açarak kısa süreli yetişkin eğitimleri vermektedir.

Kurulduğu dönemden itibaren 2 yıllık olgunlaşma programlarında da öğrenci yetiştiren enstitü, El Sanatları Teknolojisi-Dekoratif El Sanatları, Grafik ve Fotoğraf-Grafik, Kuyumculuk Teknolojisi-Takı İmalatı, Giyim Üretim Teknolojisi-Kadın Giyim Modelistliği, Seramik ve Cam Teknolojisi- Alçı Model Kalıp, Sanat Tasarım-Dekoratif El Sanatları, Yiyecek İçecek Hizmetleri-Mutfak alanlarında eğitim vermiştir.

Kitre bebek

³⁹⁶ "Hem Öğreniyorlar, Hem Kazanıyorlar", *Hürriyet*, 27.01.1981.

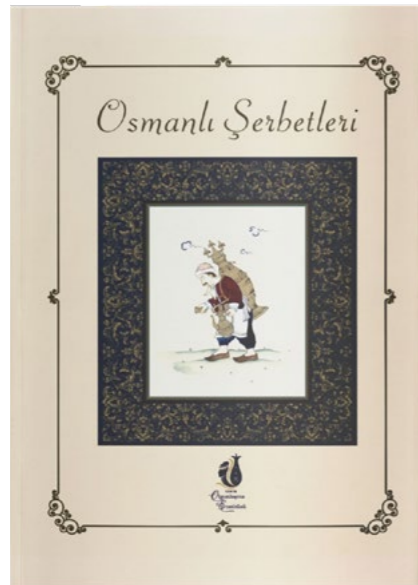
³⁹⁷ "Eski Türk Motiflerine Yeni Görünüm Kazandırılmak", *Merhaba*, 27.02.1981.

³⁹⁸ "İzmirli Gençlere İş Kapısı", *Hürriyet*, 10.02.1987.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü - 1961

Yayımlar

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, öğrenci ve öğretmenlerin sanat araştırmalarına yardımcı olması amacıyla 2018 yılında bir sanat kütüphanesi kurmuştur. Yiyecek içecek hizmetleri alanındaki eğitimlerin yanı sıra yöresel gastronomi ve tarihi lezzetler üzerine de araştırmalar yapan enstitünün ilk kitabı "Osmanlı Şerbetleri" adıyla 2017 yılında yayınlanmıştır.³⁹⁹ Geleneksel tariflerden yola çıkarak hazırlanan kitap, şerbetlerin genç nesil tarafından da tüketilmesini sağlamak amacıyla yeni formüllerin denenip, içeriklerindeki şeker oranları azaltılan tariflerden oluşmaktadır. Olgunlaşma Enstitülerinin ilk "ISBN" numaralı yayını olan çalışmada tarifler, şerbetin ecza özellikleri ve faydaları Türkçe-İngilizce içerikle aktarılmıştır. Enstitü, "Kitre Bebek Yapımı", "Ödemiş İpeği ve İpekli Dokumalar Kitabı" ve Mistik Bir Lezzetten Geleneksel Tutkuya "Türk Kahvesi" adıyla yayın çalışmaları yapmaktadır.

Osmanlı Şerbetleri kitabı

Kitre Bebek Yapımı kitabı

Koleksiyonlar

Bölgeye özgü Türk el sanatları ve benzersiz yöresel kumaşları özgün tasarımlarında uyum içinde kullanarak gelecek kuşakların besleneceği binlerce parçalık kültürel miras hazinesi oluşturan enstitü, büyük çaplı ilk koleksiyonu olan "Mevsim Kıyafetleri"ni 1966 yılında Büyük Efes Oteli'nde takdim etmiştir. Bu defilede Sen Ramo Müzik Festivali'nde ikinci olan şarkıcı Elsa Quarta ve Fransız artist Natividad Miralles de mankenlik yapmıştır. Bu koleksiyonun en beğenilen parçası, Osmanlı dönemi saray kıyafetinden modernize edilen kadife-saten üzerine altın simle işleme yapılan kostüm olmuştur. Enstitüden mezun olan 5 mankenin de olduğu gecede 52 parçadan oluşan manto, tayyör, kokteyl ve gece kıyafetleri sunulmuştur.⁴⁰⁰ "Arzu", "Darılma bana", "Zeynebim", "Sivas'tan geldim", "İmbat", "Nedim'in aşkı" gibi adlara sahip kostümler defilede ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.⁴⁰¹

³⁹⁹ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, *Osmanlı Şerbetleri*, İzmir 2017.

⁴⁰⁰ "Efes Otelindeki Defilede Elsa Quarta da Manken Oldu", *Yeni*, 12.12.1966.

⁴⁰¹ Mergup Nejat, "Şahane Defile", *Telgraf Ege*, 13.12.1966.

Kese

Osmanlı Dönemi ve Saray Giysi Koleksiyonu, Dokuma ve Keçe Koleksiyonu, İzmir Gelinlikleri Koleksiyonu, Atatürk ve Cumhuriyet Dönemi Giysi Koleksiyonu, Anadolu Medeniyetleri Temalı Seramik Koleksiyonu, Ege Üçlemesi (Üzüm-İncir-Zeytin Temalı) Takı ve Seramik Koleksiyonu, Enstitü Gözüyle Karaburun Koleksiyonu, Bir Çağ Masalı Takı ve Mitolojik Ege Giysi Koleksiyonu, Gelin Başı, El Buketi Koleksiyonu, Kemeraltı Giysi Koleksiyonu, 18 Mart Çanak-kale Tarihe Sığmayanlar Yağlı Boya Resim ve Seramik Koleksiyonu, Türk Tarihi Savaşçıları Koleksiyonu, Anadolu Selçuklu Dönemi ve Erenler Koleksiyonu, Anadolu Destanı Koleksiyonu, Osmanlı Kumaş Desenleri Giysi Başlık ve Kemer Koleksiyonu, Geleneksel Ege Koleksiyonu (İzmir-Ödemiş-Denizli Bölgesi), Ege Bölgesi Kadın Başları Koleksiyonu, Osmanlı Camileri Kubbe-i Mina Seramik ve Minyatür Koleksiyonu, Organik Bebek ve Oyuncak Koleksiyonu, Karadeniz'den Ege'ye İlmek İlmek Giysi Koleksiyonu, Sefer-i Zeytin Koleksiyonu⁴⁰² enstitünün öne çıkan koleksiyonlarıdır.

Çini pano

⁴⁰² İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Yalı gelini

Gelinlik koleksiyonu

Arşiv değeri taşıyan enstitü ürünleri ile antika bağış eserlerin teşhir edildiği "İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Müze ve Sanat Galerisi" 2019 yılında açılmıştır. Enstitünün 60 yıllık birikiminden nadide ürünler ve Türk el sanatlarından bağış eserlerin yer aldığı müzenin sergi salonunda belli dönemlerde konulu sergiler de yapılmaktadır.⁴⁰³

⁴⁰³ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Projeler

Eğitimle Kanatlan Hayata Hazırlan "Bireysel Gelişim ve Kültürel Farkındalık Programı" başlığıyla gerçekleştirilen sosyal sorumluluk projesi ile enstitü 22 Aralık 2018 tarihinde "Bireysel Gelişim ve Kültürel Farkındalık" eğitim programına başlamıştır. İlk kez İzmir Olgunlaşma Enstitüsü tarafından başlatılan bu projenin toplam 64 saatlik modüler eğitiminin ilki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Çocuk Evleri'nde yapılmıştır.

Bunun dışında Puşide Projesi, Kaleminden Klavyeye Kalıp (K³) Projesi (2016-2017), Teknomutf@k Projesi (2015), Mızanpaj Grafik ve Moda Tasarımcılarına Avrupa'da Staj Eğitimi, Gelinlik ve Abiye Sektörü Ara Elemanlarının Üretim ve Tasarım Yetkinliklerinin Geliştirilmesi Projesi (2017)⁴⁰⁴ enstitünün öne çıkan ulusal ve uluslararası projeleridir.

Başarılar

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü öğrenci ekibi 2013, 2014 ve 2015 yıllarında İtalya'da gerçekleştirilen MED Moda Fashion Event yarışmasında ilk 10 da yer alarak Türkiye'yi temsil etmiştir. 2016 yılında Türkiye Kalite Derneği (KALDER) Tarafından Düzenlenen 17. Mükemmelliği Arayış Sempozyumu Kamu Kategorisi'nde "Yılın Başarılı Ekibi Ödülü" enstitüye verilmiştir. 2017 yılında Tokat'ta gerçekleştirilen Geleneksel El Sanatları Yavaş Moda Günleri Moda Tasarım Yarışması'na katılan enstitü ekibi Birincilik Ödülü'ne layık görülmüştür. 2017 yılında 3.'sü düzenlenen Uluslararası Gastronomi Turizmi Kongresi'nde İzmir'in Şefleri Ulusal Yemek Yarışmasına katılan enstitü "Butik Pastacılık" ve "Liseler Ekip" kategorilerinde 2.'lik Ödülü almıştır. Moda tasarımı alanında 2018 yılında Ankara Dream Style Moda Tasarım Yarışması'nda 1. ; 2019 Ege İhracatçılar Derneği tarafından düzenlenen XIV.EIB Moda Tasarım Yarışması'nda "The Message" temasında 2. ve 2019 yılında 7.Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı Kostüm Tasarım Yarışması'nda 1. olmuştur.⁴⁰⁵

Sergi ve defilelerle Türkiye ve yurtdışında geleneksel giyim kültürünün tanıtılmasına katkı sunan İzmir Olgunlaşma Enstitüsü; İtalya, Avusturya, Arjantin, Pakistan, Almanya, İngiltere, Meksika, Amerika Birleşik Devletleri, Malezya, Kıbrıs, Tayland'da sergi ve defileler yapmıştır.⁴⁰⁶

⁴⁰⁴ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

⁴⁰⁵ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

⁴⁰⁶ İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü - 1972

1972 yılında İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi'nin konferans salonunda eğitime başlayan enstitü, bir süre Tepebağ Sağlık Eğitim Merkezi'nin eski binasını da kullanmıştır. 1982 yılında bir apartman binasında çalışmalarına devam etmiştir. 1985 yılında ise bugün adı Adana Nezihe Yalvaç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olan okulda "Olgunlaşma Enstitüsü" ve "Pratik Kız Sanat Okulu" olarak eğitim-öğretim gerçekleştirilmiştir.

"Kız Teknik Öğretim Adana Olgunlaşma Enstitüsü ve Pratik Kız Sanat Okulu" adıyla 1990 yılında, Çınarlı Mahallesi Cumhuriyet Caddesinde bulunan 9 katlı mevcut binasına taşınan enstitüde aynı yıl "Uygulamalı Sanatlar Anadolu Kız Meslek Lisesi" de açılmıştır. Daha sonra Seyhan Anadolu Kız Meslek Lisesi adını alacak bu okulla 2009 yılına kadar aynı binayı paylaşan enstitü, 7 Eylül 2012'de "Adana Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla mevcut binada faaliyetine devam etmiştir.

Kurumun bugün hizmet verdiği binası yapılmadan önce aynı adresteki bir Fransız yerleşimciye ait tek katlı bina 1962 yılında devlete bağışlanarak "Psikolojik Servis Merkezi" olarak hizmet vermiştir. 1966 yılında altyapı çalışmaları tamamlanan yerleşke, Talim Terbiye Kurulu'nun kararıyla 1968 yılında "Adana Rehberlik ve Araştırma Merkezi" adını almıştır. 1989 yılında imzalanan protokol gereğince Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından çok katlı bir bina inşa ettirilerek 3 katı Adana Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü'ne, 2 katı da Halk Eğitim Merkezi'nin kullanımına tahsis edilmiştir. 2007 yılında binadan Halk Eğitim Merkezi'nin ayrılarak kendi yerleşkesine geçmesi ve 2015 yılında da Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin ayrı yere taşınmasından sonra binanın tamamı Adana Olgunlaşma Enstitüsü'ne verilmiştir.

Adana Valiliği tarafından, 2018 yılında Adana'nın Tepebağ Höyüğü'nde yer alan tarihi yapılarından biri Adana Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsis edilmiştir. Bina, 1880 yılında Osmanlı Devleti tarafından gayrimüslim öğrenciler için ortaokul olarak yapılmıştır. O dönemki adı Amerikan Kız Koleji olan yatılı mektebin derslik binası 1814, idari binası ise 1880 yılında yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde çeşitli eğitim kurumlarına ev sahipliği yapan bina, 1932'de Kız Lisesi 1934'te de Kız Öğretmen Okulu olarak kullanılmıştır. 1950 yılından itibaren ise Tepebağ Ortaokulu adıyla hizmet veren binada, 1998 Adana depremine kadar eğitim öğretim devam etmiştir. Yaşanan depremde ağır hasar gören bina boşaltılarak eğitime ara verilmiştir. Toplamda 1803 m²'lik bahçe alanı içerisinde iki binadan oluşan yapının eskiden idare binası olarak kullanılan kısmının restorasyon çalışmaları valilik tarafından tamamlanmıştır. Enstitünün atölye çalışmaları için planladığı bu bina dışında; satış odası, sergi salonu ve konferans salonu olarak organize edilecek cadde üzerinde bulunan diğer bina da enstitüye tahsis edilecektir.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdürü Azize Sungur'dur. 1972 yılının Temmuz ayında Aysel Karaçay enstitü müdürü olarak atanmıştır. Karaçay, 1975 yılında öğretmenlik mesleğine dönmüş ve 1988 yılında emekli olmuştur. Kurumda öğretmen olarak çalışan, Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretim Moda-Çiçek Bölümü mezunu Sümran Tamer 1975 yılında Adana Olgunlaşma Enstitüsü müdürlüğüne atanmıştır. 17 yıl aynı vazifeyi yapan Tamer, enstitünün kurum kültürünün oluşması ve birbirinden zengin koleksiyonların yapılmasına büyük katkı sağlamıştır. Sümran Hanım'dan sonra Olgunlaşma Enstitüsü müdürlüğünde İkbal Kalın atanmıştır. Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretim Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'nden mezun olan İkbal Kalın, müdür olarak atandığı Adana Olgunlaşma Enstitüsü'ne 21 yıl hizmet ederek

Eğitim ve Atölyeler

2015 yılında görevi Meral Altinkaya'ya devretmiştir. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Tekstil Dokuma Öğretmenliği Bölümü'nden 1991 yılında mezun olan Altinkaya, kısa süre özel sektörde çalıştıktan sonra Mersin'in Tarsus ilçesinde öğretmenlik vazifesine başlamıştır. 21 yıl Adana Sabancı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde çalışan Meral Altinkaya'nın Adana Olgunlaşma Enstitüsü müdürlüğünden 2019 yılında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Sosyal, Kültürel Eğitimler ve Faaliyetler Daire Başkanı olarak atanmasından sonra enstitü müdürü Seher Coşkun olmuştur.⁴⁰⁷

Adana Olgunlaşma Enstitüsü, eğitimde sürekli yenileşmeyi ve gelişmeyi takip ederek genç kız ve kadınlar öncelikli olmak üzere insan merkezli eğitim anlayışıyla enstitüyü sanatsal içerikli eğitim veren kültür merkezi haline getirmiştir. "Geleneksel giyim ve el sanatlarını araştırmak, özelliklerini bozmadan geliştirmek, arşivlemek ve çağdaş yorum ve tasarım yaparak ulusal ve uluslararası boyutta tanıtımını sağlamak" misyonu ile enstitü öğrenci eğitimlerine aralıksız devam etmiştir.

Biçki-dikiş, el nakışı gibi enstitüler için temel teşkil eden dallardaki atölyeleriyle faaliyete başlayan enstitü, 1982'de 5 bölümde eğitim ve üretimlerini sürdürmüştür. 2010 yılında, el sanatları teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, grafik ve fotoğrafçılık, sanat ve tasarım, seramik ve cam teknolojisi, yiyecek ve içecek hizmetleri, güzellik ve saç bakımı alanlarıyla çalışma sahasını genişletmiştir.

Enstitü defilesi

2012 yılında, 7 alanda 10 farklı eğitim dalında 2500 kursiyer ve öğrenci kapasitesi ile bulunduğu bölgede, mesleki ve teknik eğitim alanında büyük bir boşluğu dolduran enstitünün 2 yıllık olgunlaşma programlarına olan ilgi, her yıl yüzlerce öğrencinin akademik eğitim almasını ve istihdam edilmesini sağlamaktadır. Adana Olgunlaşma Enstitüsü, 2018-2019 öğretim yılında dekoratif el sanatları, elde makine nakışı, kadın terziliği, dekoratif sanatlar, serbest se-

⁴⁰⁷ Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü - 1972

ramik şekillendirme, mutfak sanatları ve hazır giyim model makineciliği alanlarında iki yıllık olgunlaşma programlarındaki 327 öğrencisi ile mesleki teknik öğretimlerine devam etmektedir. Enstitüde beceri geliştirme kursları ile kısa süreli eğitimler yapılmaktadır. 2018-2019 öğretim yılında 475 kursiyer enstitü yaygın eğitimlerinden istifade etmiştir.⁴⁰⁸ Enstitüde üretim yapılan atölyeler ise, giyim üretim teknolojileri, el sanatları teknolojileri, sanat tasarım, yiyecek içecek üretim teknolojisi, seramik ve cam teknolojileri alanlarıdır.

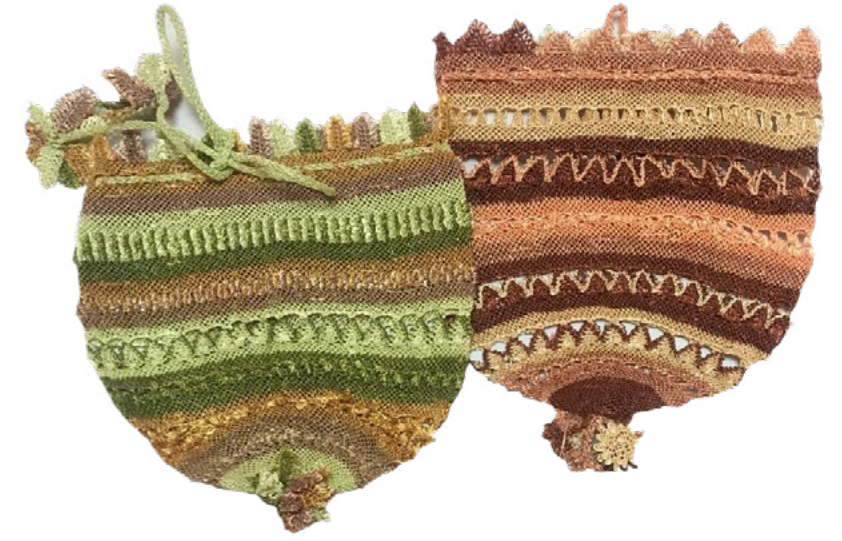
Araştırma, Proje ve Koleksiyonlar

Adana Olgunlaşma Enstitüsü Adana, Hatay ve Osmaniye illerinin kültürel zenginliklerini araştırarak koleksiyon ve projelerini oluşturmaktadır. Adana Olgunlaşma Enstitüsü, Osmaniye, Kadirli, Bahçe ilçelerinde beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi mimari eser ve süslemeleri; Saimbeyli, Tufanbeyli, Feke, Osmaniye, Karatepe kilim motifleri; Adana Ramazanoğulları Beyliği, Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi mimari yapılar ve süslemeleri; Çukurova'da yetişen nadide çiçekler ve kültür hazineleri; Çukurova Bölgesi boncuk oyarlarının saha araştırmaları ve derlenmesi; Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümünün 450. yılı münasebetiyle tahtta kaldığı 46 yıl ve Karaisalı, Kozan, Ceyhan; Pozantı, Aladağ, kilim motiflerini içeren araştırmalar yapmıştır. "Boncuk Boncuk Çukurova" ve Adana Mutfak Sanatı" kitapları da enstitünün basılı yayınlarıdır.⁴⁰⁹

⁴⁰⁸ Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

⁴⁰⁹ Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

İğne oyası kese

Kaftan koleksiyonu

Adana Olgunlaşma Enstitüsü - 1972

Tespah koleksiyonu

Boncuk işli takunya

Adana Olgunlaşma Enstitüsü yaptığı ulusal ve uluslararası projelerle hem Çukurova kültürel mirasını gelecek kuşaklara aktarmakta hem de yetişkin bireylerin istihdama kazandırılması için eğitimler gerçekleştirmiştir. 2011 yılında Hazır Giyim Model Makinecilik Alanında Ulusal Yeterlilikte Meslek Edindirme Projesi ile enstitü, Adana'ya göçle gelen kadınlara model makinecilikte 3 ay süreli meslek edindirme eğitimi verilmiştir.

2013-2014 öğretim yılında enstitü, "Mesleki Eğitimde Kadının da Sözü Var" projesi ile meslek edinmek isteyen, eğitimini tamamlamış ve/veya yarıda bırakmış 18-40 yaş arası 30 kadına "Bilgisayar Destekli Reklam ve Tasarım, Frehand, Adobe Photoshop CS6, İş Sağlığı-Güvenliği ve Girişimcilik konularında" 4 ay süreyle eğitim vermiştir. Aynı yıl enstitüde "Geçmişten Günümüze Türk Mutfağı Projesi" kapsamında 30 kadına 12 ay süreyle "Aşçı Yardımcılığı" eğitimi verilmiştir.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü, Cumhurbaşkanlığı himayesindeki "Puşide" projesinde Sultan Abdülmecid'in kızı Mevhibe Sultan'a ait sanduka puşidesini tamamladıktan sonra Sultanahmet Türbesi'ndeki sanduka örtülerinden birini işleyerek projeye katkı sunmaya devam etmektedir.

Yeni tasarımlarla kültürel aktarımın devamlılığını sağlayan enstitü tasarım departmanında, Adana Valiliği'nin talebi üzerine Çukurova kilim motiflerinden 10 adet yeni kilim tasarımı yapılmış ve bu tasarımlar Saimbeyli Halk Eğitim Merkezi tarafından dokunmuştur.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü, PTT Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine Akdeniz Bölgesi'ndeki folklorik giysi ve kilim motiflerinden oluşan bir pul koleksiyonu tasarlamıştır. Bu tasarımlar PTT Genel Müdürlüğü tarafından beğenilerek basılmalarına karar verilmiştir. Türk giyim kültürünü asıllarına uygun şekilde yapmak ve modern tasarımlara dönüştürmek konusunda oldukça zengin koleksiyonlar oluşturan enstitü, giysi koleksiyonları yanında, Türk-İslam sanatları, kuyumculuk, seramik gibi farklı alanlarda da özgün koleksiyonlar oluşturmuştur. Şapka, Takı, Kapı, Taş Bebek, Şal, Tespih, Fantezi Boyama Kıyafet, Fantezi Kıyafetler, Gelinlik, Cumhuriyet Kadını Kıyafetleri, Atatürk, Osmanlı Saray Kıyafetleri, Osmanlı Kaftanları, Toros'un Esintileri, Seyr-ü Sefer 46, Çukurova'nın Nadide Çiçekleri ve Kültür Hazinesi, Harman ve Tezyinat enstitü-

Enstitüde tasarlanan pullar

nün öne çıkan koleksiyonlarıdır. Ayrıca üretim atölyelerinin arşivinden oluşan 4000'e yakın geleneksel el sanatı envanteri enstitüde özenle korunmaktadır.⁴¹⁰

Adana Olgunlaşma Enstitüsü, Orijinal yöresel ve kültürel miras örnekleri yanında enstitünün 50 yıllık birikiminden seçkilerin de teşhir edildiği müze ve sergi salonuna sahiptir. Adana'nın ileri gelen ailelerinden bağış yoluyla müze envanteri arasında, 21 adet kıyafet, 25 adet çeşitli şekillerde ve işleme tekniklerinde örtü, 24 adet çeşitli işleme tekniklerinde başörtüsü, 13 adet aksesuar, 5 adet kumaş-bez, 2 adet kese, 1 adet başlık, 1 adet dantel eldiven, 1 adet terlik, 1 adet kolye, 1 adet el çantası ve enstitünün ilk ürünü olan Maraş işi ile yapılmış Türk bayrağı bulunmaktadır.⁴¹¹

Patentli ürünleri ile tasarımlarının değerini koruyan enstitü 2008-2013 yılları arasında ISO 9001 Kalite Yönetimi Sistemi'ni uygulayan ilk Olgunlaşma Enstitüsü olma unvanına sahiptir. Türk Patent Enstitüsü'ne başvuru yaparak 2011 yılında 3 adet Rölyef Kabartma çalışması, 2 adet Taş Bebek ve 1 adet ve Portakallı Bandırma için beş yıl süreyle patent alınmıştır.⁴¹²

⁴¹⁰ Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

⁴¹¹ Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

⁴¹² Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü - 1987

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü; 1939 yılında Yenikapı'daki Atatürk Köşkü'nde eğitime başlayan Kız Enstitüsü'nün devamı olan İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi bünyesinde 1987-1988 eğitim-öğretim yılında kurulmuştur. İsmet İnönü Kız Enstitüsü, dönemin valisi Haşim İşcan'ın teşvikiyle kurulan Antalya'yı Güzelleştirme ve Tanıtma Cemiyeti'nin katkılarıyla yapılan binası tamamlanınca buraya taşınmıştır.⁴¹³

Antalya'nın eski yerleşim merkezlerinden Balbey Mahallesi ile 1970'lerden sonra inşa edilen modern kent arasında sınır oluşturan enstitü, iki kat olarak yapılmıştır. Kız çocuklarına mesleki ve teknik eğitim veren okul, açıldıktan kısa bir süre sonra Antalya'nın en gözde kurumlarından biri haline gelmiştir. Şehrin tanınmış ailelerinin ve bürokratların çocuklarını kaydettirdikleri enstitü, Antalya'ya gelen bakan ve devlet büyüklerinin ziyaret ettiği protokol kurumu işlevi görmüştür. Artan talep üzerine, enstitüye önce İsmet İnönü İlkokulu'ndan ek derslik alınmış, daha sonra bina çatısındaki kiremitler kaldırılarak bir kat daha ilave edilmiş, 1979 yılında ise bahçeye 3 katlı ek bina yapılmıştır.⁴¹⁴

2007 yılına değin, Kız Enstitüsü, Pratik Kız Sanat Okulu, Kız Meslek Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi, Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü gibi farklı kurumlara ev sahipliği yapan bina, hissedilen yorgunluk nedeniyle yıkılmıştır. 2007-2010 yıllarında kurum, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kentsel dönüşüm projesi kapsamında, Hüsnü Karakaş Mahallesi'nde yaptırılan binada, Antalya/Kepez İsmet İnönü Kız Teknik ve Meslek Lisesi ve Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü adıyla hizmet vermiştir.

1 Şubat 2010 tarihinden itibaren Kaleiçi'ndeki binasında hizmet veren Antalya Olgunlaşma Enstitüsü, 2017 yılında Konyaaltı ilçesindeki Turizm Mesleki Eğitim Merkezi'nden devredilen M.Zeki Balcı Yerleşkesi'ndeki ek atölyelerle çalışmalarını sürdürmektedir.

Enstitünün kurucu müdürü Ayla Yüksel, 1987-1992 yıllarında görev yapmıştır. 1992-1996 yıllarında Ayşe Cantez; 1996-2016 yıllarında İlkay Günal'ın müdürlük yaptığı enstitüye 2016 yılında müdür olan Emine Erkal halen bu görevdedir.

Eğitim ve Atölyeler

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü, beceri geliştirme kurslarının yanı sıra, yiyecek içecek hizmetleri ve güzellik hizmetleri alanında 2 yıllık olgunlaşma programlarıyla eğitime başlamıştır.

1996 yönetmeliğinde belirtilen bölgesel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bölüm ve atölyelerin kurulması değişikliği uyarınca enstitüde her olgunlaşmada bulunan temel birimlerin yanı sıra bölgenin ihtiyacı olan "Konaklama ve Seyahat Hizmeti, Eğlence Hizmeti" gibi programları da bünyesine dâhil ederek istihdama katkı sağlamıştır.

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü, giyim-üretim teknolojisi, yiyecek ve içecek hizmetleri, güzellik ve saç bakımı, el sanatları teknolojisi, kuyumculuk teknolojisi, sanat ve tasarım, grafik ve fotoğraf, seramik ve cam teknolojisi, geleneksel Türk İslam alanlarında eğitim ve üretim faaliyetlerine devam etmektedir.

⁴¹³ Hasan Üstün, "İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nün Tarihi önemi Nedir?", Hürses, 15 Ocak 2007.

⁴¹⁴ Üstün, a.g.m.

Proje ve Koleksiyonlar

Enstitü 2017 yılında, Avrupa Birliği Bakanlığı Türkiye Ulusal Ajansı Erasmus+ Programı çerçevesinde gerçekleştirdiği "Yıllara Yaşam Katalım" adlı projesiyle kuşaklararası bir yaygın eğitim uygulamasına başlamıştır. Proje çerçevesinde 9000'den fazla sanatsever "İstedığınız gün, istediğiniz saatte, istediğiniz etkinliğe katılın" sloganıyla günlük atölye programlarından faydalanmıştır.⁴¹⁵

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü, 04-08 Mayıs 2015 tarihleri arasında ERASMUS+ Avrupa Birliği Pan European Vocational Development projesi kapsamında İngiltere City College Plymouth kurumu ile işbirliği yapmıştır. "Kültür Dünyasında Kahve ve Fırçayla Buluşmaya Davet..." projesi ise enstitünün Etwinning Programı çerçevesinde 2018-2019 yıllarında uygulanmıştır. Anadolu Selçuklu Dönemine Ait Giysi Replikaları, Antalya'da Selçuklu İzleri Kaleiçi Yazıtları, Gelenekli Yağlar ve Bitki Kullanımı Projesi, Geleneksel Çocuk Oyunları, In Antalya, Marla, Puşide, Selçuklu Ziyet Koleksiyonu, Teke Yöresi Yörük Kıyafetleri, Yörük Baş ve Aksesuarları, Yörük Yemek Kültürü, Elif Bebek, Atatürk, Flora Esintisi, Kapı Tokmakları, Nazar, Osmanlı'nın Görkemi ise enstitünün proje ve koleksiyonları arasında yer almaktadır.⁴¹⁶

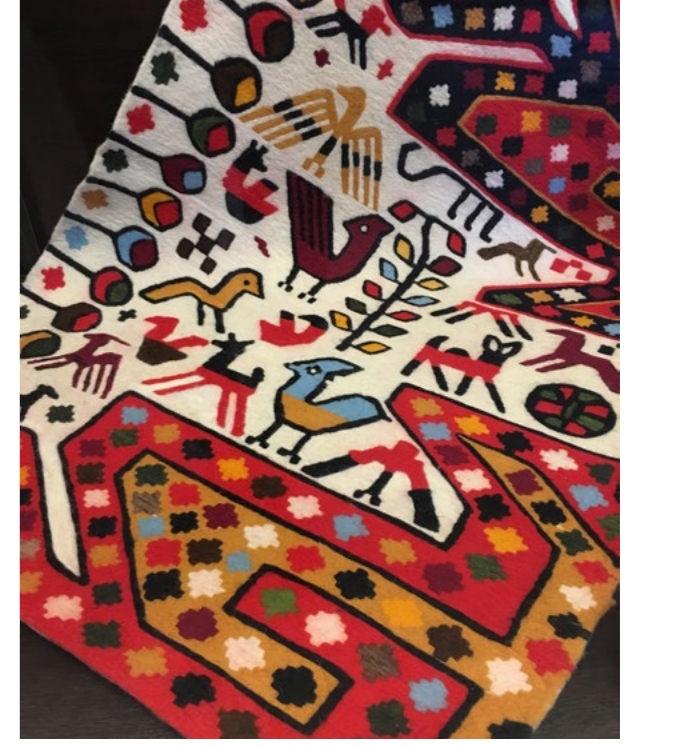
Taki koleksiyonu

⁴¹⁵ Antalya Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

⁴¹⁶ Antalya Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Enstitü koleksiyonu

Keçe halı

Araştırma ve projelerini kayıt altına alan Antalya Olgunlaşma Enstitüsü'nde yapılan araştırmalara Altın Portakal, Atatürk, Antalya Çiçekleri, Elmalı Zenginlikleri, Girit Kültürü, Kapı Tokmakları, Selçukiye Ziyet Koleksiyonu, Yörüklerde Baş ve Aksesuarlar, Anadolu Selçuklu Giysi Replikaları'dır.

Yörük başlığı

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü, Antalya evi karakteristiğine uygun dekore edilen bir müzeye sahiptir. Sedirler üzerinde nakışlı örtü ve yastıklarla döşenmiş, ahşap bir ocaklığa sahip, perdeleri, çeyiz sandıkları ile tarihi 150 seneyi aşan bu müze envanteri enstitü öğretmenleri, kursiyerler, usta öğretici ve bağışçıların desteği ile zenginleşmiştir.

Korkuteli yöresine ait Ahşap kapı, sandıklar, bakır kap-kacak, taş değirmen, ahşap sandalye, döven, kemeççe, toprak küp, kahve değirmeni, bakraçlar, ibrikler, dokuma mekiği, yaba, dengerek, düdüklü çaydanlık, okka, boyacı sandığı, beşik, salıncak, pirinç kaşık, dantel ve kaneviçe örtüler, halı makası, kilim ve halılar, halı tezgahı, düdüklü tencere, sibek, kağı takeri, rahle, takunya, ahşap asker bavulu, idare lambası, kadın kıyafet ve aksesuarları, çeyiz ürünleri, nakışlı ve dokuma örtüler, oyali yazma ve mendiller, tel kırma örtüler, hesap işi örtüler, cumhuriyetin ilk yıllarına dayanan eğitim envanterleri de dahil olmak üzere müzede toplam 286 adet farklı özellikte eser bulunmaktadır.

Kayseri Koca Sinan Olgunlaşma Enstitüsü - 1988

1988 yılında açılan Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü'nün bugün kullandığı bina Kayseri Halkevi⁴¹⁷ için 1940 yılında yapılmıştır. Bina daha sonra Kız Meslek Lisesi olarak hizmet vermiştir. Kayseri Kocasınan Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü, 6 Haziran 1988 tarihinde söz konusu binada Atatürk Kız Meslek Lisesi ile çalışmalarına başlamıştır. 1992 yılından itibaren enstitü, Yaygın Mesleki Eğitim Projesi 2.Faz kapsamına alınarak Atatürk Kız Meslek Lisesi'nden ayrılmıştır. Enstitü, 2000-2001 öğretim yılından itibaren Kocasınan İlçesi İstasyon Caddesindeki bugünkü binasında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Enstitü kurucu müdürü Oya Demir'dir. Demir, bir yıl çalıştıktan sonra göreve vekâleten sırasıyla Kadriye Işık (1998-1999) ve Yıldız Çetinçift (1999-2000) devam etmiştir. 2000-2011 yılları arasında Nazende Büyükkatırcı enstitüde müdürlük yapmıştır. Bir yıl vekâleten Duran Görürılmaz'ın müdürlüğünden sonra yeniden müdürlük vazifesine atanan Nazende Büyükkatırcı, 2014 yılında görevinden ayrılmıştır. Enstitü müdürlüğünü 2014 yılında Fatma Hökelek ve sonra Zeynep Genç vekâleten sürdürmüş, 2014-2016 yıllarında müdürlüğe Özlem Dayoğlu atanmıştır. 2017 yılında Sibel Doğan'ın vekâlet ettiği görevi aynı yıl halen bu görevde olan İsmail Küçük devralmıştır.

Eğitim ve Atölyeler

Enstitü; Giyim Üretim Teknolojileri, El Sanatları Teknolojileri, Grafik ve Fotoğrafçılık, Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri, Seramik ve Cam Teknolojileri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ile Halkla İlişkiler ve Organizasyon alanlarındaki atölye ve eğitimlerle faaliyetlerine başlamıştır. Bugün enstitü, Araştırma, Tasarım, Tanıtım ve Pazarlama bölümlerinin yanında Grafik ve Fotoğrafçılık, El Sanatları, Yiyecek İçecek Hizmetleri, Giyim Üretim Teknolojileri, Seramik ve Cam Teknolojileri, Sanat Tasarım alanlarında faaliyet göstermektedir.

Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü, 1988 yılından itibaren 2 yıllık olgunlaşma programları ve kısa süreli beceri geliştirme kursları ile eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür. Enstitü; giyim, moda tasarımı, kadın giysileri dikimi, iş güvenliği ve işçi sağlığı, güzellik hizmetleri elemanı, saç bakımı ve yapımı, hijyen eğitimi, et ve et ürünleri işlemeciliği, Maraş işi, el nakışları, Türk işi, makine nakışı, bilgisayarda desen üretimi, yağlı boya resim, turistik el sanatları, ahşap boyama, taş bebek, ebru, seramik ve cam, çini işlemeciliği, yabancı dil, okuma-yazma, Osmanlıca, tiyatro eğitimi, takı tasarımı gibi yetişkinler için oldukça geniş bir alanda beceri geliştirme eğitimleri vermiştir.

Mimar Sinan, İpekyolu, Gesi, Selçuklu ve Atatürk adlı giysi koleksiyonları yanında tasarım ve grafik alanlarında Avrupa Birliği projeleri yapan Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü'nün öne çıkan projeleri ise Elif Bebek, Puşide, Mimar Sinan Projesi, Gesi Bağları, Gayseri'nin Selçuklu Hatunları ve Selçukluda Sosyal Düğümlerin Düğünü, Sine-i Millet ve Seyyid Burhaneddin Hamuşani'nden Yansımalar'dır.⁴¹⁸

Yöresel kıyafet

El nakışı örtü

Seramik tabak

Seramik koleksiyon

⁴¹⁷ Mustafa Şanal, "Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Köy Gezileri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.31, Y.2011/2 s.299-315.

⁴¹⁸ Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü - 1988

Şehrin önemli eğitim merkezlerinden olan Kostaki Konağı'nda 24 Ekim 1988 tarihinde "Trabzon Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla eğitim-öğretim ve üretim faaliyetlerine başlayan enstitü, öğrenci talebi artınca aynı yıl Trabzon'un önemli ailesi Nemlizadeler tarafından yaptırılan Nemlizade Konağı'na taşınmıştır. Bina Tekel bürosu, Fatih Eğitim Enstitüsü, Trabzon İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi olarak kullanıldıktan sonra Olgunlaşma Enstitüsüne tahsis edilmiştir.⁴¹⁹ Bu binanın bahçesindeki koruluk alanda başlayan okul inşaatı bitince Kız Meslek Lisesi çatısı altındaki tüm okul programları binaya nakledilmiştir. Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü, 1997 yılında Kız Meslek Lisesi bünyesinden ayrılarak "Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü Pratik Kız Sanat Okulu" adıyla müstakil olarak faaliyetlerine devam etmiştir. 2006-2007 eğitim-öğretim döneminde enstitü bünyesinde Kız Meslek Lisesi açılmış ve kurum "Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Pratik Kız Sanat Okulu ve Kız Meslek Lisesi" adını almıştır. 2008-2009 eğitim-öğretim yılında yeniden ayrılan iki okul bağımsız olarak eğitim hizmetlerine devam etmiştir.

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü, Nemlizade Konağı'nda 2009 yılına kadar eğitim faaliyetlerini sürdürmüş, binanın eğitim hizmetini kaldıramayacak kadar yıpranmasının ardından Çarşı Mahallesi'ndeki İskender Paşa İlköğretim Okulu'nun A ve B blok binalarına taşınmıştır. 2014 yılında B Blok Ortahisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne tahsis edilince buradaki atölyeler Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Alacahan'a kira karşılığında nakledilmiştir.

Enstitü binası

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk müdürü Kadriye İnci Ergüney'dir. Daha sonra enstitüde 1997-2004 yıllarında Aynur Bahadır müdürlük yapmıştır. 2004-2014 yılları arasında Nurgül Karagöz tarafından yönetilen enstitüye 2014-2016 yıllarında Zarife Akdeniz müdür vekili olarak atanmıştır. 2016 yılında Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü'ne müdür olarak atanan Sibel Karabina hala bu görevi sürdürmektedir.

⁴¹⁹ <http://www.trabzon.gov.tr/kultur-varliklari-ve-tarihi-yerler> Erişim tarihi:20.04.2019.

Enstitü öğrencileri

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü - 1988

Eğitim ve Atölyeler

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü "geçmişle gelecekle buluşturabilen, ülkemizin ve bölgemizin kültür zenginliklerine sahip çıkarak kalıcı hale getirebilen, kaybolmaya yüz tutmuş değerleri gelecek nesillere aktarabilen, alanında yeterli bilgi ve beceriye sahip meslek elemanları ve girişimci bireyler yetiştirerek bunun sürdürülebilirliğini sağlayan bir anlayışla hareket eden" kurum olma misyonu ile 1988 yılından itibaren faaliyet göstermektedir.⁴²⁰

Mevcut binasında 20 atölyesi bulunan enstitü, Araştırma, Tasarım Üretim, Tanıtım ve Pazarlama gibi enstitü özel bölümlerinin yanı sıra, el sanatları teknolojisi alanında puşide, el nakışları, makine nakışı ve oylar, yöresel bebek atölyesi, tezhip ve elde yorgan dikimi, sanayi nakışı atölyesine de sahiptir. Yörenin önemli bir dokuma merkezi olmasından dolayı merkez yerleşke ve ek binalarda Keşan dokuma, kaytan ve dastar dokuma ile yöresel bez dokuma atölyeleri de bulunan Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü'nde, yöresel giyim atölyesi ile trikotaj dalında yöresel fanila atölyesi bulunmaktadır. Enstitünün yiyecek içecek hizmetleri alanında merkez yerleşkede iki atölyesi ve Alacahan'da da bir yöresel mutfak atölyesi bulunmaktadır.

Enstitü öğrencileri

Güzellik ve saç bakım hizmetleri, grafik ve fotoğraf, çini ve seramik dışında enstitünün en önemli alanlarından biri de kuyumculuk teknolojisidir. Trabzon'un ve Türkiye'nin önemli takı tekniklerinin uygulandığı takı tasarımı alanında iki dal bulunmaktadır. Takı imalatı dalında iki adet takı tasarımı atölyesine sahip olan enstitü, yöresel takı uygulamaları dalında gümüş kazaz örücülüğü, hasır örücülüğü ve telkârî atölyelerinde üretim çalışmalarını sürdürmektedir.

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü, 2018-2019 öğretim sezonunda, 2 yıllık olgunlaşma programlarına 4 alanda 94 öğrenciyi eğitim vermektedir. Bu alanlar, giyim üretim teknolojisi, el sanatları teknolojisi, kuyumculuk teknolojisi ve yiyecek içecek hizmetleridir. Beceri geliştirme kursiyerlerine de aynı alanlarda eğitim veren enstitü 2019 yılında 566 kursiyeri mezun etmiştir.⁴²¹

İhtisamdan Zarafete Takı, Yöresel Bebek, Osmanlı Saray Kıyafetleri, Unutulmaya Yüz Tutmuş Yöresel Mesleklerin Kitre Pano, Yöresel Kına Kıyafetleri, Cumhuriyet

El nakışı keşe

Trabzon hasır bileklik

Dönemi Kıyafetleri, Keşan Dokuma Kıyafetleri, Trabzon Mimari Motifleri, Trabzon Yöresel Kıyafetleri Tema Koleksiyonu Trabzon Olgunlaşma Enstitüsünün öne çıkan koleksiyonlarından.

Enstitü; istihdam, üretim ve kültürel mirasın korunması amacıyla projeler gerçekleştirmiştir. Avrupa Birliği projeleri kapsamında yurt dışındaki eğitim kurumlarını inceleyen enstitü, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) katkıları ile kadın istihdamına yönelik "Geleneksel Kıyafet ve El Sanatları Eğitimi" projesi yanında "El Emeği Göz Nuru Kadının Kurtuluşu", "Pastacılık ve Butik Pastacılık Eğitim Projesi", "Yaşayan El Sanatları Müzesi" projelerini uygulamıştır.

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü, Türkiye çapındaki Olgunlaşma Enstitülerinin ortak projesi olan Geleneksel Türkiye Bebeği "Elif Bebek" projesinde seri üretim Elif Bebek'lerin döküm kalıplarının hazırlanmasıyla projeye katkı sunmuştur. Enstitü, Cumhurbaşkanlığı himayesinde gerçekleştirilen Puşide projesi kapsamında 2016 yılından itibaren "Esma Sultan" ve "I.Ahmet'in oğlu Şehzade Bayezid" in sanduka örtülerinin işlenmesini tamamlamıştır.

Enstitünün 15-16.yüzyıla ait Topkapı Sarayı envanterindeki takı ve aksesuarlardan esinlenerek tasarlanan İhtisamdan Zarafete⁴²² adlı kurumsal projesinin yanında "Trabzon Yöresi Geleneksel Kıyafetleri" adıyla uyguladığı bölgede yaygın kullanılan yöresel giysiler, takı ve aksesuarlar, çoraplar, başörtüler, kaytan dokumaların yeniden üretimini içeren bir projesi bulunmaktadır.

Trabzon Sanayi ve Ticaret Odasıyla ortak yapılan "Trabzon Alası" projesinde, Trabzon alası (somon) adıyla bilinen balık araştırılarak şehrin önemli şeflerinden edinilen tariflerle bir kitap çalışması yapılmıştır. "Osmanlı Şerbetleri" projesinde Osmanlı mutfağında önemli bir yer tutan şerbetler üzerine araştırmalar yapılmıştır. Araştırmaların sonucunda şerbet tarifleri e-kitap olarak enstitünün internet sitesinde yayınlanmıştır.⁴²³

Enstitünün tema projelerinden olan "Trabzon Mimarisinde Tezhip Desenleri ve Geleneksel Desenler" adlı proje El Sanatları Alanı bünyesinde faaliyet gösteren tezhip atölyesi tarafından Trabzon'un tarihi yapılarında yer alan mimari desenler incelenerek desenlerin bir koleksiyonla yeniden üretilmesini kapsamaktadır.

Trabzon'un Geleneksel Sandık İşlemeleri, Tılsımlı Gömlekler, Unutulmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Mesleklerin Kitre Pano Çalışmasıyla Canlandırılması, Trabzon ve Yayla Göçü Projesi ve Adım Adım Rize Projesi ise enstitünün diğer projeleri arasındadır.⁴²⁴

⁴²² http://trabzonolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/htisamdan-zarafete_5655697.html, Erişim tarihi: 02.05.2019.

⁴²³ http://trabzonolgunlasma.meb.k12.tr/meb_1ys_dosyalar/61/01/202971/dosyalar/2017_12/08154824_YERBET_KYTABI-web2.pdf?CHK=0a7a6a539d-57444d65944c500239b8db, Erişim tarihi:02.05.2019.

⁴²⁴ Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

⁴²⁰ Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

⁴²¹ Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü - 1989

Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü, 1988-1989 öğretim yılında Muazzez Sümer Kız Meslek Lisesi bünyesinde çalışmalarına başlamıştır. Açıldıktan bir yıl sonra okul binasından bir kat Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsis edilmiştir. 1991-1992 öğretim yılında ise Pratik Kız Sanat Okulu, Olgunlaşma Enstitüsü'ne bağlanmış, Muazzez Sümer Kız Meslek Lisesi binadan ayrılarak yapı tamamen Olgunlaşma Enstitüsü'nün kullanımına devredilmiştir.

1997-1998 öğretim yılında enstitü bünyesinde Kız Meslek Lisesi açılmıştır. 2010-2011 öğretim yılında ise Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü ve Pratik Kız Sanat Okulu, Kız Meslek Lisesi'nden bağımsız olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Enstitü çatısında hizmet veren Pratik Kız Sanat Okulu, 2011-2012 öğretim yılında kapatılmış ve enstitü 2012 yılında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlanarak çalışmalarını sürdürmüştür.

Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdürü Yücel Bayatlı 1987-1988 eğitim öğretim yılında görev yapmıştır. 1988-1991 yıllarında enstitüde Sabiha Aykal, 1991-1998 yıllarında Başak Aktar, 1998-2002 yıllarında Günay Artürk, 2002-2010 yıllarında Serpil Tekay, 2010-2015 yıllarında Bilge Hocaoğlu enstitü müdürlüğü vazifesini yapmışlardır. 2015 yılında Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü'ne müdür olarak atanan Şirine Eronat halen bu görevdedir.

Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü, 4 katlı binasında 2 derslik ve 17 atölye ile hizmet vermektedir. Provalı giyim, el sanatları, resim ve çiçek, makine nakışları alanında eğitim faaliyetlerine başlayan enstitüde 1989-1995 yıllarında ev ekonomisi ve beslenme, seramik, kuaförlük ve hazır giyim bölümlerinde eğitim verilmiştir.

2018-2019 eğitim öğretim yılında kurum; enstitü özel bölümlerinin yanı sıra nakış, el sanatları, dokuma, yiyecek içecek hizmetleri, kuyumculuk teknolojisi, resim, bilgisayar, güzellik ve saç bakım hizmetleri, cilt bakımı, seramik ve cam teknolojisi, bilgisayarlı nakış, giyim üretim teknolojileri alanlarında eğitim ve üretim çalışmalarına devam etmektedir.

Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü, 2 yıllık programlarının yanında yaygın eğitim beceri geliştirme kursları da açarak bölgedeki mesleki eğitime katkı sunmaktadır. Kadın giysileri dikimi, Türk bayrağı dikimi, bilgisayar destekli kalıp hazırlama, kadın ceket dikimi, resim, gümüş takı işlemeciliği, dekoratif ahşap boyama, tel ve çivi ile yapılan takılar, boncuk koza, ipek koza, keçe yapımı, davul derisinden aksesuar yapma, mekikli tezgah dokuma, zili dokuma, tel kırma, tel sarma, basit nakış iğneleri, firkete oyası, Çin iğnesi, şiş örücülüğü, yaş pasta yapımı, ev yemekleri hazırlama, gıda hijyeni ve sanitasyon, yabancı dil, bilgisayar işletmenliği gibi birçok mesleki eğitim programında eğitim verilmektedir.

Atatürk Kıyafetleri, Kaftan, Otantik Kıyafet, Yöresel Kıyafet, Tarihle Yüz Yüze, Anadolu Nazarlıkları, Anadolu Gelinleri, Mezopotamya Çiçekleri, Abiye Kıyafet, Ulu Cami Motifli Ürün Koleksiyonu enstitü koleksiyonlarıdır.

Enstitünün kurum projesi olan Puşide projesinde Diyarbakır'daki Hz.Zülkif, Hz.Elyesa peygamberlerin kabirleri ile Hz.Süleyman türbesinde metfun sahabelere ait mezar puşideleri elde Maraş işi tekniğiyle işlenerek sandukalara örtülmüştür.

Türk işi örtü

Puşide projesi

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü - 1989

1989 yılında açılan İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nün halen faaliyet gösterdiği bina, Beylerbeyi Sarayı'nın⁴²⁵ Ağalar dairesi olarak iki kat inşa edilmiştir. Yapı zaman zaman yabancı konukların ağırlanması ve bazı milli felaketlerde hastane ve barınak olarak kullanılmıştır.⁴²⁶ 1923 yılında Beylerbeyi ilkokulu olarak eğitim öğretime açılan bina, 1985 yılında duvarlarında oluşan çatlaklar ve denize kayma tehlikesi geçirincede Hacı Ömer Sabancı Vakfı⁴²⁷ tarafından 1986 yılında ilk mimarisine uygun şekilde yeniden inşa edilmeye başlanmış ve 1988 yılında tamamlanarak Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir.⁴²⁸ Aynı yıl Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü'nün ek bina talebinin değerlendirilmesi üzerine enstitüye tahsis edilen bina bir yıl sonra müstakil bir olgunlaşma enstitüsü olarak hizmete başlamıştır. Bu süreci enstitünün emekli müdürü Şehzade Mert şöyle aktarmaktadır:

"Beyoğlu'ndaki bina dar geliyordu. Beylerbeyi'ndeki ilkokul yıkılmış Sabancı Vakfı yapmış binayı. Bina yapıldıktan sonra burayı göstermişler bizim müdüre. Beylerbeyindeki binada atölyeler üretsün, Beyoğlu'ndaki bina da showroom gibi olsun, satışlar da orada yapılsın diye düşünülmüş. Beylerbeyi'ndeki bina bize verildi. Beyoğlu'nda 3 müdür muaviniydik. Ara ara kontrole geliyorduk. Başında bulunuyorduk çalışmaların. Zamanla iki yaka iki ilçe arasında sıkıntılar olunca binaların birbirinden ayrı kurum olması teklif edildi. Böylelikle iki kurum ayrıldı Mart ayında."⁴²⁹

1989 eğitim öğretim yılında "Sabancı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla ayrı bir kurum olarak çalışmalarına devam eden okul, 2012 yılında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlanmış ve "İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü" adını almıştır. Enstitünün ilk müdürü Şehzade Mert 2010 yılına kadar bu vazifeyi ifa etmiştir. 2010 yılında enstitüye müdür olarak atanan Seda Büyükol 2012 yılına kadar çalışmıştır. 2012 yılından emekli olduğu 2014 yılına kadar enstitüde yeniden müdürlük yapan Şehzade Mert'ten sonra vazifeyi halen enstitü müdürü olan Yusuf Gürlek devralmıştır.⁴³⁰

Enstitü binası

⁴²⁵ <http://www.millisaraylar.gov.tr/saraylar/beylerbeyi-sarayı> Erişim tarihi: 04.05.2019.

⁴²⁶ Tuncay Cengiz Göncü, Beylerbeyi Sarayı'nın İnşa Süreci, Teşkilatı ve Kullanımı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2006, s. 98-99.

⁴²⁷ 1974 yılında kurulan Hacı Ömer Sabancı Vakfı, Merhum Hacı Ömer Sabancı'nın "Bu topraklardan kazandıklarımızı bu toprakların insanlarıyla paylaşmak" düşüncesiyle Türkiye'nin en büyük sanayici ailesi olan Sabancı Ailesi'nin, yaptığı hayır işlerini sistemli şekilde yürütmek amacıyla kurulmuştur. <http://www.sabancivakfi.org.tr/hakkimizda/biz-kimiz>, Erişim tarihi: 04.05.2019.

⁴²⁸ http://sabanciologunlasma.meb.k12.tr/meb_yjs_dosyalar/34/22/215177/icerikler/enstitunun-tarihcesi_3608450.html?CHK=e636d5724de0a31ae1fbb-b27771ab7, Erişim tarihi: 04.05.2019.

⁴²⁹ Emekli Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Şehzade Mert ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 13.03.2019.

⁴³⁰ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Nevzat Çelik'in Sabancı Ailesi tablosu (Sabancı Vakfı Koleksiyonu)

Eğitim ve Atölyeler

1989-1990 eğitim öğretim yılında dönemin cumhurbaşkanı Kenan Evren, merhum Sakıp Sabancı ve il protokolüyle resmi açılışı yapılan "Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü" giyim üretim teknolojisi, el sanatları, seramik, resim, triko, hazır giyim atölyeleriyle faaliyetlerine başlamıştır. Bir taraftan üretim ve siparişlerin yapıldığı enstitüde, diğer taraftan 2 yıllık olgunlaşma programları çerçevesinde giyim, el sanatları, hazır giyim bölümlerinde mesleki ve teknik eğitim gerçekleştirilmiştir. Enstitü 1996 yılından itibaren yetişkin eğitimi kapsamında beceri geliştirme kurs programları düzenlemektedir.

Bu bölümlere daha sonra Araştırma, Tasarım, Tanıtım ve Pazarlama, Moda Tasarımı, Çocuk Gelişimi, Grafik ve Fotoğrafçılık alanları da dâhil edilmiştir. Enstitü, 2010 yılından itibaren Giyim Üretim Teknolojisi, Tekstil Teknolojisi, El Sanatları Teknolojisi, Grafik ve Fotoğraf, Çocuk Gelişimi, Seramik ve Cam Teknolojisi alanlarında 2 yıllık olgunlaşma programları uygulamıştır. Enstitüde çocuk gelişimi öğrencileri için bir de uygulama anaokulu açılmıştır.

2019 yılı itibarıyla enstitüde Giyim Üretim Teknolojisi, El Sanatları Teknolojisi, Seramik ve Cam Teknolojisi, Tekstil Teknolojisi, Kuyumculuk Teknolojisi, Geleneksel Türk-İslam Sanatları bölümleri ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilk olan Restorasyon-Konservasyon laboratuvarı bulunmaktadır.⁴³¹ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nde uygulanan eğitim planı, öğrencinin gelişimi için gerekli tüm becerileri en ince ayrıntısına kadar kapsayan bir içeriğe sahipti. Giyim bölümü için, kalıp ve dikim tekniklerinin numuneleriyle muhafaza edildiği bu planlar uzun süre uygulanmıştır.⁴³²

⁴³¹ Söz konusu laboratuvarı 2019 yılı itibarıyla İstanbul Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Doğal Kaynaklar Ruhsat ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü kontrolöründe Zeynep Kamil Türbesi'ne ait Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Türbeler Müze Müdürlüğü envanterine kayıtlı 8 adet özel öne me haiz orijinal farbela ve astarlarının konservasyonu yapılmaktadır.

⁴³² Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Giyim Alan Şefi Leyla Ş. Kuşçu ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü - 1989

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, kurulduğu yıldan itibaren sipariş atölyelerinde yoğun üretimler gerçekleştirmiştir. Devlet protokolü, iş dünyasının önemli isimleri gibi sipariş isteyen herkese kapıları açık olan enstitü bilhassa nakış ve giyim siparişleri almıştır. Suudi Prensesi Sara'ya yapılan mutfak takımı ve kına gecesi kaftanından,⁴³³ mahalle sakininin çeyizine kadar gelen hiçbir siparişi geri çevirmeyen enstitüde çalışmaların özgün olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Enstitünün aldığı önemli siparişlerden biri de Askeri Müze Genel Komutanlığı tarafından kullanılan tören sancağının yenilenmesidir.

Enstitü siparişleri ile ilgili Sanat Tasarım Öğretmeni Ayşe Dizman şunları aktarmaktadır: "Çok sipariş geliyordu. Ve benim danışman hocam orada onlara desen çiziyordu. Orijinal desenler çizilirdi. O desen bir daha kullanılmayacak şekilde satılırdı. Müşteriye göre bir tasarım yapardınız. Müşteri daha özgün bir şey istiyorsa onu daha modernize ederek geleneksel çizgilerle desenler çizerdiniz. İlk başta ben o desenleri temize çiziyor ayrıca müzenin desenlerini de çıkarıyordum. Bu şekilde başladım ama bu birkaç ay sürdü. Atölye ciddi anlamda talep görüyorsa, sipariş alıyorsa bu kurumda alkışlanırdı, çok bahsedilirdi. O atölyenin şefi söz sahibiydi. Şef, öğretmen ve öğrenci arasındaki hiyerarşi olgunlaşma geleneğini sürdürüyordu. Beni en çok etkileyen gelinlik siparişi verenlerdi. Giyim atölyesine dikdörtgen masa hazırlanıp, kumaş serilip, siparişi veren aile çikolatalarıyla, tatlılarıyla gelirdi gelinlik kesimine. Evliler alyanslarını kumaşın üstüne koyardı, bekâr olan kızlar da birer makas atıp dilek dilerlerdi. Muhteşem gelmişti bana. Sonra da teslimde gelinlik geline giydirilir, bütün okul görür öyle çıkardı. Yani baba evinden önce olgunlaşmadan çıkardı gelin. Duyuru yapılırdı o gün özel giyinirdi herkes."⁴³⁴

Olgunlaşma Enstitüleri kızlara özel eğitim kurumları olarak tasarlansa da zaman içinde erkek öğrenciler de Olgunlaşma Enstitülerine devam etmiştir. Cinsiyet ayrımı yapılmısa da bugün hala büyük oranda kız öğrencilerin devam ettiği enstitülere gelen bazı erkek talebeler, aldıkları eğitim sonunda sektörün öncü isimleri arasına girmiştir.

Enstitüde 2 yıllık olgunlaşma programlarından mezun olmak için bitirme projesinin yanında yapılan stajlar da oldukça hassas bir şekilde takip edilmiştir. Enstitü mezunu Zeynep Alyon eğitim süreçlerini şöyle anlatmaktadır:

"Gerçekten atölyede nasıl çalışılır, hazır giyim nasıl üretilir o konuda oldukça bilgi sahibi olduk. Daha sonra okulun da yardımıyla staj yaptık. Temel sanat eğitimi renk bilgisi ve mesleki hesaplama dersimiz vardı. Kumaş metraj hesaplaması, iplik metraj hesaplaması gibi üretimde kullanacağımız maliyet hesaplamasıyla ilgili bilgiler öğrendik. Kişiyeye özel dikiyorduk, prova yapıyorduk. Değişik sanayi makineleri vardı. Düz dikiş makinasını her yerde görme şansımız var ama bir lastik makinası, ilik makinası bunlar her yerde göremeyeceğim en azından diğer okullarda görmediğim makinalardı. Onlardan dikmeyi öğrendik. Aldım eğitimler sayesinde bugün ben de öğrencilerimi aynı titizlikle yetiştirmeye çalışıyorum."⁴³⁵

Enstitü bu eğitim imkânlarının yanı sıra öğrencilerin kişisel gelişimine de katkı sunmuştur. Haftanın bir gününü gezilere ayıran hocalar, vitrin inceleme, firma gezileri, hazır giyimde önde gelen temsilcilerinin ziyareti gibi faaliyetlerle

öğrencilerin çalışma hayatı hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamıştır. Çocuk Gelişimi programındaki öğrencilerin mezuniyet yılında düzenlenen "Kariyer Günleri" ise öğrencilerle eğitimci ve işverenleri buluşturan önemli bir uygulama olmuştur. 2016 yılında Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde öğrenci ve öğretmenlerin mesleki-kültürel gelişimini için Olgunlaşma Kültür Kulübü kurulmuştur. Enstitü öğretmenleri tarafından kurulan bu kulüple, gezi ve ziyaretlerle öğrenci-öğretmen ve personel arasında aidiyet bağlarının güçlendirilmesi, şehirdeki kültür-sanat gündeminin takip edilmesi amaçlanmıştır.

El nakışı kahve puşidesi

İlk Defile

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, kurulduğu yıldan itibaren uzun süre her eğitim sezonu sonunda öğrenci ve personelin el emeği ürünlerinden oluşan sergi ve kermesler düzenlemiştir.⁴³⁶ 1994 yılına kadar eğitim ve sipariş işlerine ağırlık veren enstitüde bu yıl tanıtım amacıyla bir defile yapılmasına karar verilmiştir. Keçe ve dokuma konseptli⁴³⁷ bu defilenin hazırlığında Merhum Sakıp Sabancı, ünlü modacı Yıldırım Mayruk'un enstitüye destek olmasını sağlamıştır. 1994 yılının Ocak ayında Hilton Otel'de sunulan defile, Sakıp Sabancı'nın ev sahipliğinde gerçekleşmiştir.⁴³⁸ Defileden önce mankenler sunacakları kıyafetleri enstitüde tecrübe etmişlerdir. Deniz Kulaç, Başak Gürsoy gibi tanınmış mankenlerle yapılan defilenin sonunda koleksiyona emek veren tüm personel podyuma çıkmıştır.⁴³⁹ "Sabancıların İlk defilesi" başlığı ile gazete haberlerinde yer alan 84 parça kıyafeti 500 kişilik davetli büyük ilgiyle izlemiştir.⁴⁴⁰

⁴³⁶ "El Emeği Örgüler ve İşlemeler Kapışıldı", *Sabah*, 07.05.1992;

⁴³⁷ "Çoban Kepeneği Sosyeteye Girdi", *Gün*, 21.01.1994.

⁴³⁸ "Keçe Gelinlik", *Milliyet*, 21.01.1994.

⁴³⁹ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü El Sanatları Öğretmeni Güler Volkanlı ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019.

⁴⁴⁰ "Sabancıların İlk Defilesi", *Sabah*, 21.01.1994.

⁴³³ Ömer Berber, "Suudi Prensesi Türk Çeyizi", *Akşam*, 22.06.2002; "Prenses Sara'ya Osmanlı Kaftanı", *Akşam*, 21.03.2004.

⁴³⁴ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Tasarım Öğretmeni Ayşe Dizman ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019

⁴³⁵ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü 2005 yılı mezunu Zeynep Alyon ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 05.03.2019

Istanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü - 1989

Bu başarı enstitüye Amerika yolunu açmıştır. 1995 yılının Mart ayında Amerika'ya giden Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, New York, Boston ve Washington'da keçe defilesini Amerikalılara sunmuştur. Defileden sonra izleyiciler tek tek her kıyafeti uzun süre incelemişler defilenin tekrarlanması için istekte bulunmuşlardır.⁴⁴¹

Bu defileden sonra moda tasarımı öğrencilerinin mesleki gelişimlerine katkı sunmak amacıyla bölüm öğretmenleri ilk öğrenci defilesini organize etmiştir. Enstitü defileleri, Sabancı Vakfı'nın sponsorluğunda neredeyse her yıl gerçekleştirilmiştir. Sakıp Sabancı'nın enstitüye verdiği ihtimam, sık sık öğrenci ve öğretmenleri ziyaret etmesi hem enstitüyü motive etmiş hem de yapılacak işleri hızlandırmıştır. Onun katkılarına minnettar olan öğrenciler defilelerin sonunda Sakıp Bey'e kendi yaptıkları işlerden hediyeler sunmuştur.⁴⁴² Bu defileler öğrencileri büyük tekstil firmaları ile buluşturmuştur.⁴⁴³

Üsküp Sanayi Mektebi (BOA)

2004 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen 12.Halk Oyunları Yarışma'nın final gecesinde enstitünün hazırladığı "Gelenekselden Evrensele Anadolu Kadın Giysileri" adlı defile sunumunda mankenler Sakıp Sabancı'nın fotoğrafının olduğu ve üzerinde "Sizi Çalışmalarımızla Yaşatacağız" yazılı bir afiş taşıyarak merhuma olan saygı ve özlemi yansıtmıştır.⁴⁴⁴ Bir yıl sonra düzenlenen etkinlikte bu defa Sakıp Sabancı'nın fotoğrafı ve "Daima Gönlümüzde" yazısıyla sahneye çıkan kalpli kostüm Türkan Sabancı ve Güler Sabancı başta olmak üzere tüm davetlilerin gözlerini doldurmuş ve ayakta alkışlanmıştır. Sakıp Sabancı'nın vefatından sonra da altyapı ve eğitim donanımı konularında kurumu her zaman destekleyen Sabancı Vakfı, 2018 yılında enstitüde geniş kapsamlı bir tadilat

⁴⁴¹ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü El Sanatları Öğretmeni Güler Volkanlı ile sözlü tarih görüşmesi: Görüşme tarihi: 08.03.2019.

⁴⁴² "Sabancı'nın Ata Sevgisi", *Radikal*, 23.05.1997.

⁴⁴³ Ali Ketencigil, "Kültür Şöleni", *Milliyet*; "Sabancı'nın Kızları Görücüye Çıktı", *Sabah*, 09.06.1995; "Geleceğin Modacıları", *Milliyet*, 13.06.1995; "Öğrencilerin Anlamlı Defilesi", *Hürriyet*, 25.11.1995; "Anadolu Giysileri Podyuma Çıktı", *Akşam*, 29.11.1996; "Sakıp Ağa'nın Defile Keyfi", *Akşam*, 25.05.1997; "Öğrencilerden ModaSA", *Sabah*, 1997; "AKM'de Halk Dansları ve Defile Gecesi", *Cumhuriyet*, 1999; "Öğrencilerden Moda Şov!", *Takvim*, 1999; Oğuzhan Kaplan, "Geleneksel Modanın Merkezi", *Üsküdar*, 11.2001.

⁴⁴⁴ "Anadolu Kadını Büyüledi", *Yeniçağ*, 11.05.2004; Serkan Hamza, "Sakıp Sabancı'yı Çalışmalarımızla Yaşatacağız", *Yatan*, 11.05.2004.

gerçekleştirerek enstitüyü modern bir eğitim kurumu haline getirmiştir.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nün yaptığı defileler önde gelen sektör temsilcilerinin de dikkatini çekmiştir. 2004 yılında bir firma ile İran'a giden enstitü ekibinden Leyla Kuşçu defileyi şöyle anlatmıştır: "İranlı kadınların bir firma aracılığı ile Türkiye'den defile talep etmesi neticesinde İran defilesi gündeme geldi. Biz buradan koleksiyonu hazırladık. Çok açık olmasın diye özellikle belirtmişlerdi. İki manken bizden diğer mankenler İran'dan seçilmişti. Bir Türk firması düzenliyordu oradaki Fashion Week haftasını. Çok enteresan şeyler yaşadık hakikaten. 8-9 defile yaptık bir hafta içerisinde."⁴⁴⁵

İsrail,⁴⁴⁶ Dubai, Suudi Arabistan, Amerika gibi ülkelerde Türk sanat ve modasını tanıtan enstitü, yurt içinde de sadece kendi adına defileler düzenlememiştir. Birçok eğitim kurumu, sivil toplum kuruluşu, askeri kurum ve derneklerle⁴⁴⁷ özel sektör temsilcileri için yapılan defileler, enstitünün unutulmaz hatıraları arasında yer almıştır.⁴⁴⁸ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, hükümetin talebi üzerine 1998 yılının Cumhuriyet Bayramı kutlamaları çerçevesinde Dünya Petrol Konferansı'na katılan yabancı konuklar için tarihi Savanora Yatı'nda düzenlenen Cumhuriyet resepsiyonunda da bir defile takdim etmiştir. Enstitü'nün 1999'daki 10.Kuruluş Yılı kutlamaları da Sabancı Center'daki defileyle yapılmıştır.⁴⁴⁹ Antalya'da Kent Konseyi Ekonomi Çalışma Grubu'nun 19 ülkenin büyükelçileri ve ticari ataşeleri aracılığıyla Türkiye'yi tanıttıkları programda da Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü bir defile sunmuştur.⁴⁵⁰

2004 yılında Beyoğlu Refia Övüç ve Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nün Kadıköy Vali Çakır Öğretmen Evi'nde düzenlediği "Osmanlı'dan Bugüne Kadın Kıyafetleri" sunumunda da Nefise Karatay'ın taşıdığı kalp şeklindeki Türk bayrağının sahneye gelmesiyle tüm izleyiciler ayağa kalkıp alkışlamıştır. Daha sonra Karatay, sahneden inerek bayrağı, davetliler arasında yer alan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'a hediye etmiştir.⁴⁵¹

Müzecilik Faaliyetleri Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü açıldığında, Ankara'ya götürülerek Etnografya Müzesi ve Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde muhafaza edilen İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün etnografik eser koleksiyonundan bir bölüm, İstanbul'a getirilerek enstitü müzesi kurulmuştur. Şehzade Mert müzenin kurulma sürecini şöyle aktarmaktadır:⁴⁵²

"Okul müzesinin getirilmesi okulun açılmasıyla beraber oldu. Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü bizim annemiz. Zamanında onlar çok değerli çalışmalar toplamışlar. Bir sene de yangın tehlikesi atlattı galiba okul ben daha gelmeden evvel. Refia Övüç zamanında toplanmış bu eserler. Kimisi bağış yapmış, kimisi satın alınmış. Dünyanın eserini toplamışlar. Etnografya Müzesi'ne gidiyor herhalde ya da Ankara Olgunlaşma'ya. Bu okul açılacağı zaman müdüre hanım diyor ki 'Biz o eserleri istiyoruz. Müzemize koyacağız' O zamanki müdürler ılımlı bakıyorlar olaya. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ndeki eserlerin 3'te 1'i buraya verilmek üzere onay çıkıyor. Okul müdürümüz bir öğretmen arkadaşla gidip eserleri teslim aldı. Okulun açıldığı sene kuruldu o müze. Oraya vitrinler yaptık. Nem aletlerini aldık bozulmasın diye."

⁴⁴⁵ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Giyim Alan Şefi Leyla Ş. Kuşçu ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019

⁴⁴⁶ "Türk Modası İsrail'de Şov Yaptı", *Hürriyet*, 11.02.2000; Yalçın Çınar, "İşbirliği Modası", *Milliyet*, 05.02.2000; "Ticaret Barış getirecek", *Türkiye*, 11.02.2000.

⁴⁴⁷ Seda Özkaya, "Asker Eşlerine Osmanlı Defilesi", *Hürriyet*, 02.04.2000.

⁴⁴⁸ "Okul Yapıtlarına Defileli Teşekkür", *Cumhuriyet*, 24.11.2000; "Hayırseverlere Şükran Gecesi", *Türkiye*, 24.11.2000.

⁴⁴⁹ "Sabancıların Gurur Gecesi", *Cumhuriyet*, 28.05.1999; "10.Yıl defilesi", *Türkiye*, 28.05.1999.

⁴⁵⁰ "19 Ülkeye Özel Tanıtım", *Hürriyet*, 26.05.2002.

⁴⁵¹ Özner Berber, "Emine Erdoğan'a Türk Bayrağı", *Güneş*, 15.06.2004.

⁴⁵² Emekli Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Şehzade Mert ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 13.03.2019.

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü - 1989

Enstitü binası içerisinde yer alan müzenin envanter defterinde kayıtlı, 18-20. yüzyıllara ait 754 adet orijinal eser yer almaktadır. Maraş işi tekniğiyle işlenmiş bindallı, gelinlik, ceket, örtü ve bohçalar, tel kırma ve tel sarma teknikleriyle işlenmiş örtüler, pul dikme tekniğiyle hazırlanmış kahve puşidesi, ipek kumaştan kenarları iğne oyası yapılmış yazmalar, kordon tutturma tekniğiyle hazırlanmış cepken ve üçetekler, ipek üzerine Türk işi tekniğiyle işlenmiş örtüler, peşkirler, havlular, hesap işi tekniğiyle işlenmiş örtüler, damat tıraş önlüğü bu eserler arasındadır.⁴⁵³

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü de müze kurulduktan sonra satın alma ve bağış yoluyla koleksiyonunu zenginleştirmiştir. Müzeye bağış yoluyla gelen bir eser de hayırsever Semiha Şakir Hanımefendi'ye ait gelinlik ve kına gecesi elbisesidir. Özel tasarım olan ve swarovsky taşlarla süslenmiş bu gelinlik Semiha Şakir'in ailesi tarafından 2016 yılında müzeye kazandırılmıştır.

Enstitü müzesi 2018 yılında Sabancı Vakfı tarafından yapılan tadilat neticesinde modern bir müzeye dönüştürülmüş, özel dizayn edilen teşhir dolaplarının yanında ısı ve yangına duyarlı depo dolapları satın alınmıştır.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, Anadolu'daki müze ve kültür evlerine de kendi koleksiyonundan ya da özel tasarım yeni eserlerle katkı sağlamıştır. Mengücek Vakfı Kültür ve Sanat Evi Projesi, Ahmed-i Hani Müzesi ve Doğubayazıt Kent Evi Kostüm Projesi, Eskişehir Türk Bilginleri Müzesi Kostüm Projesi, Panorama Çanakkale Müzesi Kostüm Projesi, Uskudar Belediyesi Hanım Sultanlar Müzesi Projesi⁴⁵⁴ enstitünün müzecilik alanında yaptığı çalışmalardandır.

⁴⁵³ http://sabanciolgulasma.meb.k12.tr/icerikler/muzemiz_2307656.html Erişim tarihi:05.05.2019

⁴⁵⁴ <http://www.uskudarhanimsultanlarmuzesi.com/gecmisten-bugune-hsm.php> Erişim tarihi:05.05.2019

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü - 1989

Koleksiyon ve Projeler

Keçe ve Dokuma, Maraş İşi, Osmanlı Kaftanları, Azınlık, Anadolu Medeniyetleri, Gelinlik, Geleneksel ve Yöresel Dokuma, Geleneksel Süslemeler, Unutulmaya Yüz Tutmuş Osmanlı-Selçuklu, Türkiye'nin Bebeği "Elif Bebek", Çanakkale 100. Yıl Barış Gelincikleri,⁴⁵⁵ En Güzel İsimler "Esmâ-ül Hüsnâ", Kurgandaki Medeniyet "Pazırık", Üsküdar Kâtibim Kitre Bebekleri⁴⁵⁶ enstitünün öne çıkan koleksiyonları arasındadır. İstanbul Seyyareleri, Minber Kapı Örtüleri, Puşide, Osmanlı Saray Kumaşları, Motiflerin Dili projeleri ise devam eden projelerdir.⁴⁵⁷

Enstitü koleksiyonu

Enstitü koleksiyonu

Kumaş koleksiyonu

⁴⁵⁵ "Çanakkale'ye Kadın Askerle Girecekler", *Yeni Şafak Pazar*, 08.03.2015; Burcu Ünal, "Çanakkale'nin Barış Gelincikleri", *Milliyet*, 20.03.2015; "Çanakkale'ye Kadın Askerle Girecekler", *Yeni Şafak Pazar*, 08.03.2015.

⁴⁵⁶ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

⁴⁵⁷ Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü - 1996

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, 1996 Bursa Necatibey Kız Meslek Lisesi bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerine başlamıştır. 2007 yılından itibaren Kız Meslek Lisesi çatısından ayrılan enstitü, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilen binaya taşınmıştır. 2012 yılında diğer Olgunlaşma Enstitüleri gibi Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlanan Bursa Olgunlaşma Enstitüsü 2015-2016 öğretim yılından itibaren Veysel Karani Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Elektrik Alanı binasında hizmet vermektedir.

Şenel Uslu, enstitünün kurucu müdürü olarak 1996-2010 yıllarında çalışmıştır. Daha sonra Münevver Yaman 2010-2016 yıllarında müdürlük yapmıştır. Enstitüye 2016 yılında müdür olarak atanan Nilüfer Karakoç halen bu görevdedir.

Eğitim ve Atölyeler

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, kurulduğu 1996 yılında, giyim, resim, el sanatları ve nakış bölümleri ile üretim ve eğitim çalışmalarına başlamıştır. Enstitü, mevcut binasında Araştırma, Tasarım, Tanıtım ve Pazarlama Bölümlerinin yanı sıra, El Sanatları, El Nakışları, Sanayi Nakışı, Grafik ve Fotoğrafçılık, Giyim Üretim Teknolojileri, Ebru, Seramik, Yiyecek İçecek Hizmetleri üretim atölyeleri ve dersliklerle faaliyetlerine devam etmektedir.

Enstitü, el sanatları teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi, güzellik ve saç bakımı hizmetleri, resim ve moda tasarımı alanlarında 2 yıllık olgunlaşma programları uygulamıştır. Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, yaygın eğitim beceri geliştirme kursları kapsamında ise dekoratif ev aksesuarları, çarpına dokuma, makinede applike, basit nakış iğneleri, deri tablo yapımı, mut-fak takımları hazırlama, giyim, klasik masaj teknikleri ve çocuk gelişimi alanında özel eğitim ve erken çocukluk alanında oyun öğretimi gibi branşlarda her yıl yüzlerce öğrenciye eğitim vermektedir.⁴⁵⁸

Koleksiyonlar

Bursa ve çevresinin zengin kültürel dokusu Olgunlaşma Enstitüsünün koleksiyon ve projelerini belirlerken en fazla beslendiği alanlardır. Bu çerçevede tema ve proje çalışmaları gerçekleştiren enstitü, İznik çinileri, Keles yöresinin folkloru, Bursa ipeği, Türk ebrusu, ipek kozası, iğne oyaları, hamam kültürü ve geleneksel Türk el nakışlarını kreasyon çalışmalarının odağına koymuştur.

Ebru Koleksiyonu⁴⁵⁹ enstitünün ebru sanatını kumaşlara uygulayarak kadın ve erkek aksesuarları ile ev dekorasyonu alanında özgün tasarımlarını kapsamaktadır. Yapılan bu koleksiyon ürünleri, sipariş alındığı gibi alışveriş merkezi, tarihi han ve havaalanı gibi yerlerde satışa da sunulmuştur.⁴⁶⁰

Geleneksel El Nakışları, Geleneksel Kadın Başlıkları Fotoğrafları, Kitre Bebek, Osmanlı Dönemi Kadın Giysileri, İğne Oyası, İznik Çini Desenleri, Keles Yöresi Modernize ve Atatürk Dönemi Kadın Giysileri Koleksiyonu enstitünün öne çıkan koleksiyonları arasındadır.⁴⁶¹

⁴⁵⁸ Bursa Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

⁴⁵⁹ "İhracatçı Okul", *Bursa*, 13.01.2003; "Türkiye'nin İlk İhracatçı Okulu", *Yeni Şafak Bursa*, 04.01.2003.

⁴⁶⁰ Hıncal Uluç, "Bursa'nın Fularları", *Sabah*, 26.03.2002.

⁴⁶¹ Bursa Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, el nakışı bölümünün önderliğinde Bursa ili için iki büyük kültürel miras bırakmıştır. Bunlardan biri hiçbir modern teknoloji kullanılmadan geleneksel yöntemlerle icra edilen dival/Maraş işleriyle yapılan sanduka örtüleri diğeri de orijinal el nakışı eserlerin replika edilmesidir.

Bursa Valiliği İl Özel İdaresi ile 2008 yılında yapılan bir protokol kapsamında Bursa'da bulunan padişah türbelerinin sanduka örtülerinin yenilenmesini gerçekleştirmiştir. Bursa'da metfun 6 padişahın türbe örtülerinin yenilenmesine enstitüde bir puşide atölyesinin kurulmasıyla başlanmıştır. En küçüğü 12, en büyüğü 14 metrekare olan bu örtülerin üzerindeki ayet, hadis ve ifadelerin yer aldığı bölümlerdeki yazılar için Hattat Hüseyin Kutlu enstitüye danışmanlık yapmıştır.

Hesap işi örtü

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü - 1996

Bu kapsamda Osmanlı Devletinin ikinci padişahının metfun olduğu Orhangazi Türbesi sanduka örtüsü yapımı 2010 yılında tamamlanmıştır. Projenin ikinci aşamasını oluşturan Sultan I.Murat'ın türbe sandukası için yapılan puşide 2012 yılında, Yıldırım Beyazıt Türbesi sanduka örtüsü ise 2014 yılında tamamlanmıştır. Ayrıca I.Murat'ın Kosova'daki puşidesi de Bursa Olgunlaşma Enstitüsü tarafından 2014 yılında tamamlanarak yerine ulaştırılmıştır.⁴⁶²

Orhan Gazi türbesi sanduka puşidesi

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü 2015 yılında Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin türbesi sanduka örtüsü çalışmalarına başlamıştır. En son 200 yıl önce yenilenen Osman Gazi puşidesinin yenilenmesi özel olarak çekilmiş 1000 ayar gümüş tellerle, ahşap oyma tekniğiyle elde üç boyutlu hale getirilen kartonlara uygulayarak elde Maraş işi tekniği ile işlenmektedir.⁴⁶³ Örtünün işleminin 2020 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Enstitü, Cumhurbaşkanlığı himayesindeki "Puşide" projesinde ise Sultan Abdülaziz'in oğlu Yusuf İzzettin Efendi'ye ait puşideyi işlemiştir. 2016 yılında yapımına başlanan örtü 2017 Ekim ayında tamamlanmıştır. Enstitü projeye sultan I.Ahmet türbesindeki şehzade puşidesi ile devam etmektedir.

Bursa Valiliği ve Olgunlaşma Enstitüsü işbirliği ile 29 Haziran 2018 tarihinde "Nakış El Sanatları Müzesi" açılmıştır.⁴⁶⁴ Unutulmaya yüz tutmuş asırlık Türk el nakışları eserleri, koleksiyonerlerden ve antikacıardan temin edilerek, proje kapsamında Olgunlaşma Enstitüsü El Nakışları atölyelerinde orijinallerine sa-

dık kalınarak Umurbey İpek Dokuma Müzesi'nde dokunan kumaşlara yeniden işlenmiştir. "Yaşayan Müze" olarak faaliyet gösteren ve Türkiye'de alanında ilk ve tek müze olan⁴⁶⁵ "Nakış El Sanatları Müzesi" bünyesinde bulunan tüm replika örtüler enstitü tarafından yapılmıştır. Müze ziyaretçilerinin de bu sürece tanıklık etmesine imkân vermek amacıyla konuklara geleneksel Türk el nakışları alanında atölye programları düzenlenmektedir.⁴⁶⁶

Nakış Müzesi

⁴⁶² Bahar Özgün, "Usta Ellerden Sanduka Örtüleri", *Kent Aktuel*, 24.04.2017.

⁴⁶³ "Tarihe Özel Doku(n)ma", *Kent*, 11.03.2018.

⁴⁶⁴ Burhan Kaya, "Türkiye'de Bir İlk Bursa'da", *Bursa Haber*, 01.07.2018; Serdar Geylan, Banu Şen, "Bursa'ya Bir Müze Daha", *A Gazete*, 01.07.2018.

⁴⁶⁵ "Nakış Sanatı Bu Müzede", *Hürriyet*, 25.1.2018.

⁴⁶⁶ "İğne Oyasını Öğrenmek İçin 9 Bin Kilometreden Geldiler", *Hürriyet*, 16.07.2018.

Konya Olgunlaşma Enstitüsü - 2010

Konya Olgunlaşma Enstitüsü 2010 yılında "Selçuklu Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla mevcut binanın tadilatı bitene kadar Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nda çalışmalarına başlamıştır. 2012 yılında kendi binasına taşınan enstitünün adı "Konya Olgunlaşma Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir.

Enstitü binası, Konya'nın en önemli sivil mimari örneklerinden biridir. Yusuf Şar adlı Gayrimüslim bir vatandaş tarafından yaptırılan bina 1910 yılında inşa edilmiştir. Konya'da cumhuriyetin ilk yıllarına kadar yaşayan buğday tüccarı Yusuf Şar, İstanbul'a göç edince evini de kiraya vermiştir. Konut, askeri hastane olarak kullanılan bina Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İkinci Ordu Müfettişliği'ne tahsis edilmiştir. 1935 yılında Milli Emlak Umum Müdürlüğü'ne, sonra Belediye'ye ve nihayet hazineye devredilen yapı 1942 yılından sonra Konya Askeri Komutanlığı binası olmuş; 1947 yılında askerlik dairesi olarak kullanılan bina sonra Kız Orta Okulu'na devredilmiştir. 2010 yılında kapsamlı bir restorasyona giren bina 2012 yılında restorasyonu tamamlanınca Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsis edilmiştir.

Enstitü binasının eski hali

Konya Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdürü Zerrin Kırtıl 2016 yılına kadar enstitüde hizmet vermiştir. Kendisinden sonra enstitü müdürü olan Emel Tosun halen bu görevdedir.

Enstitü, giyim üretim teknolojileri, el sanatları ve nakış alanındaki üretim atölyeleri ile faaliyete başlamıştır. Enstitüde aynı alanlarda 2 yıllık olgunlaşma programları da uygulanmış, 2011 yılından sonra bu programlara yiyecek içecek hizmetleri ile grafik ve fotoğrafçılık alanları dâhil edilmiştir.

Yaygın eğitim programları kapsamında kısa süreli beceri geliştirme eğitimleri de veren enstitü; nakış, el sanatları, Maraş işi, tel kırma, grafik desen çizimi, gravür, çini, ipek kozası, giyim üretimi, fotoğraf çekimi, üç boyutlu şekillendirme, kağıt çiçek, kat'ı, mefruşat, resim, keçe yapımı, yiyecek içecek hizmetleri, ney eğitimi gibi alanlarda kurs programları uygulamaktadır.

Restorasyondan sonra enstitü binası

Konya Olgunlaşma Enstitüsü - 2010

Projeler

Konya Olgunlaşma Enstitüsü, Konya Valiliği'nin talebi üzerine, Konya İl Kültür Müdürlüğü ile işbirliği yaparak şehirde metfun Selçuklu din ve devlet adamlarına ait türbe örtülerini yenilemiştir. Mevlana'nın sohbet şeyhi olarak bilinen Şems-i Tebrizi türbesinin sanduka örtüsü proje kapsamındaki yenilenen ilk sanduka örtüsüdür. Projede yapılan ikinci puşide, Ateşbaz-ı Veli'ye aittir. Kompozisyonlarda Selçuklu dönemine ait desenlerin kullanıldığı sanduka örtüsü 2017 yılı Şebi-Arus törenlerinde serilmiştir.⁴⁶⁷ Proje çerçevesinde gerçekleştirilen üçüncü puşide örtüsü Celaleddin Karatay türbesine aittir. 2019 yılında çalışmaya başlanan Celaleddin Karatay puşidesinde de Selçuklu dönemine ait desenler kullanılmıştır.

Mevlana Müzesi'ndeki Sancakların Yenilenmesi Projesi ile enstitü Konya Mevlana Müzesi'nin 6 Mevlevi sancağını yenilemiştir. Çanakkale ve Kurtuluş savaşlarında kullanılmış oldukları ve sonrasında Konya Mevlana Dergâhına teslim edildiği düşünülen Mevlevi sancaklarının Osmanlı alay sancakları olarak kullanılması hem Mevlevilik tarihi hem de Osmanlı Devleti tarihi açısından oldukça önemlidir. 19.yüzyıl Konya Alay Sancağı, Bozkır Alay Sancağı, Konya Mevlevi Sancağı, Gelibolu Mevlevi Sancağı, Manisa Sancağı, Sille Sancağı proje kapsamında yenilenen sancaklardır.⁴⁶⁸

Konya Olgunlaşma Enstitüsü'nde 2010 yılından itibaren üretilmiş olup envanter kayıtlarına geçen 150 adet kadın ve erkek giysisi (baş ve takıları), 144 adet el ve sanayi nakışında üretilmiş örtülerle 220 adet el sanatlarında olmak üzere toplamda 507 ürün bulunmaktadır.⁴⁶⁹

Hesap işi örtü

Puşide projesi

⁴⁶⁷ Ebrar Küçükakın, "Ateşbaz-ı Velinin Puşidesi Değişti", *Pusulâ*, 13.12.2017

⁴⁶⁸ Konya Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

⁴⁶⁹ Enstitü sunumları hakkında bkz. "Olgunlaşma'dan Muhteşem defile", *Konya*, 29.05.2017; "El Emeklerini Yansıttılar" *Pusulâ*, 11.05.2017; "Olgunlaşma Enstitüsü Tiran'da Sergi Açtı", *Konya Yengün*, 18.10.2017; "Selçuklu Kıyafetleri Sergilendi", *Yeni Haber*, 28.02.2018; "Sultanların Kıyafeti Konya'dan", *Konya*, 16.03.2018; "Meram Kültürüne Sahip Çıkıyor", *Sabah*, 27.04.2018.

Mardin Artuklu Olgunlaşma Enstitüsü - 2010

Bugün Mardin Olgunlaşma Enstitüsü'nün faaliyet gösterdiği bina, şehrin en önemli mimari yapılarından biri olup II.Abdulhamit döneminde inşa edilmiştir. 1900 yılında açılan ve idadi olarak hizmet veren bina,⁴⁷⁰ kale eteğinde bulunan 13.yüzyıl-da Artuklu dönemine ait Muzafferiyeye Medresesi'nin kalıntıları yerine yapılmıştır. A ve B Blok olarak iki ayrı binadan oluşan okul, muhteşem taş işçiliği ile süslü abidevi bir giriş kapısına sahiptir. İdadi olarak hizmet verdikten sonra farklı eğitim programlarına tahsis edilen A Blok 1923 yılında ortaokul, daha sonra da Mardin Lisesi ve Ticaret Lisesi olarak hizmet vermiş, 1982 yılında Kız Meslek Lisesi'ne devredilmiştir. B Blok ise 1923 yılında Gazi Paşa İlkokulu olarak kullanılmıştır. Bina 1946 yılından sonra Kız Enstitüsü, Kız Meslek Lisesi ve İlkokul olarak hizmet vermiştir.⁴⁷¹ 2012 yılında Mardin Valiliği tarafından "Tarihi Dönüşüm Projesi" kapsamında onarılan yapı 2013 yılında Mardin Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsis edilmiştir.

2011 yılında resmi açılışı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan tarafından yapılan Mardin Olgunlaşma Enstitüsü'nün açılış programı konuşmasında Erdoğan, "Dünyanın çok az şehrine nasip olan zenginlikle renkli bir kültür biriktiren Mardin'in el sanatları, mimari eserleriyle adeta insanlığın bütün hikâyesini anlatan bir medeniyet şehri" olduğunu ifade etmiştir.⁴⁷² Olgunlaşma Enstitüsü de kurulduğu dönemden itibaren yörenin en önemli el sanatlarından olan taş işlemeciliği, telkâri gibi sanatların eğitimine öncelik vermiştir.

Enstitü açılışında Emine Erdoğan'ın atölye ziyareti

Enstitünün kurucu müdürü Sevim Önder 2011-2013 yıllarında hizmet vermiştir. Daha sonra Havva Aydın (2013-2015), Aysel Arslan (2015-2016), İdris Aydın (2016-2017) enstitüde müdürlük yapmıştır. 2017 yılında enstitü müdürlüğüne atanan Metin Değer halen kurumda yöneticilik yapmaktadır.

Mardin Life, 18 Ekim 2018

Kır'atım, 18 Ekim 2018

El sanatları, ahşap oymacılığı, Mardin taş işlemeciliği, nakış, giyim üretim teknolojileri gibi alanlardaki atölyelerle faaliyetlerine başlayan Mardin Olgunlaşma Enstitüsü, 2018-2019 yılı itibarıyla 2 yıllık olgunlaşma programları açmıştır. Enstitü, ahşap oymacılığı, dokuma, seramik ve cam teknolojisi, sedef kakma, telkâri, el nakışları, el sanatları, giyim üretimi, gıda teknolojisi, iğne oyası, makine nakışları ve yabancı dil alanlarında kısa süreli kurslar da düzenlemektedir. Ayrıca enstitüde "Medeniyetler Şehrinde Ahenkli Bir Yaşam Projesi" kapsamında Mardin'deki geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik meslek edindirme kursları, Türkçe dil kursları, sosyal uyumu kolaylaştırmak için çeşitli bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri de yapılmıştır.

Enstitü, "telkâri", "taş işçiliği" ve "sedef kakma" gibi yöresel sanat dallarına önem vermektedir. Ülkemizde Mardin başta olmak üzere, Şanlıurfa, Eskişehir, Erzincan, Trabzon ve Ankara'da da yapılan telkâri sanatı, ince tel halindeki gümüşün bükülmesiyle oluşturulan küçük motiflerin bir araya getirilerek farklı tasarımlara dönüştürülmesi temeline dayanmaktadır. Mardin'de bilhassa Süryani ustaların sanata verdiği katkı telkâride klasik motiflerin oluşmasını sağlamıştır. "Kake, dudey, vav, güverte, gül, üzüm, yıldız, lale, yaprak, badem ve kıvrıma" bu motiflerin başında gelmektedir.⁴⁷³ Enstitüde telkâri işçiliği ile hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı forsu Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a takdim edilmiştir.

İstiridyeye gibi deniz canlılarının kabuğunda bulunan sert beyaz madde olarak bilinen sedefin ahşap malzemelere yerleştirilmesi prensibiyle icra edilen bu sanata en önemli katkılar Halep, Kudüs, Şam, İstanbul ve Viyana'da verilmiştir. Mardin Olgunlaşma Enstitüsü, yapımı 15 aşamadan oluşan bu sanatı Mardin'in tek sedef ustası olan Zekeriya Güler önderliğinde verilen dersler ile yaşatmaktadır.⁴⁷⁴

Türk, Süryani ve Ermeni ustalarca icra edilen "taş işçiliği", Mardin'in dini ve sivil mimarisinin karakteristiğini belirlemektedir. Mardin Olgunlaşma Enstitüsü'nde de bu sanatta yeni ustaların yetiştirilmesi amacıyla bir süre "taş oymacılığı" atölyesi faaliyet göstermiştir.

Mardin Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma bölümü, bölgenin literatür çalışmasını yaparak Mardin'deki medeniyetler başta olmak üzere dini yapılarda kullanılan motif ve süslemeler, Mardin'in ticaret tarihine katkıları, bölgenin el sanatı ve dokuma geçmişini araştırarak enstitü tema ve koleksiyonlarına altyapı hazırlamaktadır.

Enstitünün diğer araştırma faaliyetleri ise; Mardin'de yetişmiş bilim adamları ve sanatçılar, Mardin ili folkloru, Mardin ve Siirt Efsaneleri, Mardin bölgesinde bulunan "Seyyidler" ve "Abbasiler", Mardin'de Kutsiyet Atfedilen Şahsiyetler, Mardin ritüelleri, Mardin ve Siirt Mezar Taşları, Mardin ve Siirt kapı ve kapı tokmakları, Mardin ve Siirt illerinde bulunan Mezopotamya çiçekleri, Mardin ve Siirt dini yapıları, Artuklu dönemi dini yapıların motif ve süslemeleri, Artuklu dönemi giyim-kuşamı, Siirt yöresel giysileri, Mardin ve ilçelerinde Süryani kültürüdür.⁴⁷⁵ Bu çalışmalar neticesinde enstitüde, giysi ve gümüş-telkâri koleksiyonu hazırlanmıştır.

⁴⁷⁰ Sıraç Aktürk, "1900 ve 1907 Yılları Arası Mardin Mekteb-i İdadisi'nin Ders Programı ve Muallim Tayin İşlemleri", *Mukaddime*, 2017, 8(1), s.117-135.

⁴⁷¹ <http://mardinsoz.com/haber/tarihi-kiz-meslek-lisesi-6658.html> Erişim Tarihi: 23.04.2019.

⁴⁷² <https://www.haberler.com/emine-erdogan-ve-bakan-cubukcu-mardin-olgunlasma-2610954-haberi/> Erişim tarihi: 23.04.2019.

⁴⁷³ <http://aregem.kulturuzturizm.gov.tr/TR-51141/telkari-sanati.html> Erişim tarihi: 23.04.2019.

⁴⁷⁴ <http://www.mardinlife.com/Padisahların-sedef-kakma-sanatini-yasatiyor-haberi-38010> Erişim tarihi: 23.04.2019.

⁴⁷⁵ "Mardin Olgunlaşma Enstitüsü Kültürel Bellek Oluşturuyor", *Kır'atım*, 18.10.2018; "Geçmişle Geleceği Buluşturan Mekan: Olgunlaşma Enstitüsü", *Mardin Life*, 18.10.2018; "Olgunlaşma Enstitüsü Bacasız Fabrika Gibi", *Hakimiyet*, 01.01.2018; "Hünerli Ellerden Sanat Sergisi", *İletişim*, 14.03.2018.

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü - 2010

Mersin Akdeniz Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü; Tefik Sırrı Gür Anadolu Lisesinin ek binasında 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren El Sanatları Teknolojisi ve Giyim Üretim Teknolojisi alanlarında açılan enstitünün adı 7 Eylül 2012 tarihinde "Mersin Olgunlaşma Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir. Enstitünün kurucu müdürü, Şükriye Yılmaz halen bu görevine devam etmektedir.

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü; El Sanatları Teknolojisi, Giyim Üretim Teknolojisi, Seramik ve Cam Teknolojileri ile Yiyecek İçecek Hizmetleri alanlarında faaliyet göstermektedir. Enstitünün üretim çalışmalarını yaptığı atölyeler ise, sanayi nakışı, el nakışı, kesim, hazır giyim, bilgisayarlı kalıp, kadın terziliği, çiçek, dekoratif el sanatları, giyim, cam füzyon, seramik, sanat tasarımı, el sanatları, baskı, dokuma ve nahttır.

Enstitü açıldıktan bir yıl sonra Dekoratif el sanatları, sanayi nakışları ve kadın terziliği alanlarında olgunlaşma programlarına öğrenci kabul etmiştir. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, 2011 yılından itibaren yaygın eğitim alanında beceri geliştirme kursları açmaktadır. İlk yıl 139 kursiyere eğitim verilen enstitüde, 2012-2013 eğitim öğretim yılında 174 öğrenciye eğitim verilmiş, Çukurova Kalkınma Ajansı'nın "Kadın Eliyle Cam İşlemciliği Hibe Projesi Kursu" kapsamında da kadın kursiyerlere cam boncuk ve füzyon eğitimleri gerçekleştirilmiştir.

Açıldığı yıldan itibaren yüzlerce ilgiliye mesleki beceri eğitimleri veren enstitü, giyim, ev mefruşatı, web tasarımı, ofis programları, misinalı takı yapma, bilgisayar destekli reklam ve tasarım, cam füzyonu, yabancı dil, iğne oyası, şerit örme, elde aplike yapma, çeyiz ürünleri hazırlama, ipek kozası el ürünleri, firkete oyası, taş bebek yapma, ebru, elde süzeni, tiğ oyası, tel kırma, mekik oyası branşlarında eğitimlerine devam etmektedir.

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, çalışmalarını bölgedeki yaygın el sanatları ve Yörük kültürü alanlarında özelleştirmiştir. Bu kapsamda "İğneden İpliğe Endemik Bitkiler İğne Oyası Koleksiyonu" oluşturulmuş, bölgedeki 33 adet endemik çiçek iğne oyası ile betimlenmiştir. Her bir iğne oyası çiçeğin özel mahfazalarında sergilendiği koleksiyon "Denizinden Yaylasına Toroslar İğne Oyası Kataloğu" adıyla kitaplaştırılmıştır. Yörük yaşamının vazgeçilmez unsuru çarpana dokumalarıyla ilgili araştırma yapan enstitü, bu araştırmalarını kitaplaştırarak yayına hazır hale getirmiştir.

Enstitünün diğer koleksiyonları ise; Çanta, Anadolu Selçuklu Devletinde Oba Yaşantısı Ürün ve Giysileri, Osmanlı Dönemi Giysileri, Yörük Kıyafeti, İğne Oyası, Narenciye ve Gelinlik temalıdır.

İğne oyası kese

İğne oyası kese

El nakışı örtü

Endemik kelebekler koleksiyonu

Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü - 2016

Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü, 2016 yılında şehrin tarihi yapılarından olup önemli hadiselerle ev sahipliği yapan eski idadi binasında açılmıştır. 1906 yılında ilkokul olarak açılan bina Milli Mücadele yıllarında bölgenin önemli kurtuluş cemiyetlerinden olan Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çalışmalarına ev sahipliği yapmıştır. Bina Yunan işgali esnasında sıkıyönetim karargâhı olarak kullanılmıştır. Mudanya Mütarekesi ile Türk hükümetine teslim edilmesine karar verildikten sonra şehir, İngiliz, Fransız ve İtalyan temsilciler tarafından Türk kuvvetlerine yine aynı binada teslim edilmiştir.

Enstitü binası

Binanın yeniden Türklerin eline geçmesinden sonra uzun yıllar ilkokul olarak hizmet veren okul, geçirdiği kapsamlı tadilatın ardından 2016 yılında "Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü" olarak hizmete açılmıştır. Bodrum üzerine iki kattan oluşan yapı, dikdörtgen planlı olup duvarları kâgır, döşemeleri ve merdivenleri ahşaptır.⁴⁷⁶ Binanın arkasında bir tören alanı⁴⁷⁷ binanın avlu duvarının güneybatı köşesinde 1905 yılında Kayserili Hacı Hasan Ağa tarafından yaptırılan bir çeşme de bulunmaktadır.⁴⁷⁸

Enstitünün kurucu müdürü Gamze Pekkan 2016-2017 yıllarında çalışmıştır. Daha sonra enstitüye Refik İpek atanmıştır. 2018 yılından itibaren ise Hilal Liliyar Özefsun enstitüde müdürlük yapmaktadır.

Nakış, el sanatları ve giyim bölümleriyle faaliyete başlayan Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü, el nakışı, basit nakış iğneleri, Türk işi, bindallı yapımı ve ud

⁴⁷⁶ http://olgunlasma39.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_4536345.html Erişim tarihi: 23.04.2019.

⁴⁷⁷ <http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr/aniclar.php?id=331> Erişim tarihi: 23.04.2019.

⁴⁷⁸ http://olgunlasma39.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_4536345.html Erişim tarihi: 23.04.2019.

Diaroma Çalışmaları

eğitimi ile kısa süreli kurslar düzenlemektedir. 2018-2019 eğitim yılında kurs programlarını arttıran enstitüde, elde Türk işlemleri, geleneksel el nakışları, giyim, hüsn-i hat, Türk halk müziği, resim, sanatsal mozaik, mekikli dokuma, Osmanlı Türkçesi, seramik biçimlendirme, cam süs eşya yapımı, takı tasarımı programları açılmıştır.

Belli bir alan, kişi ya da bir anın ölçekli modellenmesi⁴⁷⁹ olarak bilinen diorama Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü'nün çalışma alanlarından biridir. 3 boyutlu şekillendirmeden farklı olarak ölçek dâhilinde çalışılmasıyla bilimsel bir altyapısı olan bu teknik, son yıllarda yapılan müze ve sergilerle geniş kitlelere tanıtılmaktadır. Enstitüde yapılan "Şahi" toplarının diorama modelleri Kırklareli Valiliği ve Edirne Valiliği binasında sergilenmektedir.

Türk / Edirne Kırmızısı Araştırmaları

15.yüzyılın ortalarında literatüre "Türk kırmızısı" olarak geçen 17.yüzyılda ise iki Edirneli boyacının Fransa'ya gitmesiyle "Edirne kırmızısı" olarak adlandırılan ve reçetesi kayıp olduğu için 200 yıldır orijinali yapılamayan "Kırmızı" renk son yıllarda Türk bilim adamlarının da gündemine girmiştir. 38 işlem basamağında oluşan diğer kumaşların aksine yıkandıkça evsafını kaybetmeyen anti bakteriyel ve anti fungal bir özelliği olan Türk kırmızısı, Türk Kültür Vakfı tarafından kurulan Kültürel Mirası Koruma ve Doğal Boya Laboratuvarında Prof.Dr. Recep Karadağ tarafından yeniden üretilmiştir. 2017 yılında Türk Patent Enstitüsü tarafından Türk Kültür Vakfı (Turkish Cultural Foundation) adına tescil edilen bu renk Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü tarafından da tanıtılmaktadır. Bu kapsamda rengin kullanıldığı hüsn-i hat ve nakış tablolar ile aksesuarlar tasarlanmıştır.

⁴⁷⁹ <http://www.dioramaturkiye.com/diorama-nedir.html> Erişim tarihi: 23.04.2019.

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü - 2016

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi tarafından kuruma tahsis edilen Seyhan Konağı'nda 2016 yılında çalışmalarına başlamıştır. Bir süre sonra enstitü İspartalılar Konağı'na taşınmış ve Seyhan Konağı ise müzeye dönüştürülmüştür. Kütahya'nın klasik ev mimarisi üslubunu taşıyan konak, 20.yüzyılın başlarında inşa edilmiştir. Dumlupınar Üniversitesi Vakfı tarafından satın alınıp aslına uygun şekilde restorasyonu tamamlanan konak bir süre restoran ve butik otel olarak işletildikten sonra İl Özel İdaresi tarafından satın alınarak iki yıllık tadilat sürecinin nihayetinde Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsis edilmiştir. Enstitünün kurucu müdürü Hatice Gören halen bu görevdedir.

Enstitü binası

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü çini, el sanatları, moda tasarım teknolojileri, kuyumculuk teknolojisi ve nakış atölyeleriyle çalışmalarına başlamıştır. 2018-2019 yılında, el ve makine nakışı dalında 2 yıllık olgunlaşma programlarını başlatan enstitü, el sanatları teknolojisi, sanat ve tasarım alanlarında da yetişkin eğitimi kursları düzenlenmektedir.

Koleksiyon ve Projeler

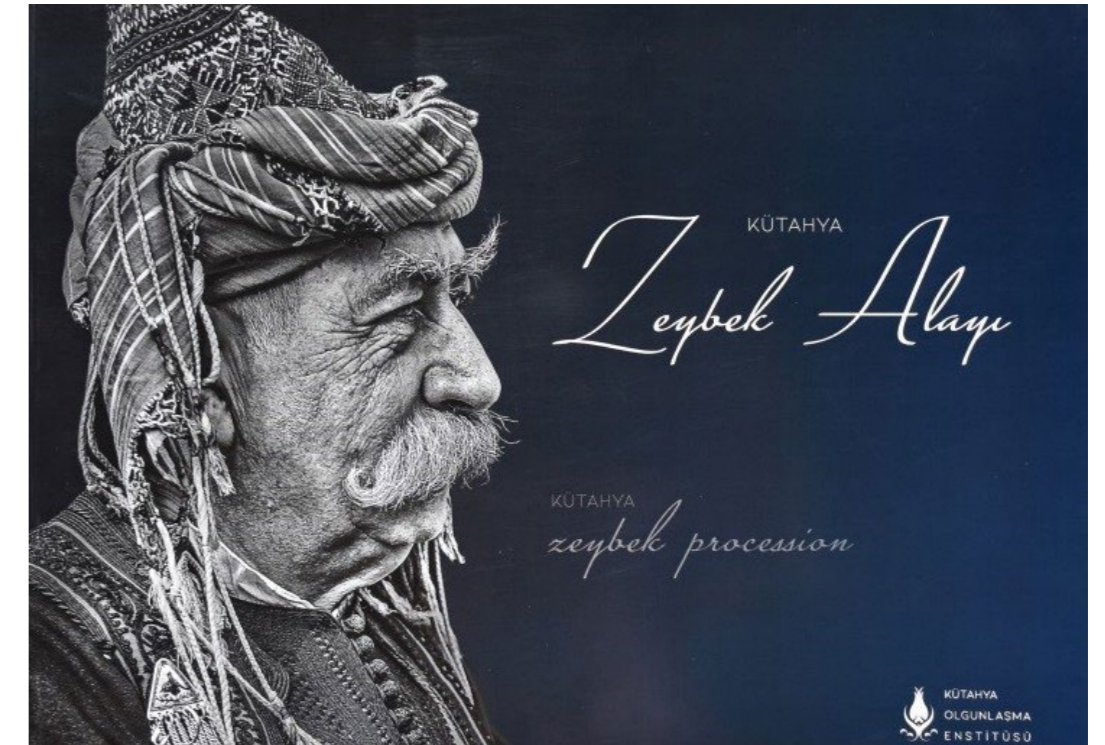
Enstitü koleksiyonu

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü, Cumhurbaşkanlığı himayesinde gerçekleştirilen "Puşide" projesi kapsamında Beyhan Sultan, Sultan Ahmet oğlu Şehzade Mehmet ve Sultan Murat kızı Safiye Sultan'ın puşidelerinin işlenmesini tamamlamıştır. Enstitüde Sultan İbrahim oğlu Şehzade Ahmet'in puşidesinin işlenmesine de devam edilmektedir.

Kütahya'nın tarih, kültür ve sanat değerlerini inceleyen enstitüde kadın düğün kıyafetlerinin bebek modelleri yapılmıştır. Şehrin tanıtımına katkı sağlayan ve toplam 60 adet olarak planlanan bebeğin el ve yüzlerinin üretiminde doğal keçe kullanılmıştır. Projede Dumlupınar Üniversitesi ile işbirliği yapılmıştır.³

Bizim Oyuncaklarımız Projesi ile enstitü, Ertuğrul Gazi, Süleyman Şah, Hayme Hatun gibi Türk tarihinin önemli şahsiyetlerinin oyuncaklarını yapmıştır. Çocukların Türk tarihinin kahramanlarını tanımaları ve milli kültürle tanışmaları amacıyla hayata geçirilen projede üretilen bebeklerde keçe malzeme kullanılmış, eklemli çalışılmış olan bedenler, giysi ve aksesuarların tamamı çocukların pedagojik gelişimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır.⁴⁸⁰

Kütahya'nın Meşhurları projesinde ise, Evliya Çelebi, Şeyhi, Hezar Dinari, Celaleddin Ergun Çelebi, Sun'ullah Gaybi, Kamile Hanım, Hisarlı Ahmet, Sıtkı Olçar Ahmet Yakupoğlu gibi ulusal ve uluslararası tanınırlığı önemli şahsiyetlerin minyatür bebekleri yapılmıştır.

Zeybek Alayı koleksiyon kataloğu

⁴⁸⁰ <https://www.haberturk.com/yerel-haberler/60458386-tarihe-mal-olmus-kahramanlar-oyuncak-haline-getirildi-kutahya-olgunlasma-enstitusu#> Erişim tarihi: 23.04.2019.

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü - 2016

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü'nün Zeybek Alayı koleksiyonu ise zeybek kültürünün belgelendiği çalışma olması açısından oldukça önemlidir. 18 cepken, 11 gazeke, 3 yelek, bir şalvar ve aksesuarlardan oluşan koleksiyonun kalıpları, desenleri, yaşayan zeybek türküleri ve kültürü "Kütahya Zeybek Alayı" kataloğu ile belgelenmiştir. Koleksiyonun işlemeleri için kullanılan iplik geleneksel yöntemlerle üretilmiştir. Replikaların hazırlanmasında kullanılan çuha kumaşı özel olarak bir firmaya yeniden üretilmiştir. Koleksiyon bir sahne sunumu ile tanıtılmıştır.⁹ Enstitüde zeybek desen ve işlemelerinden esinlenerek erkek yelek koleksiyonu hazırlanmıştır. Zeybek kıyafetlerinde kullanılan kaytan çeşitleri, kordon, kazaz düğme çeşitleri, işleme teknikleri orijinal çuha kumaşı kullanılarak yeni bir koleksiyon hazırlanmaktadır. "İpek iğne oyaları" belgeleme ve katalog çalışması yapılan enstitüde, "ağır elbise" olarak tabir edilen gelenekli kadın kıyafetlerinin araştırması devam etmektedir.

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü'nde "Olgunlaşma Kültürüne Doğru; Oku-Değiş; Öğren-Değiştir" adlı bir kitap okuma faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Şehrin hafızasında yer alan isimler, enstitüye davet edilerek sunum ve sohbet programları hazırlanmıştır. Kütahya'nın 2017'de zanaat ve halk sanatları alanında "UNESCO yaratıcı şehirler ağı"na dâhil olmasıyla düzenlenen organizasyonlarda enstitü sergi ve sunumlarla yer almıştır. Ayrıca Enstitü faaliyet davetiyelerinde UNESCO logosu kullanım hakkına sahiptir.⁴⁸¹

Zeybek Alayı koleksiyonu

Enstitü koleksiyonu

⁴⁸¹ Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Tokat Olgunlaşma Enstitüsü - 2017

2017 yılında açılan Tokat Olgunlaşma Enstitüsü, kurum için tahsis edilen İbrahim Paşa Konağı'ndaki restorasyon çalışmaları tamamlanana kadar Tokat Halk Eğitim Merkezi binasındaki atölyelerde hizmet vermektedir.⁴⁸² Kurucu Müdür Filiz Vanlıoğlu ve 24 kişilik bir ekiple çalışmalarına başlayan enstitüde, araştırma ve tasarım bölümlerinin yanı sıra el sanatları, resim, giyim, tahta baskı gibi üretim atölyeleri bulunmaktadır.

Enstitüde, Mesleki Açık Öğretim Lisesi programında el sanatları ve moda tasarımı teknolojileri alanında; kısa süreli beceri programları kapsamında da geleneksel Tokat tahta baskı, temel fotoğrafçılık ile folklorik bebek alanlarında kurs programları düzenlenmektedir.

Projeler

Tokat Olgunlaşma Enstitüsü'nde "Yazmacılık ve Yazma Desenleri" teması kapsamında yöredeki 80-200 yıllık yazmalara ulaşarak desen ve motiflerinin çıkarılması sağlanmıştır. Doğal ve kök boyalar konusunda Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi ile yapılan bir protokolle⁴⁸³ geleneksel yazmacılıkta kullanılan yöntemlerle yeni üretimler gerçekleştirilmiştir. "Doğadan Gönüllere" projesi ile geçmiş dönemlerde yazmacılık ve diğer el sanatları kollarında kullanılan ve unutulmaya yüz tutmuş kökboyaların kullanımının yeniden sağlanması hedeflenmektedir.

Enstitünün "Nineden Toruna Bayram Mendilleri" çalışmasının yanında çocuklara tahta baskıyı öğretmek amacıyla "Minik Eller Özel Eller" ve "Minik Eller Usta Eller" atölye etkinlikleri bulunmaktadır. "Yeşilçam'da Tokat Rüzgârı" projesi de Yeşilçam filmlerindeki oyuncuların filmlerde kullandıkları yazmaların yağlı boya ile resmedilmesini kapsamaktadır.⁴⁸⁴ Bir yıllık bir çalışmanın ardından tamamlanan koleksiyon 24 Kasım Öğretmenler günü kutlama programları dâhilinde Tokat Öğretmenevi'nde sergilenmiştir.⁴⁸⁵

Enstitü "Elvan Söyleşiler" programı ile Tokat'ın kültürel değerleri hakkında gençlerin dikkatini çekmeyi amaçlamaktadır. Enstitünün diğer projeleri ise "Tokat'ın Tarihini "Yazma"K", "Elvan Motifler", "Yörelerimiz Törellerimiz" adlarını taşımaktadır.⁴⁸⁶

Tahta baskı yazma

Tahta baskı yazma

⁴⁸² http://tokatolgulasma.meb.k12.tr/icerikler/kurumumuza-tahsis-edilen-konagin-restoresi-basladi_5353039.html Erişim tarihi: 24.04.2019.

⁴⁸³ "Tokat Olgunlaşma Enstitüsü Kök Boya Geleneğini Geri Getiriyor", *Hürsöz*, 9 Şubat 2019.

⁴⁸⁴ "200 yıllık Yazmalar Sandıklardan Çıkarıldı", *Tokat*, 22 Ocak 2019.

⁴⁸⁵ "Öğretmeninden Halkına İsimli Sergi Büyük Beğeni Topladı", *Tokat*, 21 Kasım 2018.

⁴⁸⁶ Tokat Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü - 2017

2017 yılında "Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla kurulan enstitü, aynı yıl valilikle imzalanan protokol çerçevesince kurumun adı "Nurel Enver Taner Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü"⁴⁸⁷ olarak değiştirilmiştir. Enstitü kurucu müdürü Hatice Kutsal halen bu görevdedir.

Nurel Enver Taner Olgunlaşma Enstitüsü, Araştırma, tanıtım pazarlama, hazır giyim, klasik giyim, bakır işleme, lazer kesim, sedef, sanayi nakışı, makine nakışı, yöresel bebek, bindallı dikimi, seramik-çömlek, ebru, el nakışı, mozaik ve çini, bilgisayarlı moda tasarımı, dekoratif el sanatları, güzellik ve saç bakımı, vitray, dokuma, kutnu dokuma, yiyecek içecek, kuyumculuk, yemeni ve alçı kalıp atölyelerine sahiptir.

İpek yolu üzerinde konumlanması nedeniyle tarihin birçok döneminde önemli ticaret noktalarından biri olan Gaziantep köklü ve zengin bir kültüre sahiptir. Nurel Enver Taner Olgunlaşma Enstitüsü de bu birikimden beslenerek Zeugma, kutnu ve ipekli dokumalar, Göbeklitepe, Barak kültürü, yemenicilik, yöresel bebek, sedef kakma, hamam kültürü, aba dokuma, altın tel işlemesi gibi kültürel unsurların tanıtım ve yaşatılması için birçok tema ve koleksiyon oluşturmuştur.

Kuyumculuk koleksiyonu

Zeugma koleksiyonu

Kutnu kumaşı 2015 yılından itibaren tescillenmiş coğrafi işarete sahiptir. Tamamen el tezgâhlarında ve değişik şekillerde dokunan kutnu kumaşı yöresel bir kıyafetlerde kullanıldığı gibi, çeşitli aksesuar, turistik giysi, çanta, terlik, perdelik kumaş ve milli kıyafetlerde de kullanılmaktadır. Enstitü Gaziantep'in en önemli kutnu dokumacısı Abdulkadir Mekki Usta ile farklı dokumalar üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Olgunlaşma Enstitüsü, atölye üretimlerinin yanı sıra bu sanatın ana hatlarının doğru öğretilmesi adına Milli Eğitim Bakanlığı için modül çalışması da yapmıştır.⁴⁸⁸ Yöreyle ait önemli el sanatlarından biri olan Antep işi, enstitüde üretimin yanı sıra yetişkin kursları ile yaşatılmaktadır. Aba dokuması ise, enstitünün özel üretim alanlarından biridir. Farklı

⁴⁸⁷ Gaziantep'te hayırsever Nurel-Enver Taner çifti Gaziantep ilindeki eğitime katkı projeleri ile tanınmaktadır. Dr. Enver Taner, 1941 yılında Gaziantep'te dünyaya gelmiştir. İlkokul ardından 3 yıl erkek terzisi yanında çırak olarak çalıştıktan sonra eğitimine devam etme kararı alan Enver Taner, ortaokul ve liseden sonra Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne devam etti. Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde ihtisasını tamamladıktan sonra 1974 yılında Gaziantep'e dönen Taner, halen genel cerrahi uzmanı olarak çalışmaktadır. 1945 yılında doğan Nurel Taner, Gaziantep Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Gaziantep Lisesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Erzurum Lisesi ve Gaziantep Atatürk Lisesi'nde uzun süre öğretmenlik yapan Taner, 1985 yılında göreve başladığı Gaziantep Üniversitesi'nden 2010 yılında emekli olmuştur. Emekli olduğu gün Nurel Enver Taner İlköğretim okulunun temeli eşyile birlikte atarak 950 çocuğun eğitimine katkı sağlayan Taner çifti Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü'nün de kurulmasına isim hakkı bedeliyle destek olmuştur (Y.N.).

⁴⁸⁸ "Onlar Gaziantep Kültürünü Geleceğe Taşıyor", Özel NCR International Hospital Sağlık Dergisi, s.21-23.

hayvanların yünlerinden ipe dokunan özel bir kumaşla yapılan kolsuz ve önü arkası kapalı şekilde dize kadar uzanan bir erkek giysisi üretmek için kullanılan aba dokuması enstitü atölyelerinde yeniden canlandırılarak günlük yaşamda kullanılacak tasarımlara dönüştürülmektedir.⁴⁸⁹

Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü, "Çocuklara Yaz Okulu", "İşkur ile Dezevan-Şanlı Gruplara Meslek Edindirme Kursları (İŞKUR)", "TÜRGEV Yükseköğretim Öğrencilerine yönelik el sanatları kursları", "Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Sevgi Evleri ve ÇÖDEM'de kalan çocuk ve gençlere yönelik meslek edindirme kursları" ile bölgede önemli sosyal sorumluluk faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

Enstitü her yıl Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Gastronomi Festivali'nde (GastroANTEP) yöresel lezzetleri konuklara sunmaktadır. Bu faaliyetlerin dışında İŞKUR İstihdam Fuarı, Pentex Fuarı, Hayat Boyu Öğrenme Şenlikleri, Forum AVM'de atölye çalışmaları yapılmaktadır.

Enstitü ana binasında bulunan müze ve sergi galerisi bağış yoluyla enstitüye kazandırılan onlarca etnografik eseri bünyesinde barındırmaktadır. Enstitüye 2018 yılında şehir merkezinde tahsis edilen tarihi Havra binası satış, sergi ve atölye çalışmaları için değerlendirilmiştir.⁴⁹⁰

Sedef kakma kutu

Yemeni

Bakır obje

⁴⁸⁹ "Onlar Gaziantep Kültürünü Geleceğe Taşıyor", Özel NCR International Hospital Sağlık Dergisi, s.21-23; <http://www.gaziantepkulturturizm.gov.tr/TR-52302/aba-dokumaciligi.html> Erişim tarihi: 24.04.2019.

⁴⁹⁰ https://www.gantep.edu.tr/static4?static_ID=20256292 Erişim tarihi:05.05.2019.

Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü -2017

Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü, Büyükşehir Belediyesi tarafından enstitüye tahsis edilen Dedeoğlu Konağı'nda 2017 yılında açılmıştır. Kurtuluş Mahallesi'nde yer alan konak 2011 yılında Kahramanmaraş Belediyesi tarafından restore edilmiştir.⁴⁹¹

Enstitü, giyim üretim teknolojisi, yiyecek içecek hizmetleri, bakırcılık, aba dokuma, sanatsal mozaik, dekoratif el sanatları, Maraş işi, ayakkabı ve saraciye, sanayi nakışı ve geleneksel Türk el sanatları atölyelerinde çalışmalarına başlamıştır. Atık kâğıt ve muhtelif ambalajdan aksesuar yapımı, yöresel gıda ürünleri, sanatsal mozaik, turistik ve hediyelik eşya yapımı, dekoratif tablo, aşçı yardımcılığı, ev tekstili, hüsn-ü hat ve takı yapımı teknikleri enstitünün kurs programları arasındadır.

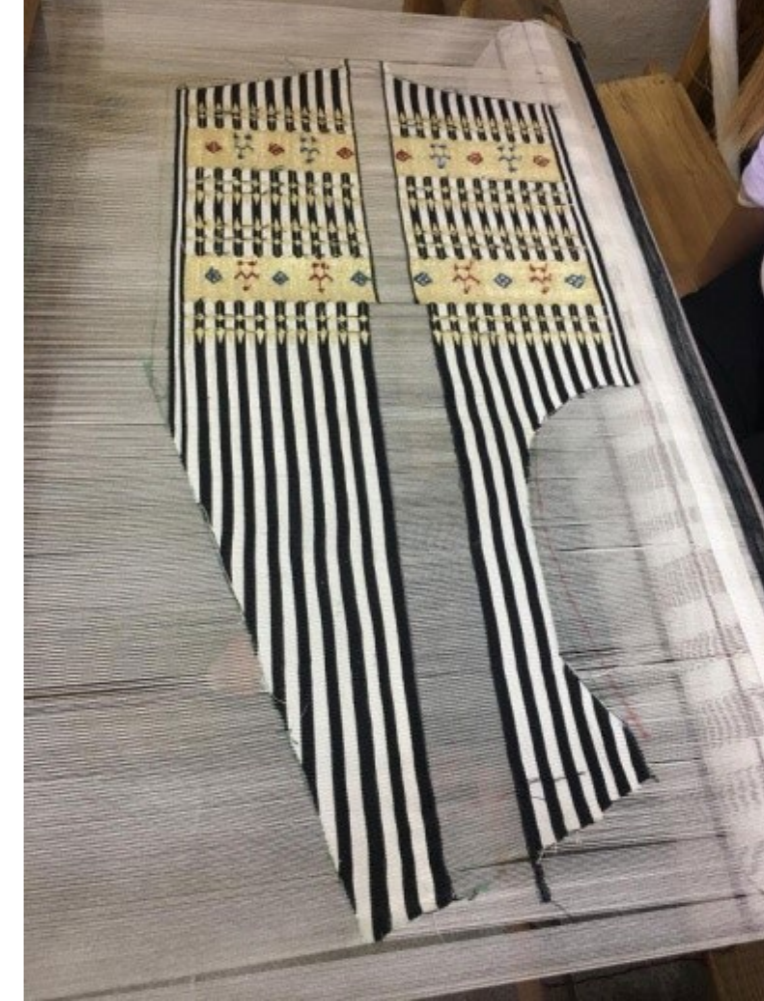
Cumhurbaşkanlığı himayesinde gerçekleştirilen Puşide projesinde yer alan Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü'nün diğer projeleri, "Bağbozumu", "Kırkyamada Kırk Maraş", "Esmâ Günleri", "Aba Ede" adlarını taşımaktadır.

2018 yılında Kahramanmaraş'ta düzenlenen 3.Uluslararası Tekstil Zirvesi katılan enstitü davetlilere Maraş işi ay yıldız işlemeli kravat ve mendil hediye etmiştir. Mehmetçik Vakfı yararına yapılan açık arttırmada "Gelenekten Geleceğe Kahramanmaraş'ta Maraş İş'i" adlı tablo ise 50.000TL'ye satılarak vakfa iletilmiştir. Aynı yıl Kahramanmaraş Valiliği himayesinde, Büyükşehir Belediyesi, Dulkadiroğlu Belediyesi, Tarım İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü ve Sütçü İmam Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen "Şire Etkinliği" ise yöreye ait tatların tanıtılması adına önemli bir etkinlik olmuştur.

Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü, "semercilik" mesleğini hatırlatmak amacıyla beceri kursu başlatmıştır. Proje kapsamında kursiyerler minyatür semerler üretilmiştir. Tarım Fuarı'na bir stantla iştirak eden enstitü kitre bebek sergisi yapmıştır. 25 Kasım 2018 tarihinde, Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü etkinliğine katılan enstitü, "Kahraman Kentin Olgunlaşma Enstitüsü" adlı sergi etkinliği yapmıştır. Enstitü 2019 yılında Maraş'ın kurtuluş bayramında "Maraş Gülü" isimli üç günlük bir etkinlik icra edilmiştir.

Aba dokuma

Aba dokuma

Yemeni

⁴⁹¹ <http://www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr/TR-152445/dedeoglu-konagi.html> Erişim tarihi:24.04.2019.

Muğla Mentesh Olgunlaşma Enstitüsü - 2018

2018 yılında kuruluşu gerçekleşen enstitünün müdürü Hesna Bahar'dır. Giyim, kuyumculuk ve el sanatları alanında 11 usta öğretici ve 2 öğretmene sahip olan enstitü atölye çalışmalarına başlamıştır.

Sivas Olgunlaşma Enstitüsü - 2018

2018 yılında açılan Sivas Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdürü Aysel Şenlen'dir. Kalıcı mekân tahsis edilene kadar Sivas İl Tarım Müdürlüğü'ne bağlı El Sanatları Merkezi'nin ikinci katında hizmet vermeye başlayan enstitü, araştırma, tanıtım ve pazarlama, el sanatları, sanat tasarımı, moda tasarımı ve nakış atölyesi ile kurulmuştur. Yetişkin eğitimi kurs programları kapsamında hijyen, sanitasyon ve ebru dallarında eğitim veren enstitü açılmasından kısa bir süre sonra tanıtım amaçlı sergiler düzenlemiştir.

8 Mart 2019 tarihinde Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle düzenlenen Sivas Kadın Başlıkları ve Gelenekli Sanatlar sergisi Fidan Yazıcıoğlu Kültür Merkezi'nde sanatseverlerle buluşmuştur. Sivas yöresel kadın başlıklarının yanı sıra sergide hüsn-i hat, ebru ve çini sanatlarından eserler de yer almıştır.

Erzurum Olgunlaşma Enstitüsü - 2019

2019 yılında Dedekorkut İşitme Engelliler Ortaokulu'nda açılan Erzurum Olgunlaşma Enstitüsü, Şair Nef'i Ortaokulu binasındaki düzenlemelerden sonra buraya nakledilecektir.⁴⁹² Kurumun hizmet vereceği tarihi Şair Nef'i Ortaokulu binası II. Abdulhamit döneminde sıvasız yığma taş yöntemi ile inşa edilmiştir. Osmanlı topraklarında açılan 15 mülkiye idarisinden biri olarak hizmet veren bina, Erzurum Sultanisi ve Erzurum Lisesi olarak kullanılmıştır. 1940'lı yılların ortalarında yeniden inşa edilen bina 1957 yılında Atatürk Üniversitesi'ne tahsis edilmiş ve bir dönem de kız ortaokulu olarak kullanılmıştır. 1972 yılından itibaren ise Şair Nef'i Ortaokulu olarak hizmet veren bina, kültür varlığı olarak tescil edilip koruma altına alınmıştır. Yapı, tarihi dokusunun geri kazandırılması amacıyla Erzurum Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün katkılarıyla restore edilecektir.

Van Olgunlaşma Enstitüsü - 2019

2018 yılının Aralık ayında Van Valiliği, Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Tuşpa Belediyesi işbirliği protokolüyle açılmasına karar verilen Van Olgunlaşma Enstitüsü, Tuşpa Belediyesi'nin Kalecik bölgesinde yaptırdığı Van evlerinden 3 tanesinin enstitüye tahsis edilmesiyle faaliyetlerine başlayacaktır.⁴⁹³

⁴⁹² "Türkiye'nin 23 Olgunlaşma Enstitüsü Erzurum'da Açılıyor", <https://www.haberturk.com/erzurum-haberleri/66000763-turkiyenin-23-olgunlasma-enstitusu-erzurumda-aciliyor> Erişim Tarihi:24.03.2019.

⁴⁹³ <https://www.haberturk.com/van-haberleri/65498308-tarihi-van-evleri-olgunlasma-enstitusune-ey-sahipligi-yapacak> Erişim tarihi:24.03.2019.

Arşiv ve Koleksiyon

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA);
A.MKT.MHM., 382/80; BEO.,1829/137127, 3656/274141; DH.MKT. 2398/83; 1326/47; 2548/84; 320/90; HR.TO. 411/10; İ.DH., 604/42092, 497/33809; İ.MF., 9/10; 8/29; İ.MVL., 502/22735; İ.MVL., 584/26270; İ.ŞD., 14/629; 40/2074; İ.TAL., 210/54; 118/32; 237/28; M.F.İBT, 3/66; MF.İBT.,3/66; MF. MKT., 12/59, 12/109, 3/22, 10/53, 107/44, 12/139, 139/11, 18/126,127,128, 18/128, 253/31, 31/78, 34/66, 346/70, 360/42, 364/59,12/139,16/38; MVL., 1057/27; ŞD., 1908/5, 2862/20, 594/15; Y..EE., 149/53; Y..MTV., 200/98; Y.PRK.HH., 18/67; Y.PRK.MF., 1/48., FTG 0175-001, FTG 1863-001, FTG 0831-001.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30-18-11-2/40,34.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yıldız Koleksiyonu: 779-73-0016; 90555-0015.

Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Koleksiyonu; Alb. 525-01.

Haluk Perk Koleksiyonu

Yusuf İyilik Koleksiyonu

Hacı Ömer Sabancı Vakfı Koleksiyonu

Karaca Borar Arşivi

İstanbul Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü

Adana Olgunlaşma Enstitüsü

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü

Kayseri Kocasinan Olgunlaşma Enstitüsü

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü

Diyarbakır Yenişehir Olgunlaşma Enstitüsü

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü

Konya Olgunlaşma Enstitüsü

Mardin Artuklu Olgunlaşma Enstitüsü

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü

Kırklareli Olgunlaşma Enstitüsü

Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü

Tokat Olgunlaşma Enstitüsü

Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsü

Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü

Kitap

1071 Malazgirt'ten 1299 Söğüt'e Anadolu Selçuklu Koleksiyonu, Editör: Fatma Arslan, Samsun 2017.

Afet İnan, Herkesin Bir Dünyası Var, Ankara 1958.

Anılarda Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu (1934-1982), Hazırlayan: Gülsün Parlar, Fatma Bayraktar, Tuna Demir, Yüksel Bali, Ülkü Arıncı, Gülşen Arısoy, Ankara 2018.

Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme, Yay. Haz. Muzaffer Albayrak-Kevser Şeker, İstanbul 2014.

Arşiv Belgelerine Göre Osmanlıda Kadın, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul 2015.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C.III, Ankara 1989.

Elif Ekin Akşit, Kızların Sessizliği, İstanbul 2015.

Ernst A. Egli, Genç Türkiye İnşa Edilirken, İstanbul 2013.

Etnografik Eserler Kataloğu I-II-III-IV, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 2008.
Faik Reşit Unat, Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış, Ankara 1964.

Faik Reşit Unat, Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1964.

Fatih Güldal, Elifba'dan Muallime Mahalle Mektebi, İstanbul 2017.

Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Moda ve Zihniyet, İstanbul 2004.

Fatmagül Berktaş, Tarihin Cinsiyeti, İstanbul 2012.

Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Mesleki ve Teknik Eğitim, Haz. Selvinaz Aydın-Ülkü Özdemir, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2019.

Gelenekselden Evrensel Turistik El Sanatları, Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Basım yeri belirtilmemiş, 2007.

Hıfzı Doğan, "Mesleki ve Teknik Eğitim", Cumhuriyet Döneminde Eğitim, MEB Yayınları, İstanbul 1983.

İlbeyi Özer, Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat, İstanbul 2015.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinde İlimiye Teşkilatı, Ankara 1965.

İsmail Kara, Ali Birinci, Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sıbyan Mektepleri, Hatıralar-Yorumlar-Tetkikler, İstanbul 2005.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, Osmanlı Şerbetleri, İzmir 2017.

John Dewey, Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, Devlet Basımevi, İstanbul 1939.

Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen Kataloğu II, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, basım yeri belirtilmemiş, 2008.

Kalemde Gergefe Türk Nakışları Desen Kataloğu, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, basım yeri belirtilmemiş, 2007.

Kemal Turan, Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel, MEB Yayınları, İstanbul 1992, s.35.

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim İstatistik Yayın Müdürlüğü, Ankara 1964.

Lale Belkis, İnce Çoraplar, İstanbul 2006.

Mehmet Ali Yıldırım, Dersaadet Sanayi Mektebi, İstanbul, 2012.

Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2005.

Milli Eğitim Bakanlığı 100.Yıl Kız Teknik Öğretim Müzesi Broşürü, Ankara 1981.

Mine Demir, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın Eğitiminde Biçki Dikiş'in Yeri (1908-1952), İstanbul, 2019.

Mithat Paşa'nın Hatıraları:1 Hayatım İbret Olsun (Tabsıra-i İbret), Haz. Osman Selim Kocahanoğlu, İstanbul 1997.

Nafi Atuf, Türkiye Maarif Tarihi Hakkında Bir Deneme, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1930.

Omer Buyse, Teknik Öğretim Hakkında Rapor, Maarif Matbaası, İstanbul 1939.

Osman Nuri Ergin, Türk Maarif Tarihi, C.I-II, İstanbul 1977.

Osman Nuri Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, C.3-4, İstanbul 1977.

Refia Övüç, Türk İşleme Desenleri, İstanbul 1986.

Sevim Burak, Mach One'dan Mektuplar, İstanbul 2014.

Süheyla Akpınar-Sara Kılıç, "Fatma Refia Övüç", İz Bırakan Eğitimciler, Çalışma Grubu Koordinatörü, Hıfzı Doğan, C.1, Ankara 2012, s.191-228.

Türk İşleme Sanatı/The Art of Turkish Embroidery, İstanbul 1956.

Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Ankara 2013.

Yasemin Tümer Erdem-Halime Yiğit, Bacıyan- Rum'dan Günümüze Türk Kadının İktisadi Hayattaki Yeri, İstanbul 2010.

Yümniye Akbulut, Şıklığın Resmi Tarihi, İstanbul 2010

Makale

- "Amerika Türkiye'den Bahsediyor", Panorama, S.6, Ekim 1954.
- "Amerika'da Teşhir Edilecek Olan Türk Kıyafetleri", Hayat, Nisan 1957, s.28-29.
- "Amerika'ya Giyim Zevkimizi Tanıtacak Olgunlaşma Enstitüsü'nden 6 Türk Kızı", Panorama, S.2, Haziran 1954, s. 27.
- "Ankara Olgunlaşma Defilesi", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.101, Temmuz 1961, s.25-29.
- "Brüksel'de Türk Gecesi", Hayat, Haziran 1958, s.3-5.
- "Fransız Zarafetinin Elçileri", Panorama, S.1, Mayıs 1954, s.26-27.
- "Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.65, Ankara 1958, s.18-25.
- "Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesi", Tebliğler Dergisi, Ekim 1986/2218.
- "Onlar Gaziantep Kültürünü Geleceğe Taşıyor", Özel NCR International Hospital Sağlık Dergisi, s.21-23.
- "Paris'de Türk Modası", Hayat, Temmuz 1958, s.12-13.
- "Tarsus'la Amerikaya Giden Moda Koleksiyonu Tar Tanem, Nur Tanem, Bir Tanem.", Panorama, S. 3, Temmuz 1954, s.21-25.
- "Ters Anlayışlara Gücenmedik", Panorama, S.4, 1954, s.4.
- "Türk İğnesinin Mucizesi", Panorama, S.1, Mayıs 1954, s.31.
- "Türk Milleti Turizm Kurumu ile İftihar Edebilir", Panorama, S.11, Mart 1955, s.4-5.
- "Türk Modası Yeni Dünya'da Nasıl Karşılandı" Refi Övüç Röportajı, Panorama, S.5, Eylül 1954, s.4-5.
- "Türk Modası, Moda Başkent'i Paris'i Fethetti", Hayat, 30.05.1968, s.8-9.
- "Türk Tarih ve Kültürünü Modaya Yansıtan Kurum Olgunlaşma Enstitüsü", Standard, C.45, S.532, Ankara 2006, s.32-41.
- A.Cemal Erksan, "Tarsus Amerika'da", Panorama, S.3, Temmuz 1954, s.26-30.
- Abdi İpekçi, "Dünyanın En Büyük Gösterisi Brüksel Sergisi", Milliyet, 25 Ağustos 1958.
- Abdi İpekçi, "Dünyanın En Büyük Sergisi Brüksel Sergisi", Milliyet, 25 Ağustos 1958.
- Afife Batur, "Sanayi Mektebi Binaları", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.6, İstanbul 1994, s.444-446.
- Ahmet Dağlı, "Halkbiliminde Saha Araştırması ve Kültürün Gelecek Nesillere Aktarılması Konusunda Problemler Ve Bir Çözüm Önerisi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.8, S.40, Ekim 2015, s.38.
- Amil Artus, "Hocam Rüştü Bey", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.145, Ankara 1965, s.5.
- Ayşe Nur, "Paris Mektupları", Yeni İstanbul, 22 Haziran 1953.
- Ayten Sezer Arıç, "Ankara'da Modanın Öncüsü Bir Okul: İsmet paşa Kız Enstitüsü", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, Y.7, S.14, Güz 2011, s.3-15.
- Ayten Sezer Arıç, "Türkiye'de Kız Enstitüleri: Gelenekten Geleceğe", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, C.20, Bahar 2010, s.193-215.
- Bayram Nazır, "Osmanlı Devleti'nde Müzeciliğin Doğuşu ve Dersaadet Numunehane-i Osmani", History Studies International Journal of History, C.2/1, 2010, s.98-113.
- Bekir Koç, "İslahhanelerin Finans Olanakları ve İç İşleyişleri", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S.20, Güz 2006, Ankara 2009, s.185-196.
- Bekir Koç, "Osmanlı İslahhanelerinin İşlevlerine İlişkin Bazı Görüşler", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.6, S.2, 2007, s.37.
- Cemil Öztürk, "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu I: İslahhaneler", Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı, İstanbul 1995, s.428.
- Cemil Öztürk, "Üsküdar Kız Sanayi mektebi (1890-1928)", II.Üsküdar Sempozyumu Bildirileri 1, Üsküdar Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2005.
- Cevat Dursunoğlu, "Hizmet Dolu Bir Ömür (Rüştü Uzel'in Ölümü Dolayısıyla)", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.145, Ankara 1965, s.6-7.
- Elif Ekin Akşit, "Görünmezliğin Görünürlüğü ve Akşam Okulları", Kebikeç, S.36, 2013, s.179-186.
- Emine Kısıklı, "Behire Hanım'ın Osmanlı Döneminde Açtığı İlk Biçki-Dikiş Yurdu ve Biçki", Biçki-Dikiş, Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, İstanbul, 2018, s.45-55.
- Enver Behnan Şapolyo, "Fütüvvet ve Ahilik", Mesleki ve Teknik Öğretim, S. 200, Ankara 1969, s.9-10.
- Ertuğrul Algan, "Eskişehir'de Lületaş", Anadolu Üniversitesi Sanat&Tasarım Dergisi, S.8, Haziran 2015, s.1-31.
- F.Dilek Himam-Elif Tekcan, "Erken Cumhuriyet Dönemi Terzilik Kültürü ve Ulusal Maddi Kültürün İnşası", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, S.20, Güz 2014, s.221-254.
- Fahri Unan, "Osmanlılarda Medrese Eğitimi", Osmanlı, c.5, Ankara 1999, s. 149-160.
- Fahriye Kayaatlı, "Kız Enstitülerinde Resim Dersi, Eğitimdeki Rolü, İhtisaslaşma ve İş Dalı", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.191, Ankara 1969, s.14-15.
- Faik Reşit Unat, "Niş İslahhanesi'nin Tarihini Aydınlatan Bir Belge", Mesleki ve Teknik Öğretim, C.114, s.5-6, Ankara 1962.
- Fatma Koç-Emine Koca, "Geleneksel Giysi Tarzlarının Değişimi ve Türk Modasının Oluşumunda İstanbul", 7.Uluslararası Türk Kültürü Kongresi, İstanbul, s.2167-2204.
- Fuat Gündüzalp, "Yüz Yıldan Beri Nereden Nereye?", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.104, Ekim 1961, s.128-129.
- Gökhan Çetinsaya-Şit Tufan Buzpınar, "Midhat Paşa", TDVİA, C.30, İstanbul 2005, s.7-11.
- Güller Karahüseyin, "Beylerbeyi Sarayı ve Ünlü Konukları", Milli Saraylar 1992, Ankara 1992, s.126-140.
- Hakkı Devrim, "Alo, Alo!.. Burası Tarsus", Panorama, S. 3, Temmuz 1954, s.8.
- Hakkı Devrim, "Siz Hiç Kadınların da Bulunduğu Bir Gemiyi Uzun Yolculuğa Çıktınız mı?", Radikal 07.11.2004.
- Hakkı Devrim, "Tarsus, Büyük Propaganda Seferini Tamamladı", Panorama, S.5, Eylül 1954, s.22-24.
- Hakkı Devrim, "Yüzen Sergi Yeni Dünyada", Panorama, S.9, Ağustos 1954,
- Halit Kıvanç, "Avrupalıların Yaptığı Daha Güzel Deseler ve Mevhibe Hanım'ın Yanında İnönü Olsaydı 'Hadi Canım Sen de...' Derdi", Milliyet, 15 Haziran 1979.
- Hasan Ali Koçer, "Türkiye'de Kadın Eğitimi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.5, S.1, Ankara 1972, s.81-124.
- Hülya Kalyoncu, " 'Ehl-i Hiref-i Hassa' teşkilatının Osmanlı Kültür ve Sanat Yaşamındaki Yeri ve Önemi", The Journal of Academic Social Science Studies, S.33, Bahar 2015, s.279-294.
- Hülya Tezcan, "Modanın Tarihi Dokümanları", Akdeniz Sanat Dergisi, C.4, S.7, 2013, s.95-98.
- Hülya Tezcan, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yüzyılında Kadın Kıyafetlerinde Batılılaşma", Sanat Dünyamız, S.37, 1988, s.45-50.
- Hüseyin Arslan, "Ahilik Teşkilatının Sosyo-İktisadi Yapısı ve Örneklik Değeri", Akademik Bakış, s.49, Mayıs-Haziran 2015, Celalabad, Kırgızistan, s.248-271.
- İzzettin Bora, "Mithat Paşa", Mesleki ve Teknik Eğitim, S.7, Ankara 1953, s.4-6.
- Kazım Eke, "Kız Teknik Öğretim Okulları", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.7, Ankara 1953, s.4-5.
- Leyla Erduran, "Bütün Yönleriyle Olgunlaşma Enstitüsü", Hayat, Ocak 1968, s.41-43.
- Lütfü Tunç, "Cumhuriyet Yıllarının İlk'leri", Popüler Tarih, C.6(66), İstanbul 2006, s.69-73.
- M.Emin Yolalıcı, "XIX.yüzyıl ve Sonrası Osmanlı Devleti'nde Eğitim ve Öğretim Kurumları", Osmanlı, Ankara, 1999, C.5, s.281-296.
- M.Şakir Ülkütaşır, "Sıbyan Mektepleri", Türk Kültürü, C.33, Temmuz 1965, Türk

- Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 597-599.
- M.Şevki Aydın, "Osmanlı'da Kız Çocuklarının Eğitimi", Osmanlı, C.5, Ankara 1999, s.218-228.
- M.Yahya Efe, "Olgunlaşma'dan Örnek Proje", Anayurt, 21.01.2010,
- Mefail Hızlı, "Osmanlı Sıbyan Mektepleri", Osmanlı, C.5, Ankara 1999, s.207-217.
- Mehmet Ekrem Üzümeri, "Türkiye'de Modern Sınai Öğretimin Temellerini Atan Adam Mehmet Rüştü Uzel", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.124, Ankara 1963, s.15-18;
- Melih Koçer, "Yaratıcı Rüştü Uzel", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.145, Ankara 1965, s.3-4;
- Meral Bayrak Ferlibaş, "Bir Sosyal Sorumluluk Projesi: Tuna Vilayeti İslahhanesi", Bellekten, C. LXXVII, S.279, 2013, s.574-636.
- Mine Demir, "Osmanlı Kadınları Arasında Modanın Yaygınlaşmasında Bir Araç Olarak Biçki-Dikiş", Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, 2016, s.71-90.
- Mine Demir, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Faaliyet Gösteren İlk Dikiş Kursu: Türk Kadınları Biçki Yurdu", Biçki-Dikiş, Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, İstanbul, 2018, s.57-124.
- Mustafa Aslıer, "Anadolu Ahi Teşkilatında Meslek Eğitimi", Mesleki ve Teknik Öğretim, S.104, Ankara, Ekim 1961. s.125-128.
- Mustafa Güçlü, "Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi'nin Türk Eğitim Tarihindeki Rolü (1953-1982)", Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C.6, S.11, Aralık 2016, s.677-688.
- Mustafa Şanal, "Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Köy Gezileri", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.31, Y.2011/2 s.299-315.
- Nedret Selçuker, "Brüksel'de Türk Modası Defilesi", Milliyet, 11 Mayıs 1958.
- Nezihe Araz, "Refia Övüç ve Türk İşlemeleri Koleksiyonu", Türkiyemiz, S.29, 1979, s.32-35.
- Reha Oğuz Türkkkan, "Tarsusun Amerikada Bıraktığı Tesir", Cumhuriyet, 1 Eylül 1954.
- Reşat Özalp, "Kastamonu vilayeti Mektebi Sanayii", Mesleki ve Teknik Öğretim, C.142, Ankara 1964, s.4-7.
- Ruhi Ersoy, "Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak 'Alan Araştırması' Kavramını Yeniden Düşünmek", Milli Folklor, S.94, 2012, s.5-13.
- Selcan Gürçayır, "Seçkinleştirilen El Sanatları ve Geleneğin Sınırları: Olgunlaşma Enstitüleri", Milli Folklor, S.116, 2017, s.58-72
- Sıraç Aktürk, "1900 ve 1907 Yılları Arası Mardin Mekteb-i İdadisi'nin Ders Programı ve Muallim Tayin İşlemleri", Mukaddime, 2017, 8(1), s.117-135.
- Şerafettin Turan, "Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarları", Tarih Araştırmaları Dergisi, C.1, s.157-202, Ankara 1963.
- Tülay Bilginer, "45 Nakışlı Yıl", Hürriyet Kelebek, 2 Eylül 1988.
- Ülker Akkutay, "Osmanlı Eğitim Sisteminde Enderun Mektebi", Osmanlı, C.5, Ankara 1999, s.187-193.
- Yael Navaro Yaşın, "Evde Taylorizm: Türk Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Ev İşinin Rasyonelleşmesi (1928-1940)", Toplum ve Bilim, S.84, s.69
- Yaşar Semiz-Recai Kuş, "Osmanlıda Mesleki Teknik Eğitim İstanbul Sanayi Mektebi (1869-1930)", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, C.15, Konya 2004, s.275-295.
- Ziya Kazıcı, "Ahilik", TDVİA, C.1., s.540-542, İstanbul, 1988.
- Ziya Kazıcı, "Esnaf Teşkilatı (Ahilik)", Diyanet, C. 12, S.3, 1978, s.250-255.
- Ziya Kazıcı, "Osmanlı Eğitim ve Öğretim Sisteminde Genel Medreseler", Osmanlı, C.5, Ankara 1999, s.166-167.

Gazete Haberleri

- "Farah Diba Kadınların Hücumuna Uğradı", Milliyet, 18 Haziran 1967.
- Ümit Deniz, "Meksika Başkanının Beğendiği Elçi Eşi", Milliyet, 26 Eylül 1971
- "Kraliçe Seçilirsenez 100 Bin Liranın Üstünde Armağanlar Sizlerin Olacak", Milliyet, 6 Eylül 1971.
- Ümit Deniz, "Olgunlaşma Enstitüsü'nde Marifetli Türk Kızları", Milliyet, 10 Ocak 1953.
- "Tarsus Charleston'da Büyük Bir Törenle Karşılandı", Cumhuriyet, 12 Temmuz 1954.
- "Bayan Li, Pekin'den Türkçe Bilen Tercüman Getirdi", Milliyet, 15 Mart 1984.
- "Aya İrini'de Fatih Defilesi", Vatan, 31 Mayıs 2003.
- "Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü Defilesi Büyük İlgi Gördü", Tercüman, 19.03.1977
- "Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Açıldı", Yeni Selamet, 21 Mayıs 1960.
- "Karşıyaka Hastanesi İçin Defile Çok İlgi Topladı", Ege Ekspres, 09.12.1967
- "Söke'deki Defilede, Yurt Dışına Satışı Yapılan 150 Bin Liralık Elbise Gösterildi", Son Aktualite, 29.04.1969.
- "Yine Viyana Kapılarında... Fakat Bu Defa Türk Modası İle!", Ege Ekspres, 18.01.1976.
- Elvan Uytun, "Olgunlaşmanın Kermesi Büyük İlgi Gördü", Yeni Asır, 20.12.1984.
- "İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Buanes Aires'teki Müslüman Ülkeler Panayırına Katılıyor", Günaydın, 19.01.1981.
- "Amerikan Hanımları Türk El Sanatlarına Hayranlıklarını Belirtiyor", Sabah Postası, 30.03.1963.
- Tülin Yalçın, "Türk ve Amerikalı Komutan Eşleri, Olgunlaşma Enstitüsü Defilesini İlgiyle İzledi", Hürriyet, 08.01.1981.
- Hasan Üstün, "İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nün Tarihi önemi Nedir?", Hürses, 15 Ocak 2007.
- Sibel Arna, "35 Yıllık Sabancı Vakfı'nın Ardındaki Güç Sadıka Ana", Hürriyet Kelebek, 06.09.2009.
- Ali Ketencigil, "Kültür Şöleni", Milliyet.
- "Öğrencilerden ModaSA", Sabah, 1997.
- "AKM'de Halk Dansları ve Defile Gecesi", Cumhuriyet, 1999.
- "Öğrencilerden Moda Şov!", Takvim, 1999.
- Serkan Hamza, "Sakıp Sabancı'yı Çalışmalarımızla Yaşatacağız", Vatan, 11.05.2004.
- "İğne Oyasını Öğrenmek İçin 9 Bin Kilometreden Geldiler", Hürriyet, 16.07.2018
- Ebrar Küçükakın, "Ateşbaz-ı Velinin Puşidesi Değişti", Pusula, 13.12.2017
- "Mardin Olgunlaşma Enstitüsü Kültürel Bellek Oluşturuyor", Kır'atım, 18.10.2018.
- "Geçmişle Geleceği Buluşturan Mekan: Olgunlaşma Enstitüsü", Mardin Life, 18.10.2018.
- "Tokat Olgunlaşma Enstitüsü Kök Boya Geleneğini Geri Getiriyor", Hürsöz, 9 Şubat 2019.
- "Öğretmeninden Halkına İsimli Sergi Büyük Beğeni Topladı", Tokat, 21 Kasım 2018.
- "Anadolu Medeniyetleri Defilesi Büyüledi", Milli İrade, 28.08.2008.
- "Olgunlaşma Enstitüsü Bacasız Fabrika Gibi", Hakimiyet, 01.01.2018.
- Milliyet, 14 Mart 1951.
- Amerikalı Moda Mutehassısı Gitti, Milliyet, 20 Aralık 1955.
- "Çarşaf Yerini Tutacak Kıyafet", Milliyet, 30 Mart 1956.
- "Olgunlaşma Enstitüsü Açıldı", Ege Ekspres, 05.12.1961.
- "Olgunlaşma Enstitüsü", İzmir, 29.06.1965.
- Mergup Nejat, "Şahane Defile", Telgraf Ege, 13.12.1966.
- "Olgunlaşma Kız Enstitüsü", Ege Ekspres, 18.10.1968.
- "Türk Modasını Tanıtacaklar", Yeni Asır, 15.04.1970.
- "Atina'da Türk Modası", Milliyet 3 Ekim 1971.
- "Olgunlaşma'nın Şahane Defilesinden", Ege Ekspres, 06.04.1973.
- "Hem Öğreniyorlar, Hem Kazanıyorlar", Hürriyet, 27.01.1981.

"İzmirli Gençlere İş Kapısı", Hürriyet, 10.02.1987.
 Hürriyet, 8 Ekim 1991.
 "Ata'nın Yatağındaki Bayrak Değişti", Milliyet, 27 Nisan 1992.
 "El Emeği Örgüler ve İşlemeler Kapışıldı", Sabah, 07.05.1992;
 "Çoban Kepeneği Sosyeteye Girdi", Gün, 21.01.1994.
 "Keçe Gelinlik", Milliyet, 21.01.1994.
 "Sabancıların İlk Defilesi", Sabah, 21.01.1994.
 "Ata'ya Saygı Defilesi", Yeni Asır, 31.05.1994.
 "Sabancı'nın Kızları Görücüye Çıktı", Sabah, 09.06.1995.
 "Geleceğin Modacıları", Milliyet, 13.06.1995.
 "Nazmiye Hanım Defile İzledi", Yeni Asır, 30.09.1995.
 "Bayan Demire'ne Özel Defile", Hürriyet, 30.09.1995.
 "Öğrencilerin Anlamlı Defilesi", Hürriyet, 25.11.1995.
 "Anadolu Giysileri Podyuma Çıktı", Akşam, 29.11.1996.
 "Sabancı'nın Ata Sevgisi", Radikal, 23.05.1997.
 "Sakıp Ağa'nın Defile Keyfi", Akşam, 25.05.1997.
 "Olgunlaşma Enstitüsü Okul Müzesi Kuruyor", Sakarya, 05.11.1997.
 "Sabancıların Gurur Gecesi", Cumhuriyet, 28.05.1999.
 "10.Yıl defilesi", Türkiye, 28.05.1999.
 Serdar Geylan, Banu Şen, "Bursa'ya Bir Müze Daha", A Gazete, 01.07.2018.
 Yalçın Çınar, "İşbirliği Modası", Milliyet, 05.02.2000.
 "Türk Modası İsrail'de Şov Yaptı", Hürriyet, 11.02.2000.
 "Ticaret Barış getirecek", Türkiye, 11.02.2000.
 "Anadolu'nun Binbir Rengi", Hürriyet, 19.03.2000.
 "Okul Yaptırınlara Defileli Teşekkür", Cumhuriyet, 24.11.2000.
 "Hayirseverlere Şükran Gecesi", Türkiye, 24.11.2000.
 "Olgunlaşma Enstitüsü'nde Lületaş Kursu Açılıyor", Sakarya, 12.09.1997.
 Oğuzhan Kaplan, "Geleneksel Modanın Merkezi", Üsküdar, 11.2001.
 Burcu Ünal, "Çanakkale'nin Barış Gelincikleri", Milliyet, 20.03.2015.
 Hıncal Uluç, "Bursa'nın Fularları", Sabah, 26.03.2002.
 Seda Özkaya, "Asker Eşlerine Osmanlı Defilesi", Hürriyet, 02.04.2000.
 "19 Ülkeye Özel Tanıtım", Hürriyet, 26.05.2002.
 Ömer Berber, "Suudi Prensese Türk Çeyizi", Akşam, 22.06.2002.
 "Türkiye'nin İlk İhracatçı Okulu", Yeni Şafak Bursa, 04.01.2003.
 "İhracatçı Okul", Bursa, 13.01.2003.
 "Prensese Sara'ya Osmanlı Kaftanı", Akşam, 21.03.2004.
 "Anadolu Kadını Büyüledi", Yeniçağ 11.05.2004.
 Özner Berber, "Emine Erdoğan'a Türk Bayrağı", Güneş, 01.06.2004.
 "Frigya'ya Dökülen Aşk İksiri", Eskişehir Anadolu, 02.11.2006.
 "Tarihi Konakta Tarihi defile", Kastamonu, 26.08.2008.
 "Hollanda'da Frig Defilesi", Sakarya, 20.10.2008.
 "Hollanda'da Eskişehir Rüzgarı", Sakarya, 13.11.2008.
 "Türkiye'nin Bebeği Elif Bebek", Skylife, Kasım 2009.
 "Yeni Kültür Elçisi: Elif Bebek", Yeni Şafak, 5 Kasım 2009.
 "Türkiye'nin Bebeği Elif Bebek", Hürriyet, 30 Kasım 2009.
 "Yunus Emre Defilesi", Sakarya, 05.05.2010.
 "Elif Bebek Tescillendi", Milliyet, 21.11.2010.
 "El Emeklerini Yansıttılar" Pusula, 11.05.2017.
 "Olgunlaşma'dan Muhteşem defile", Konya, 29.05.2017.
 "Nakış Sanatı Bu Müzede", Hürriyet, 25.1.2018.
 "Selçuklu Kıyafetleri Sergilendi", Yeni Haber, 28.02.2018.
 "Tarihe Özel Doku(n)ma", Kent, 11.03.2018.

"Hünerli Ellerden Sanat Sergisi", İletişim, 14.03.2018.
 "Sultanların Kıyafeti Konya'dan", Konya, 16.03.2018.
 "Meram Kültürüne Sahip Çıkıyor", Sabah, 27.04.2018.
 "Efes Otelindeki Defilede Elsa Quarta da Manken Oldu", Yeni, 12.12.1966.
 "200 yıllık Yazmalar Sandıklardan Çıkarıldı", Tokat, 22 Ocak 2019.
 "Eski Türk Motiflerine Yeni Görünüm Kazandırmak", Merhaba, 27.02.1981.
 "Kenevirden Abiye ve Gelinlik Yaptılar", Sözcü, 2 Mart 2019.
 "Çanakkale'ye Kadın Askerle Girecekler", Yeni Şafak Pazar, 08.03.2015.
 "Floransa'da Açılacak El Sanatları Sergisi", Milliyet, 22 Mart 1952.
 Bahar Özgün, "Usta Ellerden Sanduka Örtüleri", Kent Aktuel, 24.04.2017.
 Cesur Sert, "Sandık Açıldı Tarih Saçıldı", Hürriyet Ege, 05.06.1996.
 Süha Göklü, "İzmir'de Fabrika Gibi Bir Okul", Yeni Asır, 18.06.1987.
 "Olgunlaşma Enstitüsü Tiran'da Sergi Açtı", Konya Yeniğün, 18.10.2017.
 Burhan Kaya, "Türkiye'de Bir İlk Bursa'da", Bursa Haber, 01.07.2018.

Tezler

Ali Değirmenci, Osmanlı İmparatorluğu'nda Mesleki Eğitim Veren Okullar (19.yy İstanbul Örnekleri), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2015.

Mazlum Akın, Kız Teknik Eğitim-Öğretiminde Bir Örnek: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü (1958-2002), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2011.

Selcan Gürçayır, Resmi Eğitim Süreçlerinde Gelenek Aktarımı ve Kadın Ankara ve Trabzon Olgunlaşma Enstitüleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkbilim (Etnoloji) Anabilim Dalı, Ankara 2013.

Sonay Şeftalici, Terziden Tasarımcıya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005.

Tuncay Cengiz Göncü, Beylerbeyi Sarayı'nın İnşa Süreci, Teşkilatı ve Kullanımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2006.

Yasemin Tümer Erdem, II.Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2007.

Sözlü Tarih Görüşmeleri

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü emekli öğretmeni Gülay Atabek ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi:10.03.2019.

Emekli Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü Emine Kıraç ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 30.06.2019.

Emekli olgunlaşma enstitü öğretmeni Gülay Ünsan ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 14.03.2019.

Emekli Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Şehzade Mert ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 13.03.2019.

Enstitü'nün ilk mezunlarından Sevim Burak'ın oğlu Karaca Borar ile sözlü tarih görüşmesi, Görüşme tarihi: 09.03.2019

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk öğretmenlerinden Belkıs Özbek (Mavisu) ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 06.07.2019.

Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü emekli el sanatları atölye şefi Gülay Ünsan ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 14.03.2019.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü 2005 mezunu Zeynep Alyon ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 05.03.2019.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü El Sanatları Öğretmeni Güler Volkanlı ile sözlü tarih görüşmesi: Görüşme tarihi: 08.03.2019.

İnternet Bağlantıları

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Giyim Alan Şefi Leyla Ş. Kuşçu ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Giyim Öğretmeni Hatice Temel ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi: 08.03.2019.

Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Tasarım Öğretmeni Ayşe Dizman ile sözlü tarih görüşmesi. Görüşme tarihi:08.03.2019.

“Türkiye’nin İlk Geleneksel Dekoratif Bebeği Elif”, <https://www.ntv.com.tr/yasam/turkiyenin-ilk-geleneksel-dekoratif-bebegi-elif,zt-tlx2QMEG9vKZQLc5elw>. Erişim tarihi: 19.03.2019.

http://nisantasirustuzel.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/20/162402/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_154455.html?CHK=af037741b2a4b8e58ed064aff63f2488 Erişim tarihi: 28.04.2019.

http://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/beyogluolgunlasma-tarihi-camilerin-minber-ortuleri-enstitumuz-tarafindan-yenileniyor_6838244.html. Erişim tarihi: 28.04.2019.

http://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/quotsultanlarin-mimari-mimarlarin-sultani-koca-sinanquot-temali-defilemiz_7181342.html Erişim tarihi:28.04.2019.

http://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/koza-adli-sergimiz_7187127.html Erişim tarihi:28.04.2019.

http://www.mfa.gov.tr/ankara-palas_in-tarihcesi.tr.mfa Erişim tarihi: 03.04.2019

<http://www.anayurtgazetesi.com/haber/Olgunlasmadan-ornek-proje/279383> Erişim tarihi: 07.04.2019

http://eskolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/dokudukca-dokuduk-sonunda-yuregimizle-dokunanlarla-yureklere-dokuduk_7154385.html Erişim tarihi: 28.04.2019

<http://eskolgunlasma.meb.k12.tr/> Erişim tarihi: 10.04.2019.

http://eskolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/tc-baskani-sayin-recep-tayyip-erdogan-beyefendiye-eskisehir-ziyaretinde-enstitumuzde-islenen-mendil-armagan-edilmistir_6920064.html Erişim tarihi:28.04.2019.

http://eskolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/enstitumuz-nakis-atolyesinde-yapilan-tablomuz-yenilenen-hakkari-cukurca-karakoluna-gonderilmistir_2992554.html Erişim tarihi:28.04.2019.

http://samsunaal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/55/18/967944/icerikler/tarihcemiz_243483.html Erişim tarihi: 12.04.2019

http://samsunolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/samsun-olgunlasma-enstitusu-ile-srednya-skola-primyenyeni-umyetenosti-sarajevosaraybosna-kardes-okullari-arasinda-15-19-nisan-2019-tarihlerinde-acik-kalacak-olan-ortak-sergimizin-acilisi_7116344.html Erişim tarihi:28.04.2019.

http://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/osmanli-serbetleri-kitabimizin-ilk-tanitimi-sayin-emine-erdogan-hanimesefendiye-yapildi_4055562.html Erişim tarihi: 01.05.2019.

https://akom.ibb.istanbul/Dokumanlar/yayinlar/sunumlar/2008_sichuan_depremi_cin.pdf,

Erişim tarihi: 19.04.2019

http://adanaolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/enstitumuz-beyaz-bayrak-ile-odullendirildi_5784263.html,

Erişim tarihi: 19.04.2019.

<http://www.trabzon.gov.tr/kultur-varliklari-ve-tarihi-yerler> Erişim tarihi:20.04.2019.

http://trabzonolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/ihtisamdan-zarafete_5655697.html, Erişim tarihi: 02.05.2019.

html, Erişim tarihi: 02.05.2019.

http://trabzonolgunlasma.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/61/01/202971/dosyalar/2017_12/08154824_YERBET_KYTABI-web.pdf?CHK=0a7a6a539d57444d65944c500239b8db, Erişim tarihi:02.05.2019.

<http://www.millisaraylar.gov.tr/saraylar/beylerbeyi-sarayi> Erişim tarihi:04.05.2019.

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/22/215177/icerikler/enstitunun-tarihcesi_3608450.html?CHK=e636d5724de0a0e31ae1fbbb27771ab7, Erişim tarihi:04.05.2019.

<http://www.sabancivakfi.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz>, Erişim tarihi:04.05.2019.

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/ilk-muzayedemizi-yemen-yararına-duzenledik_6399165.html Erişim tarihi:05.05.2019

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/geleneksel-sanat-calistayimiz-basladi_4860015.html Erişim tarihi:05.05.2019

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/muzemiz_2307656.html Erişim tarihi:05.05.2019

<http://www.uskudarhanimsultanlarmuzesi.com/gecmisten-bugune-hsm.php> Erişim tarihi:05.05.2019

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/yayinlarimiz_6685711.html Erişim tarihi: 05.05.2019

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/sivastaki-sehzade-pusideleri-yenilendi_5370153.html, Erişim tarihi: 05.05.2019.

http://sabanciolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/restorasyon-ve-konservasyon_6693059.html Erişim tarihi: 04.05.2019

<http://mardinsoz.com/haber/tarihi-kiz-meslek-lisesi-6658.html> Erişim Tarihi: 23.04.2019.

<https://www.haberler.com/emine-erdogan-ve-bakan-cubukcu-mardin-olgunlasma-2610954-haberi/> Erişim tarihi: 23.04.2019.

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-51141/telkari-sanati.html> Erişim tarihi: 23.04.2019.

<http://www.mardinlife.com/Padisahlarin-sedef-kakma-sanatini-yasatiyor-haberi-38010> Erişim tarihi: 23.04.2019.

http://olgunlasma39.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_4536345.html Erişim tarihi:23.04.2019.

<http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr/anitlar.php?id=331> Erişim tarihi: 23.04.2019.

http://olgunlasma39.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_4536345.html Erişim tarihi: 23.04.2019.

<http://www.dioramaturkiye.com/diorama-nedir.html> Erişim tarihi: 23.04.2019.

<https://www.haberturk.com/yerel-haberler/60458386-tarihe-mal-olmus-kahramanlar-oyuncak-haline-getirildikutahya-olgunlasma-enstitusu#> Erişim tarihi: 23.04.2019.

http://tokatolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/kurumumuza-tahsis-edilen-konagin-restoresi-basladi_5353039.html Erişim tarihi: 24.04.2019.

<http://www.gaziantepkulturturizm.gov.tr/TR-52302/aba-dokumaciligi.html> Erişim tarihi: 24.04.2019.

https://www.gantep.edu.tr/static4/?static_ID=20256292Erişimtarihi:05.05.2019.

<http://www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr/TR-152445/dedeoglu-konagi.html> Erişim tarihi:24.04.2019.

“Türkiye’nin 23.Olgunlaşma Enstitüsü Erzurum’da Açılıyor”, <https://www.haberturk.com/erzurum-haberleri/66000763-turkiyenin-23-olgunlasma-enstitusu-erzurumda-aciliyor> Erişim Tarihi:24.03.2019.

<https://www.haberturk.com/van-haberleri/65498308-tarihi-van-evleri-olgunlasma-enstitusune-ev-sahipligi-yapacak> Erişim tarihi:24.03.2019.

Raporlar

Adana Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.
Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Araştırma Bölümü Raporu.
Antalya Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu
Bursa Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Erzurum Olgunlaşma Enstitüsü Bilgi Raporu.
Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Konya Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Kütahya Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Mardin Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Mersin Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Refia Övüç Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.
Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Bölümü Raporu.
Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Tokat Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.
Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Bölümü Raporu.

